

วารสารวิจัย ราชภัฏเชียงใหม่

Rajabhat Chiang Mai Research Journal

ปีที่ 23 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2565

Vol. 23 No. 1 January - April 2022

ISSN 1513-8410 (Print)

ISSN 2651-2068 (Online)

Approved by TCI during 2021 - 2024

TCI 1

ASEAN
CITATION
INDEX

ACI

วารสารวิจัยเพื่อรับใช้สังคม
Journal of Research for Local Communities

RAJABHAT CHIANG MAI RESEARCH JOURNAL

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

Vol. 23 No. 1 January – April 2022

Consultants

Assoc. Prof. Dr. Chatree Maneekosol

Acting President of the Rector Chiang Mai Rajabhat University

Assoc. Prof. Dr. Watcharapong Wattanakul

Vice President of Chiang Mai Rajabhat University

Editor

Dr. Akharasit Bunsongthae

Director of Institute of Research and Development
Chiang Mai Rajabhat University

Editorial Team

Dr. Mohd Firdaus Bin Mohd Anuar

Universiti Putra Malaysia, Malaysia

Dr. Bounmy Keohavong

Souphanouvong University, Lao PDR

Dr. Vilayphone Somsamone

Souphanouvong University, Lao PDR

Prof. Emeritus Dr. Manat Suwan

Chiang Mai Rajabhat University, Thailand

Prof. Dr. Phasina Tangchu

Mahamakut Buddhist University, Thailand

Assoc. Prof. Dr. Somsak Phuwiphadawat

Pensioner, Chiang Mai University, Thailand

Assoc. Prof. Dr. Roengchai Tansuchat

Chiang Mai University, Thailand

Assoc. Prof. Dr. Sanya Sasong

Chiang Mai Rajabhat University, Thailand

Asst. Prof. Dr. Naunghatai Chairporn

Maejo University, Thailand

Asst. Prof. Dr. Suwimol Hengwattana

Srinakharinwirot University, Thailand

Asst. Prof. Dr. Kittisak Chotikadachanarong

Chiang Mai Rajabhat University, Thailand

Dr. Wipawee Srika

Chiang Mai Rajabhat University, Thailand

Dr. Khontaros Chaiyasut

Chiang Mai Rajabhat University, Thailand

Institute of Research and Development Chiang Mai Rajabhat University

Institute of Research and Development Chiang Mai Rajabhat University, Mae Rim Center

180 Moo 7, Chotana Road (Chiang Mai-Fang),

Khi Lek Subdistrict, Mae Rim District, Chiang Mai Province 50180

Telephone +665 3885 950 <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/cmrrresearch/index>

**This journal has been certified by the Thai Journal Citation Index Center group 1
and ASEAN Citation Index (ACI)**

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

RAJABHAT CHIANG MAI RESEARCH JOURNAL

ประจำปีี่ 23 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน 2565

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. ชาตรี มณีโกศล

รักษาราชการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร. วัชรพงษ์ วัฒนกุล

รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร. อัครสิทธิ์ บุญส่งแท้

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

กองบรรณาธิการ

Dr. Mohd Firdaus Bin Mohd Anuar

Universiti Putra Malaysia, Malaysia

Dr. Bounmy Keohavong

Souphanouvong University, Lao PDR

Dr. Vilayphone Somsamone

Souphanouvong University, Lao PDR

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. มนัส สุวรรณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ศาสตราจารย์ ดร. พศิน แต่งจวง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ ภู่วิภาดาธรรม

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร. เรียงชัย ต้นสุชาติ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร. สันญา สะสอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หนึ่งหทัย ชัยอากร

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิมล เสงวัฒนา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติศักดิ์ โชติเดชานรงค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

อาจารย์ ดร. วิภาวี ศรีคะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ดร. อนุสรณ์ ไชยสุต

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ศูนย์แม่ริม

180 หมู่ 7 ถนนโชตนา (เชียงใหม่-ฝาง) ตำบลช้างเหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ 50180 โทรศัพท์ 0-5388-5950

<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/cmruresearch/index>

วารสารนี้ได้รับการรับรองจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Center) กลุ่ม 1
และได้รับการรับรองคุณภาพวารสารให้อยู่ในฐานข้อมูล ASEAN Citation Index (ACI)

ข้อความหรือข้อคิดเห็นในวารสารนี้เป็นของผู้เขียน มิใช่ความรับผิดชอบของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Table of contents

The Study of Factors Influencing Education Loan Granting and Repayment at Rajabhat Universities in Northern Thailand	1
<i>Thanat Boonchai</i>	
Learning Activities for Gross Village Happiness Enhancement with the King's Wisdom in Pateung Sub-district, Maechan District, Chiang Rai Province	18
<i>Tongrak Jitbantao</i>	
Mae Chaem Woven Textile: Intangible Cultural Heritage and Knowledge Management toward Thai as a Foreign Language in Active Learning Concept	37
<i>Kritsana Sombat and Supak Mahavarakorn</i>	
Promoting Local Wisdom with Innovation Geoinformatics for Community Information Service in Hua Hin District, Prachuap Khiri Khan Province	54
<i>Aungkana Jattamart and Achaporn Kwangsawas</i>	
The Causal Factor of Psychological Characteristics and Situation of Volunteer Behavior of Thai Youth	76
<i>Anan Yaemyuean and Suwaluck Uansa-ard</i>	
Driving the Philosophy of the Sufficiency Economy to Basic Education In Chiang Mai Primary education Area 3 Chiang Mai	94
<i>Chakparun Wichaakharawit</i>	
The Development Guidelines of Safety Management Model Affecting Tourism Safety Incidents and Crisis of Foreign Female Tourists at Tourism Destination, Surat Thani Province	109
<i>Kessini Tripongpan</i>	
The Technology and Innovation Needing Effects Toward Quality of Life In Eldery in Keelek and Saluang Municipality, Mae Rim District, Chiang Mai Province	127
<i>Chatsiri Wiphawin, Nanthiya Ruankong-ngern</i>	
Situation of Thai Traditional Medicine Service and Herbal Medicines using in Government Public Health Facilities of the Regional Health 2	140
<i>Teeraya Vorapani and Pongpol Vorapani</i>	
Guidelines of Community Charter Formation for Mutual Land Utilization in Community Forest at Sermkhwa Sub-District, Sermngam District, Lampang Province	159
<i>Nattapong Kantaros and Keaitsuda Sodamark</i>	
The Politics of Water Policy Making Process in Indonesia: Comparative Case Studies of Kuta and Sanur, Bali	176
<i>Tanaporn Nithiprit</i>	
Study of Species and Threat Status of Street Trees in an Urban Landscape in Nakhon Si Thammarat Province	198
<i>Surasak Choothong, Jamluang Hatthong, Wattana Na Nakon and Punpaka Sinumporn</i>	
Knowledge Management in Accounting for Cost and Return Analysis of Community Products	213
<i>Kirana Yeesoonsam</i>	
Health Behaviors and Health Behaviors Management of Aging at Cheongdoi Sub-district, Doi Saket District, Chiang Mai Province	228
<i>Phetcharee Rupavijetra, Saiphon Sanjaiprom and Sompong Raksatham</i>	
The Development of Students' Communicative English Skills Through Community-based Learning Media	240
<i>Suchanart Sitanurak</i>	

สารบัญ

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการให้กู้ยืมและการชำระคืนเงินกู้เพื่อการศึกษาที่มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคเหนือของประเทศไทย	1
ณัด บุญชัย	
รูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนด้วยภูมิปัญญาของพระราชฯ ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย	18
ต้องรัก จิตรบรรเทา	
มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “ขึ้นต้นจกแม่แจ่ม” กับการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	37
กฤษณา สมบัติ และ สุภักดิ์ มหาวรากร	
การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยนวัตกรรมภูมิสารสนเทศสำหรับบริการข้อมูลสารสนเทศชุมชนของอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	54
อังคณา จัดตามาศ และ อชฌาพร กว้างสวัสดิ์	
ปัจจัยเชิงเหตุทางจิตลักษณะและสถานการณ์ของพฤติกรรมจิตอาสาของเยาวชนไทย	76
อนันต์ แยมเย็น และ สุวลักษณ์ อ้วนสอาด	
การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่	94
จักรพรรพ์ วิชาอัครวิทย์	
แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการความปลอดภัยที่ส่งผลต่อเหตุการณ์ความปลอดภัยของการท่องเที่ยว และวิกฤตการณ์ของนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติ ในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี	109
เกสลิณี ตรีพงศ์พันธุ์	
การศึกษาความต้องการด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลห้วยเหล็กและสวาง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่	127
ฉัตรศิริ วิภาวิน และ นันทิยา เรือนทองเงิน	
สถานการณ์การให้บริการการแพทย์แผนไทยและการใช้ยาสมุนไพรของสถานบริการสาธารณสุขของรัฐในเขตสุขภาพที่ 2	140
ธีรยา วรปานิ และ ปองพล วรปานิ	
แนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนในตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกัน จากที่ดินในเขตป่าชุมชน	159
ณัฐพงษ์ คันธรส และ เกียรติสุดา โลตามรรค	
การเมืองของกระบวนการกำหนดนโยบายน้ำของอินโดนีเซีย กรณีศึกษาบริเวณ Kuta และ Sanur ในจังหวัดบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย	176
ธนพร นิธิฤทธิ์	
การศึกษาชนิดและสถานภาพการคุกคามต่อไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนนพื้นที่เขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช	198
สุรศักดิ์ ชูทอง จำเือง เหตุทอง วัฒนา ณ นคร และ พรรณพกา สีนอำพร	
การพัฒนาองค์ความรู้ด้านบัญชีเพื่อวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์ชุมชน	213
กิริณา ยี่สุ่นแซม	
พฤติกรรมสุขภาพและการจัดการพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุชาวบาหลวงวิทย์วิทยาลัย ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่	228
เพ็ชรี รูปะวิเชตร์, สายฝน แสนใจพรหม และ สมปอง รักษาธรรม	
การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเยาวชนชุมชนป่าต๋มดอน อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่	240
สุชานาฏ ลิตานุรักษ์	

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการให้กู้ยืมและการชำระคืนเงินกู้เพื่อการศึกษา ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคเหนือของประเทศไทย

The Study of Factors Influencing Education Loan Granting and Repayment
at Rajabhat Universities in Northern Thailand

ณัฏ บุนนชัย

Thanat Boonchai

ภาควิชาคณิตศาสตร์และสถิติ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

School of Mathematics and Statistics Faculty of Science and Technology,

Chiangmai Rajabhat University

E-mail: thanat@cmru.ac.th

(Received : April 1, 2021 Revised : April 28, 2022 Accepted : April 29, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคเหนือ และปัจจัยที่มีผลการชำระคืนเงินกู้เพื่อการศึกษาของกองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา รวมไปถึงข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการดำเนินของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของ มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคเหนือ โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏใน ภาคเหนือ ซึ่งจะแบ่งออกเป็นกลุ่มนักศึกษาที่ได้รับการอนุมัติกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา และกลุ่มนักศึกษาที่สำเร็จ การศึกษาและและครบกำหนดชำระคืนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา จากนั้นจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยแบบจำลอง การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression Analysis) โดยในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกู้ยืม เงินเพื่อการศึกษาตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย จำนวนนักเรียนที่กู้ยืมเพื่อการศึกษา (QLOAN) เกรดเฉลี่ยของนักเรียนก่อนการให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (GAP) ภูมิลำเนาของนักเรียน (DOMI) จำนวนพี่น้องที่เข้า เรียนในโรงเรียน (NUMSC) รายวิชาที่เรียน (CURR) อาชีพของบิดา (F.OCC) อาชีพของมารดา (M.OCC), รายได้ของครอบครัว (EARN) และสถานภาพสมรสของบิดาและมารดา (MARRY) และในการศึกษาปัจจัยที่มี ผลการชำระคืนเงินกู้เพื่อการศึกษาตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย การชำระคืนเงินกู้ (REPAY) การรับรู้ การชำระคืนเงินกู้ (AWA) และข้อมูลรายได้รายเดือนของนักเรียน (INC) เกี่ยวกับการชำระคืนเงินกู้ (INFOR) การทำความเข้าใจเกณฑ์การยืมและชำระคืน (UND) เพศ (SEX) และสถานภาพการสมรส (STA)

จากผลการศึกษาพบว่าเกรดเฉลี่ยก่อนสมัครสินเชื่อ (GPA) และตัวแปรภูมิลำเนา (DOMI) มีความสัมพันธ์ทางสถิติในทิศทางเดียวกันกับการกู้ยืมเงินของนักเรียน นอกจากนี้ DOMI, CURR, NUMSC และ GAP มีความสัมพันธ์โดยตรงที่มีนัยสำคัญทางสถิติกับ QLOAN ในทำนองเดียวกัน อาชีพของพ่อ (F.OCC) และ

มารดา (M.OCC) มีความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติกับภูมิลาเนาของนักเรียน (DOMI) นอกจากนี้ยังพบว่า รายได้ของครอบครัว (EARN) มีผลโดยตรงต่อจำนวนพี่น้องที่เข้าเรียนในโรงเรียน (NUMSC) การวิเคราะห์ ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระคืนเงินกู้ของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่าทั้งตัวแปร INC และ AWA มีความสัมพันธ์ทาง สถิติกับการชำระคืน นอกจากนี้ ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระคืนเงินกู้ (REPAY) ได้แก่ ความตระหนักในการชำระ คืนเงินกู้ (AWA) โดยมีผลโดยตรงต่อการชำระคืนเงินกู้ (REPAY) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการชำระคืนเงินกู้ (REPAY) ทางอ้อม ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับการชำระคืนเงินกู้ (INFOR) และความเข้าใจในเกณฑ์การกู้ยืมและการชำระคืน (UND) นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่าเพศ (SEX) และสถานภาพการสมรส (STA) ส่งผลโดยตรงต่อรายได้ ของนักศึกษาต่อเดือน (INC) ในขณะที่รายได้นักศึกษาต่อเดือน (INC) ไม่ส่งผลต่อการชำระคืนเงินกู้ (REPAY) ซึ่งจากผลการศึกษาดังกล่าวสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแนวทางในการดำเนินของกองทุนเงินให้ กู้ยืมเพื่อการศึกษาเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาการผิดนัดชำระหนี้ของนักศึกษาได้ รวมไปถึงใช้ในการวางแผนการดำเนินของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้

คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีอิทธิพล เงินกู้เพื่อการศึกษา กองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา การชำระคืน

Abstract

The purposes of this research (1) study of factors affecting student loan borrowing at Rajabhat University in the northern region of Thailand. (2) study the factors affecting student loan repayment of Rajabhat University students in the northern region of Thailand. (3) To prepare recommendations for the management of the Rajabhat University Education Loan Fund in the northern region of Thailand. In the study of factors affecting student borrowing, the variables used in the study consisted of Number of Students Borrowing for Education (QLOAN) GPA of Students Before Education Loan (GAP) Domicile of Students (DOMI) Number of Siblings Attended School (NUMSC) Subjects Studied (CURR) Father's Occupation (F.OCC), maternal occupation (M.OCC), family income (EARN) and father and mother's marital status (MARRY). In the study of factors affecting student loan repayment variables used in The study consisted of Loan Payments (REPAY), Perceived Loan Payments (AWA), and Student Monthly Income (INC) Information on Loan Payments (INFOR), Understanding Borrowing and Repayment Criteria (UND) Gender (SEX) and marital status (STA).

From the results of the study, it was found that the grade point average before applying for the loan (GPA) and domicile (DOMI) variables were statistically related same direction to affecting student loan borrowing. In addition DOMI, CURR, NUMSC and GAP had a statistically significant direct relationship to QLOAN. Similarly, the occupation of fathers (F.OCC) and

mothers (M.OCC) had a statistically significant correlation with the student's domicile (DOMI). It also found that family income (EARN) had a significant direct effect on the number of siblings attending school (NUMSC). the analysis of factors affecting student loan repayment. results showed that both the INC and AWA variables were statistically related to REPAY. In addition Factors affecting loan repayment (REPAY) are Awareness of Loan Repayment (AWA), with a direct effect on loan repayment (REPAY). Among the factors indirectly affecting loan repayment (REPAY) include information about loan repayment (INFOR) and understanding of borrowing and repayment criteria (UND). Furthermore, the study found that gender (SEX) and marital status (STA) directly affect student monthly income (INC), while student monthly income (INC) does not affect loan payments (REPAY).

Keywords: Factors influencing, Education loan, Education loan fund, Repayment

Introduction

In the fast-changing world, amongst limitless communication and data sharing, the popularity of the internet, technology, entertainment business, and advanced marketing, consumers' participation throughout the social network has caused fast-changes in Thai society and connectivity. Thus, the essential competencies of human resources shall consist of well-being in terms of physical health and emotional intelligence. Moreover, it is essential to obtain work skills and life skills together with habits of life-long curiosity, critical thinking, hands-on, ability to accumulate, built-on, and create knowledge innovation. Furthermore, other traits of human resources also include creativity, being open-minded, and morality (Nutsuchon Intrawut, 2014: 22). It could therefore be stated that whether the country could be developed or not depends on the matter of human resources, which relies on the factors of education. The education is the tool to enhance country's manpower standard as a mechanism for economic and social developments (Krai Yos Pattawat, 2016: 1) as seen in His Majesty King Bhumibol Adulyadej quoted that

“...Education is an instrument for improving knowledge, thought, behavior, attitude, value, and virtue to shape decent citizen with good standard and capability. The country shall be developed easily, certainly, and rapidly...”

Therefore, people of all ages should have equal opportunities and education in order to improve their social status under a knowledge-based economy. However, inequality among people remains one of the key issues in Thailand. which shows a lack of access to basic education Higher education varies with a variety of conditions between urban and rural societies across the region, depending on the cost of living and transportation to school. It can be implied that financial assets are essential for students to access educational opportunities that can address inequality in terms of educational opportunities in Thailand. National Education Act, B.E. 1999 and Amendment (No. 2, B.E. 2545) Section 60(2) stipulates the government to allocate funds for education in the form of Student Loan Fund (SLF) as follows:

*“...allocate the student loan fund to
poor families as appropriate...”*

The SLF has started providing loans to the destitute students since 1996, following the cabinet resolution dated March 28th, 1996. The funds will be given to the underprivileged student for their expenses in terms of tuition fees, educational related expenditures, living allowances. The SLF aimed at resolving educational inequality in society by raising educational opportunities for low-income families which could result in a significant improvement of people’s wellbeing. It could also boost the demand for education by injecting the population’s capability to afford education (The Student Loan Fund, 2016: 61). Until February 28th, 2015, the SLF has provided up to 4,511,700 pupils which accounted for 483,409.0025 million Baht. There are 2,948,708 (65.35%) of debtors under the disbursement, and 1,925,611 (65.30%) of them are in arrears (Bureau of the Budget 2015: 51).

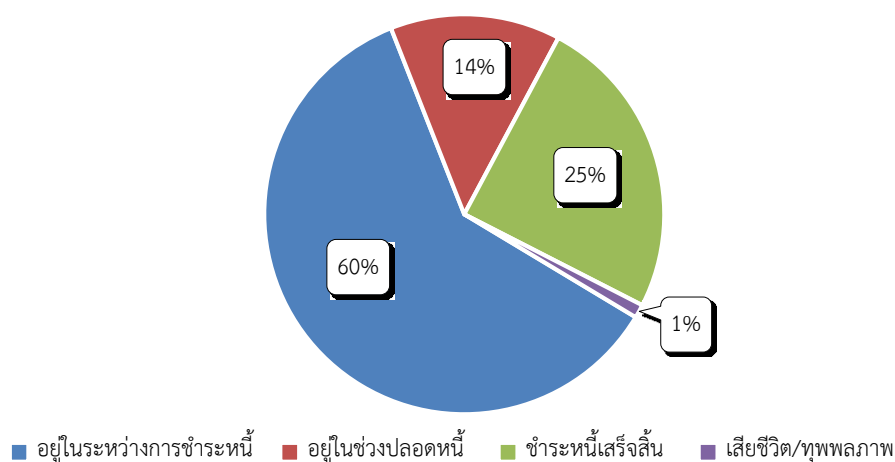

Figure 1 Student Loan Fund Borrowing Situation 2021

Source: Student Loan Fund, 2021

However, the cost of education is high, and the educational inequality among the underprivileged population still exists. To resolve the educational inequity in Thailand, the government, therefore, subsidies by setting up the SLF that provides loans to students who have a destitute background for their educational-related expenses and living allowance (Parliamentary Budget Office, 2015: 25). The debtors are bound to pay back to the SLF in 2 years after graduation or dropout, and all loans should be disbursed within 15 years. It is, therefore, necessary for the SLF to examine the factors influencing lending money and disbursement.

Several previous studies have been pointed out the issues of tracking administration of the SLF that includes criteria, delayed loan allocation, inaccessibility of the main target of the loan, and responsible and ethical issues of some debtors to disburse could lead to the sustainability of the efficient SLF operation.

Therefore, this study focuses on proposing a solution to the problem of SLF. The study will be divided into 2 analyzes as follows: (1) The study of factors affecting student loans of Rajabhat University students in the northern region of Thailand. (2) To study the factors affecting the student loan repayment of Rajabhat University students in the northern region of Thailand. Make recommendations for management and increase the efficiency of the educational loan funds of Rajabhat Universities in the northern region of Thailand

Objective

1. A study of factor affecting student loan borrowing at Rajabhat University in the northern region of Thailand.
2. To study the factor affecting student loan repayment of Rajabhat University students in the northern region of Thailand.
3. To prepare recommendations for the management of the Rajabhat University Education Loan Fund in the northern region of Thailand.

Methodology

1. Model theory

1.1 Multiple Linear Regression

Multiple regression is a statistical technique that can be used to analyze the relationship between a single dependent variable and several independent variables. The objective of multiple regression analysis is to use the independent variables whose values are known to predict the value of the single dependent value. Each predictor value is weighed, the weights denoting their relative contribution to the overall prediction. This approach can be applied to analyze multivariate time series data when one of the variables is dependent on a set of other variables. We can model the dependent variable Y on the set of independent variables. At any time instant when we are given the values of the independent variables. (Andrew W., 2006)

$$Y = C + b_1X_1 + b_2X_2 + \dots + b_nX_n + e$$

where X is Independent Variable

Y is Dependent Variable

n is Number of Independent Variable

C is Constant

b is Regression Coefficient of Independent Variable

e is Error or Residual

1.2 Path Analysis

Path analysis is a form of multiple regression statistical analysis that is used to evaluate causal models by examining the relationships between a dependent variable and two or more independent variables. By using this method, one can estimate both the magnitude and significance of causal connections between variables. (Streiner, 2005)

Path analysis was developed by Sewall Wright, a geneticist, in 1918. Over time the method has been adopted in other physical sciences and social sciences, including sociology. Today one can conduct path analysis with statistical programs including SPSS and STATA, among others. The method is also known as causal modeling, analysis of covariance structures, and latent variable models. (Streiner, 2005)

2. Research Methodology

2.1 Scope of study

There are two group of population for this paper. (1) A group of 34,736 students for the analysis of factors affecting borrowing, service satisfaction of SLF and impacts and barriers to borrowing, amounted to 34,736 students, of Northern Rajabhat Universities who were approved for loans for Study from SLF in 2015. (2) A group of 3,878 graduates of the Northern Rajabhat University who are due for SLF loan repayment in 2015, for factors affecting student loan repayment and their recommendations to SLF.

2.2 sampling

The sampling in this study were divided into 3 past: (1) the sample group for the study of factors affecting borrowing from SLF, satisfaction and recommendations on the operation of SLF of Rajabhat University in the North. The sample was randomly selected using a simple random sampling method based on the number of students who were approved for student loans in 2016 at each northern Rajabhat university. We obtained 2780 samples, from random by comparing student ratios at each of the Northern Rajabhat Universities that were approved for student loans.

(2) The sample group for the study of factors affecting loan repayment including satisfaction and various recommendations on the operation of SLF of Rajabhat University in the North. In the sampling, a specific selection method and a simple sampling are used from the students who were due to repay their loans in 2016, a total of 589 random samples were obtained.

(3) the sample group for the opinion survey on the guidelines for the development of the operation of the SLF of Rajabhat Universities in the North. In the study, nine experts and administrators with experience in operating the student loan fund of Rajabhat Universities in the North were used.

2.3 Instrumentation

The questionnaire is divided into 4 edition as follows:

(1) Edition 1: It is a survey of the overall operating situation of the Student Loan Fund of Rajabhat University in the North (SLF). The questions consist of the number of borrowers, the amount of the loan, the allocation of funds, the number of borrowers that are due to repay.

(2) Edition 2: Questionnaire for students who were approved for student loans in 2016. The questions consisted of the following:

- (a) Questions about factors influencing the SLF loan.
- (b) Questions about the satisfaction of the SLF service.
- (c) Questions about the SLF effect on the educational opportunity.
- (d) Questions about the obstacles of the loan (rating scale).

(3) Edition 3: Questionnaire for loanees who are due to repay the loan (primary data survey using)

- (a) Questions about characteristics of borrowers who are due to repay the loan.
- (b) Questions about the disbursement.
- (c) Questions about the suggestion on the SLF operation.

(4) Edition 4: Questionnaire on the opinions about the development guideline of the SLF operation in the form of 5 open-ended questions for the experts. (primary data survey using)

2.4 Research Tools and Quality Testing

The edition 2 survey was used with 30 students who are approved of the SLF loan in Chiang May Rajabhat University, but who are not the sample group. Besides, the edition 3 survey was applied to 20 Rajabhat University loanees (out of sample group) who graduated and due for repayment. The results of the surveys were tested for Cronbach's alpha coefficient (Cronbach, 1990 : 202-204). It shows that the survey edition 2 alpha coefficient equals 0.82 while the survey edition 3 alpha coefficient is 0.78.

2.5 Conceptual Framework

This study has been developed from the Economics principle which states that education is a joint investment of both the government and the parents. However, the cost of education is high, and the educational inequality among the underprivileged population still exists. To resolve the educational inequity in Thailand, the government, therefore, subsidies by setting up the SLF that provides loans to students who have a destitute background for their educational-related expenses and living allowance (Parliamentary Budget Office, 2015: 25). The debtors are bound to pay back to the SLF in 2 years after graduation or dropout, and all loans should be disbursed within 15 years. It is, therefore, necessary for the SLF to examine the factors influencing lending money and disbursement.

Therefore, this study will focus on the study of factors affecting student loans. and study the factors affecting the repayment of student loans According to the qualification of the borrowers set by the SLF Committee (2016), concepts of Behrman, Ploolik, and Toubman (1989), Ashwin Ahuja (2008), and the studies of Parliamentary Budget Office (2015), Office of the Education Council (2014), Somchai Ruechupan and Chonlatarn Wisarutwong (2001), Parisut Nuthong (2000), Ziderman (1999), it was stated that the students' conditions which consist of study course, grade point average (GPA) before applying for the loan, domicile, the student's parents' marital status, father's occupation, mother's occupation, parents' income, number of siblings attending school, have an impact on the SLF loan.

In the study of factors affecting student loan repayment. this study examines only on the characteristics of the loanees who have graduated and due for repayment, based on the researches of Parliamentary Budget Office (2015), Saowanee Lueangwongngam (2015), Amara Tunprawat (2001), Somchai Ruechupan and Chonlatarn Wisarutwong (2001), which comprises of gender, marital status, monthly income, information about disbursement, awareness for repayment, and the comprehension of the criteria for the loan and disbursement of the graduate and due to repay. The mentioned characteristics of the loanees who have graduated and due for repayment were illustrated that they affect the SLF disbursement.

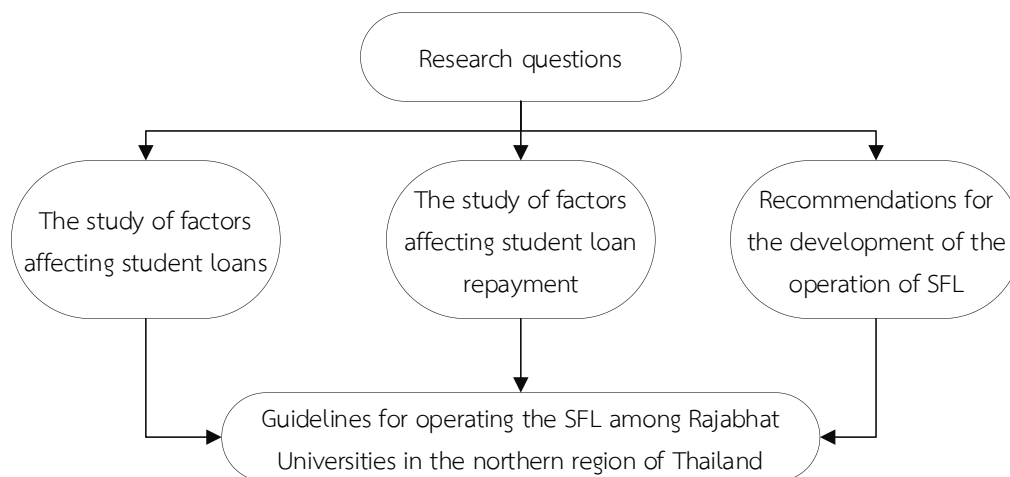

Figure 2 Conceptual Framework

Results

1. Information on the situation of the Student Loan Fund 2008 – 2016

From the data collection, it was found that in 2008-2016, the Rajabhat University Education Loan Fund in the northern region had 335,439 borrowers, amounting to 13,068,416,695 baht. When calculating the value per student, funding is allocated for living expenses rather than education-related expenses. They also found that between 2008 and 2016, student loan funds had less education-related and living expenses than the student loan fund's gross margin.

As for the loan repayment situation, from the data collection, it was found that in 2014-2016, there were 34,419 students who had due for loan repayment, valued at 158,123,080 baht. There were 21,738 students who made the first payment (accounting for 63.15% of the total number of students who had made the loan repayment), with a value of 106,018,818 baht (representing 67.05 percent of the amount of the loan that had to be repaid). It can be seen that there were 12,681 students who owed their loans (accounting for 36.85% of the total number of students who were due to repay their loans), amounting to 52,104,258 baht (accounting for 32.98 per cent of the amount that had to be repaid). In addition, the survey also found that between 2008 and 2016, there were 266 students who made their loan payments on time. valued at 27,042,693 baht.

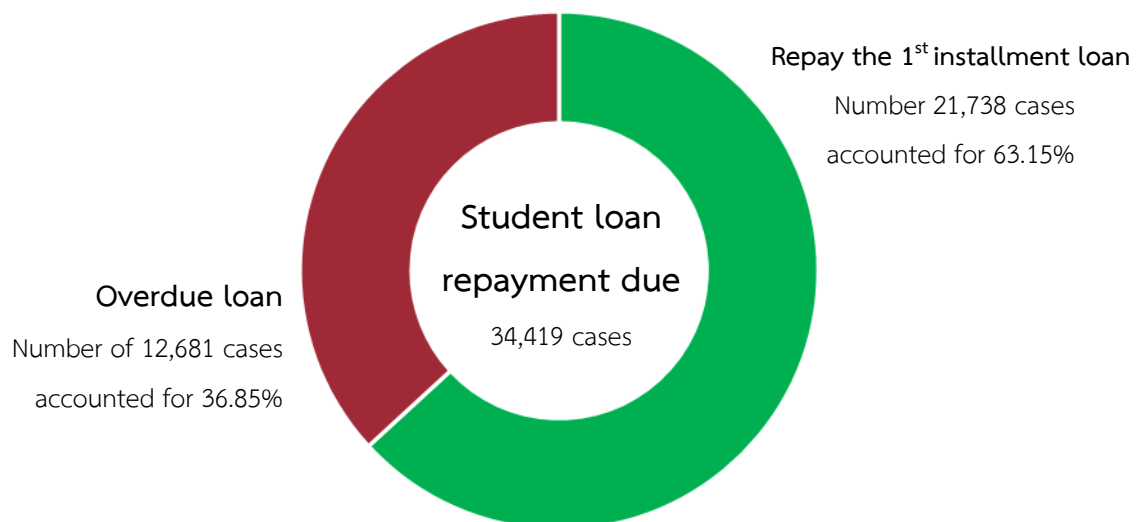

Figure 3 The overall situation of the 2008–2016 Student Loan Fund

Source: from a survey, 2016

2. Analysis of factors affecting student loans

This section analyzes the factors affecting student loan decisions. In this study, we apply the multiple regression model to estimate. The variables used in this study consisted of (1) dependent variable: the number of students borrowing for education (QLOAN) and (2) independent variables: the student's GPA score before student loans (GAP) and domicile of students (DOMI), which the results of the model estimation can be shown as follows.

$$QLOAN = 30,025.8 + 8,883.07 \text{ GPA} + 6,772.63 \text{ DOMI}$$

Equation 1 shows the results of the multiple regression analysis. The results showed that both the GAP and DOMI variables were statistically related to QLOAN. In which GAP is related in the same direction as QLOAN, it has a coefficient of 8,883.07, meaning that if a student's GPA is increased by 1 unit, QLOAN will increase by 8,883.07 units. Like DOMI, it is correlated in the same direction as QLOAN and has a coefficient of 6,772.63 meaning that an increase in DOMI by 1 will result in a 6,772.63 increase in QLOAN.

Table 1 Multiple regression analysis for analysis of factors affecting student loans

Variable	Coefficient	P-Value
<i>Constant</i>	30,025.8	0.0001***
<i>GAP</i>	8,883.07	0.0017***
<i>DOMI</i>	6,772.63	0.0023***
<i>R²</i>	0.7891	
<i>Adj. R²</i>	0.7112	
<i>AIC</i>	-3.0247	

Source: calculated, 2016

The next part is a path analysis, a study of the relationship of variables in cause and effect. The variables used in this study consisted of Number of Students Borrowing for Education (QLOAN) Grade Point Average of Students Before Loan for Education (GAP) Domicile of Students (DOMI) Number of Siblings Attending School (NUMSC) Courses Taken (CURR) Father's Occupation (F.OCC), mother's occupation (M.OCC), family income (EARN), and father and mother's marital status (MARRY). The results of the analysis revealed that the variables DOMI, CURR, NUMSC and GAP had a statistically significant direct relationship to QLOAN. Similarly, the occupation of fathers (F.OCC) and mothers (M.OCC) had a statistically significant correlation

with the student's domicile (DOMI). It also found that family income (EARN) had a significant direct effect on the number of siblings attending school (NUMSC).

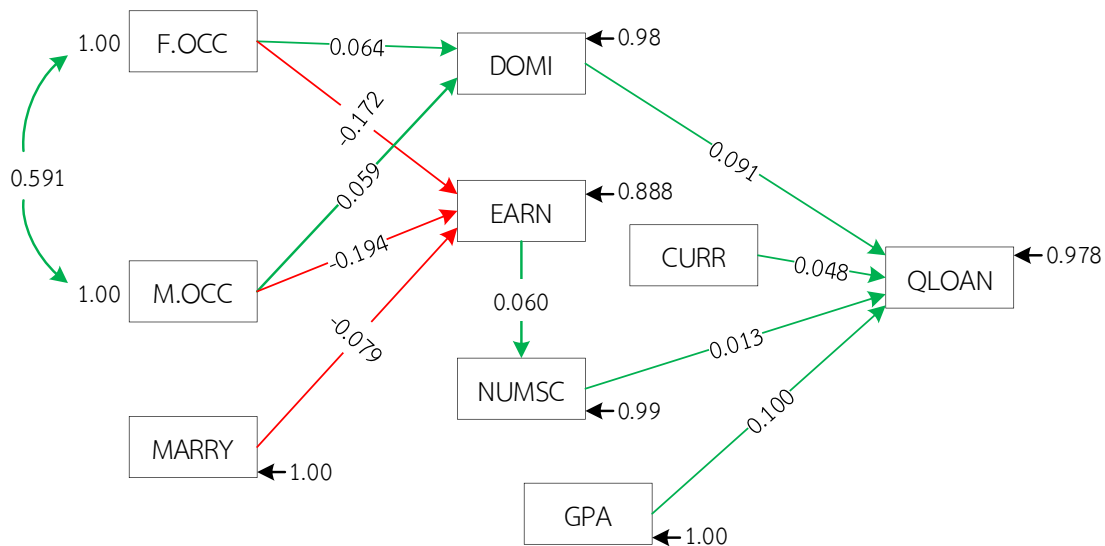

Figure 4 The Path Analysis for analysis of factors affecting student loans

Source: calculated, 2016

3. Analysis of factors affecting student loan repayment

In the analysis of factors affecting student loan repayment. In this study, multiple regression analysis models will be applied. The variables used in the study consisted of (1) dependent variable: loan repayment (REPAY) and (2) independent variable: student loan repayment awareness (AWA) and monthly student income (INC). The model estimate is shown as follows.

$$REPAY = -16.471 + 0.001 INC + 7.540 AWA$$

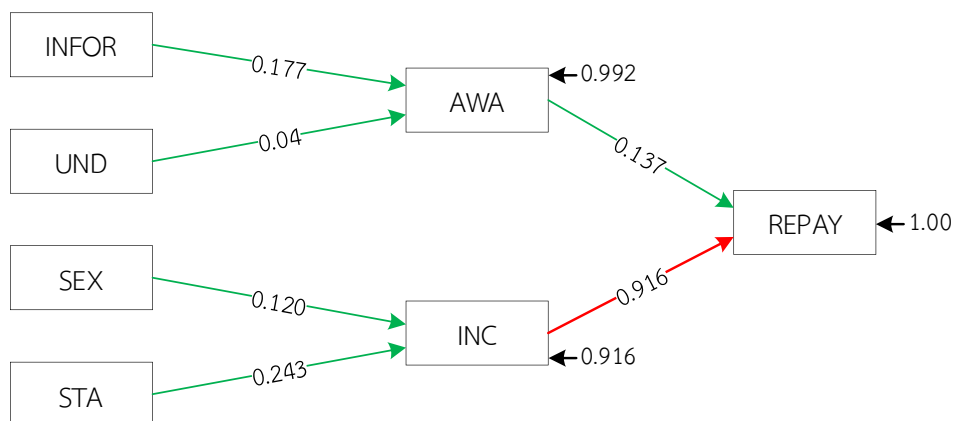
From the equation 2 shows the results of the multiple regression analysis. The estimation results showed that both the INC and AWA variables were statistically related to REPAY. In which INC is related in the same direction as REPAY with a coefficient of 0.001, meaning that if a student's income increases by 1 unit, REPAY increases by 0.001 unit. AWA is correlated in the same direction as REPAY and has a coefficient of 7.54, meaning that an increase of AWA by 1 will result in a 7.54 increase in REPAY.

Table 2 Multiple regression analysis for analysis of factors affecting student loan repayment

Variable	Coefficient	P-Value
<i>Constant</i>	-16.471	0.0000***
<i>INC</i>	0.001	0.0126**
<i>AWA</i>	7.540	0.0021***
R^2		0.8123
<i>Adj. R²</i>		0.7894
<i>AIC</i>		-5.2143

Source: calculated, 2016

The next part is a path analysis, a study of the relationship of variables in cause and effect. The variables used in this study consisted of Loan Payments (REPAY), Loan Repayment Awareness (AWA) and Student Monthly Income (INC) Information on Loan Payments (INFOR) Understanding Borrowing and Repayment Criteria (UND) Gender (SEX) and marital status (STA). The results of the study found that Factors affecting loan repayment (REPAY) are Awareness of Loan Repayment (AWA), with a direct effect on loan repayment (REPAY). Among the factors indirectly affecting loan repayment (REPAY) include information about loan repayment (INFOR) and understanding of borrowing and repayment criteria (UND). Furthermore, the study found that gender (SEX) and marital status (STA) directly affect student monthly income (INC), while student monthly income (INC) does not affect loan payments (REPAY).

Figure 5 The Path Analysis for analysis of factors affecting student loan repayment

Source: calculated, 2016

4. Opinions on the development guidelines of the Student Loan Fund

In the study of opinions on the guidelines for the development of the operation of student loan funds of Rajabhat Universities in the North. The researchers used a method to collect opinions through questionnaires, which can be summarized as follows:

4.1 Most of the students are satisfied with the operation of the Student Loan Fund at a good level. Students also view that student loan funds It has an effect on creating educational opportunities for students who lack funding. However, the survey also found that the majority of students thought the barriers to borrowing were quite high, such as requirements and rules for securing loans, and there were still some students who were not allocated to student loans.

4.2 For students who have graduated and students who are due for loan payments. There is an opinion that the regulations and procedures of the Education Loan Fund should not be changed. especially the regulations and procedures related to loan payments. because it will make students who have graduated And students who are due to pay off their loans do not understand or misunderstand the regulations and procedures for the implementation of the Educational Loan Fund

4.3 On the side of the experts, there is an opinion that the educational loan funds of each northern Rajabhat University should work together to develop a borrower's information management system. including collaborating with external agencies to develop database systems and course improvements so that graduating students can find employment and have enough income to pay off the loan.

Conclusion and suggestions

This study has been developed from the Economics principle which states that education is a joint investment of both the government and the parents. However, the cost of education is high, and the educational inequality among the underprivileged population still exists. To resolve the educational inequity in Thailand, the government, therefore, subsidies by setting up the SLF that provides loans to students who have a destitute background for their educational-related expenses and living allowance. The debtors are bound to pay back to the SLF in 2 years after graduation or dropout, and all loans should be disbursed within 15 years. In this study, the objective of (1) study of factors affecting student loan borrowing at Rajabhat University in the northern region of Thailand. (2) study the factors

affecting student loan repayment of Rajabhat University students in the northern region of Thailand. (3) To prepare recommendations for the management of the Rajabhat University Education Loan Fund in the northern region of Thailand.

From the results of the study, it was found that The students' conditions i.e. domicile, number of siblings attending school, grade point average (GPA) before applying for the loan, and study course have an impact on the SLF's amount of loan. The finding might be the result of the condition of students' domicile situating outside Rajabhat University's whereabouts, which agree with the study of Parisut Nuthong (2000) that showed that a significant variable that determines the demand for SLF's loan is the provinces that are not the location of the higher education institutes. It also coincides with the study of Ziderman (1999) which stated that the criteria for SLK loan application should include the numbers of their family members, members who are in school, the person who earns money to support a family, marital status of parents, and other issues that cause inequality.

Characteristics of due-to-payback graduated loanees such as awareness of loan repayment and monthly monetary income have an impact on disbursement to SLF. The reason that could explain the findings might be that after graduation, there is a debt-free period of 2 years that allows borrowers to find their job and earn enough money to payback. It is assumed that after they earn enough money, they would be aware of repayment. The result matches with the research of Amara Tunprawat (2001) that found that the factor that impacts SLF disbursement consists of monthly income and awareness of loan repayment. It also agrees with the studies of Parliamentary Budget Office (2015) that stated that the decision of SLF loanees to repay depends on their job security, income, the comprehension of the criteria for the loan and disbursement, awareness of loan repayment, and information obtainment.

The obstacles of SLF operation is high, especially in the delay of receiving a loan so that the borrowers need to reserve some money to pay their tuition fee in advance before receiving the actual loan. This issue might be because of a large number of borrowers with too few SLF staff. The overload responsibility of the SLF staff and its high staff turnover rate cause discontinued workflow and delay. Moreover, each step of the SLF processes, from applying for a loan to getting a loan, takes too long. The result agrees with Suratsawadee Chairat (2009) that illustrated that the issue of SLF operation comes from a lack of staff who respond directly to SLF loan matter.

New knowledge and the effects on society and communities

1. To know the factors that affect student loans and factors that affect student loan repayment. of student in Rajabhat College in Northern Thailand.
2. The quality of the curriculum and quality of the students should be improved in order to increase their work capacity, employment and sufficient income to repay their loan to the student Loan Fund.

References

- Amara, T. (2001). *Factors affecting on loan repayment performance of the Student Loan Fund : A Case Study of Students in higher education institutions in Bangkok.* (Master degree, The Graduate School, Kasetsart University). (In Thai)
- Ashwin, A. (2008). *Role of Education in Reducing poverty.* Seminar Articles Conclusion 2007 How to end poverty: Benefits Distribution Competition at Ambassador City Jomtien, Chonburi. (In Thai)
- Behrman, J.R., Pollak, R.A., and Taubman, P. (1989). Family Resources, Family Size and Access to Financial for College Education. *Journal of Political Economy*, 97(1989), 389-491.
- Cronbach, L.J. (1990). *Essentials of Psychological Testing.* (5th ed). New York: Harper and Row Collins.
- Kraiyo, P. (2013). “Driving Thai education to Thailand 4.0”. *Thai Post*, October 14th 2013 :1. (In Thai)
- Krejcie. R.V. and D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Education and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Lueangwongngam, S. (2015). Administration Strategy of SLF loan tracking system. *Journal of Education*. 26: (3): 217-228. (In Thai)
- Ministry of Education. (1999). *Student Loans Fund Operating Guide.* Bangkok: Religious Affairs Printing Press. (In Thai)
- Moore, A. W., Anderson, B., Das, K., & Wong, W. K. (2006). Combining multiple signals for biosurveillance. *Handbook of biosurveillance*, 235.
- National Education Act B.E. (2009). *Royal Thai Government Gazette*, 116(74), 1-41. (In Thai)

- Nuthong, P. (2000). *An Analysis of the demand for Student Loan Fund in Thailand*. (Master of Economics, Faculty of Graduate Studies Ramkhamhaeng University). (In Thai)
- Nutsuchon, I. (2014). Thai kids development on a journey to the future. *The Economic and Social Journal*, 51(3), 22-30. (In Thai)
- Office of The Education Council. (2014). *An Analysis of the impact of SLF loan on educational accessibility and quality: A Case Study of Khon Kaen Province*. Bangkok: Prikwarn Graphic Co., Ltd. (In Thai)
- Office of The Education Council. (2007). *An Educational Opportunity of Immigrant, Alien, and Tribal Children*. Bangkok: Prikwarn Graphic Co., Ltd. (In Thai)
- Parliamentary Budget Office (PBO). (2015). *The academic report of the Student Loan Fund*. Bangkok: The Secretariat of The House of Representatives. (In Thai)
- Ruechupan, S. and Wisarutwong, C. (2001). *A Research on SLF Administration Guidelines Report*. Bangkok: Office of Education Commission. (In Thai)
- Streiner, D. L. (2005). Finding our way: an introduction to path analysis. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 50(2), 115-122.
- Student Loans Fund. (2013). *Student Loans Fund Operator's Guide*. Bangkok: Aroon Printing Part., Ltd. (In Thai)
- Suratsawadee, C. (2009). *A Study of SLF's Debt Collection Development Guideline Phitsanulok*. (Master degree, Faculty of Social Sciences Naresuan University). (In Thai)
- Ziderman, A. (1999). *The student loan schemes in Thailand: A review and recommendations for efficient and equitable functioning of the scheme*. Bangkok: United Nations Educational Scientific and Cultural Organization.

รูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชน ด้วยภูมิปัญญาของพระราชา ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

Learning Activities for Gross Village Happiness Enhancement with the
King's Wisdom in Pateung Sub-district, Maechan District, Chiang Rai
Province

ต้องรัก จิตบรรเทา

Tongrak Jitbantao

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Chiangrai Rajabhat University

E-Mail : tongrak.jit@crru.ac.th

(Received : January 27, 2021 Revised : October 17, 2021 Accepted : November 16, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และประเมินระดับความสุขมวลรวมชุมชนภายหลังการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชน กลุ่มตัวอย่าง คือ เยาวชน จำนวน 80 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชาในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชน และแบบสอบถามความสุขมวลรวมชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำชนิดหนึ่งทาง วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ และการทดสอบภายหลังของค่าเฉลี่ยความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนโดยรวม และรายองค์ประกอบก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล ด้วยวิธี Least Significant Differences (LSD)

ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการตามแนวคิดของ ริชาร์ด แนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และแนวทางของโครงการส่งเสริมสุขภาวะชุมชนเพื่อวัดดัชนีวัดความสุขมวลรวมชุมชน ซึ่งเป็นโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 การประเมินระดับความสุขมวลรวมชุมชนในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชน พบว่า หลังการทดลองและติดตามผล มีค่าเฉลี่ยของความสุขมวลรวมชุมชนโดยรวมและทุกด้าน สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ความสุขมวลรวมชุมชน ภูมิปัญญาของพระราชา เยาวชน

Abstract

The objectives of this research are to develop learning activities and evaluate the gross village happiness after enhancement. The sample group, obtained through purposive sampling, included 80 youths. The research instrument included the King's Wisdom learning activities for gross village happiness enhancement and a questionnaire on gross village happiness. Data analysis was completed using the one-way repeated measures ANOVA and the Post Hoc techniques, and by testing the mean overall and component-specific gross village happiness before and after the experiment and after the follow-up phase using the Least Significant Differences (LSD) method.

It has been observed that the learning activities are aligned with the Richard principle, the Sufficiency Economy concept and the community wellness enhancement project for gross village happiness index measurement, a Chiang Rai Rajabhat University strategic community development initiative for fiscal year 2020. According to the gross village happiness evaluation for enhancement, after the experiment and the follow-up, the overall and specific mean gross village happiness is higher than the pre-experiment value with statistical significance of .01.

Keywords: Learning activities, Gross village happiness, The King's wisdom, Youth

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยยังคงมีประเด็นความท้าทายการพัฒนาในหลายมิติ ทั้งในมิติเศรษฐกิจที่โครงสร้างเศรษฐกิจยังไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมอย่างเต็มที่ มิติสิ่งแวดล้อมที่การฟื้นฟูและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังเป็นประเด็นสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน มิติของการบริหารจัดการภาครัฐที่ยังขาดความต่อเนื่อง และความยืดหยุ่นในการตอบสนองความต้องการในการแก้ปัญหาของประชาชนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง มิติทางสังคมที่การยกระดับรายได้ของประชาชน การแก้ปัญหาด้านความยากจนและความเหลื่อมล้ำ การพัฒนาคุณภาพการให้บริการ และการขยายโอกาสในการเข้าถึงระบบบริการสาธารณะยังคงมีช่องว่างที่สามารถพัฒนาต่อไปได้ (Office of the National Economics and Social Development Council, 2019)

สำหรับมิติทางสังคมนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนในการพัฒนาประเทศในมิติอื่น ๆ ซึ่งจากยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาสำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติ และในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้าน และมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย

ท่ามกลางภาพรวมของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่นำไปสู่สังคมพหุวัฒนธรรมที่กล่าวไปแล้วข้างต้นนั้น ได้สะท้อนปรากฏการณ์ของการดำรงชีวิตของคนในสังคม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่จะเติบโตไปเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ จะเห็นได้ว่า “วัฒนธรรมการใช้ชีวิตของเยาวชนในสังคมที่แตกต่างกัน” มีแนวโน้มที่น่าเป็นห่วงหลายเรื่อง ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุปัจจัยเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องภายใต้บริบทต่างๆ จะเห็นว่า ต่างมีปัจจัยสำคัญร่วมของการอธิบายปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมการใช้ชีวิตของเด็กไทย ไม่ว่าจะเป็น โครงสร้างสังคมและครอบครัวที่เปลี่ยนไป พลวัตทางวัฒนธรรมในสังคม วัฒนธรรมศาสนาที่เปลี่ยนไป ระบบการศึกษา โรงเรียนและการเรียนรู้ สื่อและวัฒนธรรมการสื่อสารของคนรุ่นใหม่ สภาพการเมืองการปกครอง โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป รวมไปถึงกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย (Udonthani Provincial Cultural Office, 2012) ภายใต้สถานการณ์เยาวชนที่กำลังเผชิญกับปรากฏการณ์หลายด้าน และมาพร้อมด้วยเงื่อนไขปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตเด็กไทยยุคใหม่ ล้วนแล้วแต่ชี้ให้เห็นประเด็นที่สำคัญในการศึกษาและพัฒนาจิตพฤติกรรมของเยาวชนที่มีความหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เยาวชนพหุวัฒนธรรมบนพื้นที่สูงที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงราย

จังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีความหลากหลายทางพหุวัฒนธรรม โดยเฉพาะตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ที่มีจำนวนเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ อายุ 14-25 ปี จำนวนทั้งสิ้น 3,284 คน (National Statistical Office, 2019) ซึ่งถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เกิดจากการหล่อหลอมของหลากหลายชาติพันธุ์ ดังนั้น กลุ่มของเยาวชนพหุวัฒนธรรมตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย จึงเป็นกลุ่มคนที่จะต้องมีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ต้องเผชิญวิกฤตการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี และการวางแผนในการดำรงชีวิตสู่ผู้ใหญ่มากมาย รวมไปถึงความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากบริบทของสถานการณ์ พื้นที่ ทักษะ ค่านิยม ทั้งทางด้านความเหลื่อมล้ำทางการเมือง ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และความเหลื่อมล้ำทางสังคม ซึ่งการปรับตัวเหล่านี้ส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกและการดำรงชีวิตของเยาวชนพหุวัฒนธรรม หากเยาวชนเหล่านี้ไม่สามารถดำรงชีวิตในทางที่เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ก็อาจส่งผลให้มีปัญหาเกิดขึ้นกับชีวิตพวกเขา และปัญหาดังกล่าวอาจจะเป็นอุปสรรคในการพัฒนาไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ปัญหาสุขภาพจิต เป็นต้น ดังนั้น เพื่อให้เยาวชนพหุวัฒนธรรมสามารถที่จะเติบโตและพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรได้รับการพัฒนาในรูปแบบของการบูรณาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

สำหรับแนวทางหนึ่งที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาในประเด็นดังกล่าว คือ การเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชน ซึ่งความสุขมวลรวมชุมชนเป็นสถานะที่เยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพทั้งจิต กาย ปัญญา ที่เชื่อมโยงกับ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นองค์รวมและสัมพันธ์กัน ได้ถูกต้องดีงาม นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย การมีสุขภาวะ เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเป็นธรรม ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนดี การมีสภาพแวดล้อมที่มีระบบนิเวศที่สมดุล และเป็นชุมชนประชาธิปไตยมีธรรมาภิบาล

จากข้อมูลทางสถิติและสถานการณ์ข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะพัฒนารูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชินีในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ที่จะเป็แนวทางนำไปสู่การเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชน ซึ่งรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว เป็นการฝึกอบรมทางจิตวิทยาที่มีส่วนช่วยในการเจริญงอกงามส่วนบุคคล ช่วยให้เยาวชนสามารถปรับปรุงคุณภาพของความรู้ ความคิด รวมทั้งความไวในการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของตนเองและผู้อื่น มีความสามารถที่จะพัฒนาแนวทางที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและผู้อื่น ช่วยให้เยาวชนเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง ช่วยให้เยาวชนเพิ่มคุณค่าของตนเอง และเพิ่มพูนการยอมรับตนเองและผู้อื่น (Golemiewski & Blumberg, 1976, p. 11) อันจะนำไปสู่ความสามารถในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนต่อไป

ดังนั้น รูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยการฝึกอบรมทางจิตวิทยาจึงเป็นวิธีหนึ่งที่มีประสิทธิภาพที่จะช่วยในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงรายได้ ดังที่ Lubin & Eddy (1970, p. 305-309) ได้กล่าวว่า กลุ่มฝึกอบรมเป็นแนวทางที่เอื้ออำนวยให้เกิดความเจริญงอกงามส่วนบุคคลกับบุคคลปกติ ซึ่งในภาวะปัจจุบันเป็นสิ่งที่ค่อนข้างจะแน่นอนว่า สามารถช่วยส่งเสริมบุคคลในด้านความต้องการที่จะมีประสบการณ์เกี่ยวกับบุคคลและสิ่งแวดล้อมอย่างเต็มที่ยิ่งขึ้น ทั้งการรู้จักตนเองอย่างลึกซึ้ง และพบกับความหมายของชีวิตอันเป็นสิ่งสำคัญในการเริ่มต้นของกระบวนการพัฒนาความสุขมวลรวมชุมชนอย่างเต็มที่ อีกทั้งจะช่วยในการเสริมสร้างให้เยาวชนเติบโตไปสู่การเป็นคนไทยที่พึงประสงค์ 4 ประการ และการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชินีในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อประเมินและวัดระดับความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนภายหลังการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนด้วยภูมิปัญญาของพระราชินี ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย” ซึ่งมีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เยาวชนอายุ 14-25 ปี ในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย จำนวน 3,284 คน (National Statistical Office, 2019)

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง คือ เยาวชนอายุ 14-25 ปี ในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย จำนวน 80 คน โดยพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเบื้องต้นจากคะแนนเฉลี่ยของความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ด้วยแบบสอบถามความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย โดยเลือกเยาวชนที่มีคะแนนความสุขมวล

รวมชุมชน ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทม์ที่ 25 ลงไป จากนั้นจึงทำการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชินีในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชน โดยมีรายละเอียดในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนด้วยภูมิปัญญาของพระราชินี ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย มีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มตัวอย่างที่มีคะแนนเฉลี่ยของความสุขมวลรวมชุมชน ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทม์ที่ 25 ลงไป และสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองให้เข้าร่วมกลุ่มฝึกอบรม จำนวน 80 คน
2. ผู้วิจัยนัดพบเยาวชนและผู้ปกครองของเยาวชนทั้ง 80 คน ที่มีความประสงค์และตอบรับการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ จากนั้นผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดและวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ซึ่งกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ในงานวิจัยครั้งนี้ไม่เกี่ยวข้องหรือเป็นการวิจัยที่เกี่ยวกับสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชินีในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชน ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของหลักการแนวคิด เทคนิคต่าง ๆ ทางจิตวิทยา และเทคนิคการฝึกอบรมที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่ การมีสุขภาวะ เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเป็นธรรม ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนดี การมีสภาพแวดล้อมดีมีระบบนิเวศที่สมดุล และเป็นชุมชนประชาธิปไตยมีธรรมาภิบาล

การดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการฝึกอบรมทางจิตวิทยาตามแนวคิดของ Richard (1992) แนวคิดภูมิปัญญาของพระราชินี และแนวทางของโครงการส่งเสริมสุขภาวะชุมชนเพื่อวัดดัชนีวัดความสุขมวลรวมชุมชน ซึ่งเป็นโครงการที่สำคัญภายใต้ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (Jitbantao et al, 2020 as cited in Jitbantao, 2019) เพื่อเลือกใช้ในการสร้างรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ในแต่ละองค์ประกอบ เทคนิคที่ผู้นำกลุ่มใช้ในการดำเนินการฝึกอบรม ทฤษฎีและเทคนิคต่าง ๆ ที่นำมาบูรณาการในรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้
2. ผู้วิจัยทำการเลือกเทคนิคทางจิตวิทยาที่มีความเหมาะสมกับรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้และสอดคล้องกับองค์ประกอบความสุขมวลรวมชุมชน
3. ผู้วิจัยออกแบบกิจกรรมและขั้นตอนของรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย และสอดคล้องกับองค์ประกอบความสุขมวลรวมชุมชน โดยรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ มีดังนี้

3.1 เป็นรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยการฝึกอบรมทางจิตวิทยาที่มุ่งนำไปใช้ในการสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบความสุขมวลรวมชุมชน

3.2 เป็นรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ดำเนินการโดยใช้การฝึกอบรมทางจิตวิทยา จำนวน 2 วัน และดำเนินการวันละ 8 ชั่วโมง

4. ผู้วิจัยนำรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อพิจารณาถึงความสอดคล้องเหมาะสมด้านวัตถุประสงค์ การเลือกใช้เทคนิคทางจิตวิทยา และขั้นตอนการฝึกอบรม ซึ่งกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 หลังจากนั้น ผู้วิจัยจึงนำกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการตรวจสอบแล้ว ไปทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

5. ผู้วิจัยนำรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับเยาวชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และมีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 80 คน เป็นเวลา 1 วัน และดำเนินการ 6 ชั่วโมง เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมเกี่ยวกับลำดับขั้นตอน ระยะเวลา เนื้อหาต่าง ๆ ของรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนเพื่อหาข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และปรับแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

6. ผู้วิจัยนำรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่แล้วเสร็จ ไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 80 คน โดยเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เป็นเวลา 2 วัน และดำเนินการวันละ 8 ชั่วโมง

7. เมื่อกิจกรรมการจัดการเรียนรู้วันสุดท้ายสิ้นสุดลง ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงรายให้กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ทั้ง 80 คน ทำแบบวัดอีกครั้งหนึ่ง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนรู้

8. เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เป็นระยะเวลา 1 เดือน ผู้วิจัยทำการนัดกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 80 คน เพื่อมาทำแบบสอบถามความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงรายอีกครั้ง เป็นข้อมูลในระยะเวลาติดตามผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อศึกษาผลของรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ดังนี้

1. วิเคราะห์เพื่อตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลของรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อศึกษาผลของรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชาในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ดังนี้

1. วิเคราะห์เพื่อตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ด้วยการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยพิจารณาค่าความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์การเลือกใช้เทคนิคทางจิตวิทยา และขั้นตอนการฝึกอบรมทางจิตวิทยา กับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ (Item-objective Congruence: IOC) โดยใช้สูตรคำนวณค่าเฉลี่ย
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล ของกลุ่มทดลอง โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำชนิดหนึ่งทาง (One -Way ANOVA Repeated Measurement) (Stevens, 2002, p. 455)
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ และการทดสอบภายหลัง (Post Hoc Test) ของค่าเฉลี่ยความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย โดยรวม และรายองค์ประกอบก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล ด้วยวิธี Least Significant Differences (LSD) (Stevens, 2002, p. 462)

ผลการวิจัย

1. รูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชาในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

รูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชาในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย โดยนำกรอบแนวคิดในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนจากโครงการส่งเสริมสุขภาวะชุมชนเพื่อวัดดัชนีวัดความสุขมวลรวมชุมชน ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (Jitbantao et al, 2020 as cited in Jitbantao, 2019) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดกลุ่มฝึกอบรม ตามแนวคิดของ Richard (1992) โดยมีขั้นตอนของการฝึกอบรม (Stage of Training Group) 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นการเริ่มต้น (Initial Stage) ขั้นที่ 2 ขั้นการดำเนินการ (Working Stage) และขั้นที่ 3 ขั้นการยุติการฝึกอบรม (Ending Stage)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักการและเทคนิคต่าง ๆ ทางด้านจิตวิทยามาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง โดยรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ทั้ง 6 องค์ประกอบ เป็นกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ดำเนินการเป็นเวลา 2 วัน และดำเนินการวันละ 8 ชั่วโมง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กระบวนการของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชาในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ระยะเวลา	หัวข้อ	วัตถุประสงค์	รูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้
2 ชั่วโมง	การปฐมนิเทศ	1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพและความไว้วางใจระหว่างวิทยากรกับสมาชิกกลุ่ม และระหว่างสมาชิกกลุ่มด้วยกัน 2. เพื่อชี้แจงให้สมาชิกกลุ่มทราบถึงความสำคัญและวัตถุประสงค์ของรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชาในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย 3. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มทราบถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชาในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงรายในเรื่องระยะเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม ข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรม รูปแบบและวิธีการต่าง ๆ ในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชาในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย	1. เทคนิคจับคู่แนะนำตัว (Paired Introductions Technique) 2. การบรรยายย่อย (Mini-Lecturing Technique)

ระยะเวลา	หัวข้อ	วัตถุประสงค์	รูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้
2 ชั่วโมง	สุขภาวะดี	1. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มสามารถสร้างแนวทางในการดูแลตนเองในด้านโภชนาการ และการออกกำลังกายที่จำเป็นต่อร่างกาย 2. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีวิธีการในการรับประทานอาหารและการออกกำลังกาย เพื่อให้ร่างกายมีความสมบูรณ์แข็งแรง	การระดมสมอง (Brainstorming)
2 ชั่วโมง	เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเป็นธรรม	1. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจในหลักเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเป็นธรรม 2. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีเจตคติทางบวกต่อการดำรงตนตามหลักเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเป็นธรรม 3. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีแนวทางในการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเป็นธรรม	แนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2 ชั่วโมง	ครอบครัวอบอุ่น	1. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มสามารถพัฒนาความรักความผูกพันในครอบครัวโดยการเสริมสร้างความใกล้ชิดสนิมสนมและความสนใจซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว 2. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้พิจารณาถึงรูปแบบขอบเขต ลักษณะสัมพันธภาพของตนกับคนอื่น ๆ ในครอบครัว	ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว (Family Counseling Theory)
2 ชั่วโมง	ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนดี	1. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการชุมชน และการจัดกระบวนการพัฒนาชุมชน	กิจกรรมจากโครงการส่งเสริมสุขภาวะชุมชนเพื่อวัดดัชนีวัดความสุขมวลรวมชุมชน

ระยะเวลา	หัวข้อ	วัตถุประสงค์	รูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้
		2. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีเจตคติ ทางบวกต่อการให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและอยู่ ร่วมกันอย่างสงบสุขในชุมชน 3. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีแนวทางใน การปฏิบัติตนในการมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการชุมชนทั้งใน ฐานะผู้นำ ประชาชนและองค์กร ในชุมชน	
2 ชั่วโมง	การมีสภาพ แวดล้อมที่มี ระบบนิเวศที่ สมดุล	1. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีความรู้ความ เข้าใจในเรื่องบรรยากาศหรือ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อ การใช้ชีวิตของคนในหมู่บ้าน 2. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีเจตคติ ทางบวกต่อการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม การดูแลสาธารณะ ประโยชน์ของชุมชน ที่จะนำไปสู่ การยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดี ของคนในชุมชน 3. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีแนวทางใน การจัดการสภาพแวดล้อมที่มี ระบบนิเวศที่สมดุล	กิจกรรมจากโครงการส่งเสริม สุขภาวะชุมชนเพื่อวัดดัชนีวัด ความสุขมวลรวมชุมชน
2 ชั่วโมง	ชุมชน ประชาธิปไตย มีธรรมาภิบาล	1. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หน้าที่พลเมืองที่สำคัญ และการ ยอมรับความแตกต่างระหว่าง บุคคล 2. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มตระหนักถึง บทบาทของพลเมืองภายใต้การ	กิจกรรมจากโครงการส่งเสริม สุขภาวะชุมชนเพื่อวัดดัชนีวัด ความสุขมวลรวมชุมชน

ระยะเวลา	หัวข้อ	วัตถุประสงค์	รูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้
		ปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 3. เพื่อเสริมสร้างให้สมาชิกกลุ่มปฏิบัติตนและแสดงบทบาทของตนในการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การเคารพสิทธิของผู้อื่น รักษาสิทธิของตนเอง การใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ โดยยึดหลักความเสมอภาคและความยุติธรรม	
2 ชั่วโมง	ปัจจัยนิเทศ	1. เพื่อสรุปภาพรวมของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชินีในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย 2. เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มได้ประเมินตนเองในการที่จะสามารถนำการส่งเสริมสุขภาวะเพื่อความสุขมวลรวมชุมชนองค์ประกอบต่าง ๆ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน 3. เพื่อประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชินีในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย	1. เทคนิคการให้กำลังใจ 2. เทคนิคการรับรู้เชิงบวก (Positive Perceptions) 3. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อประสม Multimedia Online 2D Animation

2. การประเมินและวัดระดับความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

การประเมินและวัดระดับความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ตรวจสอบการแจกแจงเป็นโค้งปกติ (Normality) โดยใช้สถิติ kolmogorov-Smirnov พบว่า ระยะเวลาก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล มีค่านัยสำคัญทางสถิติอยู่ระหว่าง .06-.21 แสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยของความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล มีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ ผู้วิจัยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำทางเดียว (One-Way Repeated Measures ANOVA)

2.1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ผู้วิจัยทำการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย (n=80)

ความสุขมวลรวมชุมชน	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง			ติดตามผล		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
สุขภาวะดี	3.08	0.30	ปานกลาง	3.75	0.36	มาก	3.75	0.36	มาก
เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเป็นธรรม	2.89	0.39	ปานกลาง	3.46	0.35	ปานกลาง	3.49	0.36	ปานกลาง
ครอบครัวอบอุ่น	3.16	0.39	ปานกลาง	3.91	0.37	มาก	3.95	0.37	มาก
ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนดี	2.93	0.37	ปานกลาง	3.58	0.27	มาก	3.60	0.31	มาก
การมีสภาพแวดล้อมดีมีระบบนิเวศที่สมดุล	3.07	0.31	ปานกลาง	3.54	0.53	มาก	3.56	0.56	มาก
ชุมชนประชาธิปไตยมีธรรมาภิบาล	3.09	0.42	ปานกลาง	3.83	0.34	มาก	3.82	0.30	มาก
ความสุขมวลรวมชุมชนโดยรวม	3.04	0.20	ปานกลาง	3.68	0.09	มาก	3.69	0.12	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ก่อนการทดลอง มีค่าเฉลี่ยความสุขมวลรวมชุมชนโดยรวมเท่ากับ 3.04 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.20 อยู่ในระดับปานกลาง หลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยความสุขมวลรวมชุมชนโดยรวมเท่ากับ 3.68 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.09 อยู่ในระดับมาก และติดตามผล มีค่าเฉลี่ยความสุขมวลรวมชุมชนโดยรวมเท่ากับ 3.69 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.12 อยู่ในระดับมาก และสามารถพิจารณาเป็นรายด้านได้ดังนี้

สุขภาวะดี ก่อนการทดลอง มีค่าเฉลี่ยสุขภาวะดีเท่ากับ 3.08 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.30 อยู่ในระดับปานกลาง หลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยสุขภาวะดีเท่ากับ 3.75 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.36

อยู่ในระดับมาก และติดตามผล มีค่าเฉลี่ยสุขภาวะดีเท่ากับ 3.75 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.36 อยู่ในระดับมาก

เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเป็นธรรม ก่อนการทดลอง มีค่าเฉลี่ยเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเป็นธรรมเท่ากับ 2.89 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.39 อยู่ในระดับปานกลาง หลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเป็นธรรมเท่ากับ 3.46 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.35 อยู่ในระดับปานกลาง และติดตามผล มีค่าเฉลี่ยเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเป็นธรรมเท่ากับ 3.49 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.36 อยู่ในระดับปานกลาง

ครอบครัวอบอุ่น ก่อนการทดลอง มีค่าเฉลี่ยครอบครัวอบอุ่นเท่ากับ 3.16 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.39 อยู่ในระดับปานกลาง หลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยครอบครัวอบอุ่นเท่ากับ 3.91 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.37 อยู่ในระดับมาก และติดตามผล มีค่าเฉลี่ยครอบครัวอบอุ่นเท่ากับ 3.95 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.37 อยู่ในระดับมาก

การบริหารจัดการชุมชนดี ก่อนการทดลอง มีค่าเฉลี่ยชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนดีเท่ากับ 2.93 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.37 อยู่ในระดับปานกลาง หลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนดีเท่ากับ 3.58 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.27 อยู่ในระดับมาก และติดตามผล มีค่าเฉลี่ยชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนดีเท่ากับ 3.60 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.31 อยู่ในระดับมาก

การมีสภาพแวดล้อมดีมีระบบนิเวศที่สมดุล ก่อนการทดลอง มีค่าเฉลี่ยการมีสภาพแวดล้อมดีมีระบบนิเวศที่สมดุลเท่ากับ 3.07 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.31 อยู่ในระดับปานกลาง หลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยการมีสภาพแวดล้อมดีมีระบบนิเวศที่สมดุลเท่ากับ 3.54 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 อยู่ในระดับมาก และติดตามผล มีค่าเฉลี่ยการมีสภาพแวดล้อมดีมีระบบนิเวศที่สมดุลเท่ากับ 3.56 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.56 อยู่ในระดับมาก

ชุมชนประชาธิปไตยมีธรรมาธิบาล ก่อนการทดลอง มีค่าเฉลี่ยชุมชนประชาธิปไตยมีธรรมาธิบาลเท่ากับ 3.09 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.42 อยู่ในระดับปานกลาง หลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยชุมชนประชาธิปไตยมีธรรมาธิบาลเท่ากับ 3.83 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.34 อยู่ในระดับมาก และติดตามผล มีค่าเฉลี่ยชุมชนประชาธิปไตยมีธรรมาธิบาลเท่ากับ 3.82 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.30 อยู่ในระดับมาก

2.2 การเปรียบเทียบความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล

การเปรียบเทียบความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนภายหลังการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผลที่มีระยะเวลาแตกต่างกัน มีความสุขมวลรวมชุมชนโดยรวม ($F=556.07$ $df=13.09$ $p=.00$) และทุกด้านประกอบด้วย สุขภาวะดี ($F=130.35$ $df=1.73$ $p=.00$) เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเป็นธรรม ($F=80.08$ $df=1.74$ $p=.00$) ครอบครัวอบอุ่น ($F=131.46$ $df=1.44$ $p=.00$) ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนดี ($F=123.52$

df=1.54 p=.00) การมีสภาพแวดล้อมดีมีระบบนิเวศที่สมดุล ($F=36.16$ df=1.87 p=.00) และชุมชนประชาธิปไตย ($F=135.27$ df=1.60 p=.00) มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อค่าเฉลี่ยความสุขมวลรวมชุมชนโดยรวมและทุกด้านมีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของบอนโฟโรนี (Bonferroni) พบว่า หลังการทดลองและติดตามผลการทดลองมีค่าเฉลี่ยของความสุขมวลรวมชุมชนโดยรวมและทุกด้าน ประกอบด้วย สุขภาวะดี เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเป็นธรรม ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนดี การมีสภาพแวดล้อมดีมีระบบนิเวศที่สมดุล และชุมชนประชาธิปไตย สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การอภิปรายผล

จากผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชาในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย โดยใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงคุณลักษณะ พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าระหว่าง 0.80 - 1.00 แสดงว่า รูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชาในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ผ่านเกณฑ์การตรวจสอบเชิงคุณลักษณะ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงรายได้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชาในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เป็นไปตามแนวคิดของ Richard (1992) ที่กล่าวถึงรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ว่า มีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญในแต่ละครั้ง ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีลักษณะคาบเกี่ยวซึ่งกันและกัน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ ขั้นเริ่มต้น ขั้นดำเนินการ และขั้นยุติ โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชน และมีระยะเวลาในการฝึกอบรมที่มีจุดประสงค์เฉพาะเฉลี่ย 6-12 ครั้ง ซึ่งเป็นระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้และจำนวนครั้งที่เหมาะสม และการจัดการเรียนรู้แต่ละองค์ประกอบใช้เวลาไม่เกิน 2-3 ชั่วโมง มีการจัดเตรียมสถานที่ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สื่อทัศนูปกรณ์ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการจัดการเรียนรู้ มีการเลือกและพิจารณาการใช้เนื้อหาตลอดจนวิธีการต่าง ๆ ในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ดี มีความเหมาะสม มีการพิจารณาเลือกใช้วิธีการ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่ใช้ในรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Alejandro, Kyle, Sunil, Thomas & Raymon (2019) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมเสริมสร้างสุขภาวะแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อสุขภาพจิต คุณภาพการนอน และคุณภาพชีวิต ซึ่งโปรแกรมเสริมสร้างสุขภาวะแบบบูรณาการนี้มีการกำหนดขั้นตอน ระยะเวลา การจัดการอบรม และสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าร่วมโปรแกรมอย่างเหมาะสม ผลการศึกษา พบว่าโปรแกรมเสริมสร้างสุขภาวะแบบบูรณาการมีประโยชน์ต่อสุขภาพจิต คุณภาพการนอน และคุณภาพชีวิตของ

ผู้เข้าร่วมโครงการ และเป็นไปในแนวทางเดียวกับการศึกษาของ Elizabeth, Janetta, Brinn & Ann (2019) ได้ศึกษาการพัฒนาความสัมพันธ์ของบุคลากรเพื่อเพิ่มความเป็นอยู่ที่ดีด้วยโปรแกรมส่งเสริมสุขภาวะในองค์กร โดยเป็นการออกแบบโปรแกรมส่งเสริมสุขภาวะที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา มีการพิจารณาองค์ประกอบที่เป็นไปตามบริบทของผู้เข้าร่วมโครงการ ผลการศึกษา พบว่า โปรแกรมส่งเสริมสุขภาวะในองค์กรมีประสิทธิภาพในการพัฒนาความสัมพันธ์ของบุคลากรและส่งผลต่อความเป็นอยู่ที่ดีของบุคลากรในองค์กร

นอกจากนี้ หลังการทดลองและติดตามผล การทดลองมีค่าเฉลี่ยของความสุขมวลรวมชุมชนโดยรวมและทุกด้าน ประกอบด้วย สุขภาวะดี เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเป็นธรรม ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนดี การมีสภาพแวดล้อมดีมีระบบนิเวศที่สมดุล และชุมชนประชาธิปไตยสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังที่ Richard (2015) ได้ศึกษาผลของกลุ่มฝึกอบรมพฤติกรรมของพ่อแม่ที่มีลูกสมาธิสั้น กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกลุ่มฝึกอบรมพฤติกรรม (behavioral parent training (BPT) group) คือ พ่อแม่ที่มีลูกสมาธิสั้น 241 คน โดยเข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมทั้งสิ้น 8 เซสชั่น ผลการศึกษา พบว่า พ่อแม่มีความเชื่อมั่นเพิ่มขึ้นในการจัดการพฤติกรรมของลูกที่สมาธิสั้น และการศึกษาของ Sonja (2015) ได้ศึกษาโปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสุขภาวะในองค์กร ผลการศึกษา พบว่า โปรแกรมการฝึกอบรมสามารถเพิ่มความสุขและสุขภาวะให้กับลูกจ้างในองค์กร อีกทั้ง จากการศึกษาของ Baker & Absenge (2013) ได้ศึกษาการสร้างกลุ่มฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของสุขภาวะทางเพศ การศึกษา พบว่า รูปแบบกลุ่มฝึกอบรมจะสามารถเพิ่มสุขภาพที่ดีและสุขภาพทางเพศได้ เป็นไปในแนวทางเดียวกับ Karuntarat (2011) ได้ศึกษาผลการฝึกอบรมกลุ่มในการเสริมสร้างแรงใจและการสานสัมพันธ์ของพนักงานขายเวชภัณฑ์สัตว์เลี้ยง ผลการวิจัยพบว่า หลังจากเข้าร่วมการฝึกอบรมกลุ่ม พนักงานขายเวชภัณฑ์สัตว์เลี้ยงมีการสร้างเสริมแรงใจและการสานสัมพันธ์มากขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมการฝึกอบรมกลุ่มในการสร้างเสริมแรงใจและการสานสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ Voracharoensri (2007) ได้ศึกษาองค์ประกอบของทักษะชีวิตและสร้างโมเดลกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนวัยรุ่น การศึกษา พบว่า กลุ่มฝึกอบรมมีผลให้ทักษะชีวิตของนักเรียนวัยรุ่นเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษารูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชน ด้วยภูมิปัญญาของพระราชา ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย พบว่า รูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชน ด้วยภูมิปัญญาของพระราชา สามารถเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย และสามารถพัฒนาเป็นชุมชนต้นแบบความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย องค์ประกอบความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชน 6 ด้าน คือ ด้านสุขภาวะดีด้านเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเป็นธรรม ด้านครอบครัวอบอุ่น ด้าน

ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนที่ดีด้านการมีสภาพแวดล้อมดีมีระบบนิเวศที่สมดุล และด้านชุมชนประชาธิปไตย ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันที่จะส่งเสริมความสุขมวลรวมชุมชนให้กับเยาวชน

สำหรับขั้นตอนการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงรายนั้น จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ขั้นตอนการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การประเมินระดับความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชน ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย และส่วนที่ 2 รูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชินีในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย โดยการฝึกอบรมทางจิตวิทยาที่เป็นรูปแบบกิจกรรมที่มุ่งนำไปใช้ในการสร้างเสริมความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบความสุขมวลรวมชุมชน โดยการใช้การฝึกอบรมทางจิตวิทยา จำนวน 2 วัน และดำเนินการวันละ 8 ชั่วโมง โดยรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชินีในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย สามารถใช้กับเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชินีในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย และหลังจากยุติกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชินีในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ให้เยาวชนที่เข้าร่วมทำแบบสอบถามความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เพื่อนำมาใช้เป็นคะแนนเปรียบเทียบระดับความสุขมวลรวมชุมชน และความก้าวหน้าของเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำไปปรับใช้ได้ ดังประเด็นต่อไปนี้

1. แบบสอบถามความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เป็นเครื่องมือที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบตามหลักการ และมีความเที่ยงตรงในระดับสูง ดังนั้นจึงสามารถนำไปใช้เพื่อวัดความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงรายได้

2. ในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ควรจะพัฒนาทุกองค์ประกอบของความสุขมวลรวมชุมชน เนื่องจากองค์ประกอบด้านการมีสุขภาพ เศรษฐกิจชุมชน เข้มแข็งเป็นธรรม ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนดี การมีสภาพแวดล้อมดีมีระบบนิเวศที่สมดุล และเป็นชุมชนประชาธิปไตยมีธรรมาภิบาล เป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน โดยทั้งนี้ จะต้องมีการพัฒนา และมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงรายเพิ่มเติม เช่น การรับรู้ความสามารถของตนเอง คุณภาพชีวิต เป็นต้น เพื่อนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงรายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการพัฒนารูปแบบโปรแกรม หรือวิธีการความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ในรูปแบบอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น Computer-Based Training, Web-Based Training, E-Learning หรือ Learning Portals ฯลฯ เพื่อให้สอดคล้องต่อการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ (New Normal)

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

ผลการวิจัยทำให้ทราบระดับความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชนตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่นำไปสู่แนวทางในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนของเยาวชน คือ รูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชาที่จะช่วยในการเสริมสร้างให้เยาวชนมี สุขภาวะที่ดี มีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชนตามหลักภูมิปัญญาของพระราชา เข้าใจ บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวที่มีส่วนช่วยให้สถาบันครอบครัวอบอุ่น มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน เป็นส่วนหนึ่งกับสิ่งแวดล้อมและมีจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชน เป็นพลเมืองที่ดี ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของพระราชา เป็นองค์ความรู้และต้นแบบกลุ่มฝึกอบรมที่สามารถนำไปต่อยอดในการเสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชน กับบุคคลอื่น ๆ หรือกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ที่สนใจได้โดยปรับให้สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มตัวอย่างนั้น ๆ

References

- Alejandro, M., Kyle, M., Sunil, P., Thomas, L., & Raymond, D. (2019). Impact of a Residency-Integrated Wellness Program on Resident Mental Health, Sleepiness, and Quality of Life. *Neurosurgery*, 84(2), 341–346. DOI: 10.1093/neuros/nyy112
- Baker, A., & Absenger, W. (2013). Sexual Wellness Enhancement and Enrichment Training (SWEET): A hypothetical group model for addressing sexual health and wellbeing. *Sexual & Relationship Therapy*, 28(1-2). 48–62.
<https://doi.org/10.1080/14681994.2013.770142>
- Elizabeth, R., Janetta, M., Brinn, O., & Ann, K. (2019). Developing community relationships to enhance well-being in a worksite wellness program. *Public Health Nursing*, 36(3). DOI:10.1111/phn.12605
- Golembiewski, R., & Blumberg, A. (1976). *The Concept of T-Group Learning Laboratory in Sensitivity Training and the Laboratory Approach*. Illinois: F.E. Peacock Publishers.
- Jitbantao, T. (2019). *A Study and Development of Wellness of Counselor for Guidance Teachers through Training Group*. Dissertation, Ph.D. (Research and Development on Human Potential). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. (In Thai)
- Jitbantao, T. (2019). Mekara, S., Prasunin, J., Tasuwannin, T., Maneerat, W., Manotham, M., ... Muangjai, T., *Look forward to the Gross Community Happiness*. Chiangrai: Chiangrai Rajabhat University. (In Thai)
- Karuntarat, T. (2011) *The effects of group training on impacting and relation of companion animal health account executives, Bangkok*. Master's Project, M.Ed. (Psychology and Counselling). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. (In Thai)
- Lubin, B., & Eddy, W. (1970). The laboratory training model: rationale method and some thoughts for the future. *International Journal of Group Psychotherapy*, 20(3), 305-339.
- National Statistical Office. (2019). *Population Statistics Report*. Retrieved from http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_age_disp.php. (In Thai)
- Office of the National Economics and Social Development Council. (2019). *The Prime Minister opened the event and gave a keynote speech at the National Strategy Fair. "Our Country Our Future"*. Retrieved from <http://nscr.nesdb.go.th/elementor-2552/>. (In Thai)

- Richard, E. (2015). Effects of an 8-Session Behavioral Parent Training Group for Parents of Children With ADHD on Child Impairment and Parenting Confidence. *Journal of Attention Disorders*, 19(2), 158–166.
- Richard, N. (1992). *Group Leadership: A Training Approach*. California: Brook/Cole.
- Sonja, T. (2015). Training Programs for Managing Well-being in Companies. *Naše gospodarstvo/Our Economy*, 61(4), 23-31.
- Stevens, J. (2002). *Applied multivariate statistics for the social sciences*. (3rd ed.). New Jersey: Erlbaum, Lawrence, Associates.
- Udonthani Provincial Cultural Office. (2012). *Research exploring cultural situations of children and youth Udonthani Province for the year 2012*. Udonthani: Udonthani Provincial Cultural Office. (In Thai)
- Voracharoensri, S. (2007). *A Study of Life Skills and A Training Group Model Construction for Developing Life Skills of Adolescent Students*. Dissertation, Ed.D. (Counseling Psychology). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. (In Thai)

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “ซิ่นตีนจกแม่แจ่ม” กับการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ในฐานะภาษาต่างประเทศตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Mae Chaem Woven Textile: Intangible Cultural Heritage and Knowledge
Management toward Thai as a Foreign Language in Active Learning
Concept

กฤษณา สมบัติ

Kritsana Sombat

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาภาษาไทย (ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ)

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

D.A. Student, Doctor of Arts Program in Thai language (Thai as a Foreign Language),

Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

สุภัค มหาวารการ

Supak Mahavarakorn

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Thai Language Program, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

E-mail: kritsana.sombat@gs.wu.ac.th and supak@gs.wu.ac.th

(Received : June 4, 2021 Revised : February 21, 2022 Accepted : February 23, 2022)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “ซิ่นตีนจกแม่แจ่ม” สำหรับออกแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับผู้เรียนชาวจีน ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการลงพื้นที่เพื่อสังเกต มีส่วนร่วม และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตีนจกแม่แจ่ม จำนวน 15 คน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา และการออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยมีเครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล และมีกลุ่มเป้าหมายการวิจัย คือ ผู้เรียนชาวจีนชั้นปีที่ 4 ของมหาวิทยาลัยในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “ซิ่นตีนจกแม่แจ่ม” เชื่อมโยงกับองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ 10 ด้าน ได้แก่ ด้านประวัติศาสตร์ บุคคลสำคัญ เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ ความเชื่อและประเพณี สถาปัตยกรรมทางศาสนา ชาติพันธุ์ ภาษา สถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้

และธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อนำมาสังเคราะห์สามารถจัดหมวดหมู่เนื้อหาได้ 5 บท ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ ประวัติศาสตร์ขึ้นต้นจกแม่แจ่ม บุคคลสำคัญกับขึ้นต้นจกแม่แจ่ม วิถีชีวิตและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับขึ้นต้นจกแม่แจ่ม และกระบวนการทอขึ้นต้นจกแม่แจ่ม ผลการศึกษาดังกล่าวนำมาออกแบบแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับผู้เรียนชาวจีน โดยมีบทเรียนจำนวน 5 บทและใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 15 รูปแบบ เชื่อมโยงการเรียนรู้ในชั้นเรียนกับประสบการณ์ตรงนอกชั้นเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอน ซึ่งช่วยเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาทักษะทางภาษาและวัฒนธรรมไทยของผู้เรียนควบคู่กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย

คำสำคัญ: มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ขึ้นต้นจกแม่แจ่ม ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ
แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

This article aims at analyzing and synthetizing a body of knowledge toward Mae Chaem Woven Textile as an intangible heritage for Thai language teaching design, as a foreign language for Chinese students, due to the active learning concept. As for this qualitative research, sources of study have been gathered by examining relevant documents along with participant observation and interviewed 15 informants about Tin Chok Mae Chaem in field study, then all have been analyzed, synthetized by content analysis and applied for knowledge management design. The research tools consisted of an interview form, a record form, an analysis and a synthesis of data and the research target group is 4th year Chinese learners in a university located in Chiang Mai. According to the study revelation, the body of knowledge toward Mae Chaem Woven Textile links with history, significant persons, garments and ornaments, tradition and belief, religious architecture, ethnicity, language, place, utensils and environment and nature. After being synthetized, it can be divided into five lessons: Chiangmai cultural tourism spots, history of Mae Chaem Woven Textile, relation between the textile and significant persons, ways of life and relevant belief and woven processes. The study result is adapted for design a knowledge management toward Thai as a foreign language for Chinese students due to the active learning concept with 5 lessons and 15 proactive learning management styles used. The in-class knowledge is linked with the out-class experience, which is a method of

active learning for students' participant motivation by self-experience and actual practice. Local wisdom, too, are applied in the learning process for increasing the students' knowledge and Thai language skill as well as taking part in Thai local wisdom preservation and continuation.

Keywords: Intangible cultural heritage, Mae chaem woven textile, Thai as a foreign language, Active learning concept

บทนำ

ขึ้นต้นจกเป็นงานหัตถกรรมที่มีคุณค่า แสดงถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของผู้คนและชุมชนในด้านความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี วิถีชีวิต ที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และถ่ายทอดให้ลูกหลานยึดถือปฏิบัติสืบทอดถึงปัจจุบัน จึงได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติไทย ในปี พ.ศ. 2552 สาขาช่างฝีมือดั้งเดิม เป็นผ้าขึ้นที่มีลวดลายพิเศษต่างจากที่ใช้ปกติในชีวิตประจำวัน แหล่งผลิตสำคัญที่คงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ได้แก่ ขึ้นต้นจกอําเภอมะเณร จังหวัดเชียงใหม่ (Ministry of Culture, 2009, p. 58-60) ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications: GI) จากกระทรวงพาณิชย์ เป็นสัญลักษณ์บ่งบอกถึงคุณค่า มาตรฐานและชื่อเสียงของผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้น (Department of Intellectual Property, 2003)

การนุ่งขึ้นต้นจกเป็นวัฒนธรรมการแต่งกายแบบดั้งเดิมของสตรีชาวล้านนา ดังปรากฏบนจิตรกรรมฝาผนังในวิหารวัดป่าแดด อําเภอมะเณร จังหวัดเชียงใหม่ วัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน เป็นต้น และอาจกล่าวได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมการแต่งกายแบบดั้งเดิมของสตรีชาวล้านนา (Phakdinrong, 2005, p. 168) โดยมีส่วนประกอบสำคัญของผ้าขึ้น 3 ส่วน คือ หัวขึ้น ตัวขึ้น และตีนหรือเชิงขึ้น ส่วนตีนขึ้นช่างทอใช้การควักเส้นฝ้ายเพื่อสร้างสรรค์ลวดลายเรียกว่า “การจก” ใช้ฝ้ายสีสนัดสีโดยเฉพาะสีเหลืองและสีแดง และผูกปมฝ้ายอย่างพิถีพิถันจนไม่เห็นปมจึงสามารถสวมใส่ได้ทั้งด้านนอกและด้านในซึ่งเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของขึ้นต้นจกมะเณร ตลอดจนในอดีตขึ้นต้นจกมะเณรเป็นเครื่องบรรณาการแก่เจ้านายฝ่ายเหนือที่ปกครองล้านนา และมีความเกี่ยวข้องกับสตรีชาวมะเณรตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นงานฝีมือที่สวยงามและมีคุณค่า สะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นอย่างชัดเจน

ขึ้นต้นจกมะเณรเป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านการแต่งกายที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเชียงใหม่ ผู้เรียนชาวจีนที่ศึกษาในบริบทสังคมวัฒนธรรมล้านนาในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่สามารถพบเห็นจากการแต่งกายของสตรีชาวล้านนาในโอกาสสำคัญหรือประเพณีทางศาสนา เป็นภูมิปัญญาที่สามารถเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ต่าง ๆ ได้หลายมิติ ทั้งเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ ความเชื่อและประเพณี ประวัติศาสตร์ บุคคลสำคัญ กลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา สถาปัตยกรรมทางศาสนา สถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้ และธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่สามารถเชื่อมโยงกับความรู้เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมของผู้เรียนชาวจีนได้ชัดเจนหลาย

ด้าน ในด้านความเชื่อเกี่ยวกับสตรึงมงคลที่สะท้อนจากลวดลายตีนจก วิธีการและอุปกรณ์การทอผ้า ซึ่งเป็นวัฒนธรรมร่วมที่ปรากฏชัดเจน ตลอดจนเชื่อมโยงกับความรู้ทางประวัติศาสตร์ และบุคคลสำคัญที่มีส่วนในการส่งเสริมและสนับสนุนการทอผ้า ทำให้ผู้เรียนชาวจีนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เชื่อมโยงความรู้ ความคิดและประสบการณ์ตามวัฒนธรรมเดิมของตนกับความรู้และประสบการณ์ใหม่จากการเรียนรู้ภาษาเป้าหมาย ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและสนุกกับการเรียนรู้ได้มากยิ่งขึ้น จึงกล่าวได้ว่า “ขึ้นตีนจกแม่แจ่ม” เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การสืบทอดและเผยแพร่ให้แก่ชาวไทยและชาวต่างชาติในรูปแบบของการจัดการศึกษาที่นำภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมาบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการนำแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเป็นสื่อการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการทัศนศึกษาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติของมหาวิทยาลัยในเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า หลักสูตรของทุกมหาวิทยาลัยมีกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะทางภาษาและวัฒนธรรมไทยจากภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน ซึ่งบางกิจกรรมหากออกแบบตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่สร้างความสนใจให้ผู้เรียนตื่นตัวในการเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งรอบตัวมากกว่าการเป็นผู้รับความรู้อย่างเดียว (Dejagupt & Yindeesuk, 2018, p. 44) เน้นการประเมินเพื่อพัฒนามากกว่าการประเมินเพื่อวัดระดับความรู้จะช่วยให้กิจกรรมการเรียนรู้น่าสนใจมากขึ้น และจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ที่คงทนกว่าการเรียนรู้แบบเป็นผู้รับ (Passive Learning) ฝ่ายเดียว

การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ โดยนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นมาบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ เป็นโอกาสให้ผู้เรียนใช้ทักษะ ความรู้ ความสามารถทางภาษาและวัฒนธรรมไทยในการแสวงหาความรู้ การถ่ายทอดองค์ความรู้ และการทำงานร่วมกับผู้อื่นจากการทำงานกิจกรรมเชิงรุกที่หลากหลาย เป็นการ “กระตุ้น” ให้ผู้เรียน “ตื่นตัว” และมีส่วนร่วมในการแสวงหาความรู้มากกว่าการรับความรู้จากการฟังและดูผู้สอนเพียงอย่างเดียว ดังที่ Rowntree (1981, p. 4) กล่าวถึงการเรียนรู้เชิงรุกว่าเป็นการเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติมากกว่าการฟังและดูผู้สอนหรือชุดอุปกรณ์ เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน และมีเป้าหมายในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น (Prince, 2004, p. 223)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจาก “ขึ้นตีนจกแม่แจ่ม” เพื่อใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศสำหรับผู้เรียนชาวจีนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สอนเป็นผู้ออกแบบอย่างหลากหลายทั้งในและนอกชั้นเรียน ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมการนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไทยที่มีคุณค่ามาบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศในด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์การเรียนรู้ในชั้นเรียนสู่การปฏิบัติจริงนอกชั้นเรียนอย่างต่อเนื่องสัมพันธ์กัน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นในคงอยู่อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “ขึ้นตืนจกแม่แจ่ม” สำหรับออกแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับผู้เรียนชาวจีน

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่ คือ “ขึ้นตืนจกแม่แจ่ม” เป็นองค์ความรู้หลักในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีเนื้อหาเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ ความเชื่อและประเพณี บุคคลสำคัญ ชาติพันธุ์ สถาปัตยกรรมทางศาสนา เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ ภาษา เครื่องมือเครื่องใช้ และธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ “ขึ้นตืนจกแม่แจ่ม” ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ วัด ศูนย์การเรียนรู้และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน

1.2 ด้านประชากร บุคคลที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับขึ้นตืนจกแม่แจ่ม ได้แก่ ช่างทอที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์มากกว่า 20 ปี จำนวน 9 คน ประธานกลุ่มทอผ้า จำนวน 3 คน และปราชญ์ท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตืนจกแม่แจ่มจำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน

2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “ขึ้นตืนจกแม่แจ่ม” การสร้างหลักสูตร และแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อเป็นแนวทางการศึกษา และการออกแบบการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “ขึ้นตืนจกแม่แจ่ม” ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2562- เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 จำนวน 3 ครั้ง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ สังเกต มีส่วนร่วมการปฏิบัติ และถ่ายภาพข้อมูลเกี่ยวกับขึ้นตืนจกแม่แจ่ม เพื่อกำหนดเนื้อหาและออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้ชัดเจน และเหมาะสมยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามมาวิเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับขึ้นตืนจกแม่แจ่มด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participation observation) ตามขั้นตอนดังนี้

1. สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับขึ้นตืนจกแม่แจ่มจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน
2. สังเกตอย่างมีส่วนร่วมจากการเข้าร่วมเทศกาลขึ้นตืนจกแม่แจ่ม
3. ตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และสังเกตอย่างมีส่วนร่วม จากผู้เกี่ยวข้องกับขึ้นตืนจกแม่แจ่ม 3 ฝ่าย ได้แก่ ช่างทอ ประธานกลุ่มทอผ้า และปราชญ์ท้องถิ่น

4. วิเคราะห์ข้อมูล โดยเทียบกับการจัดหมวดหมู่วัฒนธรรมของกระทรวงวัฒนธรรม แบ่งเป็น 9 ด้าน และนำเสนอในรูปแบบแผนภาพการวิเคราะห์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับชินตินิกแม่แจ่ม ดังแผนภาพที่ 1

ขั้นตอนที่ 4 การสังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้ง 10 ด้านมาสังเคราะห์โดยพิจารณาตามลำดับความยากง่ายของเนื้อหา สัดส่วนของเนื้อหา และความสัมพันธ์ของเนื้อหา จัดกลุ่มได้ 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ ประวัติความเป็นมาของชินตินิกแม่แจ่ม บุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้อง บทบาทและความเชื่อ และกระบวนการทอ เพื่อกำหนดเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และเป็นแนวทางสำคัญในการกำหนดรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก โดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ฝึกทักษะการคิด การลงมือทำ การแสวงหาความรู้จากในและนอกชั้นเรียน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนได้มากขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยนำข้อมูลภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “ชินตินิกแม่แจ่ม” ที่ได้จากการสังเคราะห์มาออกแบบการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้เรียนชาวจีนที่กำลังศึกษาในหลักสูตรภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ชั้นปีที่ 4 ของมหาวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือตอนบน ซึ่งถือเป็นผู้มีความรู้ทางภาษาและวัฒนธรรมในระดับสูง

3. เครื่องมือการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัย มีดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับข้อมูลชินตินิกแม่แจ่ม เป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 10 คำถาม ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของชินตินิกแม่แจ่ม เอกลักษณ์ชินตินิกแม่แจ่ม บทบาทของชินตินิกแม่แจ่ม กระบวนการทอชินตินิกแม่แจ่ม ลวดลาย ที่มาและความเชื่อที่สะท้อนจากลวดลายของชินตินิกแม่แจ่ม ส่วนประกอบของชินตินิก และองค์ประกอบของลวดลายชินตินิกแม่แจ่ม วิธีการนุ่งชินตินิกแม่แจ่ม และการดูแลรักษา แหล่งผลิตชินตินิกในอำเภอแม่แจ่ม ความเป็นมาและความสำคัญของเทศกาลชินตินิกแม่แจ่ม และการส่งเสริมและการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากชินตินิกแม่แจ่ม

2. แบบบันทึกการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปกำหนดเนื้อหา และออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยมีหัวข้อสำคัญในการวิเคราะห์การเชื่อมโยงองค์ความรู้ชินตินิกแม่แจ่มกับความรู้ด้านต่าง ๆ ตามการจำแนกตามหมวดวัฒนธรรมของกระทรวงวัฒนธรรมได้แก่ ประวัติศาสตร์ บุคคลสำคัญ ชาติพันธุ์ ภาษา เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ อาหาร การละเล่น มาตรการขังดวงวัด วรรณกรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความเชื่อและประเพณี สถาปัตยกรรมทางศาสนา การศึกษา และสุขภาพอนามัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “ซิ่นตีนจกแม่แจ่ม” ในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับผู้เรียนชาวจีนพบว่า จำแนกได้ 10 ด้าน ดังแผนภาพที่ 1

Figure 1 Analysis of knowledge related to Sin Tin Chok Mae Chaem

จากแผนภาพข้างต้น พบว่าซิ่นตีนจกแม่แจ่มเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. **ด้านประวัติศาสตร์** พบว่าซิ่นตีนจกแม่แจ่มมีแหล่งกำเนิดที่หมู่บ้านอาฮามซึ่งเป็นเขตที่อยู่อาศัยของพญาเขื่อนแก้วและพญาไยเจ้าผู้ปกครองแม่แจ่ม สันนิษฐานว่าการนุ่งซิ่นตีนจกแม่แจ่มเกิดขึ้นในแม่แจ่มเมื่อ 100 กว่าปีที่ผ่านมา ดังเห็นได้จากจิตรกรรมฝาผนังภายในวิหารวัดป่าแดด อำเภอแม่แจ่ม เป็นภาพสตรีกำลังคลอตบุตรนุ่งซิ่นลายขวางและเชิงซิ่นมีลวดลายคล้ายลายตีนจก สันนิษฐานว่าเป็นภาพพระนางสิริมหามายากำลังประสูติเจ้าชายสิทธัตถะ รวมถึงภาพไตรภูมิ พุทธประวัติ จันทรคติชาดก (จันทคาปุจี) วิธีชีวิตการทำนา และการแต่งกายของชาวแม่แจ่ม (Department of Religious Affairs, Ministry of Education, 1990, p. 315-316)

ซิ่นตีนจกแม่แจ่มมีบทบาทสำคัญทางการปกครองในยุคที่แม่แจ่มอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรล้านนา ในอดีตเจ้าเมืองแม่แจ่มได้ส่งซิ่นตีนจกและของมีค่า ได้แก่ ไม้ หงษ์สัตว์ สมุนไพร งาม (Somwatha, Khonjaibun, & Thakham, 2006, p. 91-92) เป็นเครื่องบรรณาการให้แก่เจ้าเชียงใหม่ โดยซิ่นตีนจกจะทอ

ด้วยดินเงินดินทองที่คุ้มเจ้าเชียงใหม่ส่งมาให้ช่างทองแม่แจ่ม และห้ามชาวบ้านใช้ดินเงินดินทองขึ้นดินจกเด็ดขาด ชาวบ้านต้องใช้ฝ้ายในการทอเท่านั้น จึงเป็นเครื่องบ่งบอกสถานภาพทางสังคมระหว่างเจ้านายและชาวบ้านอย่างเห็นได้ชัด รวมทั้งยังบ่งบอกความสัมพันธ์ระหว่างล้านนากับประเทศต่าง ๆ ได้แก่ จีน อินเดีย และพม่าในด้านการแลกเปลี่ยน ซื้อขายวัสดุในการทอในแต่ละยุคสมัย

2. ด้านบุคคลสำคัญ สตรีชั้นสูงที่มีบทบาทสำคัญเกี่ยวข้องกับขึ้นดินจกแม่แจ่มมี 2 พระองค์ คือ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง และพระราชชายาเจ้าดารารัศมี ทรงสนับสนุนและส่งเสริมภูมิปัญญาการทอขึ้นดินจกจากอดีตถึงปัจจุบัน ดังนี้

พระราชชายาเจ้าดารารัศมีทรงเป็นพระราชธิดาของพระเจ้าอินทวิชยานนท์ กษัตริย์ล้านนาองค์ที่ 7 ทรงรวบรวมช่างทอที่มีความชำนาญในการทอขึ้น ได้แก่ ชิ่นยกดอกและขึ้นดินจกจากแหล่งต่าง ๆ มาทอในพระตำหนัก และให้ถ่ายทอดแก่พระญาติ (Rungrueangsri, 1999, p. 2175-2183) พระองค์ทรงเป็นผู้ริเริ่มการนำขึ้นราชสำนักพม่าต่อเชิงด้วยดินจกแบบราชสำนักเชียงใหม่ที่ทอด้วยดินเงินดินทองและสวมคู่กับเสื้อลูกไม้แขนหมูแฮม (Prangwatthanakul, 1990, p. 14) เป็นเสื้อที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ 5 ถือเป็นรูปแบบการแต่งกายที่ได้รับความนิยมในกลุ่มชนชั้นสูงในอดีต และสืบเนื่องถึงปัจจุบันในกลุ่มสตรีชั้นสูงและบุคคลทั่วไป

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในปี พ.ศ. 2517 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวงเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรชาวแม่แจ่มเป็นครั้งแรก พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ช่างทอขึ้นดินจกแม่แจ่มเข้าอบรมพัฒนาฝีมือการทอที่พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ โดยฝึกทอลายประยุกต์เพื่อให้ทอได้เร็วขึ้น (Department of Intellectual Property, 2007, p. 3) และทรงรับซื้อผลิตภัณฑ์ของช่างทอเพื่อจำหน่ายในศูนย์ศิลปาชีพ ทำให้ช่างทอมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำเกษตรกรรม

3. ด้านเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ สตรีชาวแม่แจ่มมีอัตลักษณ์การแต่งกายแบบดั้งเดิมของชาวล้านนาที่สืบทอดจากอดีตและยังคงปรากฏในปัจจุบัน โดยจะสวมเสื้อแขนยาวสีขาวหรือสีดำกับขึ้นดินจกแม่แจ่ม หากเป็นสตรีสูงอายุจะมีผ้าพาดบ่าเพื่อใช้สำหรับกราบพระในโอกาสทำบุญที่วัด และนิยมประดับมวยผมด้วยดอกไม้ และปิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นเนื่องจากสตรีชาวแม่แจ่มเชื่อว่าเป็นการบูชาขวัญบนศีรษะ และเมื่อกราบพระจึงเสมือนได้นำดอกไม้และเครื่องประดับที่สวยงามบูชาพระพุทธเจ้า

4. ด้านความเชื่อและประเพณี สตรีชาวแม่แจ่มเชื่อว่าการนุ่งขึ้นดินจกไปวัดถือเป็นสิริมงคล และเป็น การบูชาพระพุทธศาสนาเนื่องจากในอดีตสตรีไม่สามารถบวชเป็นภิกษุได้ จึงอาศัยความเพียรพยายามในการทอขึ้นดินจกเพื่อนุ่งไปวัด และทอผ้าชนิดต่างๆ สำหรับใช้ในพิธีกรรมเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา เช่น ผ้าห่อคัมภีร์ ตุ๊กตาไตรจีวรในประเพณีจุลกฐิน เป็นต้น ดังนั้นสตรีชาวแม่แจ่มจึงมีขึ้นดินจกอย่างน้อย 1 ผืนสำหรับนุ่งในโอกาสสำคัญ เช่น ทำบุญที่วัด งานปอยหลวง งานแต่งงาน เป็นต้น ในอดีตผู้สูงอายุจะเตรียมขึ้นดินจกไว้นุ่งตอนเสียชีวิตเพราะมีความเชื่อว่าจะมีขึ้นดินจกนุ่งในโลกหน้า และใช้อีก 1 ผืนถวายให้มคทายกเพราะเชื่อว่าขึ้นดินจกจะเป็นเครื่องนำทางไปสู่ภพภูมิที่ดี นอกจากนี้ขึ้นดินจกยังแสดงถึงความพร้อมของหญิงสาวที่จะออกเรือน

(Cheauthai, 2014, p. 162-179) หญิงใดที่มีฝีมือการทอตีนจกได้สวยงามย่อมเป็นที่หมายปองของฝ่ายชาย และยังแสดงถึงความเพียรพยายาม ความขยัน และอดทน ปัจจุบันขึ้นตีนจกแม่แจ่มได้รับความนิยมมากในกลุ่มสตรีชั้นสูงในล้านนา และผู้สนใจทั้งในประเทศและต่างประเทศจึงมีการจัดเทศกาลขึ้นตีนจกแม่แจ่มในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 ถึงปัจจุบัน

5. ด้านสถาปัตยกรรมทางศาสนา ขึ้นตีนจกแม่แจ่มมีลวดลายเกี่ยวกับสัตว์ที่สะท้อนถึงที่มาด้านสถาปัตยกรรม ได้แก่ “ลายนาค” มีรูปทรงคล้ายกับตัวนาคที่ปรากฏตรง “บันไดนาค” และคล้ายกับรูปทรงอักษรในภาษาอังกฤษ “S” แสดงให้เห็นว่าช่างทอได้นำลักษณะสถาปัตยกรรมทางศาสนาที่มาจากวัฒนธรรมความเชื่อเกี่ยวกับ “นาค” ในทางพุทธศาสนาของชาวล้านนา สร้างเป็นลวดลายบนขึ้นตีนจกที่มีเอกลักษณ์ดังภาพที่ 2 ดังนี้

Figure 2 Comparison of the shape of "Nak Kum pattern" with the "Nak Ladder "

6. ด้านชาติพันธุ์ ประชากรในอำเภอแม่แจ่มประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ไทยยวน ลัวะ ม้ง ปกาเกอญอหรือกะเหรี่ยง และลีซอ (Watcharadumrong et al., 2018, p. 3-9) จึงเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมอย่างเห็นได้ชัด ได้แก่ การแต่งกาย อาหาร วรรณกรรมพื้นบ้าน และศิลปะการแสดง โดยเฉพาะวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวไทยยวน หรือคนเมือง คือการนุ่งขึ้นตีนจกที่ยังคงสืบทอดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของชาวล้านนาจนถึงปัจจุบัน และพบว่ามีการแต่งกายลวดลายผ้า และวิธีการทอคล้ายกับบางกลุ่มชาติพันธุ์ ที่อาศัยในประเทศจีน

7. ด้านภาษา เป็นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภาษาถิ่นเหนือที่ปรากฏในชื่อเรียกลายจกแม่แจ่ม ชื่ออุปกรณ์ ชื่อเรียกวิธีการทอ ซึ่งเป็นภาษาไทยยวน หรือเรียกว่า “คำเมือง” ได้แก่ ลายกุ่ม คำว่า “กุ่ม” หมายถึง รวมกัน ลายขันสามแฉว คำว่า “แฉว” หมายถึง เหว ลายเจียงแสน คำว่า “เจียง” หมายถึง เชียง ซึ่งมีการแปรเสียงพยัญชนะ จาก “ช” /ch/ ในภาษาไทยกลาง เป็น “จ” /c/ ในภาษาไทยถิ่นเหนือ (Thikhachunhathien, 2006, p. 152-153)

8. ด้านสถานที่ เกี่ยวข้องกับตำแหน่งที่ตั้ง และลักษณะภูมิประเทศ โดยอำเภอแม่แจ่มตั้งอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ภาคเหนือของประเทศไทย มีภูมิประเทศล้อมรอบด้วยภูเขาคล้ายแอ่งกระทะ การเดินทางค่อนข้างลำบากเนื่องจากเป็นภูเขาสูง และคดเคี้ยว อำเภอแม่แจ่มเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากคนในชุมชนยังคงวิถีชีวิต ประเพณีแบบดั้งเดิมของชาวล้านนาในอดีต และมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ได้แก่ วัดป่าแดด วัดพุทธเอ็น ชุมชนทอผ้าตีนจกแม่แจ่ม

9. ด้านเครื่องมือเครื่องใช้ เกี่ยวข้องกับอุปกรณ์ที่ใช้ในกระบวนการผลิตฝ้าย และการทอผ้า รวมทั้งรูปทรงของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันที่มีลักษณะคล้ายกับลายจก ดังภาพที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบรูปทรงลายตีนจกแม่แจ่ม “ลายขัน” ที่มีลักษณะคล้ายรูปทรงของ “ขัน” ที่หมายถึงพาน ดังนี้

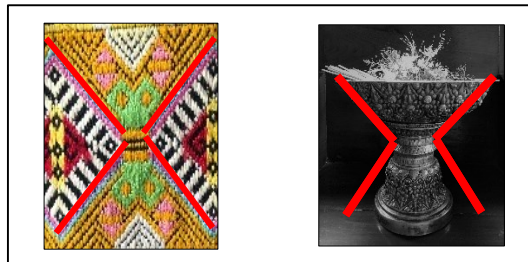

Figure 3 Comparison of the shape of "Khan pattern" and the shape of "Phan"

10. ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดลอม เชื่อมโยงความรู้เกี่ยวกับการย้อมสีฝ้ายจากวัสดุธรรมชาติที่ได้จากเปลือก ใบ ผล รากของต้นไม้หรือพืชต่าง ๆ ได้แก่ สีเหลืองจากขมิ้น สีนํ้าเงินจากต้นคราม สีแดงจากไม้ฝาง รวมถึงลวดลายตีนจกที่สะท้อนถึงธรรมชาติและสิ่งแวดลอมเกี่ยวกับพรรณพฤกษา ได้แก่ ลายกุศ ซึ่งมีลักษณะคล้ายรูปทรงของยอดผักกูดที่ม้วนเข้า และขอเบ็ด ดังภาพที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบลายกูดขอเบ็ด ผักกูด และขอเบ็ด ดังนี้

Figure 4 Compare the shape of "Kut Khor Bet pattern " with the appearance of "Phak Kut" and "Hook"

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของลวดลายตีนจกแม่แจ่มกับองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ข้างต้นสามารถนำมาสังเคราะห์องค์ความรู้เป็นบทเรียนจำนวน 5 บท โดยเรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปยาก และเป็นองค์ความรู้ที่สามารถเชื่อมโยงกับข้อมูลด้านสังคมและวัฒนธรรมของผู้เรียนชาวจีน รวมทั้งกำหนดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัวและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์องค์ความรู้จากขั้นตอนจกแม่แจ่มเพื่อเป็นแนวทางการออกแบบบทเรียนสำหรับ
ผู้เรียนชาวจีนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

บทที่	องค์ความรู้ เกี่ยวกับ ขั้นตอนจกแม่แจ่ม	ความรู้เกี่ยวกับสังคม และวัฒนธรรมจีน	กิจกรรม การจัดการเรียนรู้เชิงรุก
1. ยินดีต้อนรับสู่ เชียงใหม่	- ประวัติศาสตร์ - ภาษา - บุคคลสำคัญ	- สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของ จีน ได้แก่ กำแพงเมืองจีน - หมี่แพนด้า สัตว์สัญลักษณ์ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างไทย และจีน	- KWL PLUS - Question - Games - Exit ticket - Flipped Classroom
2. เล่าขาน เรื่องราวจีน ต้นจกแม่แจ่ม	- ประวัติศาสตร์ - ภาษา - ชาติพันธุ์	- วัฒนธรรมการแต่งกายของกลุ่ม ชาติพันธุ์ในประเทศจีน ได้แก่ ไทลื้อ จ้วง หลี	- Role Play - Brainstorming - Experiential Learning - Higher-Order Thinking - Flipped Classroom
3. ด้วยพระมหา กรุณาธิคุณ	- บุคคลสำคัญ - ภาษา	- พระมเหสีเหลยจู่สตรีชั้นสูงของ จีนที่มีบทบาทสำคัญด้านการ ทอผ้า	- round robin - Games - Brainstorming - Flipped Classroom
4. นุ่งซิ่นงาม ตามวิถี	- เครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับ - ความเชื่อ - สถาปัตยกรรม ทางศาสนา - ภาษา - ชาติพันธุ์	- สัตว์มงคล ได้แก่ มังกร หงส์ - บทบาทและความเชื่อเกี่ยวกับ ปีนเงิน	- Demonstration - Question - Small Group Work - Higher-Order Thinking - Experiential Learning - Flipped Classroom
5. เส้นฝ้าย ลายจก มรดก ภูมิปัญญา	- ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม - เครื่องมือเครื่องใช้ - ภาษา	- วัฒนธรรมการใช้สีของเครื่อง แต่งกาย ได้แก่ สีเหลือง สีแดง	- One-Minute Paper - Think-pair-share - Experiential Learning - Higher-Order Thinking - Flipped Classroom

ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้จากขั้นตอนจกแม่แจ่มจากตารางข้างต้น สามารถแบ่งเป็นบทเรียนได้
จำนวน 5 บท ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ทั้ง 10 ด้าน โดยเชื่อมโยงกับความรู้ทางด้านสังคมและ

วัฒนธรรมของผู้เรียนชาวจีน และรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ประกอบด้วยเทคนิคและวิธีการรวม 15 รูปแบบ ดังนี้

1. บทที่ 1 “ยินดีต้อนรับสู่เชียงใหม่” มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ขึ้นต้นจกแม่แจ่มที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ท่องเที่ยวและภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่ที่โดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ รวมถึงข้อแนะนำในการปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคเหนือ ได้แก่ วัฒนธรรมการแต่งกาย วัฒนธรรมการกิน และการใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสาร โดยมีข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทยได้แก่ กำแพงเมืองจีน และหิมแพนด้าที่เป็นสัญลักษณ์ความสัมพันธ์ไทยและจีน

2. บทที่ 2 “เล่าขานเรื่องราวขึ้นต้นจกแม่แจ่ม” กล่าวถึงประวัติความเป็นมา ความสำคัญ การได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของขึ้นต้นจกแม่แจ่ม และการยกย่องให้เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของไทย และการเชื่อมโยงความรู้เกี่ยวกับบทบาทของผ้าทอที่ใช้เป็นเครื่องบรรณาการ และวัฒนธรรมการแต่งกาย รวมถึงลดทลายการจกของชาวล้านนาเข้ากับกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศจีนที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อในสิบสองปันนา จ้วงในมณฑลกว่างสี และหลีในมณฑลไห่หนานประเทศจีน (Faculty of Arts, Chulalongkorn University, 1992, p. 24-28)

3. บทที่ 3 “ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ” เป็นองค์ความรู้ด้านบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับขึ้นต้นจกแม่แจ่ม กล่าวถึงสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง และพระราชชายาเจ้าดารารัศมี ผู้มีส่วนสำคัญสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุน และสืบทอดภูมิปัญญาการทอขึ้นต้นจกแม่แจ่มจากอดีตถึงปัจจุบัน รวมถึงข้อมูลสตรีชั้นสูงของประเทศจีนที่บทบาทสำคัญด้านการทอผ้า คือพระมเหสีเหลยจู่ เป็นสตรีคนแรกของจีนที่ค้นพบการเลี้ยงไหม (Li, 2016, p. 74-75) และถ่ายทอดให้กับประชาชนชาวจีน เป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมานานกว่า 4,000 ปี

4. บทที่ 4 “นุ่งซิ่นงามตามวิถี” กล่าวถึงองค์ความรู้ด้านความเชื่อ ประเพณี เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับที่เกี่ยวข้องกับขึ้นต้นจกแม่แจ่ม โอกาสที่ใช้ และคุณค่าของขึ้นต้นจกแม่แจ่ม รวมทั้งสถาปัตยกรรมทางศาสนา ที่นำมาสร้างลายจกคือลาย “นาค” โดยเชื่อมโยงองค์ความรู้เกี่ยวกับสัตว์มงคลที่มีบทบาทและหน้าที่คล้ายกันคือ “มังกร” ตามความเชื่อของคนจีน (Chumphengphan, 2001, p. 29-69) และข้อมูลเกี่ยวกับ “ปิ่น” ของชาวจีน

5. บทที่ 5 “เส้นฝ้าย ลายจก มรดกภูมิปัญญา” นำเสนอเนื้อหาด้านเครื่องมือเครื่องใช้เกี่ยวกับกระบวนการทอขึ้นต้นจกแม่แจ่ม ตั้งแต่การผลิตเส้นฝ้าย การย้อมสี จนถึงการทอ ลักษณะเด่นของลวดลายและสีสันทนของขึ้นต้นจกแม่แจ่ม การอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญา และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมจากลายจกแม่แจ่ม รวมถึงการเชื่อมโยงความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมการใช้สีของเครื่องแต่งกายระหว่างไทยและจีน ได้แก่ สีเหลือง หมายถึงการแสดงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ไทยและเป็นสีประจำพระองค์ ทั้งยังเป็นสีประจำเครื่องแต่งกายของฮ่องเต้จีน (Qin, 2016, p. 25)

การวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับขึ้นต้นจกแม่แจ่มเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ โดยทุกบทจะเชื่อมโยงกับความรู้เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมของผู้เรียนชาวจีน และรูปแบบวิธีการเรียนรู้เชิง

รูกที่กระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนในการคิด การมีส่วนร่วมจากการลงมือปฏิบัติผ่านการฝึกตั้งคำถาม การแสดงบทบาทสมมติ การทำกิจกรรมกลุ่ม การสาธิต ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการกำหนดเนื้อหาที่จะนำไปสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การอภิปรายผล

ความรู้เกี่ยวกับบรรดกฏมัญญะทางวัฒนธรรมจาก “ตื่นจกแม่แจ่ม” สามารถนำมาบูรณาการการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศได้ และการนำแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกมาออกแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ จะช่วยพัฒนาทักษะทางภาษาของผู้เรียนได้ครบทุกทักษะ และยังกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจที่จะศึกษาวัฒนธรรมของตนเองมากยิ่งขึ้น ตลอดจนทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาต่างประเทศมากขึ้น สอดคล้องกับ Inphoo & Nomnian (2019, p. 33) ที่นำละครพื้นบ้านอีสานซึ่งเป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมาบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ โดยให้ผู้เรียนนำละครพื้นบ้านมาจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการแสดงบทบาทสมมติ (Role Play) พบว่า การนำละครพื้นบ้านอีสานที่ปรากฏในสังคมวัฒนธรรมของผู้เรียนเป็นสื่อการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนศึกษาและถ่ายทอดเนื้อหาผ่านการแสดงบทบาทสมมติโดยใช้ภาษาอังกฤษ เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ภาษาต่างประเทศในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผู้เรียนต้องศึกษาคำศัพท์ สำนวนภาษาในการแปลบทเพื่อใช้แสดง ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ และมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่นมากขึ้น จึงทำให้ผู้เรียนมีทักษะการพูดภาษาอังกฤษดีขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนลดความกังวลในการพูดภาษาอังกฤษ และยังช่วยให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น รวมทั้งยังทำให้ผู้เรียนสนใจที่จะศึกษาวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นตนเองมากขึ้นด้วย ดังนั้นการใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสื่อการเรียนรู้สามารถช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ภาษาควบคู่กับการเรียนรู้วัฒนธรรม ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความคิด การถ่ายทอดภาษา และการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น จึงเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยเพิ่มพูนทักษะทางภาษาและวัฒนธรรมได้จริง ตลอดจนการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของผู้เรียนชาวต่างชาติช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและภูมิใจในวัฒนธรรมของตน เป็นการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสร้างความรู้โดยไม่รู้ตัว รวมทั้งช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนและสนุกในการเรียนรู้ภาษาไทยมากยิ่งขึ้น ซึ่งถือเป็นจุดเด่นของการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในงานวิจัยนี้

การจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โดยนำภูมิปัญญารวมถึงแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเป็นสื่อกลางในการจัดการเรียนรู้ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในบริบทพื้นที่จริงและมีประสบการณ์ตรงในการใช้ทักษะทางภาษาไทยในกับเจ้าของภาษาในสถานการณ์จริง จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะทางภาษาไปพร้อมกับการเรียนรู้วัฒนธรรมโดยไม่รู้ตัว ทำให้ผู้เรียนใช้ภาษาได้ดีขึ้น และสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตตามบริบทสังคมท้องถิ่นนั้นได้อย่างเหมาะสม ซึ่งแนวทางสำคัญของการเรียนรู้ภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศที่ไม่สามารถแยกภาษาออกจากวัฒนธรรมได้เพราะภาษาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ดังนั้นการเรียนรู้ภาษาจึงต้องควบคู่กับการเรียนรู้วัฒนธรรม สอดคล้องกับ Brown (2007, p. 193-194)

กล่าวว่า การเรียนรู้ภาษาก็หมายถึงการเรียนรู้วัฒนธรรม เพราะการจะเข้าใจความหมายของภาษาที่สองได้ จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนต้องใช้เวลาซึมซับวัฒนธรรมของภาษาเป้าหมายให้เข้าไปในความคิดและการแสดงออกของตนเองเรียกว่า การปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม (acculturation) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตัวได้อย่างเหมาะสม และเป็นที่ยอมรับในสังคม ตลอดจนการสังเคราะห์เอกสารความรู้ หรือข้อมูลทางวัฒนธรรมที่มีความน่าเชื่อถือเพื่อเป็นแนวทางการกำหนดเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่ผู้วิจัยต้องคำนึงถึงอย่างยิ่งเพราะอาจส่งผลกระทบต่อกรอบการออกแบบการจัดการจัดการเรียนรู้อะไรและประสิทธิภาพการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ผู้สอนสามารถนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองผ่านกิจกรรมในชั้นเรียน และกิจกรรมการทัศนศึกษานอกชั้นเรียน ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัวในการเรียนรู้ และมีปฏิสัมพันธ์กับคนในสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัวมากกว่าการฟังบรรยายในชั้นเรียนเท่านั้น สอดคล้องกับที่ Blount & Klausmeir (1968, p. 268-269) กล่าวถึงการทัศนศึกษาว่า เป็นการหลีกเลี่ยงการสอนที่เน้นการบรรยายและกล่าวถึงสิ่งที่เป็นามธรรมมากเกินไปให้กลายเป็นประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น รวมทั้งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจและรับผิดชอบต่อการปฏิบัติตนในชุมชนได้ดียิ่งขึ้น และทำให้สถานศึกษาและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมต่อกันอย่างใกล้ชิด

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การวิเคราะห์องค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกับกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “ขึ้นดินจกแม่แจ่ม” ประกอบด้วยองค์ความรู้ 10 ด้าน ได้แก่ ประวัติศาสตร์ บุคคลสำคัญ ความเชื่อและประเพณี เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ ชาติพันธุ์ ภาษา สถานที่ สถาปัตยกรรมทางศาสนา เครื่องมือเครื่องใช้ และธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถสังเคราะห์ความรู้ออกเป็น 5 ส่วน และนำมาออกแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับผู้เรียนชาวจีน โดยมีบทเรียนจำนวน 5 บท และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก 15 รูปแบบ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรนำหลักสูตรไปทดลอง เพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรที่มีต่อการพัฒนาทักษะทางภาษาและวัฒนธรรมไทยของผู้เรียนชาวจีนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ
2. หลังจากการทำวิจัยเสร็จสมบูรณ์ ควรนำแนวทางการวิจัยเผยแพร่ให้กับสถานศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตรภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาวิจัยการนำภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่ปรากฏในบริบทสังคมและวัฒนธรรมตามที่ตั้งของสถานศึกษา มาบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. ควรศึกษาวิจัยลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละชาติที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ซึ่งมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ระดับความรู้ ความสนใจ เพศ และวัย เพื่อกำหนดแนวทางการออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้ตรงกับความต้องการเพื่อเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

การวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศที่น่าแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการกับการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศอย่างเป็นรูปธรรม ในรูปแบบบทเรียนที่เน้นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในบริบทสังคมวัฒนธรรมใหม่ของผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้เดิม ประกอบกับวิธีการเรียนรู้เชิงรุกที่สามารถนำไปใช้กับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ทางภาษาและวัฒนธรรมสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ และเป็นแนวทางการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควบคู่กับการพัฒนาทักษะทางภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน ส่งเสริมให้ผู้เรียนชาวต่างชาติเรียนรู้ และสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทสังคมท้องถิ่นไทย มีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ และเป็นการเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นไทยให้ชาวต่างชาติและร่วมกันสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญาโทศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรภาษาไทยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจาก “ดินจกแม่แจ่ม” ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับหรับผู้เรียนชาวจีน ผู้เขียนขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับขึ้นดินจกแม่แจ่มทุกคนที่อนุเคราะห์ข้อมูลอันมีค่ายิ่ง ซึ่งช่วยให้งานวิจัยนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และสำเร็จลุล่วงด้วยดี

References

- Blount, N.S. & Klausmeir, H. J. (1968). *Teaching in secondary School*. New York: Harper & Rowe.
- Brown, H. Douglas. (2007). *Principles of Language Teaching and Learning*. Fifth edition. New York: Addison Wesley Longman, Inc.
- Cheauthai, J. (2014). Mae Chaem Woven Textile: Present from the Past Ways of Life, Belief, Art and Culture. *Advanced Thailand Geographic Journal*, 19(14), 162-179 (In Thai)
- Chumphengphan, P. (2001). *Chinese Auspicious Animals*. Bangkok: Business Organization of Teachers' Council. (In Thai)
- Dejagupt, P., & Yindeesuk, P. (2018). *Active Learning with PLC for Development*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. (In Thai)
- Department of Intellectual Property. (2003). *Geographical Indication Act*. Retrieved from <http://www.ipthailand.go.th/th/dip-law-2/item/พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์%20พ.ศ.%202546.html> (In Thai)
- Department of Intellectual Property. (2007). *Announcement of Department of Intellectual Property on Geographical Indication Registration: Mae Chaem Woven Textile Registration No. สช 50100015*. Retrieved from <http://www.ipthailand.go.th/th/gi-011/item/15-สช-50100015-ผ้าตีนจกแม่แจ่ม-2.html>. (In Thai)
- Department of Religious Affairs, Ministry of Education. (1990). *History of Temples throughout the Kingdom, Vol. 9*. Bangkok: Printing House. Religion. (In Thai)
- Faculty of Arts, Chulalongkorn University. (1992). *Tai-Kadai: Garments and Ornaments of female in Tai Dam- Dòng-Li Tribes*. Bangkok: Department of Research Affairs, Chulalongkorn University. (In Thai)
- Inphoo, P., & Nomnian, S. (2019, January-June). Dramatizing a Northeastern Thai Folklore to Lessen High School Students' Communication Anxiety. *PASAA*, 57, 33-66. (In Thai)
- Li, H. Y. (2016, June). Legend of Lei Zu, the Silk Discovery. *Confucius Institute*, (37), 74-75.
- Ministry of Culture. (2009). *Intangible Cultural Heritage*. Bangkok: Office of the National Culture Commission. (In Thai)
- Phakdinarong, P. (2005). Politics and Aesthetics of Mae Chaem Woven Textile in *Song, Music, Riddle, Textile: local Wisdom of Recreation and Craftsmanship*. Bangkok: Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization). (In Thai)

- Prangwatthanakul, S. (1990). *Lanna fabrics Yuan Lue Laos* (3rd ed.). Bangkok: Amarin Printing Group Co., Ltd. (In Thai)
- Prince, M. (2004, July). Does active learning work?. A review of the research. *Journal of Engineering Education*, 93(3), 223-231.
- Qin, R. (2016). *Auspicious Animals and Brides in Chinese Culture*. Shi Dai Chuan Mei You Xian Gong Si: Huang Shan Shu She.
- Rowntree, D. (1981). *A dictionary of education*. London: Harper & Row.
- Rungrueangsri, U. (1999). Dararasmi, Princess of Consort. In *Encyclopedia of Thai Culture: the Northern Part Vol.5*. Bangkok: Thai Cultural Encyclopedia Foundation. (In Thai)
- Somwatha, F., Khonjaibun, A., & Thakham, K. (2006). *History of Tin Chok and Fabric of Maejam*. (Research report., RDG47N0020., The Thailand Research Fund.). (In Thai)
- Thikhachunhathien, R. (2006). *Thai dialects*. Chiang Mai: Department of Thai Language Faculty of Humanities Chiang Mai University. (In Thai)
- Watcharadumrong, P., Kantang, I., Chansuebsri, S., Suphasri, J., Sawngiw, S., Chanphrom, P., ... Khamphangkaew, N. (2018). *Area-based Development Project through Art and Culture Resources of Mae Chame District, Chang Mai Province*. (Research report., RDG59A0025., The Thailand Research Fund.). (In Thai)

การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยนวัตกรรมภูมิสารสนเทศสำหรับบริการข้อมูล สารสนเทศชุมชนของอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

Promoting Local Wisdom with Innovation Geoinformatics for Community
Information Service in Hua Hin District, Prachuap Khiri Khan Province

อังคณา จัตตามาศ และ อัชฌาพร กว้างสวาสดี

Aungkana Jattamart and Achaporn Kwangsawas

สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศทางธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล

Department of Business Information Technology, Faculty of Business Administration
Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Wang Klai Kangwon Campus

Email: aungkana.jat@rmutr.ac.th

(Received : June 28, 2021 Revised : October 11, 2021 Accepted : November 16, 2021)

บทคัดย่อ

การถูกแทนที่ด้วยวัฒนธรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ส่งผลให้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกละเลยและขาดผู้สืบทอด การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสถานการณ์ของแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พัฒนานวัตกรรมส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และประเมินความพึงพอใจต่อนวัตกรรม เครื่องมือในการสำรวจสถานการณ์ของแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวน 39 ชุมชนจะเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามปลายเปิดผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้โปรแกรม ArcGIS Online เป็นเครื่องมือในการพัฒนานวัตกรรมที่นำเสนอข้อมูลเชิงพื้นที่ออนไลน์ และใช้แบบสอบถามออนไลน์ในการประเมินความพึงพอใจเพื่อวิเคราะห์ผลด้วยสถิติเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่างในการประเมินความพึงพอใจได้แก่ผู้สืบทอดองค์ความรู้ 20 ท่านและผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต 390 ท่าน ผลการสำรวจพบว่ามีแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลหัวหินและตำบลหนองแกที่มีสถานการณ์การคงอยู่จำนวน 20 แห่ง แบ่งตามสาขาความเชี่ยวชาญ ได้แก่ สาขาเทคโนโลยีพื้นบ้าน สาขาคูแลสุขภาพพื้นบ้าน สาขาประเพณีและพิธีกรรม สาขาดำรงชีพและโภชนาการพื้นบ้านและสาขานาฏศิลป์ ผลการพัฒนานวัตกรรมพบว่ามีฐานข้อมูลกลางที่รวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งสามารถวิเคราะห์และสรุปข้อมูลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์ ผลการประเมินความพึงพอใจพบว่า ผู้สืบทอดองค์ความรู้และผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมีความพึงพอใจสูงสุดในด้าน การรับรู้ถึงประโยชน์ในการใช้งานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 และ 4.55 ตามลำดับ โดยกลุ่มตัวอย่างมองว่านวัตกรรมทำให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลที่เป็นมาตรฐานและช่วยให้เกิดการรับรู้เพิ่มขึ้น ดังนั้นการยกระดับและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีการบูรณาการร่วมกันทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำร่วมกับการใช้

ประโยชน์จากเทคโนโลยี และควรกระตุ้นให้ผู้ได้รับรู้ถึงประโยชน์ของนวัตกรรมเพื่อก่อให้เกิดการยอมรับการใช้
งานในระยะยาว

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาท้องถิ่น สารสนเทศภูมิศาสตร์ สารสนเทศชุมชน หัวหิน

Abstract

Being replaced by modern culture and technology has resulted in the neglect of culture and local wisdom and a lack of successors. This study aimed to explore the situation of local wisdom sources in Hua-Hin Municipality, Prachuap Khiri Khan Province. Develop innovations to promote local wisdom through geographic information systems and assess satisfaction with innovations. The instrument to survey the situation of local wisdom sources in 39 communities will collect data by using an open-ended questionnaire through in-depth interviews. ArcGIS Online is an innovative development tool that offers online spatial data and uses online questionnaires to assess satisfaction to analyze results with descriptive statistics. The sample group for the satisfaction assessment consisted of 20 knowledge successors and 390 Internet users. The results of the survey revealed that there are 20 local wisdom sources in Hua-Hin Subdistrict and Nong Kae Subdistrict with persistent situations. The fields of expertise are folk technology, folk health care, traditions and rituals, folk livelihoods and nutrition and dramatic arts. The results of innovation development revealed that there is a central database that collects local knowledge and knowledge that can be analyzed and summarized through geographic information technology. The satisfaction assessment results found that knowledge successors and internet users had the highest satisfaction in perceived usefulness, with mean values of 4.64 and 4.55 respectively. The respondents saw that innovation creates a standardized data link and increases awareness. Therefore, the upgrading and promotion of local wisdom should be integrated with all stakeholders from upstream to downstream, together with the utilization of technology, and should encourage users to realize the benefits of innovation to create acceptance of innovation for long-term use.

Keywords: Local wisdom, Geographic information system, Community informatics, Hua Hin

บทนำ

วิถีการดำรงชีวิตของผู้คนในแต่ละชุมชนต่างมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะแตกต่างกัน องค์ความรู้ความสามารถที่เกิดจากกระบวนการคิด วิเคราะห์และนำไปปฏิบัติ โดยเริ่มจากลองผิดลองถูกนำไปสู่การสั่งสมเป็นประสบการณ์และเกิดการเรียนรู้ จนพบว่าองค์ความรู้ที่ช่วยทำให้เกิดประโยชน์และเหมาะสมต่อการดำรงชีวิตในชุมชน เกิดการถ่ายทอดและสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งองค์ความรู้ที่เรียกว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” (Serthpol, 2020) หลายคนอาจมองว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเรื่องใกล้ตัวเนื่องจากถือได้ว่าเป็นสมบัติของท้องถิ่นที่สืบทอดมายาวนาน แต่ด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ที่วัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาแทรกแซงความเป็นตัวตนในวิถีของชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มของเยาวชนในชุมชนซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและยังเป็นผู้รับช่วงต่อการดำรงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความรู้สึกว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเรื่องล้าหลังและไม่ค่อยให้ความสำคัญ (Hirunteeyakul, 2014) ทำให้วิถีชีวิตบางชุมชนสูญหายหรือไม่มีผู้รับช่วงต่อ ดังนั้นการรักษาวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สืบทอดถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ จนเกิดเป็นแนวคิดในการปฏิรูปการศึกษาร่วมกับการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการกำหนดหลักสูตรตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (Academic Team of the Municipal Employees Association of Thailand, 2021) เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนได้เรียนรู้เรื่องราวและภูมิปัญญาท้องถิ่นของสังคมไทย ต่อยอดเกิดเป็นงานวิจัยที่มุ่งเน้นการพัฒนารูปแบบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน (Sanguanpholphairot, 2020)

ที่ผ่านมารัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งมีวิสัยทัศน์คือ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาคนและสังคมที่มุ่งเน้นเสริมสร้างศักยภาพการพึ่งพาตนเองของประชาชนด้วยการนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต (Office of the National Economic and Social Development Council, 2021) หน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษาต่างตอบรับแผนยุทธศาสตร์นี้โดยมีการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ของแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละชุมชน ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการพัฒนาทางการศึกษาอย่างยั่งยืน ทั้งในส่วนของการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (Nunart, 2017) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นกับด้านการท่องเที่ยว โดยงานวิจัยของ Tou et al. (2020) ได้วิเคราะห์แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมและพัฒนาควบคู่กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชน นำไปสู่การสร้างรายได้และการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่คนในชุมชน

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการดำรงชีวิต ทำให้การศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมบูรณาการร่วมกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับความสนใจมากขึ้น งานวิจัยที่ผ่านมามีการพัฒนานวัตกรรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่องค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ผ่านรูปแบบของเว็บไซต์แหล่งการเรียนรู้

สื่อมัลติมีเดีย (Yongkulvanit, 2018) แต่ยังคงข้อจำกัดในเรื่องของการนำเสนอข้อมูลเชิงพื้นที่ จึงได้มีการพัฒนานวัตกรรมด้วยสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Phimphisat, 2014) ซึ่งยังพบว่าเป็นเพียงการนำเสนอข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านที่ผู้วิจัยสนใจด้านหนึ่งเท่านั้น ขณะที่ในความเป็นจริงแล้วชุมชนหนึ่งอาจมีองค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายด้าน นอกจากนี้การนำเสนอข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยสารสนเทศภูมิศาสตร์ยังเป็นเพียงการระบุตำแหน่ง ข้อมูลพื้นฐาน และรูปภาพเท่านั้น ไม่สามารถวิเคราะห์เพื่อแนะนำเส้นทางการเดินทางและแนะนำแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงกับตำแหน่งปัจจุบัน (Rattanachuchok et al., 2019) โดยเฉพาะกับเมืองที่ถือได้ว่ามีชื่อเสียงและได้รับความนิยมด้านการท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของประเทศไทยและได้รับการยกระดับเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับนานาชาติอย่างอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลายเป็นรายได้หลักของอำเภอหัวหิน จนนำมาสู่การผลักดันเป็นโครงการ “Hua Hin Recharge” เป็นความร่วมมือของภาครัฐ การท่องเที่ยว โรงพยาบาลสาธารณสุข ภาคเอกชนในธุรกิจท่องเที่ยวและการบริการที่มีเป้าหมายในการพลิกฟื้นเศรษฐกิจ ธุรกิจ การจ้างงาน สร้างรายได้ในพื้นที่ การใช้ประโยชน์จากความสำเร็จด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่จึงเป็นสิ่งที่ทุกภาคส่วนควรให้ความสำคัญและร่วมกันพัฒนากลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังนั้นการรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในทุกด้านของพื้นที่เพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลกลางที่เป็นปัจจุบัน และพัฒนาเป็นนวัตกรรมที่อำนวยความสะดวกให้ผู้สนใจและนักท่องเที่ยวได้เข้าถึงข้อมูลได้สะดวกขึ้น จะช่วยให้เกิดการสืบทอดและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นบนพื้นฐานของเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งยังสามารถบูรณาการร่วมกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ในการกระจายรายได้แก่ประชาชนและผู้ประกอบการในท้องถิ่น

งานวิจัยนี้ออกแบบเพื่อเติมเต็มช่องว่างของการศึกษาให้สมบูรณ์ด้วยการมุ่งเน้นส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยนวัตกรรมสำหรับบริการข้อมูลสารสนเทศชุมชน เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองหัวหินทุกด้านและนำเสนอในรูปแบบของสารสนเทศภูมิศาสตร์ที่ประกอบด้วยข้อมูลองค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น แนะนำเส้นทางการเดินทางไปยังแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น แนะนำแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงกับตำแหน่งปัจจุบันของผู้ใช้เพื่อเพิ่มทางเลือกในการตัดสินใจแก่นักท่องเที่ยว และนวัตกรรมนี้ยังมีจุดเด่นคือมีเครื่องมือช่วยสรุปผลแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละสาขาความเชี่ยวชาญในเชิงพื้นที่ ซึ่งถือเป็นความแตกต่างจากการนำเสนอข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยสารสนเทศภูมิศาสตร์ในรูปแบบเดิมที่เป็นเพียงการระบุตำแหน่งข้อมูลพื้นฐานและรูปภาพ ดังนั้นการนำเสนอเรื่องราวของภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สาธารณะนี้จะช่วยรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สืบทอดและนำไปสู่การเพิ่มช่องทางในการสร้างรายได้ให้กับชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจสถานการณ์ของแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับบริการข้อมูลสารสนเทศชุมชนผ่านระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจต่อนวัตกรรมส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับบริการข้อมูลสารสนเทศชุมชน

การทบทวนวรรณกรรม

ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับยุคสังคมโลกาภิวัตน์

Nunart (2017) อธิบายว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากความสามารถและศักยภาพในการแก้ปัญหาการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและบริบทของชุมชน ผ่านการคิดค้น สังเกต ปรับปรุง และพัฒนาในเชิงสร้างสรรค์ โดยสามารถจำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็นหลายสาขาวิชาชีพตาม องค์ความรู้และความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ ดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงถือเป็นรากเหง้าในการบ่งบอกความเป็นมา ของชุมชน แต่ด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารถึงกันได้ทั่วโลก วัฒนธรรมและภูมิ ปัญญาท้องถิ่นถูกละเลยและแทนที่ด้วยเทคโนโลยีจากภายนอกส่งผลกระทบต่อชุมชนทั้งด้านบวกและลบ โดยส่งผล ในด้านบวกต่อชุมชนในแง่ของช่วยให้ชุมชนมีรายได้มากขึ้น ภาวะความยากจนลดลง แต่ขณะเดียวกันก็ส่งผลด้าน ลบต่อการเกิดการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมได้ในพื้นที่ (Serthpol, 2020) การสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ท้องถิ่นถูกละเลยจากคนรุ่นหลัง

รัฐบาลได้พยายามนำภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมมาช่วยในการกระตุ้นเศรษฐกิจ รวบรวมองค์ความรู้ และถ่ายทอดไปยังคนรุ่นหลัง ดังจะเห็นได้จากการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาคนและ สังคมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับ ใช้ในการดำเนินชีวิต (Sanguanpholphairot, 2020) เกิดเป็นงานวิจัยที่รวบรวมองค์ความรู้ของแหล่งภูมิปัญญา ท้องถิ่น เช่น การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาในการส่งเสริม ปกป้องและดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิด ประโยชน์ต่อการวางแผนดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เหมาะสมกับบริบทสังคมวัฒนธรรมในยุค โลกาภิวัตน์ (Chanprasit, 2020) การรวบรวมและนำเสนอองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นกระเบื้องดินเผาชุมชน ด่านเกวียนเพื่อเผยแพร่และอนุรักษ์ แต่ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอื่นที่ผลิตได้ใกล้เคียงกับกระเบื้องดินเผา และปัญหาเรื่องการขนส่ง รวมถึงเยาวชนในชุมชนไม่ค่อยให้ความสำคัญ จึงไม่มีผู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ทำให้ ปัจจุบันมีช่างกระเบื้องเพียงคนเดียวเท่านั้น (Hirunteeyakul, 2014) ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกันในการปลุกฝังให้เยาวชนรุ่นหลังเห็นคุณค่าขององค์ความรู้นี้ไปยังเยาวชนรุ่นหลัง นำไปสู่การสืบสานและสืบทอดอย่าง ยั่งยืน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการศึกษา

การรู้คุณค่าและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาดั้งเดิมจะช่วยให้เกิดการสืบทอดและสืบสานอย่าง ต่อเนื่องและยั่งยืน โดยเฉพาะการปลุกฝังให้เยาวชนรุ่นใหม่ในชุมชนเห็นความสำคัญต่อการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิ ปัญญาท้องถิ่นเป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้นการทำให้เยาวชนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาจึงควรเริ่มปลุกฝัง ตั้งแต่การกำหนดเป็นนโยบายการศึกษาในระบบโรงเรียน จะเห็นได้จากการเกิดงานวิจัยที่มีการพัฒนารูปแบบการ สอนที่เน้นบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น (Sanguanpholphairot, 2014) การ พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน (Yoswarissakul, 2018) (Pittiyakul, 2020) แต่อย่างไรก็ตามยังพบปัญหาของครูผู้สอนในเรื่องของความสามารถในการสอน การขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาภูมิปัญญาท้องถิ่น และการพัฒนาสื่อที่ทันสมัยเพื่อใช้อธิบายกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ ต่างๆ

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

งานวิจัยของ Serthpol (2020) นำเสนอว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความแตกต่างและหลากหลายแต่ก็ยังสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ เพราะมีความยืดหยุ่นและปรับตัวให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันได้ เกิดเป็นการประยุกต์ใช้องค์ความรู้สมัยใหม่และภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าด้วยกันเพื่อเป็นเครื่องมือการพัฒนาเศรษฐกิจ เห็นได้จากการพัฒนาผลิตภัณฑ์และสินค้าที่เกิดจากภูมิปัญญาในท้องถิ่น เช่น การพัฒนาผ้าไหมย้อมสีธรรมชาติของกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านหัวเมือง จ.ยโสธร ให้อยู่ในกลุ่มแข่งขันสู่สากล (Premium OTOP) ที่มีคุณภาพสูงด้วยทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น (Thongprasert et al., 2020) การพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากภูมิปัญญาท้องถิ่น จ.แม่ฮ่องสอน (Kittipattanawit et al., 2020) ทำให้เกิดการสร้างอาชีพ และสร้างรายได้ ส่งผลให้เกิดการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน นอกจากนี้ยังเกิดกระแสการท่องเที่ยวที่บูรณาการร่วมกับวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว (Tou et al., 2020; Suksmawati, 2020) ช่วยให้ชุมชนมีรายได้อย่างยั่งยืนทั้งจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากอัตลักษณ์ของชุมชน และผลิตภัณฑ์นั้นยังรองรับการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถซื้อเป็นของฝากและของที่ระลึกได้

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการอนุรักษ์และยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นในยุคดิจิทัลมากขึ้น มีการนำไปใช้เป็นเครื่องมือผลิตสื่อสารสนเทศในรูปแบบของสื่อมัลติมีเดีย เว็บไซต์ แหล่งเรียนรู้ (Yongkulvanit, 2018) เพื่อให้ความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น และได้พัฒนาร่วมกับเทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อลดข้อจำกัดในเรื่องของการนำเสนอข้อมูลเชิงพื้นที่ เนื่องจากเครื่องมือสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System : GIS) มีจุดเด่นในเรื่องของการนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศที่สัมพันธ์กับตำแหน่งในฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ และยังช่วยวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงที่สัมพันธ์กับช่วงเวลาได้ (Geoinformatics center for Thailand, 2020) โดยมีการนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการจัดการการท่องเที่ยวด้วยการจัดทำเป็นแผนที่ออนไลน์แสดงข้อมูลด้านการท่องเที่ยวและแนะนำเส้นทางท่องเที่ยวตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้แล้ว (Petagon, 2019) จัดทำแผนที่แสดงข้อมูลภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น (Phimphisan, 2014; Rattanachuchok et al., 2019) แต่ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ที่นำเสนอเป็นเพียงการระบุตำแหน่ง ข้อมูลพื้นฐาน และรูปภาพของแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นเท่านั้น ไม่มีการวิเคราะห์เพื่อแนะนำเส้นทางเดินทางจากตำแหน่งปัจจุบันและแนะนำแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงกับตำแหน่งปัจจุบันได้ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นฐานข้อมูลกลางด้วยเครื่องมือสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อลดข้อจำกัดของงานวิจัยที่ผ่านมาและอำนวยความสะดวกให้ผู้สนใจและนักท่องเที่ยวในการเข้าถึงข้อมูลให้สะดวกมากขึ้น

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร: คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการประเมินความพึงพอใจต่อการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับบริการข้อมูลสารสนเทศชุมชนจากจำนวนประชากรได้แก่ 1) ผู้สืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและ 2) กลุ่มผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต

2. ขอบเขตด้านพื้นที่แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น: รวบรวมข้อมูลแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตปกครองของเทศบาลเมืองหัวหินซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 2 ตำบลคือ ตำบลหัวหินและตำบลหนองแก แบ่งออกเป็น 39 ชุมชน

3. ขอบเขตด้านข้อมูลที่น่าสนใจ: ข้อมูลที่น่าสนใจผ่านระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ ประกอบด้วย 1) ข้อมูลภูมิปัญญา/ความเชี่ยวชาญ 2) ข้อมูลโดยสังเขป 3) ชื่อผู้ปฏิบัติ 4) ชุมชนพื้นที่ปฏิบัติ 5) สถานการณ์คงอยู่ 6) เบอร์โทรศัพท์ติดต่อของแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 7) ละติจูดและลองจิจูดแสดงตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. ขอบเขตด้านโปรแกรมประยุกต์: โปรแกรมที่ใช้ในการพัฒนานวัตกรรมสารสนเทศภูมิศาสตร์ คือ โปรแกรม ArcGIS Online ของบริษัทอีเอสอาร์ไอ (ESRI) ซึ่งมีฟังก์ชันที่สนับสนุนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่และแสดงผลแผนที่ออนไลน์ และแอปพลิเคชัน Survey123 for ArcGIS ทำหน้าที่ในการเก็บพิกัดตำแหน่งที่ตั้ง (ละติจูดและลองจิจูด) ของแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น

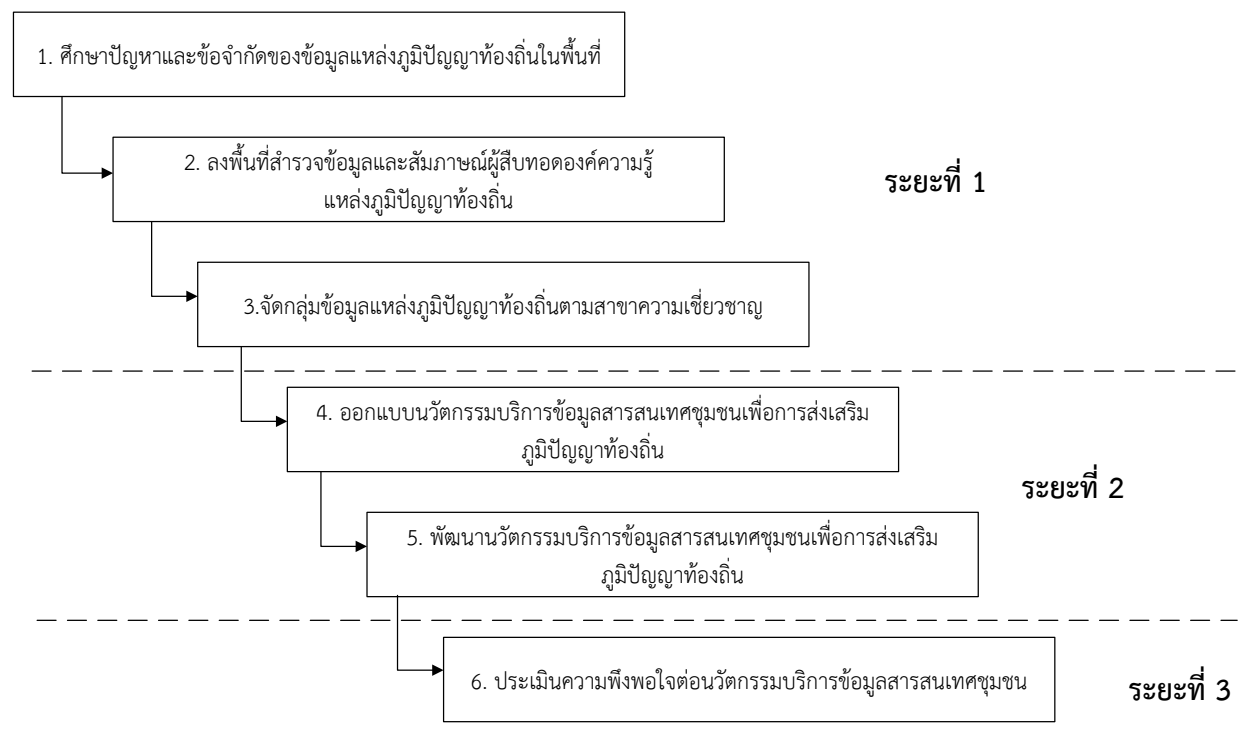

Figure 1 Research Methodology

ระเบียบวิธีวิจัยดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดของวงจรการพัฒนากระบวนสารสนเทศ (System Development Life Cycle : SDLC) ซึ่งแบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1: การสำรวจข้อมูลสถานการณ์ของแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ศึกษาปัญหาและข้อจำกัดของข้อมูลแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่

1.1 ค้นหาแหล่งข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นบนสื่อออนไลน์: ค้นหาแหล่งข้อมูลที่รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลหัวหินและตำบลหนองแกที่เผยแพร่บนเว็บไซต์และสื่อออนไลน์ ซึ่งพบว่าปัจจุบันมีเพียงการเผยแพร่บนเว็บไซต์ของเทศบาลเมืองหัวหิน เว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และเว็บไซต์ของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เท่านั้น โดยสรุปข้อจำกัดของข้อมูลที่น่าสนใจบนเว็บไซต์คือ 1) ข้อมูลที่น่าสนใจยังไม่เป็นปัจจุบัน เช่น ภาพถ่ายผลิตภัณฑ์และแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 2) ข้อมูลภายในเว็บไซต์เป็นการนำเสนอในรูปแบบของตารางข้อมูล ไม่มีการนำเสนอในรูปแบบของสื่อมัลติมีเดียที่น่าสนใจ เช่น วิดีโอ อินโฟกราฟิก เทคโนโลยีโลกเสมือน (Augmented Reality: AR) เป็นต้น นอกจากนี้ยังไม่มีการแนะนำตำแหน่งที่ตั้งอย่างชัดเจนและเส้นทางการเดินทางไปยังแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น

1.2 สำรวจข้อมูลกับเยาวชนในพื้นที่: เบื้องต้นผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามออนไลน์เพื่อสำรวจข้อมูลว่าเยาวชนในพื้นที่รู้จักแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองหัวหินหรือไม่ เหตุผลในการสำรวจข้อมูลกับเยาวชนที่ศึกษาในระดับปริญญาตรีและพักอาศัยในตำบลหัวหินและตำบลหนองแกเนื่องด้วยหลังจากการทบทวนวรรณกรรมทำให้พบประเด็นสำคัญว่า การปลูกฝังให้เยาวชนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นก่อให้เกิดการสืบสานและสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (Hirunteeyakul, 2014) โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ เยาวชนที่ศึกษาในสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศทางธุรกิจ ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล และพักอาศัยในตำบลหัวหินและตำบลหนองแกจำนวนทั้งหมด 67 ท่าน ดังนั้นสำหรับการศึกษานี้ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณตามสูตรการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Robert & Early (1970) เนื่องจากทราบขนาดของกลุ่มตัวอย่างทำให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้จำนวน 52 ท่าน ผู้วิจัยจึงประมาณได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 62 ท่าน เพื่อป้องกันกรณีผู้เข้าร่วมตอบแบบสอบถามถอนตัวจากการวิจัย ซึ่งผลการสำรวจข้อมูลพบว่า เยาวชนที่รู้จักแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองหัวหินคิดเป็นร้อยละ 45.2 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นกับเยาวชน

รู้จักแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่แน่ใจ	10	16.1
รู้จัก	28	45.2
ไม่รู้จัก	24	38.7
รวม	62	100.00

จากการศึกษาปัญหาและข้อจำกัดของข้อมูลแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองหัวหินสรุปได้ว่า 1) ขาดฐานข้อมูลกลางที่เป็นปัจจุบันในการรวบรวมและนำเสนอข้อมูลแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ขาดการนำเสนอและเผยแพร่องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทันสมัย เนื่องจากไม่มีการนำเครื่องมือสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย ส่งผลต่อความไม่สะดวกในการค้นหาและแนะนำข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจ และ 3) เยาวชนในพื้นที่ร้อยละ 45.2 รู้จักแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นและร้อยละ 16.1 ไม่แน่ใจว่าข้อมูลแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตนเองรู้จักนั้นถูกต้องหรือไม่ แสดงให้เห็นว่าการปลูกฝังให้เยาวชนรุ่นใหม่ในชุมชนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเป็นสิ่งที่ควรพัฒนาควบคู่กับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมและยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นของเขตเทศบาลเมืองหัวหินให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

2. ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้สืบทอดองค์ความรู้แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น

ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลและสถานการณ์การคงอยู่ของแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตปกครองของเทศบาลเมืองหัวหินซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 2 ตำบลคือ ตำบลหัวหินและตำบลหนองแก รวมทั้งหมด 39 ชุมชน ซึ่งได้นำกระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มาประยุกต์ใช้เพื่อให้ผู้สืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับการพัฒนานวัตกรรม (Jattamart et.al, 2019) ตั้งแต่กระบวนการระบุปัญหา การออกแบบนวัตกรรมและการประเมินผลการพัฒนานวัตกรรม เพื่อให้เกิดแนวทางการพัฒนาที่ดีและยั่งยืน โดยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกและจัดเก็บข้อมูลผ่านแบบสำรวจออนไลน์ ได้แก่ 1) ข้อมูลภูมิปัญญา/ความเชี่ยวชาญ 2) ข้อมูลโดยสังเขป 3) ชื่อผู้ปฏิบัติ 4) ชุมชน 5) พื้นที่ปฏิบัติ 6) สถานการณ์การคงอยู่ 7) เบอร์โทรศัพท์ และ 8) พิกัดตำแหน่งละติจูดและลองจิจูด ซึ่งในส่วนของการเก็บข้อมูลพิกัดตำแหน่งที่ตั้งจะใช้แอปพลิเคชัน Survey123 for ArcGIS เป็นเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลของแบบสำรวจออนไลน์ หลังจากนั้นนำข้อมูลที่สำรวจได้จัดเก็บในรูปแบบไฟล์นามสกุล .CSV

3. จัดกลุ่มข้อมูลแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นตามสาขาความเชี่ยวชาญ

นำข้อมูลจากแบบสำรวจออนไลน์มาจัดกลุ่มแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งหมดในพื้นที่ตำบลหัวหินและตำบลหนองแกตามความเชี่ยวชาญแต่ละสาขา ได้แก่ สาขาเทคโนโลยีพื้นบ้าน, สาขาดูแลสุขภาพพื้นบ้าน, สาขาประเพณี พิธีกรรม, สาขาดำรงชีพและโภชนาการพื้นบ้าน และสาขานาฏศิลป์ เพื่อจัดทำชั้นข้อมูลเชิงพื้นที่ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและนำเสนอผ่านโปรแกรม ArcGIS Online ต่อไป

ระยะที่ 2: การพัฒนานวัตกรรม

4. ออกแบบนวัตกรรมบริการข้อมูลสารสนเทศชุมชนเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำหรับการออกแบบนวัตกรรมจะนำเสนอในรูปแบบของแผนภาพ Use Case Diagram ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการวิเคราะห์และออกแบบระบบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สรุปประเด็นความสามารถของระบบด้วยแผนภาพ 2) นำเสนอส่วนประกอบภายในของระบบ และ 3) อธิบายการโต้ตอบระหว่างผู้ที่กระทำกับระบบ (ผู้ดูแลระบบและผู้ใช้งาน) และกิจกรรมของระบบงานในภาพรวม ซึ่งแสดง Use Case Diagram ของการออกแบบนวัตกรรมดังกล่าวที่ 2

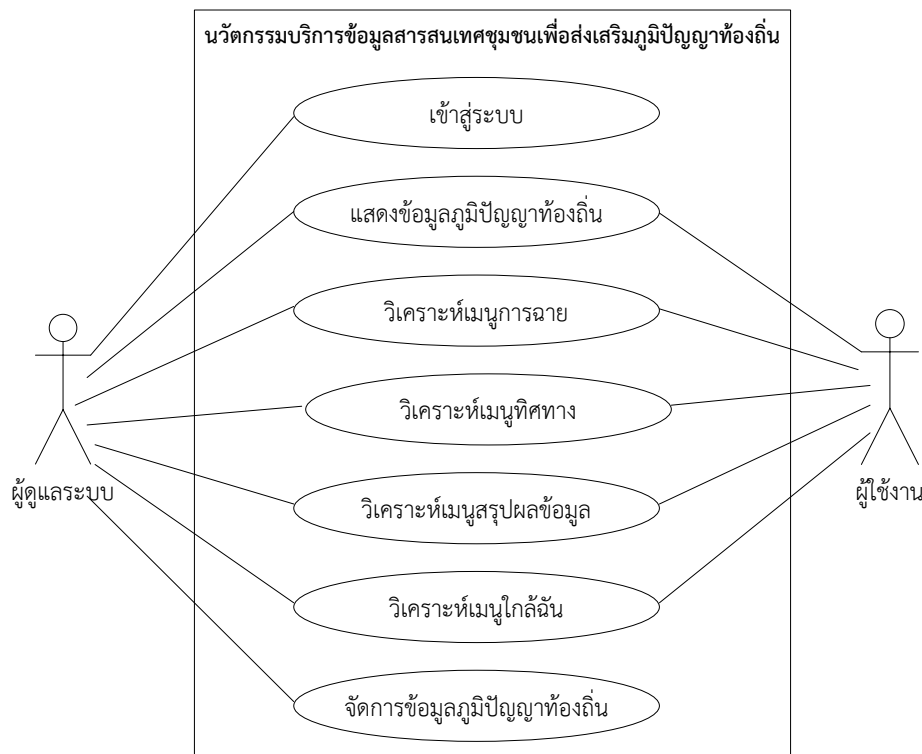

Figure 2 Use Case Diagram of the innovative design

จากภาพที่ 2 อธิบายได้ว่า การออกแบบนวัตกรรมแบ่งผู้ที่กระทำกับระบบออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ผู้ดูแลระบบ: โดยผู้ดูแลระบบจะมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมภายในระบบตั้งแต่การกรอกข้อมูลการเข้าสู่ระบบเพื่อจัดการข้อมูลในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ได้แก่ เพิ่ม ลบ แก้ไข ข้อมูล ตั้งค่าและสร้างข้อกำหนดของเมนูในการวิเคราะห์ผล ปรับแต่งรูปแบบการแสดงผลข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ให้ง่ายต่อการใช้งานกับผู้ใช้งาน และส่วนที่ 2 ผู้ใช้งาน: ผู้ใช้งานจะมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมภายในโดยไม่ต้องกรอกข้อมูลการเข้าสู่ระบบ และมีสิทธิ์ในการดูข้อมูลรายละเอียดของแหล่งภูมิปัญญาแต่ละแห่ง รวมทั้งสามารถเลือกรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูล (Function) ทั้ง 4 เมนูตามที่ต้องการ

5. พัฒนาวัดกรรมบริการข้อมูลสารสนเทศชุมชนเพื่อการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

พัฒนาวัดกรรมสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ด้วยโปรแกรม ArcGIS Online ในรูปแบบของการเล่าเรื่องราวบนแผนที่ออนไลน์ (Story Map) ที่รองรับการแสดงผลด้วยโมบายแอปพลิเคชัน (Mobile Application) และเว็บแอปพลิเคชัน (Web Application) โดยนวัตกรรมที่พัฒนาสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ 4 เมนูดังนี้ 1) เมนูการฉาย 2) เมนูทิศทาง 3) เมนูสรุปผลข้อมูล และ 4) เมนูใกล้ฉัน

ระยะที่ 3: การประเมินความพึงพอใจต่อนวัตกรรม

6. ประเมินความพึงพอใจต่อนวัตกรรมบริการข้อมูลสารสนเทศชุมชน

การประเมินความพึงพอใจต่อนวัตกรรมดำเนินการตามขั้นตอนของจริยธรรมการวิจัยในคน ซึ่งคณะผู้วิจัยผ่านการเข้าร่วมอบรมจริยธรรมการวิจัยในคนสายสังคมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหิดล ทั้งนี้ข้อมูลการตอบคำถามผ่านแบบสอบถามออนไลน์จะไม่มีกระบวนการระบุตัวตนหรือข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ในการเก็บข้อมูลซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยการประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์การศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านและทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1974) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88 มีการกำหนดเกณฑ์ในการตอบแบบสอบถามแบบเรตติ้ง สเกล (Rating Scale) 5 ระดับ ทั้งนี้แบบสอบถามมีการประยุกต์ใช้แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model - TAM) ซึ่งเป็นแบบจำลองที่ออกแบบมาเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับหรือการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ (Davis, 1985) โดยผู้วิจัยได้แบ่งแบบสอบถามเป็น 5 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การรับรู้ถึงประโยชน์ในการใช้งาน ตอนที่ 3 การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน ตอนที่ 4 ประสิทธิภาพของการใช้งานระบบและตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการประเมินความพึงพอใจจากการทดสอบการใช้งานนวัตกรรมประกอบด้วยผู้สืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและกลุ่มผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้ 1) ผู้สืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น: จากการสำรวจแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ศึกษาพบว่า มีแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทุกสาขาความเชี่ยวชาญทั้งหมด 20 แห่ง ดังนั้นจึงคำนวณตามสูตรการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างแบบทราบนขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางของ Robert & Early (1970) ทำให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้จำนวน 19 ท่าน แต่เพื่อป้องกันในกรณีหากผู้ตอบแบบสอบถามถอนตัวจากการวิจัยจึงประมาณการกลุ่มตัวอย่างเป็น 20 ท่าน และ 2) กลุ่มผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต: ใช้วิธีคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ทราบนขนาดของ Cochran (1974) เนื่องจากจำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตอยู่ในกรณีของประชากรที่มีจำนวนไม่แน่นอน ซึ่งคำนวณได้เท่ากับ 385 ท่านจึงประมาณเป็น 390 ท่าน จากนั้นนำข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์มาวิเคราะห์ผลเชิงคุณภาพด้วยสถิติเชิงพรรณนาซึ่งประกอบด้วยข้อมูลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลการประเมินผลหลังจากทดสอบการใช้งานนวัตกรรมบริการข้อมูลสารสนเทศชุมชนเพื่อการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผลการวิจัย

1. ผลการสำรวจแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองหัวหิน

จากการสำรวจแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองหัวหินพบว่า มีแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น
แก่งจำนวน 20 แห่งแบ่งตามสาขาความเชี่ยวชาญดังนี้ สาขาเทคโนโลยีพื้นบ้าน 8 แห่ง สาขาดูแลสุขภาพ
พื้นบ้าน 5 แห่ง สาขาประเพณีและพิธีกรรม 5 แห่ง สาขาดำรงชีพและโภชนาการพื้นบ้าน 1 แห่งและสาขา
นาฏศิลป์ 1 แห่ง ข้อมูลสรุปดังแสดงในตารางที่ 2 นอกจากนี้ในแต่ละแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นยังมีการรวบรวม
ข้อมูลที่น่าไปแสดงผลผ่านนวัตกรรมสารสนเทศ ได้แก่ 1) ข้อมูลภูมิปัญญา/ความเชี่ยวชาญ 2) ข้อมูล
โดยสังเขป 3) ชื่อผู้ปฏิบัติ 4) ชุมชน 5) พื้นที่ปฏิบัติ 6) สถานการณ์คงอยู่ 7) เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ และ 8)
ภาพถ่ายผลิตภัณฑ์ของแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น แสดงตัวอย่างการจัดเก็บข้อมูลพอสังเขปดังภาพที่ 3

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลสรุปแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละสาขา

สาขา	ความเชี่ยวชาญ	ชุมชน
สาขาเทคโนโลยีพื้นบ้าน	พัดใบลาน	พุลสุข
	หัตถศิลป์จากกะลามะพร้าว	ตาลเดี่ยว
	การประดิษฐ์ตุ๊กตาจากเปลือกหอย	หนองแก
	การประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากเปลือกหอย	พุลสุข
	การประดิษฐ์กรรณกปรอทหัวจุก	เขาน้อย
	การทอผ้าด้วยเครื่องทอมือ	หนองแก
	แกะสลักไม้ / กรรณก	เขาน้อย
	การพิมพ์ลายผ้า	สมอเรียง
สาขาเทคโนโลยีพื้นบ้าน	พัดใบลาน	พุลสุข
	หัตถศิลป์จากกะลามะพร้าว	ตาลเดี่ยว
	การประดิษฐ์ตุ๊กตาจากเปลือกหอย	หนองแก
	การประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากเปลือกหอย	พุลสุข
	การประดิษฐ์กรรณกปรอทหัวจุก	เขาน้อย
	การทอผ้าด้วยเครื่องทอมือ	หนองแก
	แกะสลักไม้ / กรรณก	เขาน้อย
	การพิมพ์ลายผ้า	สมอเรียง
สาขาดูแลสุขภาพพื้นบ้าน	หมอนวดแผนไทย ยานวด ยาหม่อง ยาสมุนไพรแก้ไอ	เขาน้อย
	ยาสมุนไพรแก้พิษแมงกะพรุน ยาหม่อง น้ำมันเหลือง	เขาตะเกียบ
	ด้านหมอเป่า ฝ่าดยาเด็ก	พร้อมมิตรพัฒนา
	ด้านหมอเป่า ฝ่าดยาเด็ก	ศาลเจ้าพ่อเสือ
	ด้านหมอเป่า ฝ่าดยาเด็ก	หนองแก

สาขา	ความเชี่ยวชาญ	ชุมชน
สาขาประเพณีและพิธีกรรม	มัททายก	ทุ่งยายอิง
	หมอปราหมณ์	หนองแก
	หมอปราหมณ์	เขาน้อย
	พิธีสังเคราะห์ทางทะเล	หัวหิน
	ผีฟ่งใต้	หัวหิน
สาขาดำรงชีพและโภชนาการพื้นบ้าน	หอยเสียบมะละกอเจี๊ยะ	ประชาสามัคคี
สาขานาฏศิลป์	ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนาฏศิลป์ไทย	เขาน้อย

	A	B	C	D	E	F	G	H
1	ลำดับ	ภูมิปัญญา/ความเชี่ยวชาญ	ข้อมูลโดยสังเขป	ชื่อผู้ปฏิบัติ	ชุมชน	พื้นที่ปฏิบัติ	สถานะการคงอยู่	เบอร์โทรศัพท์
2	1	ทิดโบราณ	การทำทิดด้วยใบลาน และเห็นสวดคล้าย ด้วยลิ้น สวยงาม ใช้ทิดคล้ายร้อน เป็นสินค้าโอท็อป	นางดารณี ไบเกตุ (ครูชั้น)	ชุมชนทูลสุข	13/1 ถนนทูลสุข ตำบลหัวหิน อำเภอหัว หิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ปฏิบัติอยู่ใน วิถีชีวิต	065-8403537
3	2	หัตถศิลป์จากกะลามะพร้าว	เป็นผลิตภัณฑ์รูปสัตว์ ต่าง ๆ ที่ทำจากกะลา มะพร้าว	นายอนุ ดิสัน	ชุมชนศาลเดี่ยว	37/35 ซอย 23 ถนนหัวหิน-หัวมงคล ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ 77110	ปฏิบัติอยู่ใน วิถีชีวิต	082-2519843
4	3	การประดิษฐ์ตุ๊กตาจากเปลือก หอย	"ตุ๊กตาเปลือกหอย" สิ่งประดิษฐ์จากท้องทะเลอัน สวยงาม เอกลักษณ์ของชาวหัวหินที่สืบทอดมานาน นำมาสร้างมูลค่าประติมากรรมเป็นตุ๊กตาหอย ต้นไม้เปลือกหอย ของใช้ต่างๆหรือเป็นของขวัญที่มีค่า อาทิ กระป๋องเปลือกหอย กล่องกระดาษทิชชูเปลือก หอย กล่องไม้จิ้มฟัน หมอนหอยปักเข็ม ฯลฯ นำมา จำหน่ายไม่เพียงให้นักท่องเที่ยวเป็นของที่ระลึกที่ได้มา เยือนหัวหิน เป็นการสร้างงานสร้างอาชีพอย่างหนึ่ง ของชาวหัวหินที่ใส่ใจเชิงจิตวิญญาณทุกวันนี้ ปัจจุบันนางอรุณหรือบ้านอู่น คงดี อายุ 78 ปี อดีตครู	นายกันต์ เครือเหลา	ชุมชนหนองแก	32/102 หมู่บ้านอยู่สบาย 1 ตำบลหนอง แก อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 77110	ปฏิบัติอยู่ใน วิถีชีวิต	089-2595733
5	4							

Figure 3 Example of the Survey Data on Local Wisdom Sources in the
Field of Folk Technology

2. ผลการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับบริการข้อมูลสารสนเทศชุมชน

ผู้ใช้งานสามารถใช้งานนวัตกรรมส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่าน URL: <https://arcg.is/0SLWO1> ซึ่ง
รองรับการแสดงผลด้วยโมบายแอปพลิเคชันและเว็บแอปพลิเคชัน ดังแสดงในภาพที่ 4 และภาพที่ 5

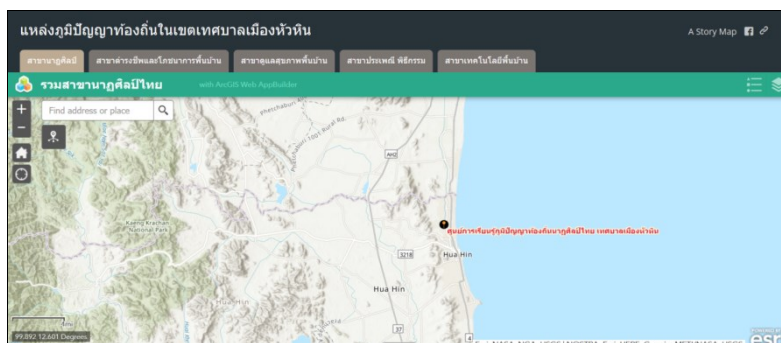

Figure 4 Computer login screen

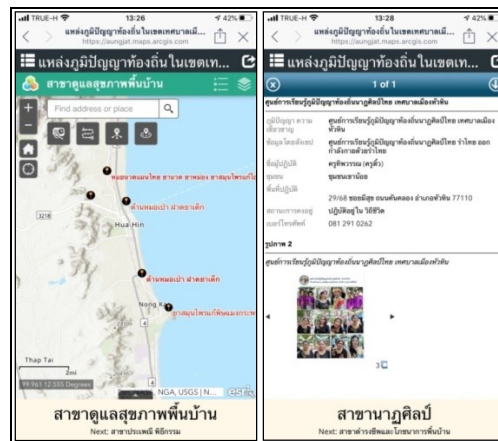

Figure 5 Phone login screen

ผู้ใช้งานสามารถเลือกวิเคราะห์ผลจากเครื่องมือทั้ง 4 เมนูดังนี้ 1) เมนูการฉาย: ใช้สำหรับค้นหาตำแหน่งของภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) เมนูทิศทาง: ใช้สำหรับแนะนำเส้นทางไปยังแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) เมนูสรุปข้อมูล: ใช้สำหรับดูสรุปผลข้อมูลแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในสาขา และ 4) เมนูใกล้ฉัน: ใช้สำหรับค้นหาตำแหน่งของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงตำแหน่งปัจจุบันของผู้ใช้ ผลการวิเคราะห์แสดงดังภาพที่ 6

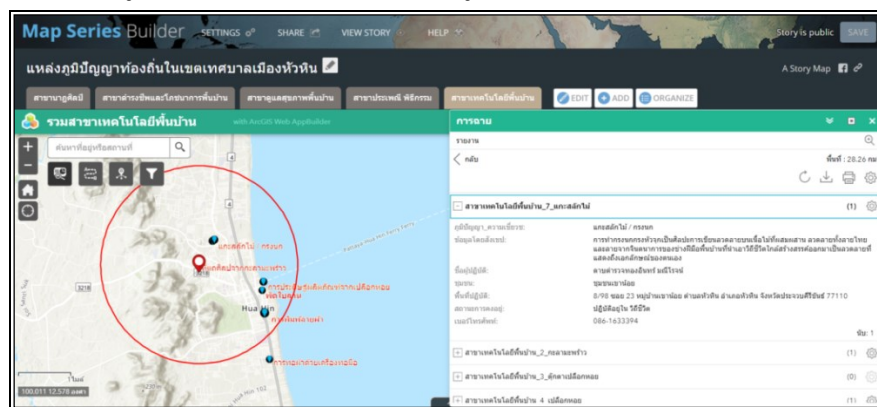

Figure 6 Menu Analysis Results Near Me

3. ผลการประเมินความพึงพอใจต่อนวัตกรรมส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจต่อนวัตกรรม

รายการประเมิน	ผู้สืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (n=20)			ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต (n=390)		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. การรับรู้ถึงประโยชน์ในการใช้งาน	4.64	0.532	มากที่สุด	4.55	0.608	มากที่สุด
2. การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน	4.47	0.633	มาก	4.53	0.618	มากที่สุด
3. ประสิทธิภาพของการใช้งาน	4.62	0.502	มากที่สุด	4.51	0.525	มากที่สุด
รวม	4.58	0.546	มากที่สุด	4.53	0.518	มากที่สุด

ผู้สืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น: ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้สืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวน 20 ท่านพบว่า ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ในการใช้งานมีผลของความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 รายการประเมินที่มีคะแนนสูงสุดของด้านนี้คือ การใช้งานนวัตกรรมสารสนเทศภูมิศาสตร์ทำให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลที่เป็นมาตรฐาน รองลงมาคือด้านประสิทธิภาพของการใช้งานมีผลของความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 โดยรายการที่มีคะแนนการประเมินสูงสุดของด้านนี้คือ ความถูกต้องของเครื่องมือวิเคราะห์ผล และสุดท้ายคือด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานมีผลของความพึงพอใจอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 รายการที่มีคะแนนการประเมินสูงสุดของด้านนี้คือ กระบวนการเข้าใช้งานนวัตกรรมและเครื่องมือวิเคราะห์ชัดเจนและเข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 3 ด้านที่ 4.58 อยู่ในระดับมากที่สุด

ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต: ผลการประเมินของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตจำนวน 390 ท่านพบว่า ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ในการใช้งานมีผลของความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 รายการประเมินที่มีคะแนนสูงสุดของด้านนี้คือ การใช้งานนวัตกรรมสารสนเทศภูมิศาสตร์ทำให้ได้รับรู้ข้อมูลแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น รองลงมาคือด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานมีผลของความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 โดยรายการที่มีคะแนนการประเมินสูงสุดของด้านนี้คือ กระบวนการเข้าใช้งานนวัตกรรมและเครื่องมือวิเคราะห์ชัดเจนและเข้าใจง่าย และสุดท้ายคือด้านประสิทธิภาพของการใช้งานมีผลของความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 รายการที่มีคะแนนการประเมินสูงสุดของด้านนี้คือ การจัดหมวดหมู่ของเนื้อหาต่อการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 3 ด้านที่ 4.53 อยู่ในระดับมากที่สุด

การอภิปรายผล

1. สถานการณ์ปัจจุบันของแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน

จากการลงพื้นที่สำรวจสถานการณ์แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นใน 39 ชุมชน พบว่ามีแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีสถานการณ์การคงอยู่ทั้งหมด 20 แห่ง ประกอบด้วย สาขาคหกรรมพื้นบ้าน 8 แห่ง สาขาศิลปะการแสดงพื้นบ้าน 5 แห่ง สาขาประเพณีและพิธีกรรม 5 แห่ง สาขาดำรงชีพและโภชนาการพื้นบ้าน 1 แห่งและสาขานาฏศิลป์ 1 แห่ง โดยผู้สืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดูแลในปัจจุบันมีอายุเฉลี่ยระหว่าง 56-60 ปีร้อยละ 39.32 และอายุเฉลี่ยระหว่าง 51-55 ปีร้อยละ 30.64 ขณะที่จากการสอบถามถึงผู้สืบทอดองค์ความรู้ในรุ่นต่อไปนั้นส่วนใหญ่มีผู้สืบทอดองค์ความรู้คิดเป็นร้อยละ 82.30 ผลลัพธ์ชุมชนที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมีทั้งผลิตโดยชุมชนและผลิตจากผู้ประกอบการรายเดียว แต่ก็มีเป้าหมายสำคัญคือเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ดังนั้นการมีหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยบริหารจัดการกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถพึ่งตนเองได้และเกิดการสืบทอดอย่างยั่งยืนจึงเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญ

ขณะที่การลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกพบปัญหาหลักในการส่งเสริมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลหัวหินและตำบลหนองแก แบ่งเป็น 1) ผลลัพธ์ชุมชน: ผลลัพธ์ชุมชนที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมีเป้าหมายในการจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนยังขาดช่องทางประชาสัมพันธ์ทางการตลาดและขาดการประยุกต์ใช้เครื่องมือสารสนเทศเพื่อมาช่วยในการส่งเสริมช่องทางทางการตลาดให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ทำให้ไม่ได้รับความนิยมเมื่อเทียบกับสินค้าและผลลัพธ์ที่เกิดจากกระแสนิยมตามช่วงเวลา ส่งผลต่อความไม่ยั่งยืนของการพัฒนาผลลัพธ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้นการนำศักยภาพทาง “การตลาด” มาสนับสนุนการพัฒนาผลลัพธ์ชุมชนจึงเป็นสิ่งที่หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ต้องรีบเข้ามาช่วยเหลือ สอดคล้องกับการศึกษาของ Thongprasert et al., (2020) ที่นำเสนอว่าหนึ่งในปัจจัยขับเคลื่อนคุณค่า (Key Value Drivers) ให้กับผลลัพธ์คือ การเพิ่มช่องทางการตลาดเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะช่องทางสื่อออนไลน์ 2) เทคโนโลยี: การนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาช่วยในการส่งเสริมและเผยแพร่องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของพื้นที่ยังต้องได้รับการพัฒนา เนื่องจากปัจจุบันมีเพียงการเผยแพร่ข้อมูลองค์ความรู้ผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงานภาครัฐ แต่ขาดการนำเสนอข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ขาดการนำเสนอในรูปแบบของสื่อมัลติมีเดียที่น่าสนใจ ซึ่งหากมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ รวมถึงยังเป็นประโยชน์แก่คนในชุมชนในการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าในของสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอันมีค่าของตนเอง (Kittipattanawit et al., 2020)

ปัญหาข้อ 3) เยาวชนในพื้นที่: เยาวชนที่รู้จักแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่คิดเป็นร้อยละ 45.2 เท่านั้น ดังนั้นปลูกฝังให้เยาวชนรุ่นใหม่ในชุมชนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเป็นสิ่งที่ควรพัฒนา สอดคล้องกับการศึกษาของ Hirunteeyakul (2014) ที่อธิบายว่า การสืบสานและสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนควรให้ความสำคัญกับเยาวชนรุ่นหลังด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนทางสังคม เช่น

ครอบครัว ชุมชน โรงเรียน ที่ได้รับการยืนยันว่ามีอิทธิพลต่อการสร้างความรู้สึผูกพันต่อสำนักกรักในชุมชนของเยาวชน (Tanomwong, 2020) โดยอาจจัดเป็นกิจกรรมภายในชุมชนเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชน และปัญหาข้อ 4) หน่วยงานภาครัฐ: หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ต้องเข้ามาเป็นผู้ประสานงานเพื่อสร้างเครือข่ายกับทุกภาคส่วนที่มีความสามารถและศักยภาพให้เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา ค้นคว้า วิจัยและส่งเสริมเผยแพร่ต่อสื่อมวลชนทุกสาขาตามโอกาสอันเหมาะสม เช่น การประสานสถาบันการศึกษาในพื้นที่เพื่อทำการวิจัยและพัฒนาสื่อมัลติมีเดียที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่สาธารณชนในประเทศและระดับสากล การส่งเสริมในรูปแบบของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Tou et al., 2020) ตลอดจนประสานกับภาคเอกชนในพื้นที่เพื่อพัฒนาควบคู่กับการท่องเที่ยวในพื้นที่ นำไปสู่การสร้างรายได้และการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่คนในชุมชน

2. นวัตกรรมส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับบริการข้อมูลสารสนเทศชุมชน

นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ให้อยู่ในรูปแบบของฐานข้อมูลกลางที่เป็นปัจจุบันและเข้าถึงได้ง่าย นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือที่ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว มีจุดเด่นในการค้นหาตำแหน่ง แนะนำเส้นทางไปยังแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ดูสรุปผลข้อมูลแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในสาขา และวิเคราะห์ตำแหน่งของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงตำแหน่งปัจจุบันของผู้ใช้รองรับการใช้งานในรูปแบบของโมบายแอปพลิเคชันและเว็บแอปพลิเคชัน สอดคล้องกับการศึกษาของ Phimpisan (2014) และการศึกษาของ Rattanachuchok et al. (2019) ที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์มาช่วยในการจัดทำแผนที่แสดงข้อมูลภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Chen & Tsai (2019) ที่นำระบบกำหนดตำแหน่งของโทรศัพท์มาพัฒนาเป็นแอปพลิเคชันการท่องเที่ยวบนมือถือเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถค้นหาข้อมูลและออกแบบการเดินทางเองได้ แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการตอบโจทย์การส่งเสริมและยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

3. ความพึงพอใจต่อนวัตกรรมส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับบริการข้อมูลสารสนเทศชุมชน

ผลการประเมินความพึงพอใจต่อนวัตกรรมส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับบริการข้อมูลสารสนเทศชุมชนพบว่า ผู้สืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมีความพึงพอใจในด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ในการใช้งานในระดับมากที่สุด โดยให้ความสำคัญที่ประเด็นของประโยชน์ต่อการเกิดการเชื่อมโยงข้อมูลที่เป็นมาตรฐานและช่วยเพิ่มช่องทางในการรับรู้ข้อมูลแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Chen & Tsai (2019) นำเสนอว่าการรับรู้ถึงประโยชน์และการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้งานแอปพลิเคชันการท่องเที่ยวบนมือถือตามสถานที่ส่วนบุคคล (Personalized Location-based Mobile Tourism Application : PLMTA) สำหรับรองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นเพื่อให้ผู้ใช้สามารถค้นหาข้อมูลและออกแบบการเดินทางได้เอง โดยดึงเอาจุดเด่นของระบบกำหนดตำแหน่งของโทรศัพท์มาช่วยในการให้ข้อมูลและบริการที่เป็นส่วนตัวมากขึ้น ขณะที่การศึกษาของ Singh & Srivastava (2019) ก็รายงานว่า การรับรู้ถึงประโยชน์และการรับรู้ความง่ายในการใช้งานเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมค้นหาข้อมูลที่มีการแบ่งปันประสบการณ์แบบปากต่อปาก (Word of Mouse) บนโลกออนไลน์ ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐใน

พื้นที่ควรใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ร่วมกับเครื่องมือการตลาดดิจิทัลในการแนะนำข้อมูลแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในชุมชน เพื่อนำเสนอประสบการณ์การท่องเที่ยวในหลายรูปแบบให้แก่นักท่องเที่ยวผ่านนวัตกรรมใหม่ๆ ที่พัฒนา ซึ่งจะช่วยให้แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถคงอยู่ร่วมกับภาคธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่ต่อไป

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรากฐานและเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการยกระดับและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีการบูรณาการร่วมกันทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ ได้แก่ เยาวชน ครอบครัว ผู้สืบทอดองค์ความรู้ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนสถาบันการศึกษา ร่วมกับการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับแต่ละชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สืบทอดและพัฒนาไปสู่การสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนจากผลิตภัณฑ์ชุมชน สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของรัฐบาลในการพัฒนาคนและสังคมที่มุ่งเน้นเสริมสร้างศักยภาพจากการพึ่งพาตนเองด้วยการนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้

การวิจัยครั้งต่อไปควรพัฒนาต่อยอดโดยการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและกำหนดนโยบายในการพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ที่เกิดจากการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับการพัฒนาเครื่องมือและสื่อสารสนเทศที่น่าสนใจและหลากหลาย เช่น การประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมที่พัฒนาให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจได้รู้จักและเข้าใช้งานมากขึ้น การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเพื่อนำเสนอที่มาและอัตลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละแห่ง การนำเทคโนโลยีโลกเสมือน (Augmented Reality: AR) มาช่วยสร้างความน่าสนใจและสมจริงให้แก่ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นผ่านการแสดงผลทางออนไลน์ การเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น การเพิ่มช่องทางการตลาดในการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งที่กล่าวมานี้จะช่วยสร้างการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวและสร้างกิจกรรมระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว นำไปสู่การยกระดับและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้อยู่คู่กับสังคมไทยอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

ผลลัพธ์จากการศึกษานี้ทำให้เกิดนวัตกรรมสำหรับให้บริการข้อมูลสารสนเทศของชุมชน ซึ่งถือเป็นการศึกษาแรกที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์มาพัฒนาเป็นเครื่องมือวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในเชิงพื้นที่ด้วยการรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากหลายแห่งเพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลกลาง และมีความแตกต่างตรงที่ไม่เพียงแต่จะมีเครื่องมือแนะนำเส้นทางการเดินทางเท่านั้น นวัตกรรมนี้ยังสามารถวิเคราะห์ตำแหน่งของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงตำแหน่งปัจจุบันในกรณีที่นักท่องเที่ยวไม่ทราบข้อมูลของ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาก่อน นำไปสู่การแนะนำแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงเพื่อเป็นทางเลือกในการตัดสินใจ รวมถึงมีเครื่องมือช่วยสรุปผลแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละสาขาความเชี่ยวชาญเชิงพื้นที่ด้วย

ผลการศึกษายังก่อให้เกิดฐานข้อมูลองค์ความรู้สำคัญด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำไปบูรณาการร่วมกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยหน่วยงานภาครัฐสามารถนำฐานข้อมูลที่ได้ไปประกอบการจัดทำนโยบายและแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยวร่วมกับการเรียนรู้วิถีชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน ตลอดจนประสานกับภาคเอกชนเพื่อพัฒนาควบคู่กับการท่องเที่ยวในพื้นที่ นำไปสู่การอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชนและพฤติกรรมของกลุ่มนักท่องเที่ยว ถือเป็นการขยายโอกาสให้แก่ชุมชนผ่านการนำเสนอข้อมูลและเอกลักษณ์ของชุมชนให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น แสดงให้เห็นว่านอกจากการนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตของชุมชนแล้ว การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นยังสามารถพัฒนาต่อยอดก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการประชาสัมพันธ์องค์ความรู้และผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ก่อให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มต่อผลิตภัณฑ์และนำไปสู่การกระจายรายได้ในเชิงพื้นที่ ซึ่งส่งผลให้ชุมชนเกิดการพึ่งพาตนเองและเป็นพื้นฐานสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ยังค้นพบองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีซึ่งอธิบายได้ว่า สิ่งสำคัญของการพัฒนานวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ การกระตุ้นให้ผู้ได้รับรู้ถึงประโยชน์ของนวัตกรรมที่พัฒนา เพื่อก่อให้เกิดการยอมรับในการใช้งานนวัตกรรมอย่างยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ให้มากที่สุด เนื่องจากปัญหาสำคัญของการพัฒนานวัตกรรมส่วนใหญ่คือ พฤติกรรมของผู้ใช้ต่อการยอมรับการใช้งานนวัตกรรมในระยะยาว ประเด็นนี้จึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญเช่นกัน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้สืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลหัวหินและตำบลหนองแก เทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ที่เอื้อเฟื้อสถานที่และข้อมูลในการศึกษา และขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ที่สนับสนุนการทำวิจัยนี้

References

- Academic Team of the Municipal Employees Association of Thailand. (2020). Local wisdom new dimension of economic development for villagers. Retrieved from <https://siamrath.co.th/n/116697> (In Thai)
- Chanprasit, C., Lirtmunlikaporn, S., Kaewthummanukul, T., Jongrungrotsakul, W., & Sawasdisingha, P. (2020). Lanna Local Wisdom in Promoting the Elderly Well-being: A Pilot Study. *Nursing Journal*, 47(1), 185-197. (In Thai)
- Chen, C. C., & Tsai, J. L. (2019). Determinants of behavioral intention to use the Personalized Location-based Mobile Tourism Application: An empirical study by integrating TAM with ISSM. *Future Generation Computer Systems*, 96, 628-638.
- Cochran, W.G. (1953). *Sampling Techniques*. New York: John Wiley & Sons. Inc.
- Cronbach, Lee J. (1974). *Essentials of Psychological Testing*. 3rd ed. New York: McGraw-Hill.
- Davis, F. D. (1985). *A technology acceptance model for empirically testing new end-user information systems: Theory and results* (Doctoral dissertation, Massachusetts Institute of Technology).
- Geo-Informatics center for Thailand. (2020) *Learning GIS*. Retrieved from <http://www.gisthai.org/about-gis/gis.html> (In Thai)
- Hirunteeyakul, M. (2014). Local Wisdom Knowledge of Clay Roof Tiles in Dan Kwian Community. *Art and Architecture Journal Naresuan University*, 9(2), 194-201. (In Thai)
- Jattamart, A., Kwangsawad, A., & Banoi, P. (2019). PACKAGING DESIGN CORRELATES CONSUMER PERCEPTION OF LOCAL PURCHASING DECISION OF BAN NONG MAKHA COMMUNITY ENTERPRISE, AMPHOE PRANBURI, PRACHUABKIRIKHAN. *Academic Journal Phranakhon Rajabhat University*, 10(2), 168-179. (In Thai)
- Kittipattanawit, J., Chainun, C., Saksangn, N., & Rinsangpin, M. (2020). Development of Textile Products from Local Wisdom in Mae Hong Son Province. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal*, 18(2), 37-48. (In Thai)
- Nunart, N. (2017). Local Wisdom as the Value of Life and Culture for Sustainable Education. *Social Sciences Research and Academic Journal*, 12(34), 17-26. (In Thai)
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2020). *THE TWELVETH NATIONAL ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT PLAN*. Retrieved from https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=6420&filename=develop_issue (In Thai)

- Petagon, R. (2019). THE DEVELOPMENT OF GEOGRAPHIC INFORMATION SYSTEM FOR TOURISM IN MUANG KAEN PATTANA MUNICIPALITY, CHIANG MAI. *Sripatum Chonburi Journal*. 16(2): 80-89. (In Thai)
- Phimphisan, S. (2014). Study and Development of Geographic Information System on Proficiency and Local Wisdom in Kalasin Province. *Journal of Industrial Technology Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 4(2), 79-91. (In Thai)
- Pittiyakul, P., Khemakunasai, P., & Jitnirat, N. (2020). GUIDELINES FOR DEVELOPMENT OF A LOCAL CURRICULUM: “THE INTANGIBLE CULTURAL FABRIC WOVEN OF KOH YO” BY YOUTH’S PARTICIPATION IN TOMBON KOH YO MUANG DISTRICT SONGKHLA PROVINCE. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 47(1), 185-197. (In Thai)
- Rattanachuchok, P., Maneelert, C., & Aramkul, S. (2019). The Geographic Information System for Local Wisdom Management: A Case Study of Muang Kaen Pattana Municipality, Mae Tang District, Chiang Mai Province. *FEU Academic Review*, 13(2), 83-101. (In Thai)
- Robert V. Krejcie & Earyle W. Morgan. (1970). *Educational and Psychological Measurement*, 608-609.
- Sanguanpholphairot, P. (2020). Acoustics Inspired Contemporary Dharma – seat for Aranya Wasri Temples decosated with LaiKammalor as in Tri Bhumi concept. *Burapha Arts Journal*, 22(2), 105-119. (In Thai)
- Serthpol, N. (2020). The Existence of Local Wisdoms in the Globalization Era. *Journal of SaengKhomKham Buddhist Studies*. 5(2): 313-331. (In Thai)
- Singh, S., & Srivastava, P. (2019). Social media for outbound leisure travel: a framework based on technology acceptance model (TAM). *Journal of Tourism Futures*.
- Suksmawati, H., Pabyantara, D., & Nuryananda, P. F. (2020). Cultural tourism and the use of local wisdom in the Bancakan Salak Galengdowo, East Java. *Journal of Indonesian Tourism and Development Studies*, 8(1), 58-63.
- Tanomwong, U., Surinya, T., Pornprasit, N., & Prechathamwong, W. (2019). Participation on Knowledge Management of Local Wisdom among Youth in Pakthongchai, Nakhonratchasima Province. *Journal of the Association of Researchers*, 23(1), 115-126. (In Thai)
- Thongprasert, N., Chotivanich, P., & Kasemsuk, S. (2020). Product Development to Premium OTOP by Using Cultural Capital and Local Wisdom: A Case Study of Natural Dyne Silk of Hua Muang Weaving women group, Mahachanachai, Yasothon. *Journal of Graduate School Pitchayat Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 15(1), 95-108. (In Thai)

- Tou, H. J., Noer, M., & Lenggogeni, S. (2020). Spatial Planning with Local Wisdom for Rural Tourism Development. *In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* (Vol. 556, No. 1, p. 012007). IOP Publishing.
- Yongkulvanit, A. (2018). The Development of Thai Wisdom Public Relation Website: A Case Study of Candle Festival at Wat Mahawanaram's community, Ubonratchatani Province. *Journal of Management Science, Ubon Ratchathani University*, 7(14), 1-11. (In Thai)
- Yoswarissakul, Y. (2018). Development of Local Curriculum from Local Wisdom of Primary Schools under The Pattani Primary Education Service Area Office 1. *Journal of Education Prince of Songkla University*, 29(2), 66-78. (In Thai)

ปัจจัยเชิงเหตุทางจิตลักษณะและสถานการณ์ของพฤติกรรมจิตอาสาของเยาวชนไทย

The Causal Factor of Psychological Characteristics and Situation of Volunteer Behavior of Thai Youth

อนันต์ แยมเยื้อน

Anan Yaemyuean

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

Faculty of Humanities and Social Sciences, Uttaradit Rajabhat University

สุวลักษณ์ อ้วนสอาด

Suwaluck Uansa-ard

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Faculty of Management Sciences, Chiang Mai Rajabhat University

E-mail: olan_story@hotmail.com and Suwaluck_uan@cmru.ac.th

(Received : December 5, 2021 Revised : April 28, 2022 Accepted : April 29, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาตัวแปรเชิงเหตุที่สำคัญปริมาณ และลำดับตัวทำนายในลักษณะสถานการณ์ จิตลักษณะเดิม และจิตลักษณะตามสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการมีจิตอาสา โดยศึกษาความสัมพันธ์เชิงเปรียบเทียบ ใช้แนวคิดพื้นฐานจากรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม กลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนไทย จำนวน 800 คน สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนและกำหนดโควตา ใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แบบ Enter และแบบ Stepwise และความแปรปรวนแบบสามทาง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในกลุ่มรวมและใน 20 กลุ่มย่อย ผลวิจัยพบว่า ตัวแปรอิสระ 11 ตัว สามารถทำนายพฤติกรรมการมีจิตอาสา 1) ในกลุ่มรวมได้ร้อยละ 45.90 ตัวทำนายสำคัญ คือ การเห็นแบบอย่างจากคนรอบข้าง การเห็นแบบอย่างจากสื่อ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน และการมีภูมิคุ้มกันตน 2) ในกลุ่มย่อยที่บิดารับเงินเดือน ได้ร้อยละ 51.10 ตัวทำนายที่สำคัญ คือ การเห็นแบบอย่างจากสื่อ การเห็นแบบอย่างจากคนรอบข้าง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความไว้วางใจผู้อื่น และทศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และในกลุ่มย่อยที่ทำนายได้น้อยที่สุด คือ กลุ่มเยาวชนไทยที่เล่นกิจกรรมกลางแจ้ง สามารถทำนายได้ 41.20% ตัวทำนาย คือ การเห็นแบบอย่างจากคนรอบข้าง การเห็นแบบอย่างจากสื่อ ทศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมการดำรงชีพตามหลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นแนวทางการวิจัยที่สำคัญและการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างเยาวชนไทยให้มีพฤติกรรมการณ์จิตอาสาในทิศทางที่เหมาะสมและเป็นคนดี คนเก่ง มีสุข

คำสำคัญ: ปัจจัยเชิงสาเหตุ จิตลักษณะ สถานการณ์จิตอาสา เยาวชนไทย

Abstract

The objective of this research was to explore important causal factors, quantity and orders of predictors on situational type, psychological trait, and psychological state involved with the behaviors of volunteer spirit by studying comparative relation based on fundamental concepts of interactionism model. The sample group included 800 Thai youth by using multi-stage as well as quota random samplings. Multiple regression analysis of ENTER and STEPWISE formats and three-way of variance were applied for analyzing data of main group and 20 sub-groups. The findings revealed that 11 independent variables could predict the behavior of volunteer spirit 1) in main group for 45.90% with key predictors of model perception from surrounding people, model perception from media, need for achievement, good attitude toward livelihood behavior based on sufficiency economy philosophy, future orientation, including self-control and self-defense protection. 2) sub-group of father who had monthly salary for 51.10% with key predictors of model perception from media, model perception from surrounding people, need for achievement, trust from others, and good attitude toward livelihood behavior based on sufficiency economy philosophy. The lowest prediction of sub-group was Thai youth group who had outdoor activities for 41.20% with the predictors of model perception from surrounding people, model perception from media, good attitude toward livelihood behavior based on sufficiency economy philosophy, and need for achievement. The study results pointed out the important research guidelines and development in order to strengthen Thai youth for having the behaviors of volunteer spirit in the proper direction of good, smart, and happy person.

Keywords: The causal factor, Psychological characteristics, Situation of volunteer, Thai youth

บทนำ

สถานการณ์โลกในศตวรรษที่ 21 เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตใหม่ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งโครงสร้างระบบเศรษฐกิจโลกทุนนิยมที่มีความเป็นสังคมวัตถุนิยมเพิ่มขึ้น มีส่วนสำคัญในการสร้างความเหลื่อมล้ำไม่เท่าเทียมกันเพิ่มสูงขึ้น กระแสวัฒนธรรมใหม่ที่มากับสื่อสารสนเทศและสื่อบันเทิงต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น ทำให้สายใยแห่งการพึ่งพากันของชุมชนคลายตัวลง ระยะห่างระหว่างผู้คนเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นบทบาทของเยาวชนยุคใหม่ที่เป็นอนาคตของชาติจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนตัวเองให้เป็นผู้มีนวัตกรรมทางสังคมตามค่านิยมสากลที่มนุษยชาติพึงเอื้อประโยชน์ร่วมกันในการสร้างความตระหนักถึงการสร้างประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน หากประเทศชาติสามารถปลูกพฤติกรรมการมีจิตสำนึกด้านสาธารณะหรือจิตอาสาให้แก่เยาวชนได้จะเป็นพลังขับเคลื่อนประเทศชาติไปสู่อนาคตข้างหน้าได้อย่างยั่งยืน

ปัจจุบันกระแสการทำความดีเพื่อสังคมได้รับความนิยมมากขึ้น ข้อมูลจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ระบุถึงสถิติอาสาสมัครในประเทศไทย ที่สำรวจเมื่อปี 2559 พบว่ามีจำนวนมากถึง 10,415,917 คน สอดคล้องกับการจัดดัชนีการให้ (CAF World Giving Index) โดยองค์กร Charities Aid Foundation ในปี 2560 ให้ประเทศไทยอยู่ในอันดับ 16 ของโลก และเป็นอันดับ 4 ของเอเชีย ประเด็นการช่วยเหลือผู้อื่น การบริจาคเงิน และการทำงานอาสา โดยเพิ่มขึ้นจากอันดับ 37 ในปี 2559 (Best living taste, 2018) ในปี 2561 สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา (IFD Survey) ได้สำรวจความเป็นจิตอาสาของคนไทยจากสถานการณ์เด็กและโค้ช 13 คนติดถ้ำ จำนวน 1,176 คน ผลสำรวจพบว่า คนไทยอยากเป็นจิตอาสาสูงถึงร้อยละ 63.5 (Institute for Future Studies for Development, 2019) หลังจากนั้นในปี 2562 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ร่วมกับศูนย์สำรวจความคิดเห็น สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้าโพล) ได้สำรวจประชาชนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 4,800 คน ผลการสำรวจพบว่า ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการทำจิตสาธารณะอยู่ในระดับมาก มีพฤติกรรมการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยไม่หวังผลตอบแทนมากที่สุด รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม และเสนอแนวทางส่งเสริมการมีจิตสาธารณะมากขึ้น โดยประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่าง ๆ ให้มากขึ้น เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจ ปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะเริ่มจากสถาบันครอบครัวไปยังสถานศึกษา ซึ่งเด็กและเยาวชนถือเป็นกลุ่มเป้าหมายอันดับแรกที่เหมาะสมปลูกฝังจิตสำนึกเพื่อสร้างสังคมไทยที่ดี (Bangkok Business, 2019) ในปี 2563 เกิดภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ประชาชนไทยได้รับผลกระทบอย่างหนัก ภาครัฐออกมาตรการเยียวยา และทำให้เห็นโอกาสแห่งน้ำใจ “คนไทยไม่ทิ้งกัน” ก่อเกิด “จิตอาสา” ที่พร้อมใจช่วยเหลือกัน ทุกภาคส่วนต่างช่วยเหลือพี่น้องคนไทยด้วยกันตามกำลังและความสามารถ ดังเห็นได้จากความสำเร็จของโครงการพลเมืองไทยสู้ภัยวิกฤติที่ได้คนรุ่นใหม่ร่วมอาสาทำงานจำนวนมาก (Office of the Health Promotion Foundation, 2020)

ดังนั้นเพื่อเป็นการรักษาและยกระดับให้เยาวชนไทยเป็นผู้มีพฤติกรรมจิตอาสาเพิ่มขึ้นอันเป็นคุณสมบัติที่สังคมปรารถนา การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งแสวงหาปัจจัยเชิงเหตุของจิตลักษณะเดิม สถานการณ์

และจิตตามสถานการณ์ที่สำคัญของพฤติกรรมจิตอาสาของเยาวชนไทย ผลการวิจัยนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเยาวชน โดยเฉพาะการส่งเสริมพฤติกรรมจิตอาสากับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้อย่างถูกทิศทาง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อแสวงหาตัวแปรเชิงเหตุที่สำคัญปริมาณ และลำดับตัวทำนายในลักษณะสถานการณ์จิตลักษณะเดิม และจิตลักษณะตามสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการมีจิตอาสา

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนนี้อธิบายความหมายและวิธีวัดของตัวแปรตามตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดสมมติฐาน และกรอบแนวคิด ดังนี้

พฤติกรรมการมีจิตอาสา: ความหมายและวิธีวัด

พฤติกรรมจิตอาสามีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นทางด้านสังคม โดยพื้นฐานของสังคมไทยเป็นสังคมที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีความเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน มีคุณธรรมและมีความรู้ที่จะเสียสละ ดังนั้นเพื่อให้เยาวชนไทยเป็นคนดี คนเก่ง และมีสุข เยาวชนจะต้องตระหนักถึงพฤติกรรมจิตอาสา คือ ความพร้อมจะสละเวลา แรงกาย สติปัญญา เพื่อสาธารณะประโยชน์ มีความสุขเมื่อได้ทำความดี อันเกิดจากพื้นฐานความคิด ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การร่วมมือเพื่อพัฒนาชุมชน เป็นการร่วมมือกันจัดกิจกรรม การเข้าไปช่วยเหลือเพื่อพัฒนาชุมชน เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง การเสียสละเพื่อส่วนรวม การเสียสละร่างกาย แรงใจ หรือสิ่งของต่าง ๆ โดยคำนึงถึงส่วนรวมเป็นหลัก การช่วยเหลือเพื่อน การกระทำที่คำนึงถึงเพื่อนมากกว่าที่จะคำนึงถึงตนเอง ให้การช่วยเหลือเพื่อนในด้านต่าง ๆ วัดด้วยแบบวัดประเภทมาตรประเมินรวมค่า ประกอบด้วยมาตรวัด 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นใหม่ จำนวน 15 ข้อ

ในการทบทวนวรรณกรรม เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ใช้รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) ซึ่งเป็นแนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์ที่ใช้อธิบายปัจจัยเชิงสาเหตุที่สำคัญของพฤติกรรมหนึ่ง ๆ ประกอบด้วย 1) สถานการณ์ปัจจุบัน (Situational Factors) 2) จิตลักษณะเดิม (Psychological Traits) 3) การปฏิสัมพันธ์แบบกลไก (Mechanical Interaction) ที่มีสาเหตุร่วมจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะสถานการณ์กับจิตลักษณะเดิม และ 4) จิตลักษณะตามสถานการณ์ หรือการปฏิสัมพันธ์ในตน (Organismic Interaction) (Magnusson & Endler, 1977) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สถานการณ์กับพฤติกรรมการมีจิตอาสา

วัตถุนิยม (Pongpit, 2004) ให้ความหมายของวัตถุนิยมว่า หมายถึง การให้ความสำคัญกับวัตถุสิ่งของ เงินทอง อำนาจเหนือสิ่งอื่นใด เห็นทั้งจิตใจ เห็นทั้งคุณธรรม เชื่อว่าเงินและอำนาจซื้อได้ทุกอย่าง ผู้ที่นิยมวัตถุนิยมทำทุกอย่างเพื่อให้ได้เงิน ไม่ว่าจะคดโกง หลอกลวง ไม่ซื่อสัตย์ เชื่อว่าเงินและอำนาจเปลี่ยนได้ทุกอย่าง เปลี่ยนผิดให้เป็นถูก เปลี่ยนชั่วให้เป็นดี เงินและอำนาจเนรมิตได้ทุกอย่าง การเห็นแบบอย่างจากคนรอบข้าง

การเรียนรู้ทางสังคมตามทฤษฎีการเรียนรู้ของ (Bandura, 1986) ได้กล่าวถึงการเลียนแบบพฤติกรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ โดยการเลียนแบบนั้น เกิดจากการเห็นหรือรับรู้การประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่สำคัญ เช่น บิดามารดา ครูอาจารย์ หรือดารา คนสำคัญในสังคม เป็นต้น การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่ทำหน้าที่อบรมถ่ายทอดวิธีปฏิบัติของสังคม ครอบครัวจึงมีปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด และมีอิทธิพลต่อการถ่ายทอดความคิด ทักษะคติ พฤติกรรม โดยการอบรมเลี้ยงดูที่ทำให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีสุขนั้นมี 2 แบบ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบสนับสนุน และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ (Bhanthumanawin & Prachonphajanuek, 1977; Bhanthumanawin, Waninthanon & et al, 1993) และการเห็นแบบอย่างจากสื่อ การเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อและนำมาเป็นแบบอย่าง ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ การเปิดรับ ความสนใจ ความเข้าใจ การยินยอม ความตั้งใจ และการปฏิบัติจริง (Jarupongsophon, 2014)

จิตลักษณะเดิมกับพฤติกรรมการมีจิตอาสา

ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ลักษณะมุ่งอนาคต คือ ลักษณะทางจิตใจของบุคคลในการคาดการณ์ไกลและเห็นความสำคัญของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความสามารถคาดการณ์ คือความสามารถของบุคคลในการคาดคะเนได้ว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต มองการณ์ไกล 2) ความเชื่อว่าสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคตนั้นอาจเกิดกับตนเองได้เช่นเดียวกันกับที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่น และ 3) การมองเห็นคุณค่าหรือการให้ความสำคัญต่อสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตในปริมาณที่ไม่ลดลง (Bhanthumanawin, 2004) ส่วนการควบคุมตนหมายถึง การบังคับตนเอง การปรับปรุงตนเอง หรือการจัดระเบียบพฤติกรรมบางชนิดอยู่ภายใต้ของสามัญสำนึก เพื่อจุดมุ่งหมายของตนเอง (Bhanthumanawin, 2001) *ความเชื่ออำนาจในตน* หมายถึง ความเชื่อและความคาดหวังของบุคคลว่าผลดี และผลเสียที่เกิดขึ้นกับตนนั้น มีตนเองเป็นสาเหตุมากกว่าที่จะเป็นเพราะคนอื่น โชคเคราะห์ บังเอิญ (Bhanthumanawin & et al, 1997) *แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์* หมายถึง ลักษณะทางจิตใจ เป็นความมุ่งหมายที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในกิจกรรมด้านต่าง ๆ หรือพฤติกรรมที่พึงปรารถนาต่าง ๆ ตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีลักษณะที่สำคัญภายในลักษณะหนึ่ง ที่ผลักดันบุคคลให้เกิดความเพียรพยายาม มานะอุสาหะที่จะทำงานให้สำเร็จลุล่วงได้อย่างมีมาตรฐาน (Bhanthumanawin, 1981) *ความไว้วางใจผู้อื่น* มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่ามุมมองโลกในแง่ดี ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการมีภูมิคุ้มกันตนทางจิต (Bhanthumanawin & Vanintanon, 2008) *และการประเมินแง่ตนเอง* หมายถึง จิตลักษณะที่แสดงถึงบุคลิกภาพ 4 ประการ ได้แก่ 1) ความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นการมองเห็นคุณค่าของตนเอง 2) ประสิทธิภาพแห่งตนโดยทั่วไป เป็นการประเมินว่าตนเองสามารถทำได้เพียงใดในสถานการณ์ต่าง ๆ 3) อากาทางประสาท เป็นแนวโน้มของการมีวิธีการคิดหรือการอธิบายที่เน้นแง่ลบระมัดระวัง และ 4) ความเชื่ออำนาจในตน โดยบุคคลจะมองว่าตนเองชอบหรือไม่ชอบในตนเอง มองว่าตนเองมีความสามารถหรือมีประสิทธิภาพหรือไม่ (Judge, Locke & Durham, 1997)

จิตลักษณะตามสถานการณ์กับพฤติกรรมการมีจิตอาสา

ทัศนคติ เป็นภาวะทางจิตประการหนึ่งที่บุคคลมีต่อสิ่งต่าง ๆ อันเกิดจากการได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ มาก่อน เป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ มีที่หมาย และมีทิศทาง (Bhanthumanawin, 1988) ซึ่งมี

องค์ประกอบ 3 ประการ (Waninthanon, 1992) ได้แก่ 1) องค์ประกอบทางความรู้เชิงประเมินค่า (Cognitive Component) 2) องค์ประกอบทางความรู้สึก (Affective Component) และ 3) องค์ประกอบทางการมุ่งกระทำ (Action tendency) และ *การมีภูมิคุ้มกันตน* แนวทางในการพัฒนาภูมิคุ้มกันทางจิตตามทฤษฎี McGuire บุคคลควรเตรียมตนในตนเองใน 5 ด้าน (Waninthanon, 2007) ได้แก่ 1) ใฝ่เรียนรู้เพื่อเพิ่มข้อมูลให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ 2) วิเคราะห์และตีความเหตุการณ์ไปล่วงหน้าในหลายแง่มุมที่อาจเป็นไปได้ 3) พิจารณาเจตนาของผู้โจมตีหรือวิเคราะห์ปัจจัยของการนำไปสู่เหตุการณ์เสี่ยงและหาทางลดความน่าเชื่อถือ 4) พยายามอนุรักษ์ภูมิคุ้มกันโดยการเชื่อมโยงภูมิคุ้มกันเหล่านี้กับความเชื่อ คุณธรรม ค่านิยม และจริยธรรมที่ดีงามและมั่นคงของสังคมและ 5) แสวงหาการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลหรือกลุ่มที่มีภูมิคุ้มกันเช่นเดียวกัน

สมมติฐานการวิจัย สถานการณ์ (4 ตัวแปร ได้แก่ วัตถุประสงค์ การเห็นแบบอย่างจากคนรอบข้าง การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล และการเห็นแบบอย่างจากสื่อ) รวมกับกลุ่ม จิตลักษณะเดิม (5 ตัวแปร ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ความเชื่ออำนาจในตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความไว้วางใจผู้อื่น และการประเมินแก่นแห่งตน) และกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ (2 ตัวแปร ได้แก่ ทศนคติที่ดีต่อพฤติกรรม การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการมีภูมิคุ้มกันตน) รวมทั้งสิ้น 11 ตัวแปร สามารถทำนายพฤติกรรมการมีจิตอาสาได้มากกว่าตัวทำนายจากกลุ่มตัวแปรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพียงลำพังอย่างน้อย 5% ดังภาพที่ 1 กรอบแนวคิดปัจจัยเชิงเหตุของจิตลักษณะและสถานการณ์ของพฤติกรรมจิตอาสาของเยาวชนไทย

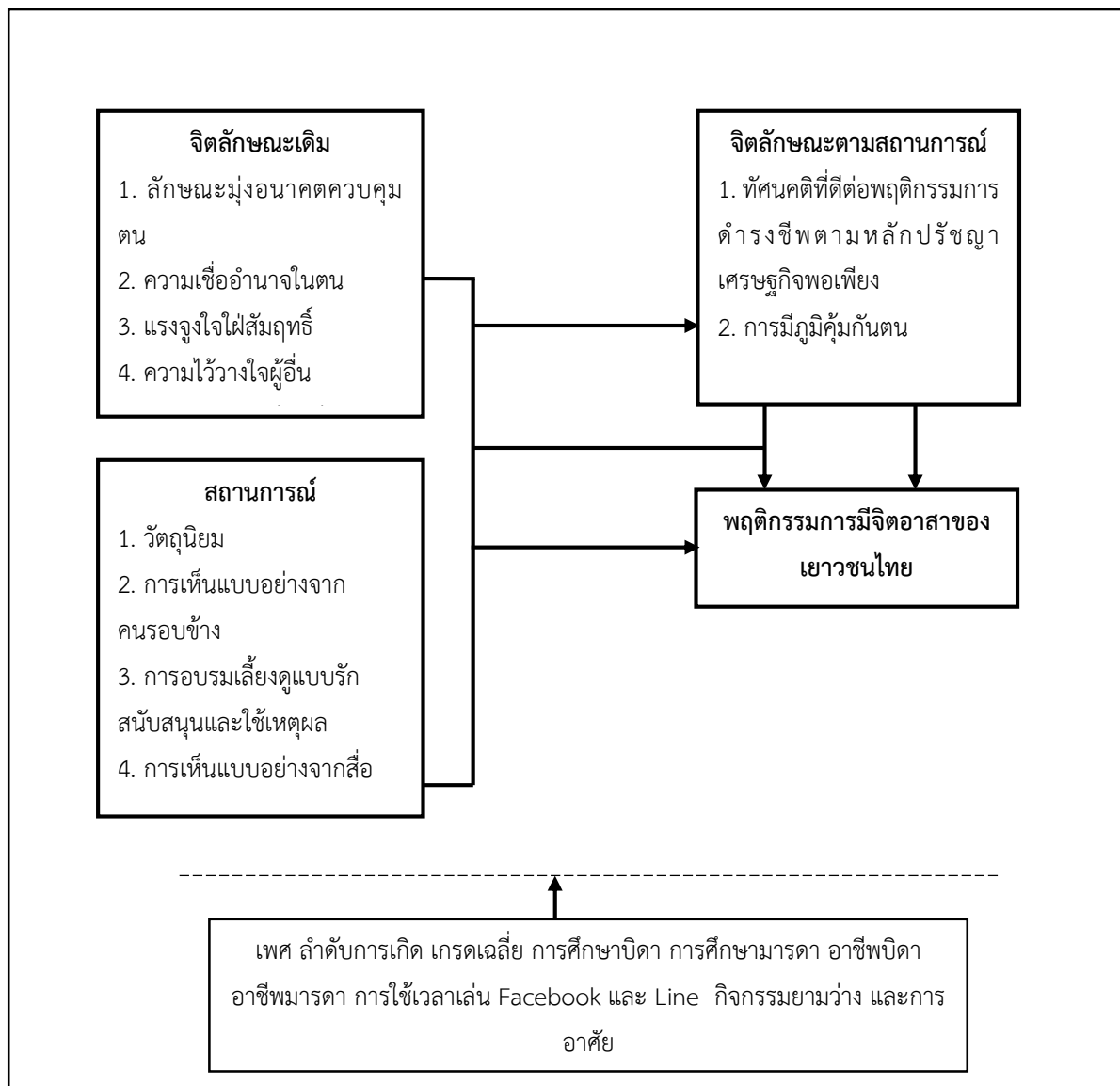

Figure 1 Conceptual Framework of Causal Factors of Mental Characteristics and Situations of Volunteer Behavior of Thai Youths

ระเบียบวิธีวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้คือ เยาวชนไทย ที่มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอนกำหนดโควตา (Multi-stage Quota Random Sampling) โดยมีตัวแปรในการสุ่มตัวอย่างดังนี้ คือ

1. จำนวนภาค 4 ภาค ได้แก่ ภาคใต้ ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง
2. จำนวนจังหวัด 8 จังหวัด ได้แก่ ภูเก็ต นครศรีธรรมราช เชียงใหม่ อุตรดิตถ์ นครราชสีมา อุรธานี พิษณุโลก และกรุงเทพมหานคร
3. จำนวนอำเภอ 8 อำเภอ ได้แก่ ถลาง เมือง แม่ริม เมือง สี่คิ้ว หนองหาน วังทอง บางกะปิ
4. จำนวนตำบล 8 ตำบล ได้แก่ ศรีสุนทร ในเมือง สะलग ท่าอิฐ คลองไผ่ หนองไผ่ บ้านกลาง และคลองจั่น จำนวนตำบลละ 100 คน รวมเก็บกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 800 คน

เครื่องมือที่ใช้วัดปัจจัยเชิงเหตุทางจิตลักษณะและสถานการณ์ของพฤติกรรมการมีจิตอาสาของเยาวชนไทยที่สร้างขึ้น ประกอบด้วยแบบวัด 12 แบบวัด ที่ผู้วิจัยนำมาจากนักวิจัยและนักวิชาการที่ได้สร้างแบบวัดไว้ จำนวน 8 แบบวัด ได้แก่ 1) ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน (Banthumanawin, Waninthanon & et al, 1993) 2) ความเชื่ออำนาจในตน (Banthumanawin, Waninthanon & et al, 1993) 3) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Banthumanawin, Waninthanon & et al, 1993) 4) การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้ (Banthumanawin & Prachonphajanuek, 1977) 5) ความไว้วางใจผู้อื่น 6) การประเมินแก่นแห่งตน (Banthumanawin, 2017 Translated from Judge, Erez, Bono & Thoresen, 2003) 7) วัตถุประสงค์ (Khadthipong, 2010) 8) การมีภูมิคุ้มกันตน (Banthumanawin & Vanintanon, 2008) และแบบวัดที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองจำนวน 4 แบบวัด ได้แก่ 1) การเห็นแบบอย่างจากคนรอบข้าง 2) การเห็นแบบอย่างจากสื่อ 3) ทักษะที่ดีต่อพฤติกรรมดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) พฤติกรรมการมีจิตอาสา จำนวนแบบวัดละ 10-15 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละข้อมีคะแนนตั้งแต่ 1 ถึง 6 คะแนน โดยข้อความทางบวก ผู้ที่ตอบว่า “จริงที่สุด” ได้ 6 คะแนน ไล่ลดลงตามลำดับจนถึง “ไม่จริงเลย” ได้ 1 คะแนน ถ้าเป็นข้อความทางลบให้คะแนนกลับกัน ค่าความเชื่อมั่นของทุกแบบวัดมีค่าระหว่าง 0.79-0.91

สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ ประกอบด้วย 1) สถิติพรรณนาเพื่อการวิเคราะห์ลักษณะเบื้องต้นพิจารณาแยกกลุ่มย่อย และ 2) สถิติวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter และ Stepwise และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง (Three - way Analysis of Variance) เพื่อหากลุ่มเสี่ยง

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตรวจสอบสมมติฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม มีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของเยาวชนไทย จำนวน 800 คน เพศ กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย จำนวน 301 คน (ร้อยละ 37.60) และเพศหญิง จำนวน 499 (ร้อยละ 62.40) 2) ลำดับการเกิด กลุ่มตัวอย่างเป็นลูกคนแรก จำนวน 371 คน (ร้อยละ 46.40) และไม่ใช่ลูกคนแรก จำนวน 429 คน (ร้อยละ 53.60) 3) เกรดเฉลี่ย กลุ่มตัวอย่างเกรดเฉลี่ยน้อย (≤ 3.01) จำนวน 402 คน (ร้อยละ 50.20) เกรดเฉลี่ยมาก (> 3.01) จำนวน 398 คน (ร้อยละ 51.80) 4) ระดับการศึกษาบิดา กลุ่มตัวอย่างระดับการศึกษาบิดาน้อย (≤ 12.14 ปี) จำนวน 414 คน (ร้อยละ 48.20) ระดับการศึกษาบิดามาก (> 12.14 ปี) จำนวน 386 คน (ร้อยละ 44.07) 5) ระดับการศึกษามารดา กลุ่มตัวอย่างระดับการศึกษามารดาน้อย (≤ 15.23 ปี) จำนวน 430 คน (ร้อยละ 53.80) ระดับการศึกษามารดามาก (> 15.23 ปี) จำนวน 370 (ร้อยละ 46.80) 6) อาชีพบิดา กลุ่มตัวอย่างอาชีพบิดารับเงินเดือน จำนวน 371 คน (ร้อยละ 46.40) อาชีพบิดาไม่รับเงินเดือน จำนวน 429 คน (ร้อยละ 53.60) 7) อาชีพมารดา กลุ่มตัวอย่างอาชีพมารดารับเงินเดือน จำนวน 333 คน (ร้อยละ 41.60) อาชีพมารดาไม่รับเงินเดือน จำนวน 467 คน (ร้อยละ 58.40) 8) การใช้เวลาเล่น Facebook และ Line กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เวลาเล่น FB/LI น้อย (≤ 302.14 นาทีต่อวัน) จำนวน 473 คน (ร้อยละ 59.10) ใช้เวลาเล่น FB/LI มาก (> 302.14 นาทีต่อวัน) จำนวน 327 คน (ร้อยละ 40.90) 9) กิจกรรมยามว่าง กลุ่มตัวอย่างที่ทำกิจกรรมในร่ม จำนวน 565 คน (ร้อยละ 70.60) กลุ่มตัวอย่างที่ทำกิจกรรมกลางแจ้ง จำนวน 235 คน (ร้อยละ 29.40) และ 10) การอาศัย กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่กับบิดามารดา จำนวน 593 คน (ร้อยละ 74.10) อาศัยอยู่กับบุคคลอื่น จำนวน 207 คน (ร้อยละ 25.90)

ตารางที่ 1 ผลการทำนายพฤติกรรมการมีจิตอาสา โดยใช้กลุ่ม จิตลักษณะเดิม สถานการณ์ และจิตลักษณะตามสถานการณ์เป็นตัวทำนาย

กลุ่ม	จำนวน คน	ชุดที่ 1 จิตลักษณะเดิม และสถานการณ์			ชุดที่ 2 จิตลักษณะตามสถานการณ์			ชุดที่ 3 จิตลักษณะเดิม สถานการณ์			%
		(1-19)			(10-11)			และจิตลักษณะตามสถานการณ์ (1-11)			แตกต่าง
		%ทำนาย	ตัวทำนาย	ค่าเบต้า	%ทำนาย	ตัวทำนาย	ค่าเบต้า	%ทำนาย	ตัวทำนาย	ค่าเบต้า	%ทำนาย
รวม	800	44.60	7,9,3,1,4	.32,.25,.22,.12,-.06	16.90	10	.41	45.90	7,9,3,10,1,11	.31,.23,.19,.13,.11,-.07	1.30
ชาย	301	43.60	9,7,3,2	.32,.30,.22,.10	17.30	10	.42	45.00	7,9,3,10	.29,.27,.20,.14	1.40
หญิง	499	44.60	7,9,3,1,4	.34,.24,.20,.15,-.08	15.40	10	.39	45.90	7,9,3,10,1,4	.33,.21,.18,.14,.13,-.08	1.30
ลูกคนแรก	371	46.00	7,9,3,4	.33,.32,.23,-.08	17.30	10	.42	47.70	7,9,3,10	.32,.29,.17,.16	1.70
ไม่ใช่ลูกคนแรก	429	45.50	7,9,1,3,6	.31,.22,.21,.21,-.08	16.50	10	.40	46.40	7,9,1,3,10,6	.29,.20,.20,.18,.11,-.08	0.90
เกรดเฉลี่ยน้อย	402	44.60	7,9,3,1	.31,.26,.26,.11	18.00	10	.42	45.20	7,9,3,10,1	.30,.24,.22,.11,.09	0.60
เกรดเฉลี่ยมาก	398	45.20	7,9,3,1,4	.36,.22,.16,.14,-.14	15.40	10	.40	46.90	7,9,10,3,4,1	.35,.20,.15,.14,-.13,.11	1.70
กศ.บิดาน้อย	414	43.70	7,9,3,1	.30,.25,.20,.16	15.80	10	.40	44.30	7,9,3,1,10	.29,.23,.16,.14,.13	0.60
กศ.บิดามาก	386	46.10	7,9,3	.35,.29,.26	17.60	10	.42	47.80	7,9,3,10,11	.34,.26,.24,.14,-.08	1.70
กศ.มารดาน้อย	430	44.50	7,9,1,3,6	.32,.27,.18,.15,-.09	15.40	10	.39	45.40	7,9,1,10,3,6	.31,.25,.16,.12,.12,-.08	0.90
กศ.มารดามาก	370	45.30	7,3,9	.32,.30,.28	18.30	10	.43	46.70	7,3,9,10	.31,.25,.25,.14	1.40
อาชีพบิดารับเงินเดือน	371	50.50	9,7,3,4	.32,.31,.29,-.09	13.90	10	.37	51.10	9,7,3,4,10	.30,.30,.27,-.09,.08	0.60
อาชีพบิดาไม่รับเงินเดือน	429	41.00	7,9,3,1	.32,.23,.19,.15	19.40	10	.44	43.80	7,9,10,3,1,11,2	.32,.21,.17,.12,.12,-.10,.09	2.80
อาชีพมารดาได้รับเงินเดือน	333	46.30	7,9,3,1	.33,.24,.22,.14	18.10	10	.43	47.30	7,9,3,10,1	.32,.22,.19,.14,.11	1.00
อาชีพมารดาไม่รับเงินเดือน	467	42.00	7,9,3	.32,.27,.25	15.60	10	.40	43.70	7,9,3,10,11,1	.30,.24,.20,.13,-.12,.10	1.70
เวลาเล่น FB LI น้อย	473	43.70	7,9,3,1,4	.36,.21,.19,.17,-.07	18.80	10	.44	46.00	7,9,10,1,3,11	.34,.18,.17,.15,.15,-.08	2.30
เวลาเล่น FB LI มาก	327	45.90	9,3,7	.34,.30,.26	14.30	10	.37	46.00	9,3,7	.34,.30,.26	0.10
กิจกรรมในร่ม	565	45.60	7,3,9,1,6	.32,.24,.22,.14,-.08	17.30	10	.42	46.80	7,9,3,1,10,6	.31,.21,.21,.12,.12,-.07	1.20
กิจกรรมกลางแจ้ง	235	40.00	9,7,3	.34,.33,.18	16.30	10	.41	41.20	7,9,10,3	.32,.30,.15,.13	1.20
อาศัยกับแม่/พ่อ	593	45.10	7,9,3,1,6	.32,.26,.21,.13,-.07	17.90	10	.42	46.90	7,9,3,10,1,11	.31,.23,.18,.15,.13,-.09	1.80
อาศัยกับคนอื่น	207	41.90	7,3,9	.33,.28,.26	13.50	10	.38	41.90	7,3,9	.33,.28,.26	0.00

หมายเหตุ ค่าเบต้าทุกตัวมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และ * มีความแตกต่างอย่างน้อย 5% ตัวทำนาย หมายเหตุ: 1.ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน 2.ความเชื่ออำนาจในตน 3.แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 4.ความไว้วางใจผู้อื่น 5.การประเมินตนเอง 6.วัตถุนิยม 7.การเห็นแบบอย่างจากคนรอบข้าง 8.การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล 9.การเห็นแบบอย่างจากสื่อ 10.ทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 11.การมีภูมิคุ้มกันตน

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตรวจสอบสมมติฐาน พบว่า ผลการทำนายพฤติกรรมการมีจิตอาสา โดยมีกลุ่มสถานการณ์ กลุ่มจิตลักษณะเดิม และกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์รวมทั้งสิ้น 12 ตัวแปรเป็นตัวทำนาย

เมื่อนำคะแนนพฤติกรรมการมีจิตอาสา มาวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Enter และแบบ Stepwise (ตารางที่ 1) 1) พิจารณาการทำนายกลุ่มสถานการณ์รวมกับกลุ่มจิตลักษณะเดิม (9 ตัวแปร) สามารถทำนายพฤติกรรมการมีจิตอาสา ในกลุ่มรวมได้ 44.60% โดยลำดับตัวทำนายที่สำคัญเรียงจากมากไปน้อย คือ การเห็นแบบอย่างจากคนรอบข้าง การเห็นแบบอย่างจากสื่อ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต ควบคุมตน และความไว้วางใจผู้อื่น ซึ่งมีค่าเบต้าตามลำดับ คือ .32,.25,.22,.12,-.06 2) พิจารณาการทำนายของกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ (2 ตัวแปร) สามารถทำนายพฤติกรรมการมีจิตอาสาได้ 16.90% โดยมีลำดับตัวทำนายที่สำคัญเพียงตัวเดียว คือ ทศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีค่าเบต้าคือ .41 และ 3) พิจารณาการทำนายของกลุ่มสถานการณ์ จิตลักษณะเดิม และจิตลักษณะตามสถานการณ์ (12 ตัวแปร) สามารถทำนายพฤติกรรมการมีจิตอาสาได้ 45.90% โดยมีลำดับตัวทำนายที่สำคัญเรียงจากมากไปน้อย คือ การเห็นแบบอย่างจากคนรอบข้าง การเห็นแบบอย่างจากสื่อ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน และการมีภูมิคุ้มกันตน ซึ่งมีค่าเบต้าตามลำดับ คือ .31,.23,.19,.13,.11,-.07

นอกจากนี้ยังมีวิเคราะห์ข้อมูลทีนอกเหนือสมมติฐานเพื่อหาความเสี่ยง ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของพฤติกรรมการมีจิตอาสา พิจารณาตามตามลำดับการเกิด เกรดเฉลี่ย และการศึกษามารดาที่แตกต่างกันในกลุ่มรวม (ตารางที่ 2) เมื่อพิจารณาตามตัวแปรอิสระทีละตัว คะแนนพฤติกรรมการมีจิตอาสาแปรปรวนไปตามตัวแปรอิสระทีละตัว ทั้ง 3 ตัวแปร คือ 1) ลำดับการเกิด เยาวชนไทยที่เป็นลูกคนแรก/คนเดียว มีพฤติกรรมการมีจิตอาสาสูงกว่า เยาวชนไทยที่เป็นลูกลำดับอื่น (ค่าเฉลี่ย 62.923 และ 62.401) 2) เกรดเฉลี่ย เยาวชนไทยที่ได้เกรดเฉลี่ยมาก มีพฤติกรรมการมีจิตอาสาสูงกว่า เยาวชนไทยที่ได้เกรดเฉลี่ยน้อย (ค่าเฉลี่ย 62.503 และ 63.207) และ 3) การศึกษามารดา เยาวชนไทยที่การศึกษามารดามาก มีพฤติกรรมการมีจิตอาสาสูงกว่า เยาวชนไทยที่การศึกษามารดาน้อย

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของพฤติกรรมการมีจิตอาสา ตามลำดับการเกิด เกรดเฉลี่ย และการศึกษามารดาของเยาวชนไทยที่แตกต่างกัน พบว่า พฤติกรรมการมีจิตอาสาแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์แบบสามทาง ตามลำดับการเกิด เกรดเฉลี่ย และการศึกษามารดาของเยาวชนไทย (ตารางที่ 2) เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe' (ตารางที่ 3) ปรากฏว่ามีคู่ที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ 7 คู่ โดยมีคู่ที่สำคัญเพียง 3 คู่ คือ 1) ในกลุ่มเยาวชนไทยที่การศึกษามารดามาก เยาวชนไทยที่ได้เกรดเฉลี่ยมาก เยาวชนไทยที่เป็นลูกลำดับอื่น มีพฤติกรรมการมีจิตอาสาสูงกว่า เยาวชนไทยที่เป็นลูกคนแรก/คนเดียว 2) ในกลุ่มเยาวชนไทยที่เป็นลูกลำดับอื่น เยาวชนไทยที่เกรดเฉลี่ยมาก เยาวชนที่การศึกษามารดามาก มีพฤติกรรมการมีจิตอาสาสูงกว่า เยาวชนไทยที่การศึกษามารดาน้อย และ 3) ในกลุ่มเยาวชนไทยที่เป็นลูกลำดับอื่น เยาวชนไทยที่การศึกษามารดามาก เยาวชนไทยที่เกรดเฉลี่ยมาก มีพฤติกรรมการมีจิตอาสาสูงกว่า เยาวชนไทยที่เกรดเฉลี่ยน้อย นอกจากนี้พฤติกรรมการมีจิตอาสาแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

อิสระที่ละ 2 ตัวแปร คือ เกรดเฉลี่ย และการศึกษามารดา (ตารางที่ 2) เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe' (ตารางที่ 4) ปรากฏว่ามีคู่ที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ 2 คู่ โดยมีคู่ที่สำคัญเพียง 1 คู่ คือ 1) ในกลุ่มเยาวชนไทยที่การศึกษามารดามาก เยาวชนไทยที่ได้เกรดเฉลี่ยมาก มีพฤติกรรมการมีจิตอาสา มากกว่า เยาวชนไทยที่ได้เกรดเฉลี่ยน้อย

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของกลุ่มจิตลักษณะเดิม กลุ่มสถานการณ และกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ พฤติกรรมการมีจิตอาสา ตามลำดับการเกิด เกรดเฉลี่ย และการศึกษามารดาของเยาวชนไทยในกลุ่มรวม

กลุ่ม	จำนวน คน	แสดงค่าเอฟ (แถวบน) และค่า partial eta squared (แถวล่าง)							
		ลำดับ การเกิด	เกรด เฉลี่ย	การศึกษา มารดา	gxช	gxค	ชxค	gxชxค	%ทำนาย
พฤติกรรมกร	800	.481	2.605	.675	1.717	.902	5.014*	6.365*	2.1
มีจิตอาสา		.001	.003	.001	.002	.001	.006	.008	

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของคะแนนพฤติกรรมการมีจิตอาสาพิจารณาตามลำดับ การเกิด เกรดเฉลี่ย และการศึกษามารดาของเยาวชนไทย

ลำดับการเกิด	เกรด เฉลี่ย	การศึกษา มารดา	จำนวน คน	รหัส	ค่าเฉลี่ย	121	122	112	111	211	221	212
ลูกลำดับอื่น	มาก	มาก	88	222	66.00	2.80	3.11**	3.13**	3.25**	3.57**	4.96**	5.83**
ลูกคนแรก/คนเดียว	มาก	มาก	83	121	63.19		.31	.33	.44	.77	2.15	3.02**
ลูกคนแรก/คนเดียว	มาก	มาก	102	122	62.88			.02	.13	.46	1.84	2.71
ลูกคนแรก/คนเดียว	น้อย	น้อย	98	112	62.87				.12	.44	1.83	2.70
ลูกคนแรก/คนเดียว	น้อย	น้อย	88	111	62.75					.33	1.71	2.58
ลูกลำดับอื่น	น้อย	น้อย	134	211	62.43						1.39	2.25
ลูกลำดับอื่น	มาก	มาก	125	221	61.04							.87
ลูกลำดับอื่น	น้อย	น้อย	82	212	60.17							

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่คะแนนพฤติกรรมการมีจิตอาสาพิจารณาตามเกรดเฉลี่ย และการศึกษามารดาของเยาวชนไทย

เกรดเฉลี่ย	การศึกษา มารดา	จำนวนคน	รหัส	ค่าเฉลี่ย	21	11	12
มาก	มาก	190	22	64.31	1.76	2.41**	2.67**
มาก	น้อย	222	11	62.55		.65	.91**
น้อย	น้อย	208	21	61.90			.26
น้อย	มาก	180	12	61.64			

การอภิปรายผล

สรุปตามวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อแสวงหาตัวแปรเชิงเหตุที่สำคัญปริมาณ และลำดับตัวทำนายในลักษณะสถานการณ์ จิตลักษณะเดิม และจิตลักษณะตามสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการมีจิตอาสาโดยสามารถทำนายพฤติกรรมการมีจิตอาสาได้ 45.90% โดยมีลำดับตัวทำนายที่สำคัญเรียงจากมากไปน้อย คือ การเห็นแบบอย่างจากคนรอบข้าง การเห็นแบบอย่างจากสื่อ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทักษะที่ดีต่อพฤติกรรม การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน และการมีภูมิคุ้มกันตน ซึ่งมีค่าเบต้าตามลำดับ คือ .31,.23,.19,.13,.11,-.07 นอกจากนี้ Tiyo & et al (2019) พบว่า กระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่ผ่านกระบวนการจิตอาสา มีปัจจัยที่เกี่ยวพัน 3 อย่าง ซึ่งประกอบไปด้วย การมีประสบการณ์ในสิ่งแวดล้อมใหม่ มีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมการมีจิตอาสา และการเห็นแบบอย่างจากสื่อต่าง ๆ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้เห็นแบบอย่างจากคนรอบข้าง และการเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และมีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน และพบเพิ่มเติมว่า ความเชื่อมโยงขบวนการจิตอาสาที่มีผลต่อการพัฒนาตนเองนั้น ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกาย เยาวชนใช้เวลาว่างในการทำงานจิตอาสา มีความกล้าแสดงออก เชื่อมั่นในตนเอง ด้านจิตใจ เข้าใจภาวะอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น และด้านสติปัญญา พัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเอง ตระหนักถึงสังคมส่วนรวม

กลุ่มตัวแปรสถานการณ์ โดยตัวแปรการเห็นแบบอย่างจากคนรอบข้างเป็นตัวทำนายที่สำคัญในงานวิจัยนี้ โดยพบผลที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Meenoi & Pasuthon (2017) พบว่า การขัดเกลาทางสังคมจากกลุ่มเพื่อน เป็นตัวทำนายที่สำคัญลำดับที่ 2 ซึ่งในงานวิจัยนี้ตัวแปรการเห็นแบบอย่างจากคนรอบข้างเป็นตัวทำนายลำดับที่ 1 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเห็นแบบอย่างจากกลุ่มเพื่อน หรือมีเพื่อน ๆ สนับสนุนส่งเสริมการเป็นแบบอย่าง เป็นพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการมีพฤติกรรมการมีจิตอาสา งานวิจัยของ Jankeaw (2015) ยังพบผลที่สอดคล้องกับการเห็นแบบอย่างจากคนรอบข้าง คือ ปัจจัยด้านการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้กับผู้อื่นเป็นตัวทำนายที่สำคัญลำดับที่ 1 ของพฤติกรรมจิตสาธารณะ และยังพบอีกว่าปัจจัยกาย การสนับสนุนจากและเพื่อน ครอบครัว ชุมชน การร่วมกับทางโรงเรียน มีความสัมพันธ์กับจิตสาธารณะ ($r = 0.48, 0.35, 0.32$ และ 0.17 ตามลำดับ) (Nakasane & et al, 2015; Bang & et al, 2020) นอกจากนี้การเปิดรับสื่อมรดกศิลปกรรม เป็นตัวทำนายที่สำคัญของจิตสาธารณะ (Kamthorn & Phosig, 2014)

กลุ่มตัวแปรจิตลักษณะเดิม แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือลักษณะทางจิตใจ เป็นความมุ่งหมายที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในกิจกรรมด้านต่าง ๆ หรือพฤติกรรมที่พึงปรารถนาต่าง ๆ ตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีลักษณะที่สำคัญภายในลักษณะหนึ่ง ที่ผลักดันบุคคลให้เกิดความเพียรพยายาม มานะอุตสาหะที่จะทำงานให้สำเร็จลุล่วงได้อย่างมีมาตรฐาน (Bhanthumanawin, 1981) ซึ่งในงานวิจัยพบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นตัวทำนายที่สำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wongpitak (2013); Sareekham (2014); Nakasane (2015); Kamthorn & Posig (2014); Supapog (2018); Janpipatpong (2019) และ Apel & et al (2020) พบว่า ปัจจัยภายในด้านแรงจูงใจหรือแรงจูงใจในการทำกิจกรรมจิตอาสาภาคภูมิใจใน

ตนเอง หรือแรงจูงใจอาสาหรือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมจิตอาสา และพบผลเพิ่มเติมว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่อาสาสมัคร แรงจูงใจขับเคลื่อนคุณค่า เป็นตัวทำนายที่สำคัญของพฤติกรรมจิตอาสา นอกจากนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sawankan (2018) พบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเป็นตัวทำนายที่สำคัญของจิตสาธารณะ

กลุ่มตัวแปรจิตลักษณะตามสถานการณ์ ทศนคติ ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ประการ (Waninthanon, 1992) ได้แก่ 1) องค์ประกอบทางความรู้เชิงประเมินค่า (Cognitive Component) 2) องค์ประกอบทางความรู้สึก (Affective Component) และ 3) องค์ประกอบทางการมุ่งกระทำ (Action tendency) เป็นตัวทำนายที่สำคัญของพฤติกรรมการมีจิตอาสา โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kamthon & Posig (2014) และ Chonsawat & et al (2020) พบว่า เจตคติต่อจิตอาสา หรือ ทศนคติที่ดีต่อมรดกศิลปกรรม เป็นตัวทำนายที่สำคัญของพฤติกรรมจิตอาสา หรือจิตสาธารณะอนุรักษ์มรดกศิลปกรรม และ Janpipatpong (2019) พบผลไปในทิศทางเดียวกันว่า เจตคติที่ดีต่อการอาสาสมัคร เป็นตัวทำนายที่สำคัญของพฤติกรรมอาสาสมัคร นอกจากนี้งานวิจัยของ Tiraieyari & et al (2019) พบผลที่สำคัญว่าทศนคติส่งผลต่ออิทธิพลทางตรงไปยังความตั้งใจการมีจิตอาสา และ Liu & et al (2020) พบว่า ทศนคติมีความสัมพันธ์กับการบริการด้านจิตอาสา ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ทศนคตินั้นมีผลต่อพฤติกรรมการมีจิตอาสา หากเยาวชนมีทศนคติที่ดีแล้ว โดยรู้สึกเห็นคุณค่าเห็นประโยชน์ของการมีจิตอาสา ในท้ายที่สุดเยาวชนก็จะมีพฤติกรรมการช่วยเหลือผู้อื่น ครอบคลุมถึงผู้อื่น

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ประการแรก งานวิจัยนี้ได้นำเสนอถึงปัจจัยเชิงเหตุของพฤติกรรมการมีจิตอาสาของเยาวชนไทย ซึ่งการวิจัยในเรื่องนี้ยังไม่มีมีการกระทำอย่างเป็นระบบในสังคมไทยเท่าที่ควรมาก่อน ผลจากการวิจัยจึงเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางและนโยบายของชุมชน หรือหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงองค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้เยาวชนเกิดการพัฒนาพฤติกรรมจิตอาสาอย่างเหมาะสมต่อเนื่อง และยั่งยืนต่อไป

ประการที่สอง สำหรับเยาวชนในชุมชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงเร่งด่วนที่ควรพัฒนา ที่มีพฤติกรรมการมีจิตอาสาน้อย ได้แก่ เยาวชนไทยที่เป็นลูกลำดับอื่น เยาวชนไทยที่ได้เกรดเฉลี่ยน้อย และเยาวชนไทยที่การศึกษามาด้านน้อย ควรสนับสนุนให้เข้ากิจกรรมการมีส่วนร่วมอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

ประการที่สาม แนวทางในการพัฒนาสถานการณ์ที่สำคัญ คือ พัฒนาให้เยาวชนได้ตระหนัก รับรู้ และเห็นแบบอย่างจากคนรอบข้าง ผู้นำในชุมชน สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา หรือสถาบันอื่น ๆ รวมทั้งทุกสถาบันควรส่งเสริม สนับสนุน หรือเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเยาวชนเพื่อให้เกิดพฤติกรรมการมีจิตอาสาสืบต่อไป

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

จากการวิจัยพฤติกรรมการณ์จิตอาสาของเยาวชนไทยนั้น คณะผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดพฤติกรรมการณ์จิตอาสาขึ้นมา ได้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดที่มีมาตรฐานและถูกต้องตามหลักวิชาการ ดังนั้นจึงทำให้มั่นใจได้ว่าการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุทางจิตลักษณะและสถานการณ์ส่งผลไปในทิศทางที่ดีต่อพฤติกรรมการณ์จิตอาสาของเยาวชนไทย เพื่อที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาเยาวชนไทยในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การเห็นแบบอย่างจากคนรอบข้าง การเห็นแบบอย่างจากสื่อ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมการณ์ดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน และการมีภูมิคุ้มกันตน โดยภาครัฐ ภาคเอกชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรที่จะหนุนเสริม จัดอบรมให้ความรู้ หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ จากปัจจัยที่ได้กล่าวมาเพื่อขัดเกลาให้เยาวชนไทยมีพฤติกรรมจิตอาสาเกิดขึ้นในชุมชนที่เยาวชนอาศัยอยู่ และตลอดจนเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการณ์จิตอาสาต่อสังคม และต่อประเทศชาติสืบไป

References

- Apel, D. & Coenen, M. (2020). Motivational and educational starting points to enhance mental and physical health in volunteer psycho-social support providers after the 2013 flood disaster in Germany. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 43, 1-5.
- Bhanthumanavin, D. (2004). How can a leader develop his future orientation/self-control for his subordinates? *Lecture article in the seminar on "Research product, Thai behavior system, accelerate problem resolution, and develop youth*. Master Plan: Research and development of Thai behavior systems, National Research Council of Thailand. (In Thai)
- Bhanthumanavin, D., et al. (1997). *Research on Buddhist beliefs and practices of Thai people: cultivating, training and quality of life*. (Research report). Bangkok: National Institute of Development Administration. (In Thai)
- Bhanthumanavin, D., Waninthanon, N., et al. (1993). *Psychological and behavioral characteristics of adolescent students at risk in the family and prevention*. (Research Report). Bangkok: National Youth Bureau. (In Thai)
- Bhanthumanavin, D. (2001). *Intelligence and cognitive and thinking abilities for a better way of life*. Bangkok: National Institute of Development Administration. (In Thai)
- Bhanthumanavin, D. (1981). *Ethical psychology and lingual psychology*. Bangkok: Thai Wattana Panich. (In Thai)

- Bhanthumanavin, D. (2015). *Causal factors related to the readiness and potential of being a researcher in various types of individuals: Bachelor's Degree*. (Research Report). Bangkok: National Institute of Development Administration. (In Thai)
- Bhanthumanavin, D., Prachonphajanuek P. (1977). *Ethics of Thai youth*. (Research Report) No.21, Institute of Behavioral Science, Srinakharinwirot University. (In Thai)
- Bhanthumanavin, D., Waninthanon, N. (2008). *Research for the Development of a Mental Immunity Model based on the Sufficiency Economy Philosophy*. (Research Report). Bangkok: Office of the National Research Council of Thailand. (In Thai)
- Bhanthumanavin, D. (1988). Academic Appropriate Attitude Measurement and Research. *Journal of Reviewing Science*, 5(2), 62-81. (In Thai)
- Bandura, A. 1986. *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Bang, H; Won, D & Park, S. (2020). School engagement, self-esteem, and depression of adolescents: The role of sport participation and volunteering activity and gender differences. *Children and Youth Services Review*, 113, 1-10.
- Best living taste. (2561). เทรนด์จิตอาสาแข็งแรง 10 ล้านคนไทยรวมพลัง. สืบค้นจาก <https://www.bltbangkok.com/news/4402> (In Thai)
- Best Living Taste. (2018). *A Highly Popular Volunteer Trend, 10 Million Thai people Harmonizing*. Retrieved from <https://www.bltbangkok.com/news/4402> (In Thai)
- Bangkok Business. (2019). *Nida Poll reveals the results of public survey. "Thai Society to Build Public Mind"* Retrieved from <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/839912> (In Thai)
- Chonsawat, C., Chotwattanakulchai, N. & Theerapithayanon, S. (2020). Factors related to volunteer spirit behavior among nursing students at Bangkokthonburi University. *Thai Journal of Nursing*, 69(1), 1-10. (In Thai)
- Institute for Future Studies for Development. (2019). *The results of a volunteer survey of Thai people from the situation of 13 children and a coach trapped in a cave*. Retrieved from <http://ifd.or.th/2018/07/13/1594/> (In Thai)
- Judge, T. A., Locke, E. A., & Durham, C.C. (1997). The dispositional causes of job satisfaction: A core evaluations approach. *Research in Organizational Behavior*, 19, 151-188.
- Judge, T.A., Erez, A., Bono, J.E. & Thoresen, C.J. (2003). The core self-evaluations scale (CSES): Development of measure. *Personal Psychology*, 56(2), 303-331.

- Jankeaw, D. (2015). Factors Affecting towards Public Mind of Ubon Ratchathani Rajabhat University's Students. *Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University*, 9(1), 122-133. (In Thai)
- Janpipatpong, T. (2019). Personal and Social Environmental Factors Related to Volunteering Behavior of Village Health Volunteer in Wiangnue Municipality, Wiangchai District, Chiangrai Province. *Journal of Behavioral for Development*, 11(1), 1-14. (In Thai)
- Jarupongsophon, W. (2014). *Brand Management Strategies*. Bangkok: Plan Printing. (In Thai)
- Kamthorn, W & Phosig, P. (2014). The influence of Psychological Characters Development towards Public Mind Characteristics Concerning Art Heritage Conversation of Rajabhat University's Students in Bangkok. *Journal of Research for Development Social and Community, Rajabhat Maha sarakham University*, 2(13), 62-71. (In Thai)
- Khadthipong, P. (2010). *Psychosocial Correlates of Optimistic View of Politics among University Students*. (Master's thesis, National Institute of Development Administration). (In Thai)
- Liu, Y; Daun. Y & Xu, L. (2020). Volunteer service and positive attitudes toward aging among Chinese older adults: The mediating role of health. *Social Science & Medicine*, 265, 1-5.
- Meenoi, P. & Pasuthon, P. (2017). The Study of Socialization Factors which have Influenced to the Public Mind of Muban Chombueng Rajabhat University Students. *Business Review*, 9(1), 215-228. (In Thai)
- Magnusson, D., & Endler, N.S. (1977). *Personality at the crossroads: Current issues in interactionism psychology*. New Jersey: LEA Publisher.
- Nakasane, S., Puchapalinkool, C. & Moon, S. (2015). Factors that Affected Student's Public Mind Behavior, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Thechnology Rattanakosin. *Journal of Rumpaipunnee*, 9(1), 80-90. (In Thai)
- Office of the Health Promotion Foundation. (2020). *MPs build Thai citizens to overcome crisis, voluntary psychic overflowing after COVID-19*. <https://www.thaihealth.or.th> (In Thai)
- Pongpit, S. (2004). *100 Words You Should Know*. Bangkok: Palang Panya. (In Thai)
- Sawangkan, K. (2018). A Study of the activities and mental characteristics that affect the public mind of students. Rajabhat University Upper South. *Journal of Nakbudparitus*, 10, 84-93. (In Thai)

- Supapoj, N. (2018). Volunteer Mind of Undergraduate Students of Rajabhat Universities in Bangkok Metropolitan Ares. *Chandrasakem Rajabhat University Journal of Graduate School*, 13(1), 78-88. (In Thai)
- Sareekham, J., Parnichparinchai, T. & Prachaban, P. (2014). Psychosocial Factors Affected on Public Mind of Prthomsuksa 3 Students under Educational Service Area in the Lower Northern Zone. *Journal of Education Naresuan University*, 16(3), 181-189. (In Thai)
- Tiraeyari, N; Ricard, R. M. & McLean, G.N. (2019). Factors influencing volunteering in urban agriculture: Implications for recruiting volunteers. *Urban Forestry & Urban Greening*, 45, 1-9.
- Tiyao, B., Valaisathien, P. & Harmontree, W. (2019). Volunteer Spirit Movement: The Socialization of Youth Self-Development in Bangkok Metropolitan Region. *Journal of MCU Peace Students*, 8, 67-78. (In Thai)
- Waninthanon, N. (2007). Index of Mental Immunity: Origin and Meaning of Key Components. *In the Third Workshop*. Bangkok: National Research Council of Thailand. (In Thai)
- Wongpitak, T. (2013). *Effects of Psychosocial Factors on Volunteer Spirit Behavior of Undergraduates at Srinakharinwirot University*. (Master's thesis, Srinakharinwirot University). (In Thai)
- Waninthanon, N. (1992). *Social Psychology*. Bangkok: Srinakharinwirot University. (In Thai)

การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่

Driving the Philosophy of the Sufficiency Economy to Basic Education

In Chiang Mai Primary education Area 3 Chiang Mai

จักรปรุฬห์ วิชาอัครวิทย์

Chakparun Wichaakharawit

มหาวิทยาลัยพายัพ

Payap University

E-mail: dr.chaparun@gmail.com

(Received : January 12, 2021 Revised : September 16, 2021 Accepted : November 16, 2021)

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 1) เพื่อขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เพื่อศึกษาผลการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและ 3) เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการวิจัยร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 141 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แนวทางการระดมสมอง แบบสังเกต และแบบประเมินผลการปฏิบัติงาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ได้ดำเนินการใน 4 ขั้นตอนได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล และดำเนินการ 10 กิจกรรมดังนี้ 1) วิเคราะห์เอกสารและการระดมสมอง 2) วางแผนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ประชุมเชิงปฏิบัติการทบทวนแผนปฏิบัติการประจำปี 4) ประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำโครงการพัฒนาผู้เรียน 5) อบรมเชิงปฏิบัติการออกแบบหน่วยการเรียนรู้และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 6) นิเทศติดตามผลการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ 7) หากคุณภาพของหน่วยจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ 8) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 9) นิเทศติดตามการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 10) ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสะท้อนผลการดำเนินงาน

2. ผลการขับเคลื่อนในภาพรวมพบว่าปฏิบัติงานอยู่ในระดับคุณภาพมาก ทุกด้านมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา รองลงมาคือด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ และด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และสถานศึกษาที่มีผลการพัฒนาเชิงประจักษ์ได้แก่ 1) โรงเรียนบ้านวังจ้อมได้ผ่านการประเมินให้เป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง 2) โรงเรียนบ้านปางมะเยา มีผลงานวิจัยรองรับ 2 เรื่องคือ แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้กลุ่มชาติพันธุ์ และทุกโรงเรียนมีแผนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 นำเสนอด้านการพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดสภาพบรรยากาศและสภาพแวดล้อม การบริหารจัดการสถานศึกษา การให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม และการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา

คำสำคัญ: การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The objectives of this action research were to 1) drive the Sufficiency Economy Philosophy to administration of basic educational schools in Chiang Mai Primary Educational Service Area 3, 2) to investigate the results of the drive in the participating schools in the study area, and 3) to construct a policy-wise proposal of the drive. The target group comprised 141 individuals. The research instruments were composed of a documentary analysis, a brainstorming guideline, an observation, and a job performance assessment. The Item-Objective Congruence (IOC) was used to assess the research instruments by experts and the Cronbach's Alpha Coefficient was applied to test the reliability of the test and the questionnaire. The quantitative data were statistically analyzed for percentage, mean, and standard deviation. The content analysis was adopted to analyze the qualitative data and the results were presented descriptively. The research results are summarized as follows.

1. The drive to incorporate the philosophy into the administration of the primary educational schools in the study area consisted of ten activities as follows: a documentary analysis and brainstorming to investigate problems, contexts and needs to drive the philosophy into the schools; planning to drive the philosophy; conducting a workshop to revise the annual operation plans; conducting a workshop to construct a Sufficiency Economy Philosophy-incorporated learners' development program; conducting a workshop to design

Sufficiency Economy Philosophy-incorporated leaning management plans and learning units; supervising and following up the workshops; verifying the quality of learning management plans and units as well as learners' development activity learning management plans; implementing Sufficiency Economy Philosophy-incorporated learning activities; monitoring the drive of the philosophy; and conducting a workshop to reflect the operation results to school administrators, teachers, parents, and school board members.

2. Results of the drive revealed that the operations in general were at a high level. When the aspects were taken into consideration, it was found that all aspects of the operations were at a high level. The aspects with the highest mean were school administration, outcome/success image, and curriculum and learning activity organization respectively. The aspect with the lowest mean was learners' development activity organization. The schools with evident development results were Ban Wang Jom being assessed as a Sufficiency Economy Learning Center, and Ban Pang Mayao having two research projects, namely, an academic administration guideline based on the Sufficiency Economy Philosophy and the management of the ethnic group learning resource of the school.

3. The policy-wise proposal to drive the philosophy into primary educational schools should include learners' development, curriculum development, instructional management, internal environmental and atmosphere management, school management, parents' participation, and educational management assessment and monitoring.

Keywords: Driving Philosophy of Sufficiency Economy

บทนำ

การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาเป็นการดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในภาคการศึกษาทุกระดับน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันและการปฏิบัติการกิจ เช่น การบริหารการศึกษา การบริหารงบประมาณ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนเพื่อให้เกิดกระบวนการปรับเปลี่ยนจนเป็นวิถีชีวิต และปลูกฝังและบ่มเพาะผู้เรียน เด็กและเยาวชน ให้มีจิตสำนึกและอุปนิสัย “พอเพียง” (Sufficiency Mindset and Behavior) สามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตให้เจริญก้าวหน้าไปได้อย่างสมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อย่างมั่นคงและยั่งยืน Dharmapiya (2015)

กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนของประเทศ ได้มุ่งเน้นความสำคัญกับการพัฒนาคนซึ่งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจึงได้

น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาจัดการศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบัน ได้กำหนดเป็นโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา มีเป้าหมาย 3 ระยะคือ ระยะที่ 1 ปี 2550 กำหนดให้สถานศึกษาที่สามารถเป็นแบบอย่าง ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่ต่ำกว่าจำนวน 80 แห่ง ระยะที่ 2 ปี 2551-2552 พัฒนาและขยายเครือข่ายสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างในการจัดกระบวนการเรียนการสอน และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทุกจังหวัดเป็นจำนวน 800 แห่ง ระยะที่ 3 ปี 2553-2554 พัฒนาให้สถานศึกษาสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาได้ครบทุกแห่งทั่วประเทศ ซึ่งมีการดำเนินการติดตามและประเมินผลทุกระยะ โดยมีขอบข่ายของการขับเคลื่อนสู่สถานศึกษา 4 ด้าน คือด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา Thamthasananon (2017) ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาเพื่อให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากร และนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการบริหารจัดการ การเรียนการสอน ตลอดจนการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และได้เริ่มดำเนินการขยายผลสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และ การบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “สถานศึกษาพอเพียง” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 เป็นต้นมา

จากการติดตามการดำเนินการที่ผ่านมา มีสถานศึกษาสมัครใจเข้ารับการประเมินเพื่อเป็นสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหรือที่เรียกว่า “สถานศึกษาพอเพียง” ปัจจุบันมีสถานศึกษาที่ผ่านการประเมิน ทั่วประเทศ จำนวน 14,602 แห่ง และมีศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา จำนวน 39 แห่ง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้กำหนดนโยบาย ในการดำเนินการเรื่องดังกล่าวอย่างต่อเนื่องและกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะ 3 ปี ตั้งแต่ ปี 2558-2560 มีเป้าหมายให้สถานศึกษาทั่วไปต้องผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียงครบทุกแห่ง และให้มีศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาครบทุกจังหวัดในปี 2558 และครบทุกเขตพื้นที่การศึกษาภายในปี 2560 Basic Education Committee (2017)

อนึ่ง เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่ ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการบริหารจัดการ การเรียนการสอน ได้ผลในระดับหนึ่ง ซึ่งจากการประชุมเชิงปฏิบัติการวิเคราะห์สถานการณ์ร่วมกันระหว่างครู ผู้ปกครอง และนักเรียน พบว่าโรงเรียนต้องการดำเนินการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติให้สอดคล้องกับแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อพัฒนาให้เป็นสถานศึกษาพอเพียงแบบอย่างและพัฒนาในระดับสูงขึ้นต่อไป อย่างไรก็ตามจากการประชุมเชิงปฏิบัติการวิเคราะห์สถานการณ์ร่วมกันระหว่างครู ผู้ปกครอง และนักเรียน พบว่าในช่วงระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมาครูมีการโยกย้ายและบรรจุใหม่ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ชัดเจน

สำหรับนักเรียนเริ่มมีพฤติกรรมหลงใหลค่านิยมต่างชาติ สนใจแต่วัตถุนิยม ไม่รู้จักประมาณตน เลือกใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม ขาดความซื่อสัตย์สุจริต ประหยัด อดทน ใฝ่เรียนใฝ่รู้ และการคิดวิเคราะห์ ครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาจึงมีความต้องการให้นักเรียนเรียนรู้โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่นมีศักยภาพเพียงพอที่จะมีส่วนผลักดันให้การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ของรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการ และผู้วิจัยในฐานะอาจารย์สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีความตระหนักและตั้งใจที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่ จึงได้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาผลการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ได้แนวทางการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่
2. ได้ผลการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่
3. ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่
4. ผลการวิจัยที่ได้รับจะเป็นสารสนเทศสำคัญในการนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในแห่งอื่น ๆ ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาสภาพและแนวทางการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา 2) ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา 5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ

2. ขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัย ดำเนินการในสถานศึกษา 4 แห่งในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านปางมะเยา โรงเรียนบ้านแม่ฮ้อยโน โรงเรียนบ้านเมืองคองและโรงเรียนบ้านวังจ้อม โดยการคัดเลือกแบบเจาะจงในสถานศึกษาที่ได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้แต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ

3. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 42 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 4 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 53 คน สภานักเรียน จำนวน 44 คน รวมทั้งสิ้น 141 คน

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ดำเนินการวิจัยในปี พ.ศ. 2560 ถึงปี พ.ศ. 2561

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

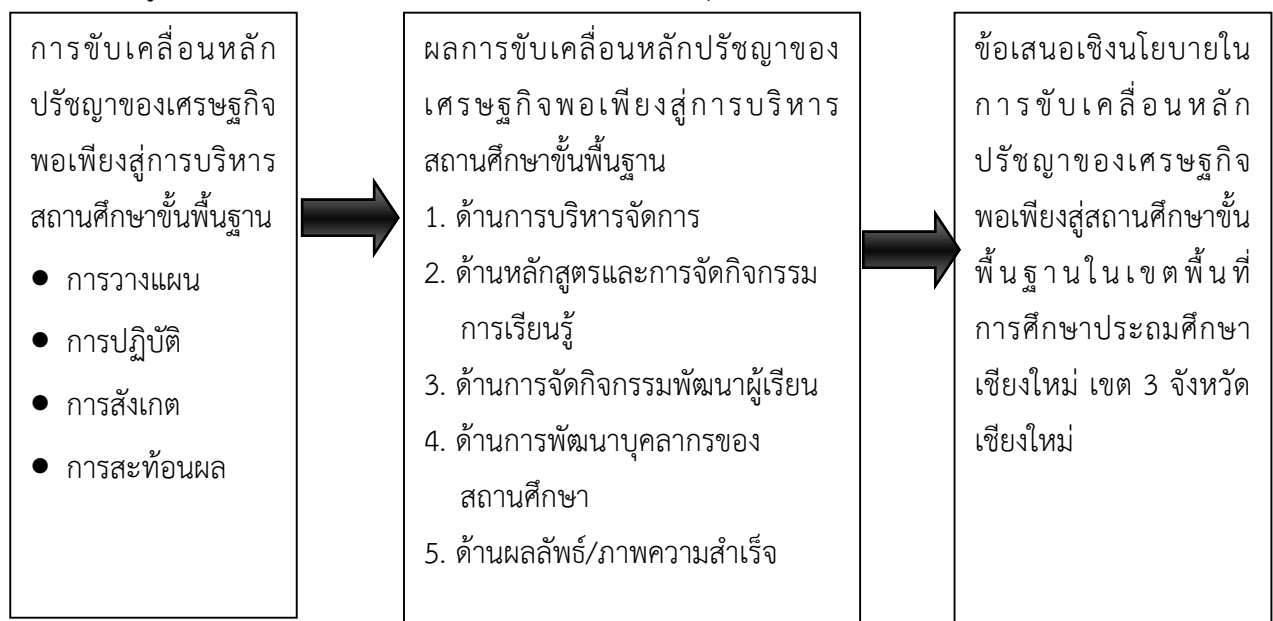

Figure 1 Research Conceptual Framework

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่ ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการดำเนินงานใน 4 ขั้นตอนคือ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล และดำเนินการ 10 กิจกรรมดังนี้

ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการวางแผน (Planning) ดำเนินการดังนี้ คือ 1) วิเคราะห์เอกสารและระดมสมองจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียน ในโรงเรียน

กลุ่มเป้าหมาย เพื่อศึกษาประเด็นปัญหาและความต้องการในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) วางแผนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ขั้นการปฏิบัติ (Action) ดำเนินการดังนี้ คือ 1) ประชุมเชิงปฏิบัติการทบทวนแผนปฏิบัติการประจำปี 2) ประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำโครงการพัฒนาผู้เรียนที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) อบรมเชิงปฏิบัติการออกแบบหน่วยการเรียนรู้และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) นิเทศติดตามการออกแบบหน่วยการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5) หาคุณภาพของหน่วยการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และแผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 6) หาคุณภาพของหน่วยการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย ในอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

3. ขั้นการสังเกต (Observation) ผู้วิจัยนิเทศการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ โดยใช้แบบสังเกตและจัดประชุมเป็นระยะเพื่อสอบถามปัญหาช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่างๆ เมื่อเสร็จสิ้น โครงการหรือกิจกรรมการเรียนรู้ผู้วิจัยให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ปกครองนักเรียนและกรรมการสถานศึกษา ประเมินผล การปฏิบัติงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย ในอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

4. ขั้นการสะท้อนผล (Reflection) ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสะท้อนผลการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ให้ผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้ปกครอง นักเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษา ได้รับทราบถึงผลการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มเป้าหมาย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบวิเคราะห์เอกสาร แนวทางการระดมสมอง แบบสังเกต และแบบประเมินผลการปฏิบัติงาน

การสร้างและหาประสิทธิภาพเครื่องมือ

1. แบบวิเคราะห์เอกสาร แนวทางการระดมสมอง และแบบสังเกต มีขั้นตอนดังนี้คือ 1) วิเคราะห์วัตถุประสงค์ของการวิจัย 2) วิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย จากเอกสาร ตำราและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) กำหนดประเด็นหลักและประเด็นย่อยของคำถามหรือข้อความให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย 4) ศึกษาวิธีการสร้างแบบวิเคราะห์เอกสารแบบสัมภาษณ์แนวทางการระดมสมองและแบบสังเกตกำหนด รูปแบบของเครื่องมือประเภทนั้นๆ 5) กำหนดข้อความหรือข้อความในแต่ละประเด็นให้เหมาะสมและสอดคล้องกับประเด็นสำคัญแต่ละประเด็น 6) สร้างข้อความหรือข้อความและเรียงลำดับ 7) นำแบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ แนวทางการระดมสมอง และแบบสังเกตไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และทำการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา กับจุดประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC) ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ทุกฉบับ แสดงว่าเครื่องมือมีความถูกต้อง มีความเหมาะสมทางภาษา มีข้อความสอดคล้องกับประเด็นที่จะศึกษา และสามารถวัดได้ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการศึกษา 8) ปรับปรุงแก้ไขข้อความตามจากผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ 9) จัดพิมพ์ทำเป็นฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2. แบบประเมินผลการปฏิบัติงาน มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้คือ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และคู่มือแบบประเมินและเกณฑ์คุณภาพสถานศึกษาแบบอย่าง การจัดการเรียนรู้และการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมิน 2) สร้างแบบประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ 3) นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ของข้อคำถาม ความเหมาะสมและความถูกต้องทางภาษา และสามารถวัดได้ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการศึกษา 4) นำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ 5) จัดพิมพ์ทำเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปทดลองใช้ 6) นำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองซึ่งเป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1- มัธยมศึกษาปีที่ 3 ในพื้นที่ใกล้เคียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่เขต 3 จำนวน 30 คน และหาความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ของครอนบัค พบว่าแบบประเมินผลการปฏิบัติงาน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเท่ากับ 0.86

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากแบบวิเคราะห์เอกสาร แนวทางการระดมสมอง และแบบสังเกต นำ มาจัดหมวดหมู่ ตรวจสอบข้อมูลและหาข้อสรุปโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

2. วิเคราะห์เชิงปริมาณข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ได้ดำเนินงานโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นวางแผนพัฒนา (Plan) 2) ขั้นตอนการพัฒนา (Act) 3) ขั้นสังเกตการณ์ (Observe) 4) ขั้นสะท้อนผล (Reflect) ซึ่งมีการดำเนินงาน 10 กิจกรรม ได้แก่ 1) วิเคราะห์เอกสารและการระดมสมองเพื่อศึกษาประเด็นปัญหาและความต้องการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) วางแผนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร และ การระดมสมองมาจัดทำตารางการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาทั้ง 4 แห่ง 3) ประชุมเชิงปฏิบัติการ ทบทวนแผนปฏิบัติการประจำปีโดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในแผนปฏิบัติการประจำปี 2560 เสร็จแล้วนำเสนอและวิพากษ์ร่วมกัน จนได้แผนปฏิบัติการประจำปี 2560 ที่บูรณาการหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ผู้บริหารสถานศึกษาและครูนำแผนปฏิบัติการประจำปี 2560 ไปปฏิบัติทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อนำผลมาปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินงานครั้งต่อไป 4) ประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำ โครงการพัฒนาผู้เรียนที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดย

เจริญวิทยากรมาให้ความรู้แก่คณะครูและฝึกปฏิบัติ เขียนแผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5) อบรมเชิงปฏิบัติการออกแบบหน่วยการเรียนรู้และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยส่งครูเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอย่างพอเพียงจัดโดยวิทยากรจากศูนย์สถานศึกษาพอเพียงมูลนิธิยุวสถิรคุณ ห้องประชุมโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ หลังจากเสร็จสิ้นการอบรมเชิงปฏิบัติการ มอบหมายให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคนละ 1 หน่วยการเรียนรู้ 6) นิเทศติดตามการออกแบบหน่วยการจัดการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และสร้างแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนได้ครบถ้วน ในส่วนแผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนครูที่มีปัญหาในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากปัญหาที่พบ ผู้วิจัยได้เข้าไปให้ความรู้และช่วยแก้ไขในจุดที่เป็นปัญหาจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี 7) หาคุณภาพของหน่วยการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา กับ จุดประสงค์ (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พบว่า เครื่องมือมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาข้อคำถามมีความเหมาะสม ถูกต้องทางภาษาและสอดคล้องกับประเด็นที่จะศึกษาสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ 8) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยทำการทดสอบก่อนเรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง และดำเนินการทดสอบหลังเรียน พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีร้อยละความก้าวหน้าคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นทุกชั้นปี คืออยู่ระหว่าง 22.11-28.38 9) นิเทศการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงโดยการสังเกตและจัดประชุมเป็นระยะเพื่อสอบถามปัญหา ช่วยเหลือ และแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น ในแง่มุมต่าง ๆ เมื่อเสร็จสิ้นโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปี 2560 และกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ปกครองนักเรียนและกรรมการสถานศึกษาประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 10) ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ปกครองนักเรียนและคณะกรรมการ สถานศึกษา ได้รับทราบถึงผลการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาทั้ง 4 แห่ง

2. ผลการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ในภาพรวมพบว่าการปฏิบัติงานอยู่ในระดับคุณภาพมาก ($\bar{X}=3.68$, $S.D.=0.08$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับคุณภาพมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ($\bar{X}=3.77$, $S.D.=0.31$) รองลงมาคือด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ($\bar{X}=3.73$, $S.D.=0.21$) และด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.72$, $S.D.=0.37$) ตามลำดับ ส่วนด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ($\bar{X}=3.57$, $S.D.=0.24$) และสถานศึกษาที่มีผลการพัฒนาเชิงประจักษ์ได้แก่ 1) โรงเรียนบ้านวังจ้อมได้ผ่านการประเมินให้เป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง 2) โรงเรียนบ้านปางมะเยา มีผลงานวิจัยรองรับ 2 เรื่องคือ แนวทางการ

บริหารงานวิชาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้กลุ่มชาติพันธุ์ และทุกโรงเรียนมีแผนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่ สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดควร ดำเนินดังนี้ คือ

3.1. การพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาต้องมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝัง เสริมสร้างให้ผู้เรียนมี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.2. การพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาต้องมีการพัฒนาหรือบูรณาการเนื้อหาสาระของปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา กล่าวคือกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน ปรับปรุง เพิ่มเติมหรือจัดทำสาระการเรียนรู้ หน่วยการจัดการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น

3.3 การจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาต้องจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนด ไว้ในหลักสูตรอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อ นำไปสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในวิถีชีวิตประจำวัน

3.4 การจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา สถานศึกษาต้องจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ ปลูกฝัง หล่อหลอมคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ และเอื้อต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา

3.5 การจัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษา สถานศึกษาต้องมีการจัดระบบการบริหาร จัดการภายในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เอื้อต่อการส่งเสริมการสนับสนุนการจัด การศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.6 การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ใน ขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอน

3.7 การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา โดยติดตามและประเมินคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของผู้เรียน ติดตามและประเมินความเหมาะสมของการดำเนินการในกระบวนการ ขั้นตอนและ กิจกรรมการดำเนินการในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและ สภาพแวดล้อม การจัดระบบการบริหารจัดการ การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ จัด การศึกษาของสถานศึกษา และการประเมินคุณลักษณะของผู้เรียนอันพึงประสงค์ จัดให้ระบบการรายงานผล การดำเนินการเป็นระยะ ๆ ทั้งการรายงานภายในสถานศึกษา การรายงานต่อสาธารณชน และการรายงาน หน่วยงานต้นสังกัด

การอภิปรายผล

ในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่ไปสู่การปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้บริหารต้องมีความจริงใจ มีความตั้งใจจริง มีความรู้ความสามารถ ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถครองใจเพื่อนร่วมงานและเป็นที่นับถือศรัทธาของชุมชน ทำให้เกิดความร่วมมืออย่างดี ทั้งยังประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและมีความเสียสละสูง อุทิศชีวิตเพื่องานและใช้ตนเองเป็นแบบอย่างให้ ครู นักเรียน ชุมชน ปฏิบัติตามซึ่งเป็นไปตามหลักการบริหารที่จะต้องมีผู้นำองค์กรที่ดี นำองค์กรไปสู่ความเป็นเลิศ การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จ และสามารถเป็นแบบอย่างได้ มีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้คือ

1. การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ได้ดำเนินงาน 10 กิจกรรมดังนี้ 1)วิเคราะห์เอกสารและการระดมสมองเพื่อศึกษาประเด็นสำคัญปัญหาและสภาพและความต้องการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา 2) วางแผนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ประชุมเชิงปฏิบัติการทบทวนแผนปฏิบัติการประจำปี 4) ประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำโครงการพัฒนาผู้เรียนที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5)อบรมเชิงปฏิบัติการออกแบบหน่วยการเรียนรู้และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6)นิเทศติดตามผลการประชุมปฏิบัติการ 7) หากคุณภาพของหน่วยจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 8) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 9) นิเทศติดตามการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 10) ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาได้รับทราบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Muenjam (2019) ได้ทำการวิจัยเรื่องการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนชุมชนบ้านวังจ้อม อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้ดำเนินการวิจัยทั้ง 10 กิจกรรมสอดคล้องกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hajaturat (2018) ได้ทำการวิจัยเรื่องการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนบ้านแม่ฮ้อยโน อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

2. ผลการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 พบว่าในภาพรวมปฏิบัติงานอยู่ในระดับคุณภาพมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับคุณภาพมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา รองลงมาคือด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ และด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Muenjam (2019) ได้ทำการวิจัยเรื่องการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนชุมชนบ้านวังจ้อม อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลการขับเคลื่อนหลักปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียงสู่โรงเรียนชุมชนบ้านวังจ้อม พบว่าในภาพรวมปฏิบัติงานอยู่ในระดับคุณภาพมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับคุณภาพมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา รองลงมาคือด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ และด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3. ข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่ สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดต้องดำเนินการในประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้ คือ

3.1 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน พบว่า การจัดการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระก็มีส่วนสำคัญที่สุดที่โรงเรียน ได้ดำเนินการจนถึงขั้นเป็นแบบอย่างได้ ผลการวิจัย พบว่า ครูส่วนใหญ่จะเน้นการเรียนรู้ให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ให้เข้าถึงสาระสำคัญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ได้ฝึกคิดฝึกแก้ไขปัญหาด้วยตนเองหรือร่วมกับกลุ่มนักเรียนด้วยกัน โดยสอดแทรกคุณธรรมนำความรู้ที่เน้นกิจกรรมการทดลอง การปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ Tantivejkul (2007) สำหรับรูปแบบการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ใช้หลักคุณธรรมนำความรู้จตุภาคี ประกอบด้วย ครู นักเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัด ซึ่งรูปแบบการจัดการจัดกิจกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ของประเทศไทย ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ที่มุ่งเน้นพัฒนาประเทศไทยสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน คนไทยมีคุณธรรมนำความรู้ รู้เท่าทันโลก และยังสอดคล้องกับ Wichaakkharawit (2017) ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผล พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ จะเน้นการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ ถึงรากฐานสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และมีการวัดผลและประเมินผลตรงตามแผนการจัดการเรียนรู้ มีการกำหนดเครื่องมือวัด วิธีการ และเกณฑ์การประเมินตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในภาพรวมสูงขึ้น

3.2 ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จ นอกจากผู้บริหารจะมีวิธีการบริหารที่ดีแล้ว ตัวครูเองมีส่วนสำคัญยิ่งในการนำไปปฏิบัติให้เกิดผลจริง เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่เริ่มต้นด้วยการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อน ครูจึงสามารถจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนจัดการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระเพื่อนำไปออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับ Dharmapiya (2015) ที่กล่าวว่า การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษานั้น จะต้องมุ่งพัฒนาที่ตัวครูก่อนเป็นอันดับแรก เพราะครูถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังสิ่งต่าง ๆ ให้แก่เด็ก ดังนั้น จึงควรส่งเสริมครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ก่อน เพราะเมื่อครูเข้าใจ ครูก็จะได้เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กได้ ครูสอนให้เด็กรู้จักพอ ครูต้องรู้จักพอก่อน โดยอยู่อย่างพอเพียงและเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับเด็กและยังสอดคล้องกับ Tantivejkul (2007) ที่กล่าวว่า “หากครูต้องสอนเศรษฐกิจพอเพียง ครูต้องเข้าใจก่อนจึงจะ

ถ่ายทอดได้ถูกต้อง” เมื่อภายหลังจากดำเนินการพัฒนา เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังวิธีการคิด การปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี บนพื้นฐานของการใช้คุณธรรมนำความรู้ การใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต และการใช้ความรู้ทางหลักวิชาอย่างรอบคอบ รอบรู้ ระมัดระวังเพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล และพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมการดำเนินการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนถือว่าเป็นกระบวนการสำคัญเพื่อการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นที่มีอยู่โดยทั่วไป เพราะหากไม่สร้างความรู้ความเข้าใจจนถึงขั้น “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” แล้วก็จะไม่มีลักษณะ “เกิดจิตสำนึก” จะทำให้ปัญหาต่าง ๆ เช่นบางโรงเรียนที่พบกันอยู่ทั่วไปและยังสอดคล้องกับ Wichaakkharawit (2012) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านงานบริหารบุคคล มีการวางแผนอัตรากำลังตามความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ภารกิจและประเมินสภาพความต้องการกำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษา และมีการส่งเสริมให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีการพัฒนาตนเองตามความต้องการและความจำเป็น ตลอดจนมีความยุติธรรมในการเลื่อนขั้นและเลื่อนตำแหน่ง รวมทั้ง มีความเสมอภาคในการได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ข้อ จากผลการวิจัยในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ดังนี้คือ

1. ผู้บริหารควรมีความรู้ความเข้าใจการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารสถานศึกษาอย่างถ่องแท้ และมีความมุ่งมั่นในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบริหารจัดการศึกษา
2. ครูควรเปิดใจรับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจถึงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา มีใจ/ เต็มใจที่จะนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ถ่ายทอด บ่มเพาะนักเรียน และติดตามผลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง
3. ชุมชนควรเห็นความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการสร้างเยาวชน นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกิจกรรมของชุมชน และให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการบ่มเพาะเยาวชน และสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชนอื่น
4. ผู้ปกครองควรเข้าใจและเห็นความสำคัญการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินงานของโรงเรียนและให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน ตลอดจนสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน
5. นักเรียนควรมีความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ควรถูกปลูกฝัง บ่มเพาะอย่างต่อเนื่องจนเกิดหลักคิดเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นในตัว และเห็นคุณค่าของความพอเพียง จนนำไปสู่วิถีชีวิตอันเป็นคุณลักษณะของการอยู่อย่างพอเพียง

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องดำเนินการขับเคลื่อนไปพร้อมกันทั้ง 5 ด้านกล่าวคือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านพัฒนาบุคลากร ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ และแนวทางในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดำเนินการตั้งแต่การกำหนดนโยบายของสถานศึกษา การพัฒนาความรู้ การประชาสัมพันธ์ ทบทวนโครงสร้างการบริหาร ปรับปรุงหลักสูตร แผนงาน/โครงการ การจัดการเรียนการสอน การเสริมสร้างบรรยากาศ จัดระบบนิเทศและการมีส่วนร่วมของชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจัดทำวิจัยในลักษณะนี้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในแห่งอื่น ๆ และสถานศึกษาในทุกระดับชั้น
2. ควรจัดทำวิจัยโดยการเจาะลึกการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละด้าน อาทิ การบริหารงานวิชาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หรือการบริหารกิจกรรมนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

References

- Basic Education Committee, Office of the Basic Education Commission. (2017). *Basic school administration guide*. Bangkok: Religious Printing Factory. (in Thai)
- Ministry of Education. Educational institution. (2009). *Model for teaching and learning process management and management according to Philosophy of sufficiency economy "Sufficiency Education Institute 2009"*. Ministry of Education Announcement. (in Thai)
- Muenjaem, S. (2019). Driving the Philosophy of the Sufficiency Economy to Basic School in Ban Wangoom Community School Chiangao Dao District Chiang Mai Province. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal*, 20(1), 57-69. (in Thai)
- Office of Policy and Strategy. (2007). *Driving sufficiency economy philosophy to educational institutions*, Office of Permanent Secretary: Ministry of Education. Bangkok. (in Thai)
- Tantivejkul, S. (2007). *Life in sufficiency economy according to the royal initiative*. Matichon, Bangkok. (in Thai)
- Dharmapiya, P. (2015). *Sufficiency Economy Philosophy and Education Management*. Project to Support the Sufficient Economy. The Crown Property Bureau, Bangkok. (in Thai)
- Hajaturat, S. (2018). Driving The Philosophy of Sufficiency Economy into Basic Education Ban Mae O Nai School, Chiang Dao District, Chiang Mai Province. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal*, 19(2), 63-73. (in Thai)
- Thamthasananon, S. (2017). School Based Management for Local Development of School in Maha Sarakham Provincial Administrative Organization. *Buabundit Journal of Educational Administration (Buajeat)*, 17(3), 41-52. (in Thai)
- Wichaakkharawit, C. (2012). Model of Basic School Administration Based on the Philosophy of Sufficiency Economy. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal*, 13(2), 71-88. (in Thai)
- Wichaakkharawit, C. (2017). Model of learning Management based on the Philosophy of Sufficiency Economy In Schools for Basic Education in Chiang Mai province. *Buabundit Journal of Educational Administration (Buajeat)*, 17(2), 167-176. (in Thai)

แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการความปลอดภัยที่ส่งผลต่อเหตุการณ์ความปลอดภัยของการท่องเที่ยว และวิกฤตการณ์ของนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติ ในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

The Development Guidelines of Safety Management Model Affecting Tourism Safety Incidents and Crisis of Foreign Female Tourists at Tourism Destination, Surat Thani Province

เกสสิณี ตรีพงศ์พันธุ์

Kessini Tripongpun

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University

E-mail : Kessini.tri@sru.c.th

(Received : July 12, 2021 Revised : October 25, 2021 Accepted : November 16, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับความสำคัญของประเด็นความไม่ปลอดภัยของนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี (2) ศึกษาเปรียบเทียบระดับความสำคัญของประเด็นความไม่ปลอดภัยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเพศหญิง และ (3) ศึกษาแนวทางการจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยแบบผสมผสานเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ คือ นักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดสุราษฎร์ธานีจำนวน 384 คน กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งสิ้น 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสนทนากลุ่ม แบบสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และแบบสัมภาษณ์

ผลการศึกษา พบว่า (1) ระดับความสำคัญของประเด็นความไม่ปลอดภัยของนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทุกด้านอยู่ในระดับสำคัญมาก นักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานีไม่เลือกมาเที่ยวถ้ามีเหตุการณ์การลักพาตัว การก่อการร้ายระหว่างประเทศ ความไม่ปลอดภัยระหว่างเดินทางไปและกลับ ความเสียหายต่อทัศนียภาพที่เกิดจากเหตุการณ์ความไม่ปลอดภัย และความไม่ปลอดภัยในแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวธรรมชาติ (2) ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวทั้งอายุ อาชีพ การศึกษา เงินเดือน และทวีป ส่งผลต่อความไม่ปลอดภัย ส่วนใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ (3) แนวทางการจัดการความปลอดภัย พบว่า การดูแล และเพิ่ม

ความสว่างตามสถานที่ท่องเที่ยว การเพิ่มป้ายภาษาอังกฤษ การเพิ่มศูนย์ดูแลนักท่องเที่ยวเฉพาะผู้หญิงต่างชาติ และการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับความเสี่ยงในสถานที่ท่องเที่ยวจะทำให้นักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นทุกหน่วยงานควรมีการบูรณาการองค์ความรู้ระหว่างกัน การสร้างบุคลากรมืออาชีพ เพิ่มความรวดเร็วผ่านสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย และบริหารจัดการเมื่อเกิดวิกฤตในช่วงเทศกาลอีกด้วย

คำสำคัญ: การจัดการรูปแบบความปลอดภัย แนวทางความปลอดภัย นักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติ

Abstract

The objectives of this research were: (1) to study the importance of foreign female tourist's insecurity in tourist attractions in Surat Thani Province; (2) to compare the importance of insecurity classification according to demographic factors and (3) to study the guidelines for managing the safety of foreign female tourists in tourist attractions in Surat Thani Province. It was a mixed method research. The quantitative research sample consisted of 384 foreign female tourists traveling to Surat Thani Province. The qualitative research sample consisted of 21 people involved in the development of safety model management. Tools used to collect data were questionnaires, focus group, observation and interview.

The results showed that (1) the level of importance of foreign female tourist's insecurity in tourist attractions in Surat Thani Province in all aspects of travel decisions are at a very important level. Foreign female tourists do not visit tourist attractions in Surat Thani if there is a kidnapping incident, international terrorism, insecurity during the journey, damage to scenery caused by unsafe incidents, and insecurity in natural tourist attractions. (2) Demographic factors including age, occupation, education, salary, and continent, mostly effect on the level of insecurity at the statistically significant level and (3) it was found that taking care and increasing the lightness at tourist attractions, providing English signposts, building a center for foreign female tourists, and increasing announcements about the risks in tourist attractions will increase the number of tourists. Therefore, stakeholders should integrate their knowledge, have more professional personnel, enhance speed through modern technological media, and serve the crisis management service during the festival as well.

Keywords: Safety management model, Safety guidelines, Foreign female tourists

บทนำ

การท่องเที่ยวได้ตระหนักถึงแนวโน้มอุตสาหกรรมใหม่ ๆ ที่เติบโตขึ้นที่ผ่านมา มิติของการท่องเที่ยวคนเดียวมีแนวโน้มเป็นที่นิยมมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะส่วนของผู้หญิง ซึ่งกลุ่มผู้หญิงมีความสนใจในการท่องเที่ยวมากกว่าในอดีต และแนวโน้มของนักท่องเที่ยวต่างชาติผู้หญิง เช่น นักท่องเที่ยวชาวอังกฤษมีแนวโน้มที่จะไปท่องเที่ยวในวันหยุดเพียงอย่างเดียว เมื่อเปรียบเทียบกับห้าปีที่ผ่านมา เนื่องจากกลุ่มผู้หญิงได้รับอิทธิพลมาจากโซเชียลมีเดีย และโทรศัพท์มือถือ ทำให้สามารถติดต่อกับเพื่อน และครอบครัวได้ตลอดเวลา รวมถึงสามารถเข้าถึงข้อมูลการเดินทางได้จากทุกที่ (Nawaphon, 2016; UNWTO, 2010) นักท่องเที่ยวผู้หญิงต่างชาติเมื่อมีความต้องการมาท่องเที่ยวสามารถวางแผนการตลาด และประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เช่น นักท่องเที่ยวผู้หญิงที่เดินทางคนเดียว นักเดินทางผู้หญิงสูงอายุ นักเดินทางหญิงที่มีการศึกษาสูง นักเดินทางผู้หญิงที่เดินทางเที่ยวเฉพาะเรือสำราญ นักเดินทางธุรกิจหญิง เป็นต้น สิ่งสำคัญที่ทำให้ให้นักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติมองในสถานที่ที่ต้องการไปเยือนคือ การจัดการความปลอดภัยสูง (Lutz and Ryan, 1993) ความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว มีการแบ่งด้านต่าง ๆ ออกเป็นหลายด้าน จากสถิติในด้านความปลอดภัยประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 118 จาก 136 ประเทศ โดยมุ่งเน้นแต่จำนวนยอดนักท่องเที่ยว แต่ความสามารถในการจัดการความปลอดภัยยังคงอยู่ในระดับต่ำ (World Economic Forum, 2017)

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวถือเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักของประเทศไทย สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Chitphong, 2018) จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคใต้ที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามอยู่มาก จังหวัดสุราษฎร์ธานีตั้งอยู่บนฝั่งตะวันออกของภาคใต้ ห่างจากกรุงเทพฯ ระยะทางประมาณ 645 กิโลเมตร มีเนื้อที่มากเป็นอันดับ 6 ของประเทศ มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวอยู่มาก ได้แก่ เกาะสมุย เกาะพะงัน อุทยานแห่งชาติทางทะเล หมู่เกาะอ่างทอง เป็นต้น (Surat Thani Provincial Development Strategy Committee, 2021) จากการศึกษาเหตุการณ์ความไม่ปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดสุราษฎร์ธานี เบื้องต้นพบว่า นักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติถูกพบเสียชีวิต และหายตัวไปอยู่บ่อยครั้ง ในปีที่ผ่านมา จังหวัดสุราษฎร์ธานีให้ความสำคัญกับแผนงาน หรือโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ การจัดการความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวจึงไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร (Surat Thani Provincial Statistical Office, 2020) จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดท่องเที่ยวที่สำคัญ และได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะชาวต่างชาติเพิ่มขึ้นทุกปี ดังนั้น การจัดการเรื่องความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางในการจัดการปัญหาของการเดินทางของนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติ และทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความเชื่อมั่นให้กลับมาท่องเที่ยวในจังหวัด ได้มากยิ่งขึ้น

แนวคิดทฤษฎี

การจัดการความปลอดภัย

Mansfeld and Pizam (2006) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของเหตุการณ์ความปลอดภัยของการท่องเที่ยว และวิกฤตการณ์ที่เป็นไปได้ของสถานการณ์ความไม่ปลอดภัยที่อาจส่งผลกระทบต่อระบบการท่องเที่ยว ประกอบด้วย (1) ประเภทของความไม่ปลอดภัย เช่น อาชญากรรม การก่อการร้าย สงคราม หรือความไม่สงบทางการเมือง (2) ความถี่ของเหตุการณ์ด้านความปลอดภัยที่แสดงให้เห็นว่า ความถี่ของเหตุการณ์ต่าง ๆ และความถี่ของสื่อที่นักท่องเที่ยวได้รับมากขึ้นส่งผลกระทบต่อความต้องการท่องเที่ยวมากขึ้น ความถี่สูงของเหตุการณ์ด้านความปลอดภัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การจอง และยกเลิกการมาท่องเที่ยว และเปลี่ยนพฤติกรรมการเลือกจุดหมายปลายทางในการท่องเที่ยว (3) แรงจูงใจ และเป้าหมายของเหตุการณ์ด้านความปลอดภัย (4) ความรุนแรงของเหตุการณ์ด้านความปลอดภัย และ (5) สถานที่ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัย

สรุปได้ว่า การจัดการความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ต้องอาศัยความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นการวางแผน การปฏิบัติการ และการสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงมีการแก้ไขปัญหาระหว่างการเกิดปัญหาในช่วงเวลาต่าง ๆ และสิ่งสำคัญ คือ การประชาสัมพันธ์เชิงบวกทำให้การท่องเที่ยวกลับมาของนักท่องเที่ยว และทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจ และเชื่อมั่นในการจัดการความปลอดภัย ส่งผลให้นักท่องเที่ยวกลับมาท่องเที่ยวในสถานที่นั้น ๆ อีกครั้ง

การจัดการวิกฤตการณ์

แนวคิดการจัดการตามวงจรชีวิตของภาวะวิกฤต (Crisis Life Cycle) ได้แบ่งการจัดการภาวะวิกฤตออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงก่อนการเกิดวิกฤต ช่วงเกิดเหตุการณ์ภาวะวิกฤต และช่วงหลังเหตุการณ์ภาวะวิกฤต (Coombs, 2010) โดยแต่ละช่วงมีรายละเอียด ดังนี้

1. ช่วงก่อนการเกิดภาวะวิกฤต (Pre-Crisis) ในช่วงนี้ภาวะวิกฤตยังไม่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นช่วงที่เริ่มเห็นถึงประเด็นปัญหาที่อาจกลายเป็นภาวะวิกฤตได้ องค์กรสามารถจัดการกับประเด็นปัญหาเพื่อไม่ให้ลุกลามได้ ในช่วงนี้ และควรมีการจัดทำแผนการเพื่อเตรียมพร้อมทั้งภาวะวิกฤตในกรณีไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เช่น การตรวจหาสัญญาณเตือน (Signal Detection) โดยการติดตามค้นหาสัญญาณเตือนในการเกิดภาวะวิกฤต การป้องกัน (Prevention) และการเตรียมพร้อมรับภาวะวิกฤต (Crisis Preparation)

2. ช่วงเกิดเหตุการณ์ภาวะวิกฤต (Crisis Event) เป็นช่วงที่มีจุดเริ่มต้นเมื่อมีสัญญาณบอถึงภาวะวิกฤตได้เกิดขึ้นแล้ว และจบเมื่อพิจารณาแล้วว่า ภาวะวิกฤตได้รับการแก้ไขเรียบร้อยแล้ว องค์กรต้องประเมินสถานการณ์ด้วยความรอบคอบ และตัดสินใจเลือกวิธีแก้ไขสถานการณ์ให้เหมาะสม โดยประกอบด้วย 2 ส่วน คือ การรับรู้ถึงภาวะวิกฤต (Crisis Recognition) และการแก้ไขภาวะวิกฤต (Crisis Containment)

3. ช่วงหลังเหตุการณ์ภาวะวิกฤต (Post- Crisis) เป็นช่วงที่เกิดการแก้ไขสถานการณ์ภาวะวิกฤตเสร็จสิ้นแล้ว องค์กรควรประเมินผลถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นนำไปพิจารณา ค้นหากระบวนการจัดการ หรือกำหนดมาตรการรองรับความเปลี่ยนแปลงหลังสิ้นสุด รวมถึงการนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการ

ภาวะวิกฤตเมื่อมีเหตุเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งเป็นช่วงที่หากองค์กรมีการจัดการแก้ไขสถานการณ์ได้เป็นอย่างดีจะสามารถใช้เป็นโอกาสในการกอบกู้ชื่อเสียงที่ดีคืน และสร้างความเชื่อมั่นที่มีต่อองค์กรให้มากขึ้นได้

ดังนั้น วิกฤตการณ์ จึงเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นต่อหน่วยใดหน่วยหนึ่ง เช่น เกิดขึ้นกับบุคคล กับองค์กร หรือกับสถานที่ เป็นต้น โดยการเกิดขึ้นนี้เป็นการเกิดโดยไม่คาดหมายไว้ล่วงหน้า ซึ่งอาจเกิดจากธรรมชาติ หรือโดยฝีมือมนุษย์ ซึ่งจะส่งผลกระทบ และก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรวดเร็ว โดยจำเป็นต้องมีการวางแผน และเตรียมพร้อมรับมือวิกฤตการณ์ล่วงหน้าเพื่อให้วิกฤตการณ์มีผลกระทบน้อยที่สุด และสูญเสีย น้อยที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของประเด็นความไม่ปลอดภัยของนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความสำคัญของประเด็นความไม่ปลอดภัยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทราบถึงระดับความสำคัญของประเด็นความไม่ปลอดภัยของนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. จังหวัดสุราษฎร์ธานีสามารถจัดทำนโยบายด้านการจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติ
3. สามารถประชาสัมพันธ์ให้แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นเมืองแห่งความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติ
4. ทราบแนวทางการจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานีทั้งหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน ด้วยการท่วิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

ขอบเขตของการวิจัย คือ การศึกษาความสำคัญต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติที่ส่งผลต่อเหตุการณ์ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ประชากรสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ คือ นักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยไม่ทราบจำนวนที่แน่ชัด จากการคำนวณขนาดตัวอย่างตามแนวทางของ Cochran (1977) จึงได้

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คน เลือกตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็นโดยใช้วิธีแบบอาศัยความสะดวก ประชากรสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ตัวแทนชุมชน ตัวแทนนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติ รวมทั้งสิ้น 21 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าความเชื่อมั่น และผ่านการรับรองโครงการวิจัยพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และแบบสอบถามแบบกึ่งโครงสร้างคำถามแบบปลายเปิดที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ แบบสนทนากลุ่ม แบบสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ในขณะที่การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ดำเนินการตามหลักการรังสรรค์วิทยา (Constructivism) โดยทำการตีความหมาย และแบ่งหมวดหมู่ เปรียบเสมือนกับการวิเคราะห์ข้อมูล โดยจำแนกข้อมูลจากหลากหลายกลุ่มบุคคลมาบูรณาการเชื่อมต่อเสริมกันและกัน ที่เป็นการรวมข้อมูลผสมผสานกัน และนำมาประกอบสร้างเป็นประเด็นที่สำคัญ

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของประเด็นความไม่ปลอดภัยของนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

นักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติที่เดินทางมาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี (ร้อยละ 36.5) ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 31.3) จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป (ร้อยละ 55.5) มีรายได้ต่อปีต่ำกว่า 1,600,000 บาท (ร้อยละ 43.2) เดินทางมาจากทวีปยุโรป (ร้อยละ 52.6) ประเภทของวีซ่าที่นักท่องเที่ยวใช้การตรวจลงตราประเภทราชการ (ร้อยละ 34.6) มีเหตุผลที่มาเยือนจังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ การกลับมาเที่ยวอีกครั้ง (ร้อยละ 32.6) สถานที่ไปเยือนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ ตัวเมืองสุราษฎร์ธานี (ร้อยละ 42.9)

ระดับความสำคัญเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยของนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติต่อการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวในด้านสภาพแวดล้อม มีภาพรวมอยู่ระดับสำคัญมาก ค่าเฉลี่ย 3.82 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.01 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ระดับความสำคัญเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยด้านสภาพแวดล้อม

ประเภทของความไม่ปลอดภัย	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ
1. การโจรกรรม	3.82	0.97	สำคัญมาก
2. การข่มขืน	3.85	0.95	สำคัญมาก
3. การฆาตกรรม	3.86	1.08	สำคัญมาก
4. การลักพาตัว	3.89	1.03	สำคัญมาก
5. การติดโรคภัยจากการหายใจ	3.83	0.94	สำคัญมาก
6. การติดโรคภัยจากการสัมผัส	3.76	1.07	สำคัญมาก
7. การเกิดดินถล่ม	3.78	1.01	สำคัญมาก
8. การเกิดแผ่นดินไหว	3.78	1.05	สำคัญมาก
รวม	3.82	1.01	สำคัญมาก

ระดับความสำคัญเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยของนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติต่อการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวในด้านสงคราม หรือความไม่สงบทางการเมือง มีภาพรวมอยู่ที่ระดับสำคัญมาก ค่าเฉลี่ย 3.71 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.05 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ระดับความสำคัญเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยในด้านสงคราม หรือความไม่สงบทางการเมือง

ประเภทของความไม่ปลอดภัย	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ
1. รัฐประหาร	3.62	1.17	สำคัญมาก
2. การประท้วงอย่างรุนแรง	3.62	1.04	สำคัญมาก
3. การจลาจล	3.67	1.03	สำคัญมาก
4. การก่อการร้ายในประเทศ	3.78	1.02	สำคัญมาก
5. การก่อการร้ายระหว่างประเทศ	3.80	1.04	สำคัญมาก
6. การก่อการร้ายข้ามพรมแดน	3.78	1.02	สำคัญมาก
รวม	3.71	1.05	สำคัญมาก

ระดับความสำคัญด้านความไม่ปลอดภัยของนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติต่อการตัดสินใจมาเที่ยวด้านการประกาศพื้นที่ท่องเที่ยว ภาพรวมอยู่ที่ระดับสำคัญมาก ค่าเฉลี่ย 4.00 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.90 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ระดับความสำคัญเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยด้านการประกาศพื้นที่ท่องเที่ยว

ประเภทของความไม่ปลอดภัย	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ
1. ความไม่ปลอดภัยระหว่างเดินทางไปและกลับ	4.08	0.91	สำคัญมาก
2. ความไม่ปลอดภัยระหว่างพักอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว จุดหมายปลายทาง	3.97	0.82	สำคัญมาก
3. ความไม่ปลอดภัยระหว่างใช้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวในจุดหมายปลายทาง	3.94	0.93	สำคัญมาก
4. การไม่ยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยวของคนในแหล่งท่องเที่ยว	3.96	0.87	สำคัญมาก
5. ความไม่ปลอดภัยระหว่างใช้บริการด้านการขนส่งสาธารณะในแหล่งท่องเที่ยว	4.07	0.92	สำคัญมาก
6. ความเข้มงวดของมาตรการรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวจากภาครัฐ	3.96	0.92	สำคัญมาก
7. ความเข้มงวดมาตรการรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวจากภาคเอกชน	4.02	0.89	สำคัญมาก
รวม	4.00	0.90	สำคัญมาก

ระดับความสำคัญด้านความไม่ปลอดภัยของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อการตัดสินใจมาเที่ยว ด้านความรุนแรงของเหตุการณ์ ภาพรวมอยู่ที่ระดับสำคัญมาก มีค่าเฉลี่ย 4.01 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.97 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ระดับความสำคัญเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยด้านความรุนแรงของเหตุการณ์

ประเภทของความไม่ปลอดภัย	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ
1. ความเสียหายต่อทัศนียภาพ	4.12	0.97	สำคัญมาก
2. ความเสียหายต่อจิตใจ	3.90	0.99	สำคัญมาก
3. ความเสียหายต่อทรัพย์สิน	3.93	1.00	สำคัญมาก
4. ความเสียหายต่อชีวิต	4.08	0.93	สำคัญมาก
รวม	4.01	0.97	สำคัญมาก

ระดับความสำคัญด้านความไม่ปลอดภัยของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อการตัดสินใจมาเที่ยว ด้านความไม่ปลอดภัยของสถานที่ ภาพรวมอยู่ในระดับสำคัญมาก ค่าเฉลี่ย 3.90 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.95 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ระดับความสำคัญเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยด้านความไม่ปลอดภัยของสถานที่

ประเภทของความไม่ปลอดภัย	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ ความสำคัญ
1. ความไม่ปลอดภัยในแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยว ธรรมชาติ	3.95	0.89	สำคัญมาก
2. ความไม่ปลอดภัยในแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ มนุษย์สร้างขึ้น	3.86	1.00	สำคัญมาก
3. ความไม่ปลอดภัยของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว	3.90	0.97	สำคัญมาก
รวม	3.90	0.95	สำคัญมาก

สรุปผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความสำคัญของประเด็นความไม่ปลอดภัยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติ

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบระดับความสำคัญของเหตุการณ์ความไม่ปลอดภัย

ความไม่ปลอดภัย/ปัจจัยส่วนบุคคล	อายุ	อาชีพ	การศึกษา	รายได้	ทวีป
ด้านสภาพแวดล้อม					
การโจรกรรม	7.21**	6.87**	2.22	12.20**	4.63**
การข่มขืน	4.89**	6.89**	2.04	8.98**	2.92*
การฆาตกรรม	3.97**	15.65**	2.46	7.31**	1.32
การลักพาตัว	4.82**	7.99**	1.96	9.22**	8.41**
การติดเชื้อโรคภัยทางการหายใจ	10.86**	4.87**	1.96	5.07*	6.44**
การติดเชื้อโรคภัยทางการสัมผัส	4.52**	9.94**	17.99**	7.94**	7.43**

ตารางที่ 6 (ต่อ) เปรียบเทียบระดับความสำคัญของเหตุการณ์ความไม่ปลอดภัย

ความไม่ปลอดภัย/ปัจจัยส่วนบุคคล	อายุ	อาชีพ	การศึกษา	รายได้	ทวีป
ด้านสภาพแวดล้อม					
การเกิดดินถล่ม	6.78**	6.64**	8.53**	4.11**	10.10**
การเกิดแผ่นดินไหว	13.49**	7.24**	2.17	5.91**	6.04**
ด้านสงครามหรือความไม่สงบทางการเมืองในประเทศต่าง ๆ					
รัฐประหาร	23.79**	2.39	8.64**	5.37**	5.26**
การประท้วงอย่างรุนแรง	13.93**	5.26**	7.23**	6.70**	7.14**
การจลาจล	14.05**	3.26*	7.60**	9.45**	4.34**
การก่อการร้ายในประเทศ	9.79**	4.43**	2.76*	3.24*	3.33*
การก่อการร้ายระหว่างประเทศ	7.86**	7.12**	2.74*	7.58**	1.74
การก่อการร้ายข้ามพรมแดน	9.82**	6.21**	2.72*	6.44**	1.60

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กลุ่มตัวอย่างอายุแตกต่างกันระดับความสำคัญของความไม่ปลอดภัยมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยว
ด้านการโจรกรรม การข่มขืน การฆาตกรรม การลักพาตัว การติดโรคร้ายทางการเมือง การติดโรคร้ายทางการเมือง
สัมผัส การเกิดดินถล่ม การเกิดแผ่นดินไหว รัฐบาล การประท้วงอย่างรุนแรง การจลาจล การก่อการร้าย
ในประเทศ การก่อการร้ายระหว่างประเทศ และการก่อการร้ายข้ามพรมแดน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .01

กลุ่มตัวอย่างอาชีพแตกต่างกันระดับความสำคัญของความไม่ปลอดภัยมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวด้านการโจรกรรม การฆาตกรรม การลักพาตัว การติดโรคร้ายทางการเมือง การติดโรคร้ายทางการสัมผัส การเกิดดินถล่ม การเกิดแผ่นดินไหว การประท้วงอย่างรุนแรง การก่อการร้ายในประเทศ การก่อการร้ายระหว่างประเทศ และการก่อการร้ายข้ามพรมแดน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กลุ่มตัวอย่างอาชีพแตกต่างกันระดับความสำคัญของความไม่ปลอดภัย และวิกฤตการณ์ด้านการจราจร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านรัฐประหาร กลุ่มตัวอย่างอาชีพระดับความสำคัญของเหตุการณ์ความไม่ปลอดภัย และวิกฤตการณ์ไม่แตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างการศึกษาแตกต่างกันระดับความสำคัญของความไม่ปลอดภัยมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยว ด้านการติดโรคร้ายทางการเมือง การเกิดดินถล่ม รัฐประหาร การประท้วงอย่างรุนแรง และการจลาจล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กลุ่มตัวอย่างการศึกษาแตกต่างกันระดับความสำคัญของความไม่ปลอดภัย และวิกฤตการณ์ด้านการก่อการร้ายในประเทศ การก่อการร้ายระหว่างประเทศ และการก่อการร้ายข้ามพรมแดน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กลุ่มตัวอย่างการศึกษาไม่

แตกต่างกันด้านการโจรกรรม การข่มขืน การฆาตกรรม การลักพาตัว การติดโรคร้ายทางการเมือง และการเกิดแผ่นดินไหว

กลุ่มตัวอย่างเงินเดือนแตกต่างกันในระดับความสำคัญของความไม่ปลอดภัยมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยว ด้านการโจรกรรม การข่มขืน การฆาตกรรม การลักพาตัว การติดโรคร้ายทางการเมือง การเกิดดินถล่ม การเกิดแผ่นดินไหว รัฐประหาร การประท้วงอย่างรุนแรง การจลาจล การก่อการร้ายระหว่างประเทศ และการก่อการร้ายข้ามพรมแดน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กลุ่มตัวอย่างเงินเดือนแตกต่างกันในระดับความสำคัญของความไม่ปลอดภัย และวิกฤตการณ์ด้านการติดโรคร้ายทางการเมือง และการก่อการร้ายในประเทศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กลุ่มตัวอย่างทวีปที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาแตกต่างกันในระดับความสำคัญของความไม่ปลอดภัยมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยว การโจรกรรม การลักพาตัว การติดโรคร้ายทางการเมือง การติดโรคร้ายทางการเมือง การเกิดดินถล่ม การเกิดแผ่นดินไหว รัฐประหาร การประท้วงอย่างรุนแรง และการจลาจล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กลุ่มตัวอย่างทวีปที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาแตกต่างกันในระดับความสำคัญของความไม่ปลอดภัย และวิกฤตการณ์ด้านการข่มขืน และการก่อการร้ายในประเทศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กลุ่มตัวอย่างทวีปที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาไม่แตกต่างกันในระดับความสำคัญของความไม่ปลอดภัย และวิกฤตการณ์การฆาตกรรม การก่อการร้ายระหว่างประเทศ และการก่อการร้ายข้ามพรมแดน

สรุปการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ ประเด็นการดูแลนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติที่หน่วยงานกล่าวถึงมากที่สุด คือ การสร้างเครือข่ายชุมชน รองลงมา คือ การเฝ้าระวังในพื้นที่สาธารณะ และแหล่งท่องเที่ยวหลัก การปลูกฝังจิตสำนึกสำหรับเจ้าหน้าที่ และการเพิ่มมาตรฐานการดูแลนักท่องเที่ยวผู้หญิง และการเพิ่มจุดดูแลนักท่องเที่ยวเฉพาะกิจ

จากการสัมภาษณ์หน่วยงานภาคเอกชน ประเด็นการดูแลนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติที่หน่วยงานกล่าวถึงมากที่สุด คือ การปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยว รองลงมา คือ การเพิ่มพนักงานดูแลความปลอดภัย และการเฝ้าระวังความเสี่ยง และการพัฒนาทักษะบุคลากร

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนชุมชนที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ท่องเที่ยว ประเด็นการดูแลนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติทุกประเด็น ตัวแทนชุมชนได้กล่าวถึงเท่ากันทุกข้อ คือ การให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยว การแจ้งและรายงานความเสี่ยงต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเฝ้าระวังความเสี่ยง การอบรมการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว และการดูแลสถานที่ท่องเที่ยว

จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติ ประเด็นการดูแลนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติที่นักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติกล่าวถึงมากที่สุด คือ การดูแล และเพิ่มความสว่างตามสถานที่ท่องเที่ยว การเพิ่มป้ายภาษาอังกฤษ การเพิ่มศูนย์ดูแลนักท่องเที่ยวเฉพาะ และการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับความเสี่ยงในสถานที่ท่องเที่ยว

การอภิปรายผล

ด้านระดับความสำคัญของประเด็นความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวต่างชาติในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ถึงแม้ว่าจังหวัดสุราษฎร์ธานีจะเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของภาคใต้ มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก และมากขึ้นทุกปี แต่ก็ยังพบปัญหาของเหตุการณ์ความปลอดภัยที่ส่งผลกระทบต่อการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้แก่

1. นักท่องเที่ยวต่างชาติให้ความสำคัญเกี่ยวกับความปลอดภัยด้านสภาพแวดล้อมอย่างมาก โดยเฉพาะ การลักพาตัว การฆาตกรรม และการข่มขืน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Davijit (2016) กล่าวว่า ความเสี่ยงด้านปัญหาอาชญากรรม และความปลอดภัยด้านบุคคล เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถคาดการณ์การตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวได้

2. นักท่องเที่ยวต่างชาติให้ความสำคัญเกี่ยวกับความปลอดภัยด้านสงคราม หรือความไม่สงบทางการเมืองอย่างมาก โดยเฉพาะ การก่อการร้ายระหว่างประเทศ ในประเทศ และการก่อการร้ายข้ามพรมแดน รวมไปถึงการจลาจล ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Lertwuthirak (2018) ที่ได้กล่าวถึงความปลอดภัยระหว่างเดินทางที่มีการเผยแพร่ข่าวสำหรับสถานการณ์ปัญหาสงครามกลางเมือง การเมือง จลาจล ผู้ก่อการร้าย การชิงทรัพย์ ภัยธรรมชาติ ภูมิอากาศแปรปรวน และการระบาดของโรคต่าง ๆ เมื่อนักท่องเที่ยวรับรู้สามารถเปลี่ยนเป้าหมายในการเดินทางได้ตลอดเวลา

3. นักท่องเที่ยวต่างชาติให้ความสำคัญเกี่ยวกับความปลอดภัยด้านการประกาศในพื้นที่ท่องเที่ยวที่กำลังจะไปเยือนอย่างมาก โดยเฉพาะ ความไม่ปลอดภัยระหว่างเดินทางไปและกลับ ด้านความปลอดภัยระหว่างใช้บริการด้านการขนส่งสาธารณะในแหล่งท่องเที่ยว และความเข้มงวดมาตรการรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวจากภาคเอกชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Taekatook (2018) ที่มีการประกาศเตือนนักท่องเที่ยวในประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย และจีนให้ระมัดระวังในการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยภาพลักษณ์ต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น อุบัติเหตุเรือสปีดโบ๊ทชนที่ภูเก็ต รถทัวร์บรรทุกคนโดยสาร อุบัติเหตุรถตู้ชน เรือนำเที่ยวจมกลางทะเล เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกันกับการขนส่งที่ให้บริการนักท่องเที่ยว และด้านการให้บริการของภาคเอกชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Aiemtrakool, Kritayanukul and Noosut (2015) ซึ่งศึกษาพฤติกรรม และทัศนคติของนักท่องเที่ยวต่างชาติ พบว่า การเตรียมการวางแผนท่องเที่ยว และรูปแบบการเดินทาง มีอิทธิพลต่อความปลอดภัยทางถนนสำหรับการท่องเที่ยวในประเทศไทย

4. นักท่องเที่ยวต่างชาติให้ความสำคัญเกี่ยวกับด้านการประเมินค่าความเสียหายที่เกิดจากเหตุการณ์ความปลอดภัย โดยเฉพาะความเสียหายโดยรวมต่อการท่องเที่ยว ความเสียหายต่อชีวิต และความเสียหายต่อทรัพย์สิน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Thanapatsiri (2016) ที่ศึกษาการจัดการความ

ปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินให้กับนักท่องเที่ยวของตำรวจท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต พบว่า หลักการที่เหมาะสมในการจัดการความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว คือ 7S's Model ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดกลยุทธ์เชิงรุก การพัฒนาระบบการทำงานให้ทันสมัย และสามารถทำงานภายใต้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ การสร้างตำรวจท่องเที่ยวเป็นตำรวจมืออาชีพ การยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยสู่สากล ความร่วมมือจากหน่วยงานภายในและภายนอก การให้บริการด้วยหัวใจ และการสร้างความพึงพอใจในการให้บริการกับนักท่องเที่ยวสู่ความเป็นเลิศด้วยความเป็นธรรม รวดเร็ว และสะดวก

5. นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้ความสำคัญเกี่ยวกับความปลอดภัยด้านด้านความปลอดภัยของสถานที่ ประเด็นที่สำคัญ คือ ความปลอดภัยในแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวธรรมชาติ เช่น น้ำตก ภูเขา ทะเล ป่าไม้ เป็นต้น ความปลอดภัยของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เช่น ปั่นจักรยาน ล่องแก่ง ดำน้ำ เดินป่า ดูนก ศึกษาเส้นทางธรรมชาติ เป็นต้น และความปลอดภัยในแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ ศิลปะวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Mansfeld and Pizam (2006) ที่ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อกำหนด และสร้างพื้นฐานสำหรับทัศนคติความมั่นคงด้านการท่องเที่ยว พบว่า ลักษณะทางกายภาพของสภาพแวดล้อม และสถานที่ท่องเที่ยวรวมทั้งสถานที่ตั้งส่งผลต่อระบบการท่องเที่ยว

การเปรียบเทียบระดับความสำคัญของประเด็นความไม่ปลอดภัยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของ
นักท่องเที่ยวนักช้อปปิ้งชาวต่างชาติ

ความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลในการประเมินระดับความสำคัญของประเด็นความไม่ปลอดภัยด้านสภาพแวดล้อม จากการสำรวจพบว่า นักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติที่มีอายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ และทวีปแตกต่างกัน มีการประเมินระดับความสำคัญของประเด็นความไม่ปลอดภัยด้านสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Yuvanatemiya (2015) ซึ่งพบว่า นักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติที่มีเพศ ระดับการศึกษา รายได้ และสัญชาติที่แตกต่างกัน เล็งเห็นถึงความสำคัญของอันตรายด้านธรรมชาติสภาพแวดล้อมขณะเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยแตกต่างกัน ผลการศึกษายังสอดคล้องกับ Nimsuwan and Boonrat (2020) ที่พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประเมินระดับความสำคัญของความไม่ปลอดภัยในการท่องเที่ยวอาเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลาว่าประเด็นที่สำคัญที่สุด คือ การวางระเบิด ลอบวางเพลิง ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ วิวาท หมายปองชีวิต ทำร้ายร่างกาย ช่มชู้ และจับตัวเรียกค่าไถ่ ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Saengthongdee (2018) ที่พบว่า ประเด็นการรักษาความปลอดภัยในการท่องเที่ยวด้านอาชญากรรม โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก ควรมีการตั้งจุดตรวจ และหน่วยรับแจ้งเหตุในแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะบริเวณที่มีโอกาสเสี่ยงสูงต่อการโจรกรรม และประเด็นการรักษาความปลอดภัยในการท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

ความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลในการประเมินระดับความสำคัญของประเด็นความไม่ปลอดภัยด้านการประกาศพื้นที่ท่องเที่ยว จากการสำรวจพบว่า นักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติที่มีอายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ และทวีปแตกต่างกัน มีการประเมินระดับความสำคัญของประเด็นความไม่ปลอดภัยด้าน

สภาพแวดล้อมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Aiemtrakool, Kritayanukul and Noosut (2015) ที่ศึกษาทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในเรื่องความปลอดภัยสำหรับการท่องเที่ยวในประเทศไทยเพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมความปลอดภัย พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้ความสำคัญเรื่องความปลอดภัยทางถนนเป็นอย่างมาก โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่มักจะเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะ เช่น รถโดยสาร รถไฟ เป็นต้น ดังนั้นภาครัฐควรส่งเสริมความปลอดภัยด้านการเดินทางของนักท่องเที่ยวระหว่างทางไปและกลับของจุดหมายปลายทาง และการขนส่งให้บริการนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Saengthongdee (2018) ที่พบว่า ประเด็นการรักษาความปลอดภัยในการท่องเที่ยวจากการเดินทาง โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก ควรมีถนน หรือเส้นทางไปถึงสถานที่ท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก และปลอดภัย มีป้ายบอกทาง และป้ายเตือนภัยต่าง ๆ ตามเส้นทางท่องเที่ยวที่เห็นได้ชัดเจน และติดตั้งในจุดที่เหมาะสม

ความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลในการประเมินระดับความสำคัญของประเด็นความปลอดภัยด้านความรุนแรงของเหตุการณ์ จากการสำรวจพบว่า นักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติที่มีอายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ และทวีปแตกต่างกัน มีการประเมินระดับความสำคัญของประเด็นความปลอดภัยด้านสภาพแวดล้อมไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Yuvanatemiya (2015) ซึ่งพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีเพศ ระดับการศึกษา สถานภาพ และอายุที่แตกต่างกัน เล็งเห็นถึงความสำคัญของอันตรายต่อชีวิต และทรัพย์สินขณะเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยไม่แตกต่างกัน แต่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีรายได้ต่อเดือน และสัญชาติที่แตกต่างกันเล็งเห็นถึงความสำคัญของอันตรายต่อชีวิต และทรัพย์สินขณะเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยแตกต่างกัน โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีรายได้ต่อปีต่ำกว่า 1,600,000 บาท และเดินทางมาจากทวีปเอเชียมีการประเมินระดับความสำคัญของประเด็นความปลอดภัยด้านอันตรายต่อชีวิต และทรัพย์สินขณะเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยมากที่สุด

แนวทางการจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผลการศึกษาแนวทางการจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนี้

1. สิ่งที่ต้องปรับปรุงด้านความปลอดภัยจากหน่วยงานภาครัฐ นักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติเห็นว่า ในภาพรวมการปรับปรุงระบบความปลอดภัยจากหน่วยงานภาครัฐอยู่ในระดับปรับปรุงมาก ได้แก่ การปรับปรุงการสร้างกลไกกำกับดูแลจากภายในหน่วยงาน การปรับปรุงความปลอดภัยทางถนน และทางอากาศ การสร้างกลไกกำกับดูแลจากภายในหน่วยงานสอดคล้องกับ Taekatoek (2018) ที่กล่าวว่า การสร้างกลไกการกำกับดูแลจากภายในจะก่อให้เกิดความปลอดภัยภายในซึ่งมีผลดีกว่าการเน้นบังคับใช้กฎหมายโดยหน่วยงานภาครัฐเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้สิ่งที่ควรปรับปรุงรองลงมา คือ ด้านความปลอดภัยทางถนน และทางอากาศ ซึ่งสอดคล้องกับ Rojrungsat (2013) และ Lertwuthirak (2018) ที่กล่าวถึงความปลอดภัยระหว่างการเดินทางว่า เป็นหนึ่งในปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวสมัยใหม่ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับ Udomsilp and Sungrugsa (2016) ที่ศึกษาการจัดการความปลอดภัยด้านการเดินทางท่องเที่ยวในภูมิภาค

ตะวันตกสู่ประชาคมอาเซียน กล่าวว่า การจัดการทางถนนที่ดี เช่น ปลอดภัยไม่มีหลุม ไม่พัง มีป้ายไฟจราจร บ้ายบอกทาง ตลอดจนคำแนะนำเส้นทางต่าง ๆ เห็นชัด และเข้าใจง่าย เป็นต้น สามารถส่งผลต่อการลดอุบัติเหตุ และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักท่องเที่ยวได้ Khamsee and Wattanakamolchai (2018) กล่าวว่า รัฐบาลควรมีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมด้านความปลอดภัย และยกระดับความปลอดภัยในการท่องเที่ยว ทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีกับจังหวัดได้ โดยเฉพาะปัจจัยเรื่องความปลอดภัยในด้านอุบัติเหตุที่อาจเกิดระหว่างการให้บริการของกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว หรือความประมาทของนักท่องเที่ยวเอง เช่น การเกิดอุบัติเหตุจากกิจกรรมผจญภัย ความประมาทในการขับขี่ เป็นต้น

2. สิ่งที่ต้องปรับปรุงด้านความปลอดภัยจากหน่วยงานภาคเอกชน นักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติเห็นว่า ในภาพรวมการปรับปรุงระบบความปลอดภัยจากหน่วยงานภาคเอกชนอยู่ในระดับปรับปรุงมาก ได้แก่ การปรับปรุงด้านความปลอดภัยทางน้ำ การปรับปรุงการสร้างกลไกกำกับดูแลจากภายในหน่วยงาน และการปรับปรุงด้านความเสมอภาคในการให้บริการ ด้านความปลอดภัยทางน้ำสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Kasum, Mikulicic and Jugovic (2018) ได้เสนอเกี่ยวกับประเด็นด้านความปลอดภัย การป้องกัน และการจัดการความเสี่ยงในการท่องเที่ยวทางทะเล ว่าควรมีมาตรการด้านข้อบังคับทางกฎหมาย การพัฒนาการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความปลอดภัยทางน้ำ และเพิ่มความแม่นยำของการนำเที่ยวทางทะเล ด้านการสร้างกลไกกำกับดูแลจากภายในหน่วยงานสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Taekatook (2018) ซึ่งพบว่า ความเสียหาย และอุบัติเหตุที่เกิดจากการท่องเที่ยวส่งผลต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทย การบังคับใช้กฎหมายกับหน่วยงานเอกชนเพียงอย่างเดียวไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การสร้างกลไกการกำกับดูแลจากภายในหน่วยงานเอกชน และการตรวจประเมินจากภายนอก จะสร้างให้เกิดความปลอดภัยภายในดีกว่า ด้านความเสมอภาคในการให้บริการสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Thanapatsiri (2016) ที่ศึกษาแบบการจัดการความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินให้กับนักท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต พบว่า การให้บริการด้วยหัวใจ และการสร้างความพึงพอใจในการให้บริการกับนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้ การให้บริการที่เป็นธรรม รวดเร็ว และสะดวกก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกัน

ผลการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่ม การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ตัวแทนชุมชนที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติ มีดังนี้

1. แนวทางการจัดการความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติของหน่วยงานภาครัฐ คือ ด้านการสร้างเครือข่ายชุมชน การเฝ้าระวังพื้นที่สาธารณะ และแหล่งท่องเที่ยวหลัก การปลูกจิตสำนึกสำหรับเจ้าหน้าที่ และการเพิ่มมาตรฐานการดูแลนักท่องเที่ยวหญิง รวมถึงการเพิ่มจุดดูแลนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติเฉพาะกิจอีกด้วย

2. แนวทางการจัดการความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวหญิงชาวต่างชาติของหน่วยงานเอกชน คือ ด้านการปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยว การเพิ่มพนักงานดูแลความปลอดภัย และการเฝ้าระวังความเสี่ยงรวมถึงการพัฒนาทักษะบุคลากรให้สามารถช่วยเหลือนักท่องเที่ยวได้เมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่ปลอดภัย

3. แนวทางการจัดการความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติของชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว คือ การให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยว การแจ้ง และรายงานความเสี่ยงต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเฝ้าระวังความเสี่ยง การอบรมการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว และการดูแลสถานที่ท่องเที่ยว

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่า ระดับความสำคัญของประเด็นความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ความปลอดภัยด้านความรุนแรงของเหตุการณ์ ความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวและการเดินทาง ด้านการประเมินค่าความเสียหายที่เกิดจากเหตุการณ์ความปลอดภัย ด้านสภาพแวดล้อม และด้านสงครามหรือความไม่สงบทางการเมืองในประเภทต่าง ๆ แนวทางการจัดการความปลอดภัย ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐควรสร้างเครือข่ายชุมชน ดูแล และเพิ่มความสว่างตามสถานที่ท่องเที่ยว การเพิ่มป้ายภาษาอังกฤษ การเพิ่มศูนย์ดูแลนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติโดยเฉพาะด้วยการจัดหาเจ้าหน้าที่หญิงให้มากขึ้น และการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับความเสี่ยงในสถานที่ท่องเที่ยว หน่วยงานเอกชนควรปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยว ตัวแทนชุมชนที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ท่องเที่ยวควรให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยว รายงานความเสี่ยงต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เฝ้าระวังความเสี่ยง เข้ารับการอบรมการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว และการดูแลสถานที่ท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีศึกษาด้านการพัฒนารูปแบบการจัดการความปลอดภัยที่ส่งผลต่อเหตุการณ์ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เด็ก ผู้สูงอายุ หรือกลุ่มครอบครัวในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี หรือในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ท่องเที่ยวควรสร้างระบบความปลอดภัยในเรื่องการให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติโดยเฉพาะผู้หญิง ควรมีการเฝ้าระวังความเสี่ยงเป็นพิเศษ ควรรายงานความเสี่ยงต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คนในชุมชนควรได้รับการอบรมการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว และการดูแลสถานที่ท่องเที่ยวด้วย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้คำปรึกษาตลอดจนประสบความสำเร็จ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และนักท่องเที่ยวผู้ให้ข้อมูลที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

References

- Aiemtrakool, P., Kritayanukul, P., & Noosut, T. (2015). Travel behavior and tourist satisfaction of foreign tourist affected safety journeys in Thailand. *Journal of Thai Hospitality and Tourism, 10*(1), 88-105. (In Thai)
- Chitphong, S. (2018). *Safety conditions problem effecting international tourists visiting Bangkok in participating in tourism activities*. Thesis for Master of Business Administration, Graduate School, Silpakorn University. (In Thai)
- Coombs, W. T. (2010). Sustainability: A new and complex “challenge” for crisis managers. *International Journal of Sustainable Strategic Management, 2*, 4-16.
- Davijit, R. (2016). Safety factors affecting decisions to travel in Songkhla Province of foreigners passing the Sadao Border. *Journal of the College of Logistics and Supply Chain, 3*(2), 63-75.
- Heinrich, H. W. (1931). *Industrial accident prevention: A scientific approach*. New York: McGraw-Hill.
- Kasum, J., Mikulicic, J. Z., & Jugovic, A. (2018). Distribution of maritime safety information and improvement measures for safety of navigation. *International Journal of Maritime Science & Technology, 65*(3), 164-168.
- Khamsee, N. & Wattanakamolchai, S. (2018). *The influence of perception of destination safety through social media on tourist’s decisions to travel to Chiang Mai, Thailand*. M. A. (Hospitality and Tourism Industry Management). (In Thai)
- Lertwuthirak, N. (2018). The main factors affecting modern tourism behavior. Retrieved from <https://www.marketingoops.com/exclusive/insider-exclusive/factors-affecting-chinese-tourist-behavior/>. (In Thai)
- Lutz, J. & Ryan, C. (1993). Hotels and the businesswoman: an analysis of businesswomen’s perceptions of hotel services. *Tourism Management, 14*(5), 349-359.
- Mansfeld, Y. & Pizam, A. (2006). *Tourism, security and safety: From theory to practice*. UK: Butterworth-Heinemann.
- Nimsuwan, N. & Boonrat, A. (2020). Causes of insecurity of tourism in Hat Yai, Songkhla. *Journal of Thai Hospitality and Tourism, 15*(1), 46-57. (In Thai)

- Rojrungsat, P. (2013). Importance and communicative learning activities through food tourism for international women market tourists of Thailand. *Journal of Thai Hospitality & Tourism*, 8(1), 61-72.
- Saengthongdee, T. (2018). Tourist safety models in tourism in Ayutthaya Province. *Journal of Criminology and Forensic Science*, 4(2), 22-38. (In Thai)
- Surat Thani Provincial Development Strategy Committee. (2021). 20-year development plan for Surat Thani Province (2017-2036). Retrieved from <http://123.242.172.6/yuttasat/document/plan20y.pdf>. (In Thai)
- Surat Thani Provincial Statistical Office. (2020). Provincial Statistical Management. Retrieved from http://surat.nso.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=266&Itemid=606. (In Thai)
- Taekatook, T. (2018). The development of a road accident reporting system in the form of a mobile application to support the e-report system of the road safety center. Isranews Agency. Retrieved from <https://www.isranews.org/isranews-article/67605-aticle-67605.html>. (In Thai)
- Thanapatsiri, P. (2016). Management of life and property safety for tourists by Phuket tourist police. *Phuket Rajabhat University Academic Journal*, 1(16), 123-150. (In Thai).
- Udomsilp, M, & Sungruga, N. (2016). Safety management of travel tourism in the western region towards ASEAN Community: Revisited to mission? *Veridian E-Journal. Silpakorn University*, 9(3), 260-270. (In Thai)
- UNWTO. (2010). Global report on women in tourism 2010. Retrieved from http://www2.unwto.org/sites/all/files/pdf/folletto_globalr_report.pdf.
- World Economic Forum. (2017). Annual Report 2017-2018. Retrieved from <https://www.weforum.org/reports/annual-report-2016-2017>.
- Yuvanatemiya, V. (2015). *Risk perception of international tourist in Thailand*. M.A. Tourism Management. Dhurakij Pundit University. (In Thai)

การศึกษาความต้องการด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลชี้เหล็กและสลวง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

The Technology and Inovation Needing Effects Toward Quality of Life in Eldery in Keelek and Saluang Municipality, Mae Rim District, Chiang Mai Province

ฉัตรศิริ วิภาวิน และ นันทิยา เรือนทองเงิน

Chatsiri Wiphawin and Nanthiya Ruankong-ngern

ภาควิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Department of Public Health, Faculty of Science and Technology,

Chiang Mai Rajabhat University

chatsiri_wip@g.cmru.ac.th and nay16246@gmail.com

(Received : June 28, 2021 Revised : April 19, 2022 Accepted : April 27, 2022)

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมในผู้สูงอายุ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้สูงอายุ ในตำบลชี้เหล็กและสลวง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 287 คน สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือในการวิจัยคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

จากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านร่างกายและด้านสิ่งแวดล้อม ผู้สูงอายุมีความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก ส่วน ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและด้านจิตวิญญาณ ผู้สูงอายุมีความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ คือ ด้านจิตใจมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางด้านรายจ่าย

คำสำคัญ: ความต้องการ เทคโนโลยีและนวัตกรรม คุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ

Abstract

The study was to study the need for technology and innovation that affect the quality of life of the elderly and to study the factors affecting the need for technology and innovation among the elderly. This study was for the elderly. In Khilek and Saluang sub-districts, Mae Rim district, Chiang Mai province, 287 people were randomized by multistage sampling. The research tool was a questionnaire. The statistics used in the data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation. And Pearson correlation coefficient.

The study found that the elderly had a moderate level of need for technology and innovation that affected their overall quality of life. physical and environmental the elderly had a high level of need for technology and innovation which affected their quality of life. The elderly have a moderate need for technology and innovation that affects their quality of life. with the factor of expenditure.

Keywords: Need, Technology and innovation, Quality of life, Elderly

บทนำ

ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปกำลังเติบโตในอัตราประมาณร้อยละ 3 ต่อปี ในปัจจุบันยุโรปมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากที่สุดผู้สูงอายุมีบทบาทมากขึ้นในการพัฒนาซึ่งความสามารถในการทำสิ่งที่ดีกว่าของตัวเองและสังคมของพวกเขาควรจะถูกนำมารวมเข้ากับนโยบายและแผนงานในทุกระดับ ในอีกไม่กี่สิบปีข้างหน้าหลายประเทศกำลังเผชิญกับแรงกดดันทางการคลังและการเมืองที่เกี่ยวข้องกับระบบสาธารณสุขของการดูแลสุขภาพบำนาญและการคุ้มครองทางสังคมสำหรับประชากรสูงอายุที่กำลังเติบโต สัดส่วนของผู้สูงอายุทั่วภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเพิ่มขึ้นอย่างทวีคูณเราจะต้องหาแนวทางใหม่และนวัตกรรมเพื่อเปลี่ยนแนวโน้มประชากรนี้ให้เป็นโอกาสที่จะได้รับการควบคุมเพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในปี 2030 (Shamshad, 2017) จำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของอัตราส่วนการพึ่งพาอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัดส่วนของผู้ที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเกือบสองเท่าระหว่างปี 2010 ถึงปี 2050 และจำนวนผู้ที่มีอายุ 85 ปีขึ้นไปคาดว่าจะเพิ่มขึ้นจาก 14 ล้านเป็น 19 ล้านคนในปี 2020 และ 40 ล้านคนในปี 2050 (United Nations, 2018)

ผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ.2559 มีทั้งหมด 9,802,080 คนวัยสูงอายุตอนต้น(อายุ60-69ปี) เพศชาย 2.56 ล้านคน เพศหญิง 3.02 ล้านคนวัยสูงอายุตอนกลาง (อายุ 70-79 ปี) เพศชาย 1.22 ล้านคน เพศหญิง 1.58 ล้านคนวัยสูงอายุตอนปลาย(อายุ80ปีขึ้นไป) เพศชาย 0.55 ล้านคน เพศหญิง 0.86 ล้านคน (Department of Provincial Administration, 2016) ในปี พ.ศ. 2561 โดยมีประชากรผู้สูงอายุมากกว่าเด็ก

และคิดเป็นสัดส่วนประมาณ 1 ใน 5 ของประชากรทั้งหมดนอกจากนี้จากการจัดอันดับของประเทศในเอเชีย ที่มีสัดส่วนการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรผู้สูงอายุในปัจจุบัน ประเทศไทยเป็นอันดับที่ 2 รองจากประเทศสิงคโปร์ (Pangputtipong, 2018) ผลจากการสำรวจประชากรไทยมีจำนวน 67.6 ล้านคน ในปี 2560 เป็นชาย 33 ล้านคน และหญิง 34.6 ล้านคน มีประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไป 11.3 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 16.7 ของประชากรทั้งหมด (Nodthaisong, 2018)

ผู้สูงอายุในพื้นที่ จ.เชียงใหม่เปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อกระแสหลัก ผ่านทางโทรทัศน์ และวิทยุ เป็นหลัก โดยส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อติดตามความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้น รองลงมา คือ เพื่อความผ่อนคลาย ความบันเทิง ความสนุกสนานตื่นเต้น และเพื่อแสวงหาความรู้ตามลำดับ ขณะที่เมื่อถามถึงความถี่ของการเปิดรับสื่อสมัยใหม่ ไม่ว่าจะผ่านแอปพลิเคชันหรือผ่านทางช่องทางออนไลน์ หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ต่าง ๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกินกว่าร้อยละ 50 ใช้ไลน์ เฟซบุ๊กเป็นประจำทุกวัน รองลงมา คือ ภูเก็ต และอีเมล ระบุว่า ในปี 2554 มีผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 0.1 เท่านั้นที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ แต่ในปี 2557 พบว่ามีการเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 2.1 ซึ่งเมื่อเทียบสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงการเพิ่มขึ้นร้อยละของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ กลุ่มผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นสูงสุดร้อยละ 95 (Ketwongsa et al., 2016)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาปัจจัยความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนข้าเหล็ก-สวาง อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมในผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนข้าเหล็ก-สวาง อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมในผู้สูงอายุชุมชนข้าเหล็ก-สวาง อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่

กรอบแนวคิดการวิจัย

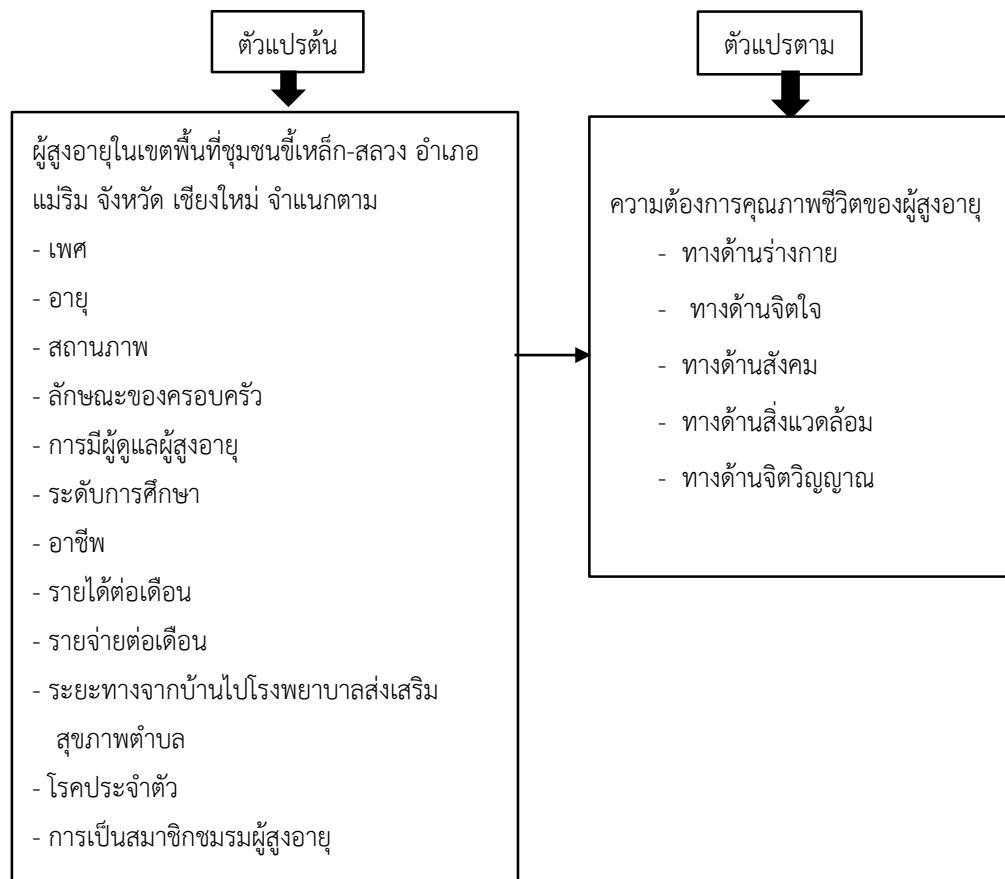

Figure 1 Conceptual framework

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในซีเหล็ก-สรวง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ จำนวน 2,552 คน (สำนักงานเทศบาลตำบลสรวงและตำบลซีเหล็ก, 2562)

ขอบเขตเนื้อหา การวิจัยคั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจมุ่งศึกษาความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนซีเหล็ก-สรวง อำเภอมะริม จังหวัด เชียงใหม่

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ลักษณะของครอบครัวในปัจจุบันที่ท่าน อาศัยอยู่ การมีผู้ดูแลผู้สูงอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน รายจ่ายต่อเดือน ท่านมีรายได้เพียงพอหรือไม่ ระยะทางจากบ้านไปโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรคประจำตัว การเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ปัจจัยความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มี5ด้านคือ ทางด้านร่างกาย ทางด้านจิตใจ ทางด้านสังคม ทางด้านสิ่งแวดล้อม และทางด้านจิตวิญญาณ

ขอบเขตเวลา การศึกษาคั้งนี้จะทำการศึกษาในช่วงเดือนมกราคม 2563 ถึงวันที่30 กันยายน 2563 เป็นระยะเวลา 10 เดือน

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบ/วิธีการดำเนินการวิจัย รูปแบบการศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้การศึกษาเชิงสำรวจชนิดการสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross sectional survey)

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุทั้งเพศชาย และเพศหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่สามารถสื่อสารและเข้าใจภาษาไทยได้ ยินดีเข้าร่วมในการศึกษา และเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษาไม่น้อยกว่า 6 เดือนก่อนการเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 2,552 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุทั้งเพศชาย และเพศหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่สามารถสื่อสารและเข้าใจภาษาไทยได้ ยินดีเข้าร่วมในการศึกษา และเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษาไม่น้อยกว่า 6 เดือนก่อนการเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 287 คน โดยใช้สูตรของ Daniel (2010) ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Probability Sampling) โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling)

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาสร้างแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถามชนิดเติมคำ และเลือกคำตอบ ข้อคำถามประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ลักษณะของครอบครัวในปัจจุบันที่ท่านอาศัยอยู่ การมีผู้ดูแลผู้สูงอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน รายจ่ายต่อเดือน ท่านมีรายได้เพียงพอหรือไม่ ระยะทางจากบ้านไปโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรคประจำตัว การเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

ส่วนที่2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทางด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม สิ่งแวดล้อม และจิตวิญญาณ

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะความต้องการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมของผู้สูงอายุ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษานี้ประกอบด้วย ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยในพื้นที่ (อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน) โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการอบรมชี้แจงรายละเอียดของข้อคำถาม และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยหัวหน้าคณะผู้วิจัย เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อคำถาม และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลไปในทางเดียวกัน โดยดำเนินการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียมการก่อนเก็บข้อมูลมีดังนี้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพโดยผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- 1.1. ทำหนังสือถึงผู้นำชุมชนเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขออนุญาตเก็บข้อมูลในพื้นที่
- 1.2. ผู้วิจัยเตรียมรายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการ วัตถุประสงค์ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย
- 1.3. สร้างสัมพันธภาพกับผู้เข้าร่วมวิจัยเพื่อเป็นการสร้างความคุ้นเคย และสร้างความร่วมมือในการดำเนินงานวิจัย โดยการแนะนำตนเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยให้ทราบ และอธิบายให้เข้าใจเปิดโอกาสให้ซักถาม และให้เวลาสำหรับการตัดสินใจ เพื่อให้การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเป็นไปด้วยความเข้าใจ เต็มใจ และเข้าพบช่วงเวลาที่เหมาะสมแบบไม่เป็นทางการในระยะก่อนดำเนินการ
- 1.4. อบรมผู้ช่วยนักวิจัย ซึ่ง ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข, นักวิชาการสาธารณสุข เพื่อเป็นผู้ช่วยนักวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการชี้แจงวัตถุประสงค์ของงานวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้เข้าใจตรงกัน

2. การเก็บข้อมูลจากการสังเกต

ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เครื่องมือจากแบบการสังเกต ทุกคนที่อยู่ในพื้นที่ดำเนินการโดยผู้วิจัย และทีมวิจัยภาคสนามที่ ดำเนินการโดยการทำหนังสือเชิญประชุมชี้แจงการดำเนินการวิจัยและสอบถามความสมัครใจเข้าร่วมโครงการพร้อมทั้งให้ผู้ที่ยินดีเข้าร่วมโครงการเซ็นใบยินยอมให้ทำการศึกษาวิจัย และชี้แจงว่ากลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการสามารถบอกเลิกการยินยอมและถอนตัวจากการวิจัยได้ตลอดเวลาและ ไม่มีผลต่อการได้รับการดูแลจากเจ้าหน้าที่ โดยจะบันทึกการให้บริการของกลุ่มเป้าหมายแทนรายชื่อเพื่อเป็นการพิทักษ์สิทธิ์ และรักษาความลับของผู้เข้าร่วมโครงการแต่ละครั้ง

3. ข้อมูลจากกระบวนการสนทนากลุ่ม

ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการโดยใช้การมีส่วนร่วม การศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาการดูแลผู้สูงอายุ โดยใช้แนวทางการสนทนากลุ่ม เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เสนอประเด็นปัญหาและแนวทางแก้ไขที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคตที่เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การประมวลผลโดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์ในการประมวลผล โดยบันทึกข้อมูลลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์สถิติ ซึ่งใช้สถิติเชิงบรรยายสำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และวิเคราะห์เชิงเนื้อหาสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยการชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ และขั้นตอนการดำเนินการวิจัย และขอความร่วมมือกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมโครงการวิจัยด้วยความสมัครใจและมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากการวิจัยได้ถ้าต้องการ ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างจะถูกเก็บไว้เป็นความลับและใช้ข้อมูลเฉพาะการศึกษานี้เท่านั้น การนำเสนอข้อมูลจะนำเสนอโดยภาพรวมซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากกลุ่มตัวอย่างการเข้าร่วมโครงการวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างลงนามในเอกสารยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

จากผลการศึกษาความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในตำบลสะลงและตำบลขี้เหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมากกว่าครึ่งหรือร้อยละ 41.8 เป็นเพศชาย และร้อยละ 58.2 เป็นเพศหญิง

อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 60 – 69 ปี ร้อยละ 58.7 รองลงมา มีอายุอยู่ในช่วง 70 – 79 ปี ร้อยละ 28.9 นอกจากนั้น มีอายุอยู่ในช่วงมากกว่า 80 ปีขึ้นไป ร้อยละ 15.3

สถานภาพ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 60.6 รองลงมา หม้าย /หย่าร้าง ร้อยละ 31.7 นอกจากนั้น มีสถานภาพโสด ร้อยละ 7.3 และสถานภาพสมรสแต่แยกกันอยู่ ร้อยละ 0.3 ตามลำดับ

ลักษณะของครอบครัวในปัจจุบัน ผู้ตอบแบบสอบถามมากกว่าครึ่งหรือร้อยละ 74.6 เป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยว และร้อยละ 25.4 เป็นลักษณะครอบครัวขยาย

การมีผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผู้ตอบแบบสอบถามมากกว่าครึ่งหรือร้อยละ 87.8 มีผู้ดูแล และร้อยละ 12.2 ไม่มีผู้ดูแล

ระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา ร้อยละ 82.9 รองลงมา ระดับการศึกษาไม่ได้เรียน ร้อยละ 10.5 ระดับศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 3.1 ระดับศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 2.4 ระดับศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 0.7 และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี 0.3 ตามลำดับ

อาชีพ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน ร้อยละ 29.6 รองลงมา มีอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 28.6 ไม่ได้ประกอบอาชีพ ร้อยละ 27.9 มีอาชีพค้าขาย/อิสระ ร้อยละ 11.8 มีอาชีพลูกจ้างประจำ/ชั่วคราว ร้อยละ 1.7 มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 0.3 และมีอาชีพพนักงานบริษัท ร้อยละ 0 ตามลำดับ

รายได้ต่อเดือน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 0-2,000 บาท ร้อยละ 50.5 รองลงมา มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 21.3 รายได้ต่อเดือน 2,001-3,000 บาท ร้อยละ 15.0 รายได้ต่อเดือน 4,001-5,000 บาท ร้อยละ 8.7 และรายได้ต่อเดือน 4,001-5,000 บาท ร้อยละ 8.7 ตามลำดับ

รายจ่ายต่อเดือน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายจ่ายต่อเดือน 0-2,000 บาท ร้อยละ 49.8 รองลงมา มีรายจ่ายต่อเดือน 2,001-3,000 และ มากกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 18.1 รายจ่ายต่อเดือน 3,001-4,000 บาท ร้อยละ 7.3 และรายจ่ายต่อเดือน 4,001-5,000 บาท ร้อยละ 6.3 ตามลำดับ

ความเพียงพอของรายได้กับการดำรงชีวิต ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้พอใช้จ่าย ร้อยละ 46.3 รองลงมา มีรายได้ไม่พอใช้จ่ายแต่ไม่มีหนี้สิน ร้อยละ 28.9 มีรายได้ไม่พอใช้จ่ายและมีหนี้สิน ร้อยละ 20.2 และมีรายได้เหลือใช้มีไว้เก็บ ร้อยละ 7.3 ตามลำดับ

โรคประจำตัว ผู้ตอบแบบสอบถามมากกว่าครึ่งหรือร้อยละ 68.6 ไม่มีโรคประจำตัว และร้อยละ 31.4 มีโรคประจำตัว

การเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุและเข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอ (8-12 ครั้งต่อปี) ร้อยละ 36.6 รองลงมาไม่เป็นสมาชิกชมรม ผู้สูงอายุ ร้อยละ 33.8 และเป็นสมาชิกชมรมแต่เข้าร่วมกิจกรรมไม่สม่ำเสมอ (น้อยกว่า 8 ครั้งต่อปี) ร้อยละ 29.6 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ศึกษาความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทางด้าน

ร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม สิ่งแวดล้อม และจิตวิญญาณ

จากผลการศึกษาความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลสะลงและตำบลชี้เหล็ก อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ มีผลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงภาพรวมความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลสะลงและตำบลชี้เหล็ก อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ (n=287)

ความต้องการการพัฒนา ด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. ด้านร่างกาย	2.44	0.54	มาก
2. ด้านจิตใจ	2.28	0.42	ปานกลาง
3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	1.79	0.41	ปานกลาง
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	2.35	0.42	มาก
5. ด้านจิตวิญญาณ	2.29	0.44	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	2.23	0.23	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ดังกล่าวในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 2.23, S.D = 0.23) ซึ่ง ด้านร่างกาย (Mean = 2.44 , S.D = 0.54) และ ด้านสิ่งแวดล้อม (Mean = 2.35, S.D = 0.42) อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านจิตใจ (Mean = 2.28, S.D = 0.42) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Mean = 1.79, S.D = 0.41) และ ด้านจิตวิญญาณ (Mean = 2.29, S.D = 0.44) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ข้อมูลแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้ง 5 ด้าน (n=287)

ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและ นวัตกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต	P-value*
ด้านร่างกาย	
อายุ	0.923
สถานภาพ	0.848
ระดับการศึกษา	0.854
อาชีพ	0.812
รายได้ต่อเดือน	0.119
รายจ่ายต่อเดือน	0.921
ความเพียงพอของรายได้	0.065
ด้านจิตใจ	
อายุ	0.598
สถานภาพ	0.383
ระดับการศึกษา	0.894
อาชีพ	0.817
รายได้ต่อเดือน	0.924
รายจ่ายต่อเดือน	0.049*
ความเพียงพอของรายได้	0.160
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	
อายุ	0.343
สถานภาพ	0.102
ระดับการศึกษา	0.150
อาชีพ	0.904
รายได้ต่อเดือน	0.897
รายจ่ายต่อเดือน	0.181
ความเพียงพอของรายได้	0.418
ด้านสิ่งแวดล้อม	
อายุ	0.723
สถานภาพ	0.220
ระดับการศึกษา	0.323

ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลกระทบต่อความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและ นวัตกรรมที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต	P-value*
อาชีพ	0.980
รายได้ต่อเดือน	0.778
รายจ่ายต่อเดือน	0.511
ความเพียงพอของรายได้	0.339
ด้านจิตวิญญาณ	
อายุ	0.971
สถานภาพ	0.441
ระดับการศึกษา	0.549
อาชีพ	0.901
รายได้ต่อเดือน	0.068
รายจ่ายต่อเดือน	0.055
ความเพียงพอของรายได้	0.227

*ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจากการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลกับความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในด้านรายจ่าย มีความสัมพันธ์กับความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านจิตใจ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 (P-value 0.049)

การอภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน 287 คน พบว่ารายจ่าย มีความสัมพันธ์กับความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านจิตใจ อาจเป็นไปได้ว่าผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลสรวงและตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ดังกล่าวในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ควรให้ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมแก่ผู้สูงอายุให้เข้าใจมากขึ้นรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้ผู้สูงอายุเพื่อตอบสนองความต้องการคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

รายจ่ายในครอบครัวมากจึงมีความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุน้อยกว่า ผู้สูงอายุที่มีรายจ่ายในครอบครัวน้อยอาจเป็นเพราะลูกหลานสนับสนุนทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้วยและไม่มีภาระใช้จ่ายในครอบครัวทำจึงส่งผลกระทบต่อความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม

มากกว่า ผู้สูงอายุที่มีรายจ่ายมาก ซึ่งสอดคล้องกับ รายจ่ายของครอบครัวจะส่งผลต่อความต้องการทางด้านจิตใจของผู้สูงอายุ (Buppha, 2017) และปัจจัยด้านการใช้จ่ายมีความสัมพันธ์กับสังคมผู้สูงอายุในด้านจิตใจใช้จ่ายเพื่อ การบริโภคภาคครัวเรือนขึ้นอยู่กับรายได้ของ บุคคลเป็นหลักดังนั้นในสังคมที่ผู้สูงอายุจำนวนมากมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพและมีฐานะยากจนซึ่งเป็นกรณีที่เกิดขึ้นในสังคมไทย (Manprasert, 2010) คุณภาพชีวิตด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีของผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง จาก การศึกษาอภิปรายได้ว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังมีความต้องการประกอบอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ เนื่องจากรายจ่ายในครอบครัวส่งผลต่อความต้องการทางด้านจิตใจของผู้สูงอายุ เพื่อไม่ต้องพึ่งพิงจากลูกหลาน สามารถใช้จ่ายในเรื่องต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้จาก การศึกษาในเรื่องสภาพความเป็นอยู่ พบว่า ผู้สูงอายุยังคงวิตกกังวลในเรื่องอุบัติเหตุจาก สภาพแวดล้อมในบ้าน ดังนั้นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีของผู้สูงอายุควรเน้นการจัดกลุ่มอาชีพโดยการส่งเสริมการประกอบอาชีพ เช่น อาชีพหลัก และ/หรือ อาชีพเสริมที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของผู้สูงอายุเพื่อสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ ทำให้ ผู้สูงอายุไม่ต้องพึ่งพาหรือเป็ดเบียนจากบุตรหลาน การหาแหล่งทุน หรือแหล่งสนับสนุนใน เรื่องปัจจัยสี่สำหรับผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน การจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการ การบริโภคที่เหมาะสมกับวัย รู้จักพอประมาณในการบริโภคเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันด้านสุขภาพที่ดีแก่ ผู้สูงอายุ การให้คำแนะนำ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์กับ ผู้สูงอายุ (Boonpadung, 2011)

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผู้สูงอายุได้เห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยพร้อมรับสิ่งใหม่ๆ และยังมีความต้องการในทุกๆด้าน แต่การเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ในแต่ละด้านนั้นมีความต้องการที่แตกต่างกันอีกทั้งปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการในด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมของผู้สูงอายุนั้นมีปัจจัยทั้งจากรายได้ สุขภาพ การศึกษา และการมีผู้ดูแลให้คำแนะนำและความใกล้ชิดของผู้ดูแลมีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมาก จึงควรมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรส่งเสริมให้ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมแก่ผู้สูงอายุให้เข้าใจมากขึ้นรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้ผู้สูงอายุเพื่อตอบสนองความต้องการคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการให้ความรู้เพื่อสังเคราะห์แนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิต
2. ส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมแก่ผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าใจถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมในสังคมปัจจุบันที่มีการพัฒนา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมของผู้สูงอายุระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนชนบท
2. ควรศึกษาความต้องการทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมของผู้สูงอายุและผู้ดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ให้ครอบคลุมเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้นและหาทางพัฒนาต่อไป

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

จากที่ผู้สูงอายุได้เห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยและยังต้องการที่จะรับเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ที่ดีต่อคุณภาพชีวิต ซึ่งจากการศึกษาได้เห็นว่าหากมีเทคโนโลยีทั้งทางการติดต่อสื่อสาร การดูแลตนเอง การช่วยพัฒนารายได้ จะก่อนให้เปิดคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ผู้สูงอายุ และสามารถพัฒนาชุมชนได้อย่างดียิ่งขึ้น

References

- Bunphadung, S. (2011). *Developing the quality of life of the elderly in the local area by using schools as a base According to the sufficiency economy principle (Phase 1)*, Journal of Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok.
- Buppha, B. (2017). *Factors Affecting Financial Investment of the Elderly in Sriracha Municipality, Chonburi Province*, Journal of Nakhon Phanom University, 7(3), 115-125.
- Cronbach, L.J. (1951). Coefficient Alpha and The Internal Structure of Tests. *Psychometrik*, 16 (3), 297 – 334.
- Demiris, D. (2009). *Older adults' attitudes towards and perceptions of 'smart home' technologies*. Retrieved from <https://doi.org>.
- Department of Provincial Administration. (2016). Statistics on the elderly of Thailand in 77 provinces. *Statistics system registers the Department of Provincial Administration*. (In Thai)
- Ketuwongsa, P. (2016). *Open a survey of Chiang Mai elderly leaders, whether they use instant messages or not and how in digital communication systems*. Retrieved from www.prachatham.com. (In Thai)
- Mihailidis, A. (2010). *The Acceptability of Home Monitoring Technology Among Community-Dwelling Older Adults and Baby Boomers*, Retrieved from <https://doi.org/10.1080/10400435.2008.10131927>
- Nodthaisong, P. (2018). *Elderly present and future*. Retrieved from www.nso.go.th.
- Oswald, T. & Cotton, S. (2015). Tablets can help elderly cross the 'digital divide'. Retrieved October 26, 2015, from <http://msutoday.msu.edu/news/2015/tablets-can-help-elderly-cross-the-digital-divide/>

- Pangputiphong, P. (2018). *Year 61 Thailand, stepping into an aging society*, Ministry of Public Health, Retrieved from <https://www.thaihealth.or.th>
- Phuprasert, P. (2018). *Elderly age 4.0, Digital-aware Not being deceived and violated*. Retrieved from www.mediafunfacts.in.th.
- Prachuapmoh, W. (2018). *Aging Society 4.0 Innovation to Support Health and Life*. Retrieved from www.thaihealth.or.th
- Shamshad, (2017). *Asia's Older People Are Key Players in the Global Development Agenda*. Retrieved from <https://thediplomat.com/>.
- Smith, A. (2014). *Older adults and technology use: Adoption is increasing, but many seniors remain isolated from digital use*. Retrieved from <http://www.pewinternet.org/2014/04/03/older-adults-and-technology-use/>
- United Nations. (2018). 2018 UNIDOP Celebrates Older Human Rights Champions. Retrieved from [https:// www.un.org/development/desa/ageing/international-day-of-older-persons-homepage/2018unidop.html](https://www.un.org/development/desa/ageing/international-day-of-older-persons-homepage/2018unidop.html)
- Vanichyanukoh, D., Anantho, S., Thongrin, S. (2017). The Process of Internet Acceptance for Developing the Quality of Life of Senior Citizens. *Journal of Dhonburi Rajabhat University*, 11(2), 60 – 73
- Zhang, J. & Umemuro, H. (2012). *Older adults' hedonic and eudaimonic well-being in information and communication technology activities*. *Gerontechnology* 2012, 10(4), 231-243.

สถานการณ์การให้บริการการแพทย์แผนไทยและการใช้ยาสมุนไพรของสถานบริการ
สาธารณสุขของรัฐในเขตสุขภาพที่ 2

Situation of Thai Traditional Medicine Service and Herbal Medicines using
in Government Public Health Facilities of the Regional Health 2

ธีรยา วรปานิ และ ปองพล วรปานิ

Teeraya Vorapani and Pongpol Vorapani

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสโขทัย

Sukhothai Provincial Public Health Office, Muang, Sukhothai

E-mail : freshy_jaa@yahoo.com and pongpol65@hotmail.com

(Received : January 3, 2021 Revised : April 28, 2022 Accepted : April 29, 2022)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การให้บริการแพทย์แผนไทยและการใช้ยาสมุนไพรของสถานบริการสาธารณสุขของรัฐในเขตสุขภาพที่ 2 โดยวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิแบบภาคตัดขวาง จากการทบทวนข้อมูลย้อนหลังจากโปรแกรม HDC TTM Service ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2559 ถึง 30 กันยายน 2562 ซึ่งคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นประชาชนที่มารับบริการการแพทย์แผนไทยและใช้ยาสมุนไพรของสถานบริการสาธารณสุขของรัฐในเขตสุขภาพที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเป็นค่าสถิติความถี่ (ร้อยละ) พบว่า สถานบริการของรัฐทุกจังหวัดในเขตสุขภาพที่ 2 มีร้อยละการให้บริการแพทย์แผนไทยเพิ่มมากขึ้นและผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัดกระทรวงสาธารณสุขปี 2560-2561 ร้อยละ 18.5 และร้อยละ 19 ตามลำดับ โดยผู้ป่วยได้รับการวินิจฉัยโรค 5 อันดับแรก ประกอบด้วย ลมปลายปัดขาดสัญญาณ 1 หลัง ลมปลายปัดขาดสัญญาณ 3 หลัง ลมปลายปัดขาดสัญญาณ 4 หลัง ลมปลายปัดขาดขา ลมจับโป่งแห้งเข้า ปวดกล้ามเนื้อ ปวดขา/ปวดเข่า/ปวดเท้า อาการไอ และท้องอืด นอกจากนี้ พบว่า มีการสั่งใช้ยาสมุนไพรเพิ่มมากขึ้นทุกปี ประกอบด้วย ยาน้ำแก้ไอมะขามป้อม ยาน้ำเชื่อมแก้ไอมะขามป้อม ยาเม็ดประสะมะแว้ง ยาเม็ดดอมมะแว้ง ยาแคปซูลฟ้าทะลายโจร และยาแคปซูลขมิ้นชัน ส่วนใหญ่เป็นยาในบัญชียาหลักแห่งชาติ คิดเป็นร้อยละ 49.33, 51.02 และ 58.92 ตามลำดับ ดังนั้นควรมีการวางแผนร่วมกันกับเครือข่ายและชุมชนในการให้ความรู้ประชาชนในการเข้าถึงบริการแพทย์แผนไทยและการใช้ยาสมุนไพร รวมถึงพัฒนาระบบบริการการแพทย์แผนไทยให้สอดคล้องกับนโยบายกระทรวงสาธารณสุข ผลลัพธ์ผ่านเกณฑ์ตามตัวชี้วัดกระทรวงสาธารณสุข รวมถึงประชาชนสามารถดูแลสุขภาพตนเองได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: สถานการณ์ให้บริการการแพทย์แผนไทย สถานการณ์การใช้ยาสมุนไพร ตัวชี้วัด

Abstract

The objective of this study was to investigate the situation of Thai Traditional Medicine Service and the use of herbal medicines in the public health center in the regional health 2. The secondary data was analyzed by cross-sectional analysis through reviewing historical data from HDC TTM Service program from 1 October 2016 to 30 September 2019. A specific sample was selected as people who received Thai Traditional Medicine and used herbal medicines at public health facilities in the regional health 2. The data was analyzed in the form of frequency (percentage). It was found that the percentage of Thai Traditional Medicine Service increased and passed the criteria of the Ministry of Public Health 2017-2018 at 18.5 percent and 19 percent respectively. The patients were diagnosed with the top 5 diseases including Lom Plai Pattakhat with Sanyan 1 of the back, Lom Plai Pattakhat with Sanyan 3 of the back, Lom Plai Pattakhat with Sanyan 4 of the back, Lom Plai Pattakhat of legs, Lom Jab Pong Haeng of knees, muscle pain/knee pain/foot pain, coughing and cough and flatulence. In addition, it was found that there has been an increase of herbal medicine every year. This included Indian Gooseberry cough medicine, Indian Gooseberry syrup cough medicine, Mawaeng capsules, Mawaeng soothing capsules, Andrographis Paniculata capsules and turmeric capsules. Most of them are in the National Drug Information or in 49.33, 51.02 and 58.92 percent respectively. Therefore, there should be a joint plan with the network and the community to educate the public on accessing Thai Traditional Medicine Service and the use of herbal medicine as well as developing the Thai Traditional Medicine Service system in accordance with the Ministry of Public Health policy. The results passed the criteria in accordance with the indicators of Ministry of Public Health. This can help citizens to be able to look after their own health sustainably.

Keywords: Situation of Thai traditional medicine service, Situation of herbal medicines using, Indicators

บทนำ

องค์การอนามัยโลกได้กำหนดยุทธศาสตร์การแพทย์ดั้งเดิม พ.ศ.2557-2566 มีเป้าหมาย 2 ประการ ประกอบด้วย การส่งเสริมการใช้การแพทย์แผนเดิมในการดูแลสุขภาพให้ประชาชนมีสุขภาพดีโดยเน้นคนเป็นศูนย์กลาง และส่งเสริมการใช้การแพทย์แผนเดิมที่มีประสิทธิภาพและปลอดภัย ซึ่งควบคุมการวิจัย ผลิตภัณฑ์ บุคลากรวิชาชีพ วิธีปฏิบัติในระบบสุขภาพอย่างเหมาะสม โดยมีวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ 3 ประการ คือ 1) กำหนดนโยบายระดับชาติและสร้างฐานความรู้เกี่ยวกับการแพทย์แผนดั้งเดิม 2) ส่งเสริมคุณภาพและความปลอดภัย โดยควบคุมกำกับผลิตภัณฑ์ วิธีปฏิบัติและบุคลากรวิชาชีพ ภายใต้การให้ความรู้และการฝึกปฏิบัติให้มีการพัฒนาทักษะ การบริการและการรักษาด้วยการแพทย์แผนดั้งเดิม 3) ส่งเสริมระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โดยบูรณาการการแพทย์แผนดั้งเดิมและการแพทย์เสริมเข้าในระบบสุขภาพแห่งชาติ (World Health Organization, 2013) ในประเทศไทยได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการแพทย์แผนไทยมาอย่างต่อเนื่อง โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 55 กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านการแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Constitution of the Kingdom of Thailand, 2017) รวมถึงรัฐบาลได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (ด้านสาธารณสุข) โดยเน้นพัฒนาระบบบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก (Strategy and Planning Division Office of the Permanent Secretary, 2018) และมีการจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข (National Health Reform Commission, 2017) โดยมีประเด็นการพัฒนาด้านบริการสาธารณสุขเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย และสมุนไพรเพื่อเศรษฐกิจ มุ่งหวังให้เกิดความมั่นคงในการนวดไทยและการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทย การแพทย์แผนไทยมีความมั่นคงในระบบบริการสุขภาพ และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) (National Economic and Social Development Board, 2017)

นอกจากนี้กระทรวงสาธารณสุขได้จัดตั้งกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกมาตั้งแต่ปี 2545 และจัดทำแผนยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ.2560-2564 (Strategy and Planning Division Office of the Permanent Secretary, 2017) สอดคล้องกับแผนพัฒนาสุขภาพ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564 โดยมี 4 ยุทธศาสตร์หลัก คือ การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคเป็นเลิศ บริการเป็นเลิศ บุคลากรเป็นเลิศ และบริหารเป็นเลิศด้วยธรรมาภิบาล โดยมีอัตราการเข้าถึงบริการแพทย์แผนไทย ร้อยละ 70 เป็นตัวชี้วัดระดับองค์การและในปีงบประมาณ 2562 กำหนดตัวชี้วัดตามการพัฒนาระบบบริการสุขภาพเป็นร้อยละของผู้ป่วยนอกทั้งหมดที่ได้รับบริการตรวจ วินิจฉัย รักษาโรค ด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ประกอบกับกระทรวงสาธารณสุขได้สนับสนุนให้มีการรักษาผู้ป่วยด้วยการแพทย์แผนไทยผสมผสานกับการแพทย์แผนปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นให้มีการรักษาแบบองค์รวมทั้งเชิงรับและเชิงรุกด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย ทั้งการนวดไทย การอบสมุนไพร การประคบสมุนไพร และการใช้ยาสมุนไพร ซึ่งในปัจจุบันบัญชียาหลัก

แห่งชาติด้านสมุนไพร พ.ศ.2564 ได้มียาสมุนไพรทั้งหมด 94 รายการ (Announcement of the National Drug System Board, 2022) รวมถึงในปี พ.ศ.2561 กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกได้กำหนดให้รายการยาสมุนไพรที่สามารถใช้ทดแทนยาแผนปัจจุบันทั้งหมด 31 รายการ โดยมีงานวิจัยรองรับถึงประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในการใช้ยาสมุนไพรทดแทนยาแผนปัจจุบันหลายรายการ เช่น ยาเถาวัลย์เปรียง ยานวดไพล ยาฟ้าทะลายโจร ยาขมิ้นชัน ยาชุมเห็ดเทศ (Harinawan *et.al*, 2009) นอกจากนี้ในเขตสุขภาพที่ 2 มีโรงพยาบาลของรัฐที่ผลิตยาสมุนไพรผ่านมาตรฐาน GMP จำนวน 3 โรงพยาบาล ประกอบด้วย โรงพยาบาลบ้านตาก จังหวัดตาก โรงพยาบาลบางกระพุ่ม จังหวัดพิษณุโลก โรงพยาบาลพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ อย่างไรก็ตามมีอีกหลายโรงพยาบาลที่มีการผลิตยาสมุนไพร เพื่อใช้เป็นทางเลือกในการรักษาผู้ป่วยอีกหลายโรงพยาบาล ซึ่งการสนับสนุนให้มีการใช้บริการการแพทย์แผนไทยเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนสนับสนุนการใช้ยาสมุนไพร จะทำให้ประชาชนมีทางเลือกให้การรักษา และสามารถดูแลตนเองได้เมื่อเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อย รวมถึงสามารถกระตุ้นเศรษฐกิจไทยจากการปลูกสมุนไพรพร้อมด้วย นอกจากนี้มีหลายโรค เช่น โรคมะเร็ง หรือ อัมพฤกษ์/อัมพาต สามารถรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยแบบประคับประคอง รวมถึงฟื้นฟูสภาพได้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการสั่งใช้ยาสมุนไพรมีหลายประการ เช่น ผู้สั่งใช้ยาไม่มีข้อมูลไม่เพียงพอ ผู้สั่งใช้ยาไม่เชื่อมั่นยาสมุนไพร และยาสมุนไพรมีราคาสูง ผู้สั่งใช้ยาไม่รู้จักขนาดยา และสรรพคุณของยา (Meksawasdichai, 2019) ดังนั้นเพื่อให้ดำเนินงานสอดคล้องกับตัวชี้วัดกระทรวงสาธารณสุข รวมถึงการพัฒนาระบบการให้บริการผู้ป่วยด้วยการแพทย์แผนไทยและการสั่งใช้ยาสมุนไพร เพื่อให้ผู้ป่วยมีทางเลือกในการรักษาและได้รับการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสถานการณ์การให้บริการการแพทย์แผนไทยและการใช้ยาสมุนไพรของสถานบริการสาธารณสุขของรัฐในเขตสุขภาพที่ 2 เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาระบบบริการการแพทย์แผนไทยให้สอดคล้องกับนโยบายกระทรวงสาธารณสุข ผลลัพธ์ผ่านเกณฑ์ตามตัวชี้วัด ตลอดจนการกระตุ้นให้มีการใช้ยาสมุนไพรทดแทนยาแผนปัจจุบันเพิ่มมากขึ้น รวมถึงประชาชนสามารถดูแลสุขภาพตนเองได้ และกระตุ้นเศรษฐกิจไทยได้อย่างยั่งยืนอีกด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การให้บริการการแพทย์แผนไทยของสถานบริการสาธารณสุขของรัฐในเขตสุขภาพที่ 2
2. เพื่อศึกษาสถานการณ์การใช้ยาสมุนไพรของสถานบริการสาธารณสุขของรัฐในเขตสุขภาพที่ 2

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีวิจัย เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิแบบภาคตัดขวางเกี่ยวกับการให้บริการการแพทย์แผนไทย โดยทบทวนข้อมูลย้อนหลังจากโปรแกรม HDC TTM Service ของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2559 ถึง 30 กันยายน 2562 เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นระยะเวลา 6 เดือน ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2562 ถึง 31 มีนาคม 2563

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชาชนที่มารับบริการการแพทย์แผนไทยและใช้ยาสมุนไพรของสถานบริการสาธารณสุขของรัฐในเขตสุขภาพที่ 2 ระหว่างปีงบประมาณ 2560-2562 โดยเก็บข้อมูลเป็นความลับ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบบันทึกข้อมูลการให้บริการการแพทย์แผนไทยและการใช้ยาสมุนไพร ซึ่งผ่านการตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนาเป็นจำนวนและร้อยละ

ขอบเขตการวิจัย งานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิแบบภาคตัดขวางเกี่ยวกับประชาชนที่มารับบริการการแพทย์แผนไทยและใช้ยาสมุนไพรของสถานบริการสาธารณสุขของรัฐในเขตสุขภาพที่ 2 ซึ่งครอบคลุมด้านการรักษา ด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการฟื้นฟูสภาพด้วยการแพทย์แผนไทย โดยมุ่งเน้นวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกการรักษาด้วยการนวดไทย การอบสมุนไพร การประคบสมุนไพร และการใช้ยาสมุนไพร โดยทบทวนข้อมูลย้อนหลังจากโปรแกรม HDC TTM Service ของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2559 ถึง 30 กันยายน 2562

นิยามศัพท์

การแพทย์แผนไทย หมายถึง กระบวนการทางการแพทย์เกี่ยวกับการตรวจ วินิจฉัย บำบัด รักษา หรือป้องกันโรค หรือการส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพของมนุษย์หรือสัตว์ การผดุงครรภ์ การนวดไทย และให้หมายความรวมถึงการเตรียมการผลิตยาแผนไทย และการประดิษฐ์อุปกรณ์และเครื่องมือทางการแพทย์ ทั้งนี้ โดยอาศัยความรู้หรือตำราที่ได้รับการถ่ายทอดและพัฒนาสืบต่อกันมา (The Protection and Promotion of Thai Traditional Medical Knowledge Act, B.E., 1999)

ยาสมุนไพร หมายถึง ยาที่ได้จากพืชกษชาติ สัตว์ หรือแร่ ซึ่งมีได้ผสม ประุง หรือแปรสภาพ (Drug Act, B.E., 1967)

สถานการณ์ให้บริการการแพทย์แผนไทย หมายถึง เหตุการณ์การให้บริการการแพทย์แผนไทย ครอบคลุมด้านการรักษา ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค และด้านการฟื้นฟูสภาพด้วยการแพทย์แผนไทย (Khunpitak, 2016)

สถานการณ์การใช้ยาสมุนไพร หมายถึง เหตุการณ์จากการใช้ยาที่ได้จากพืชกษชาติ สัตว์ หรือแร่ ซึ่งมีได้ผสม ประุง หรือแปรสภาพ

ผลการวิจัย

1. สถานการณ์การให้บริการด้านการแพทย์แผนไทยของสถานบริการสาธารณสุขของรัฐในเขต
สุขภาพที่ 2 ระหว่างปี 2560 – 2562 มีดังนี้

การให้บริการด้านการแพทย์แผนไทย

จากการทบทวนข้อมูลในฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์จากโปรแกรม HDC TTM Service พบว่า ในปี 2560 – 2561 สถานบริการของรัฐในเขตสุขภาพที่ 2 มีการให้บริการการแพทย์แผนไทยเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตามในปี 2562 มีการให้บริการการแพทย์แผนไทยลดลง ในขณะที่การให้บริการทั้งหมดก็ลดลงอีกด้วย เมื่อวิเคราะห์รายจังหวัด พบว่า ในปี 2560 – 2562 จังหวัดอุดรดิตถ์มีการให้บริการแพทย์แผนไทย ร้อยละ 28.05, 28.94, 24.37 ตามลำดับ ซึ่งผลลัพธ์มากกว่าจังหวัดอื่นในทุกปี นอกจากนี้ พบว่า ทุกจังหวัดในเขตสุขภาพที่ 2 มีการให้บริการการแพทย์แผนไทยผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัดกระทรวงสาธารณสุขปี 2560-2561 โดยกำหนดเกณฑ์เป็นร้อยละ 18.5 และ 19 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามในปี 2562 จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดเดียวที่ไม่ผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัดกระทรวงสาธารณสุข ร้อยละ 19.5 รายละเอียดดังรูปที่ 1

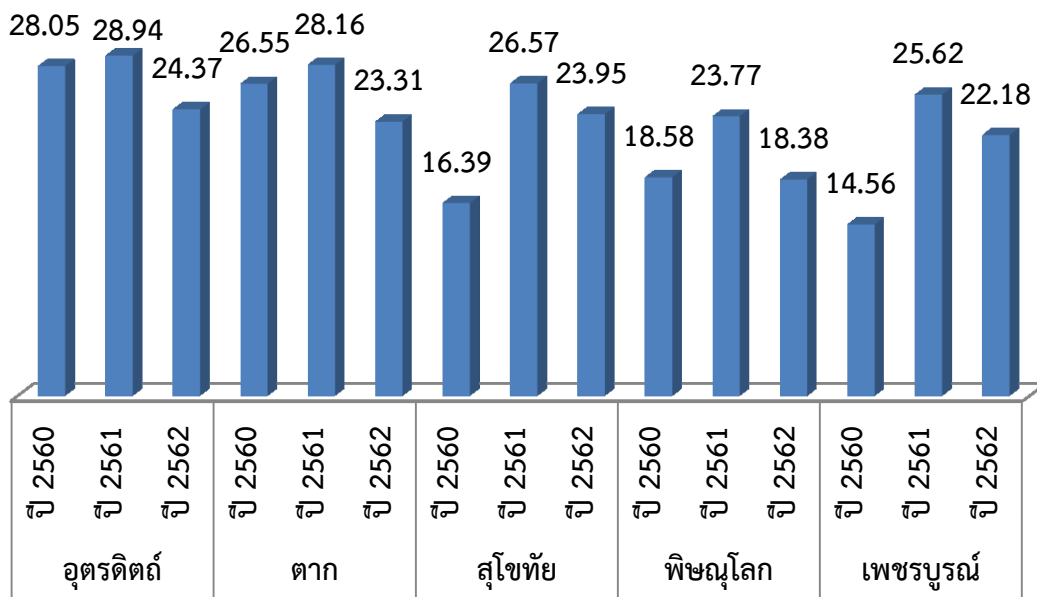

Figure 1 Percentage of providing Thai Traditional Medicine Services at Public Health care facilities in the Regional Health 2

การให้บริการนวดไทย อบสมุนไพร และประคบสมุนไพร

เมื่อวิเคราะห์การให้บริการนวดไทยปี 2560-2562 พบว่า จังหวัดสุโขทัยและพิษณุโลกมีจำนวนครั้งการนวดไทยเพิ่มขึ้นทุกปี อย่างไรก็ตามเมื่อวิเคราะห์ร้อยละการให้บริการแพทย์แผนไทย พบว่า จังหวัดอุดรดิตถ์และเพชรบูรณ์มีการนวดไทยเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 18.01, 19.29, 24.12 และร้อยละ 38.43, 40.02, 40.14 ตามลำดับ ส่วนจังหวัดสุโขทัยมีการอบสมุนไพรเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 53.50, 65.23, 71.05 ตามลำดับ นอกจากนี้พบว่าจังหวัดเพชรบูรณ์มีการประคบสมุนไพรเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 21.71, 37.68, 43.57 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 1

Table 1 Thai massage, Herbal steam and Herbal compress

จังหวัด	จำนวนครั้งการนวดไทย			จำนวนครั้งการอบสมุนไพร			จำนวนครั้งการประคบสมุนไพร		
	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562
อุดรดิตถ์	125767	115689	90197	2940	3063	4551	4900	4901	6559
ตาก	93355	100877	100262	4900	4901	6559	79698	57385	57702
สุโขทัย	41537	51972	63507	5678	8353	9448	59926	46750	54690
พิษณุโลก	122992	128809	151963	5794	9907	10194	49668	70713	107373
เพชรบูรณ์	85969	89301	88319	9012	24310	19850	85890	71224	71881

การส่งเสริมสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

เมื่อวิเคราะห์ในภาพรวม พบว่า ในปี 2560-2561 ทุกจังหวัดมีแนวโน้มการให้บริการด้วยการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกเพิ่มมากขึ้น และมีแนวโน้มการให้บริการด้วยการแพทย์ทางเลือกเพิ่มขึ้นทุกปี นอกจากนี้เมื่อวิเคราะห์จำนวนครั้งการให้บริการด้วยการแพทย์แผนไทย พบว่าทุกจังหวัดมีการให้บริการด้วยการแพทย์แผนไทยเพิ่มมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบระหว่างปี 2561 และปี 2562 แต่มีการให้บริการด้วยการแพทย์แผนไทยลดลงเมื่อเปรียบเทียบระหว่างปี 2560 และปี 2561 รวมถึงจังหวัดอุดรดิตถ์มีจำนวนครั้งการให้บริการด้วยการแพทย์แผนไทยลดลงทุกปีอีกด้วย รายละเอียดดังตารางที่ 2

Table 2 Herbal promotion through Thai Traditional and Alternative Medicine

จังหวัด	จำนวนครั้งการให้บริการด้วย การแพทย์แผนไทย			จำนวนครั้งการให้บริการด้วย การแพทย์ทางเลือก			รวม		
	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562
อุดรดิตถ์	235884	223635	55729	60777	144223	40687	296661	279364	184910
ตาก	156401	75763	148918	83485	154505	58568	232164	232403	213073
สุโขทัย	85927	37363	246292	74644	179451	59085	123290	320936	238536
พิษณุโลก	102761	32746	153006	40981	135019	38808	135509	193987	173827
เพชรบูรณ์	113335	38338	320692	157474	285447	118886	151673	478166	404333

2. ปัญหาสุขภาพที่ผู้ป่วยมารับบริการด้วยการแพทย์แผนไทย พบว่า 5 อันดับอาการหรือโรคที่ได้รับการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยของแต่ละจังหวัดแตกต่างกัน โดยในปี 2560-2562 จังหวัดอุดรธานีมีอาการหรือโรคที่ได้รับการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทย 5 อันดับแรก ประกอบด้วย ลมปลายปัสสาวะสัญญาณ 3 หลัง ลมปลายปัสสาวะสัญญาณ 1 หลัง ลมปลายปัสสาวะสัญญาณ 4 หลัง ลมปลายปัสสาวะ และลมจับโป่งแห้งเข้า ในปี 2560-2561 จังหวัดตากมักพบผู้ป่วยมาด้วยอาการไอ ปวดกล้ามเนื้อ ปวดขา/ปวดเข่า/ปวดเท้า และท้องอืด ส่วนจังหวัดสุโขทัยมารักษาด้วยอาการไอ ปวดกล้ามเนื้อ ท้องอืด และลมปลายปัสสาวะสัญญาณ 3 หลัง อย่างไรก็ตามในปี 2561-2562 จังหวัดพิษณุโลกมักพบมาด้วยอาการไอ และลมปลายปัสสาวะสัญญาณ 3 หลัง รายละเอียดดังรูปที่ 2-6

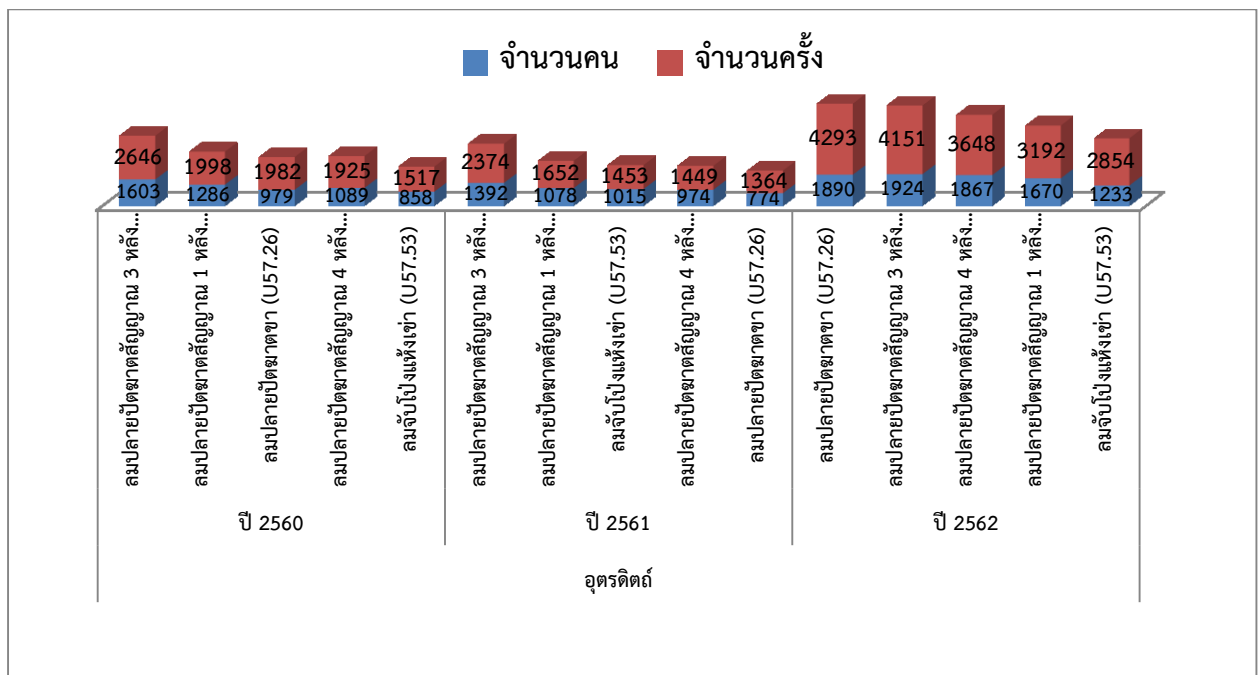

Figure 2 Ranking of diseases in Thai Traditional Medicine treatment of government health care facilities in Uttaradit Province

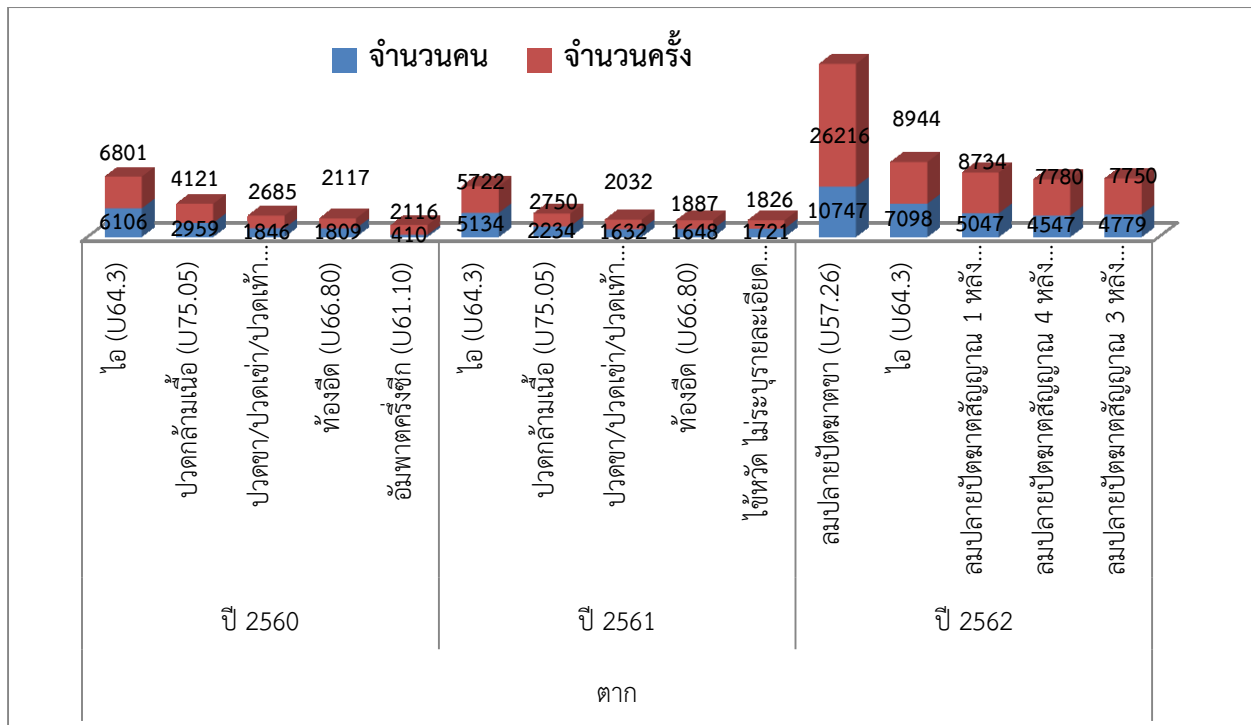

Figure 3 Ranking of diseases in Thai Traditional Medicine treatment of government health care facilities in Tak Province

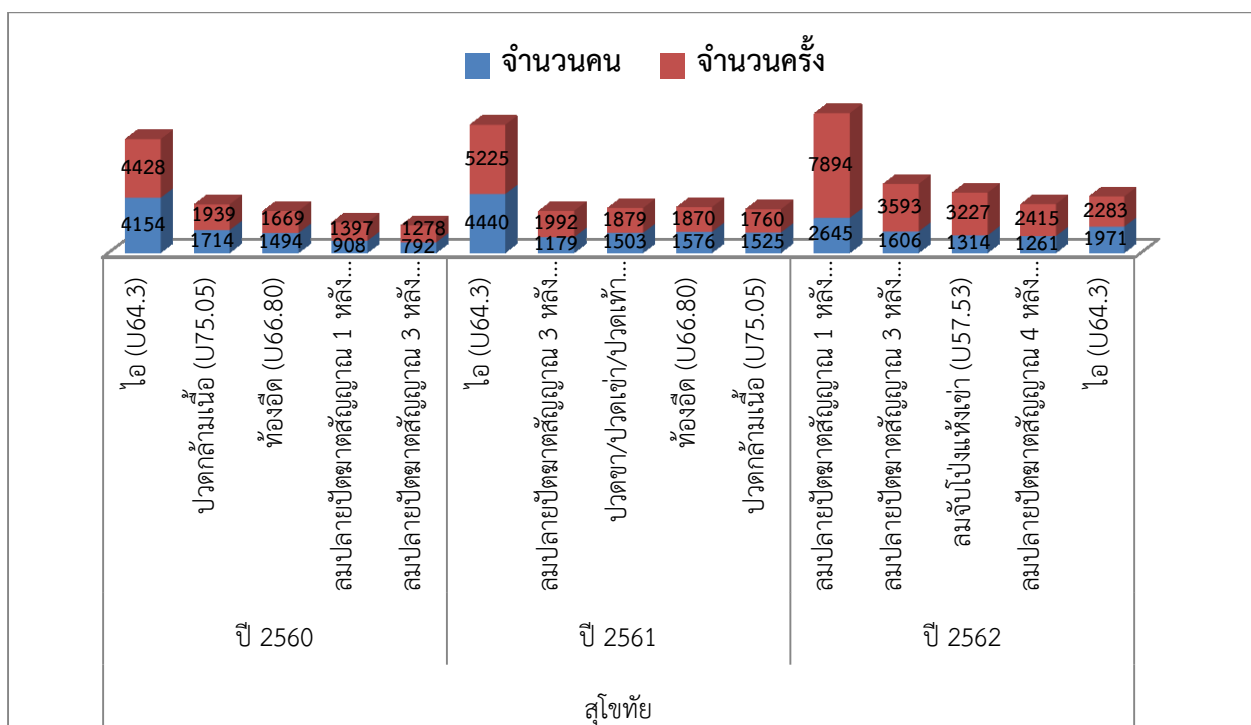

Figure 4 Ranking of diseases in Thai Traditional Medicine treatment of government health care facilities in Sukhothai Province

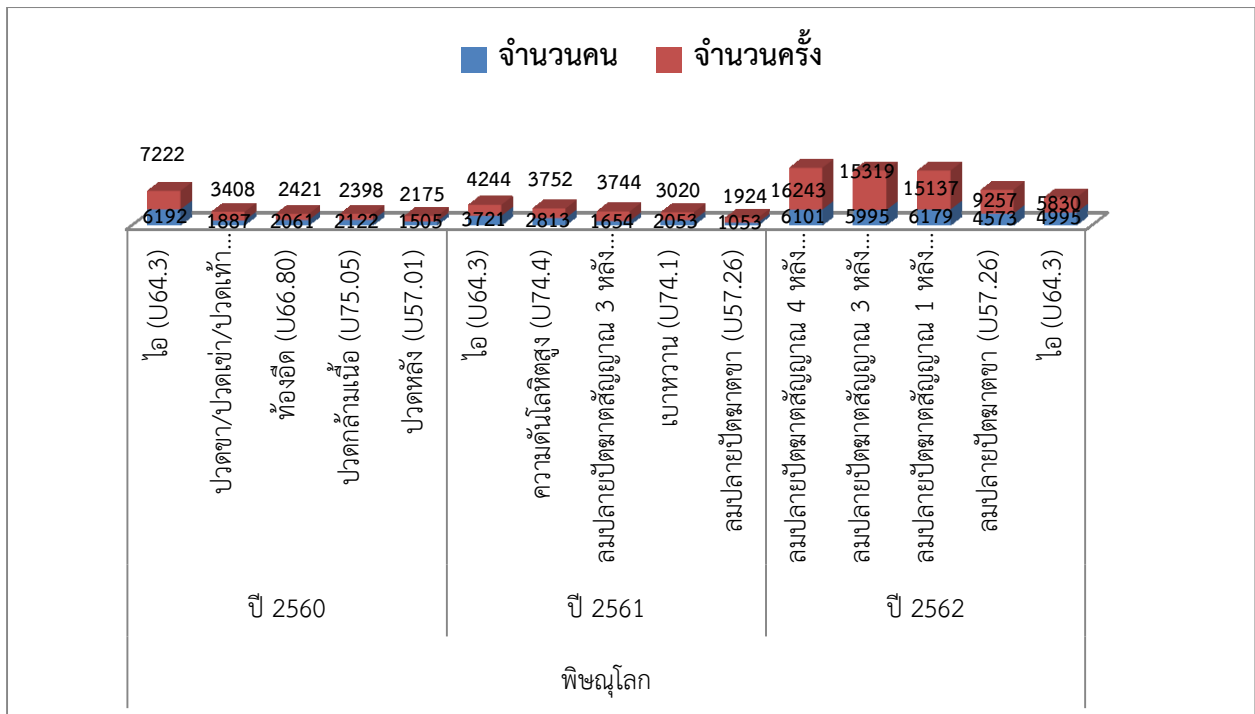

Figure 5 Ranking of diseases in Thai Traditional Medicine treatment of government health care facilities in Phitsanulok Province

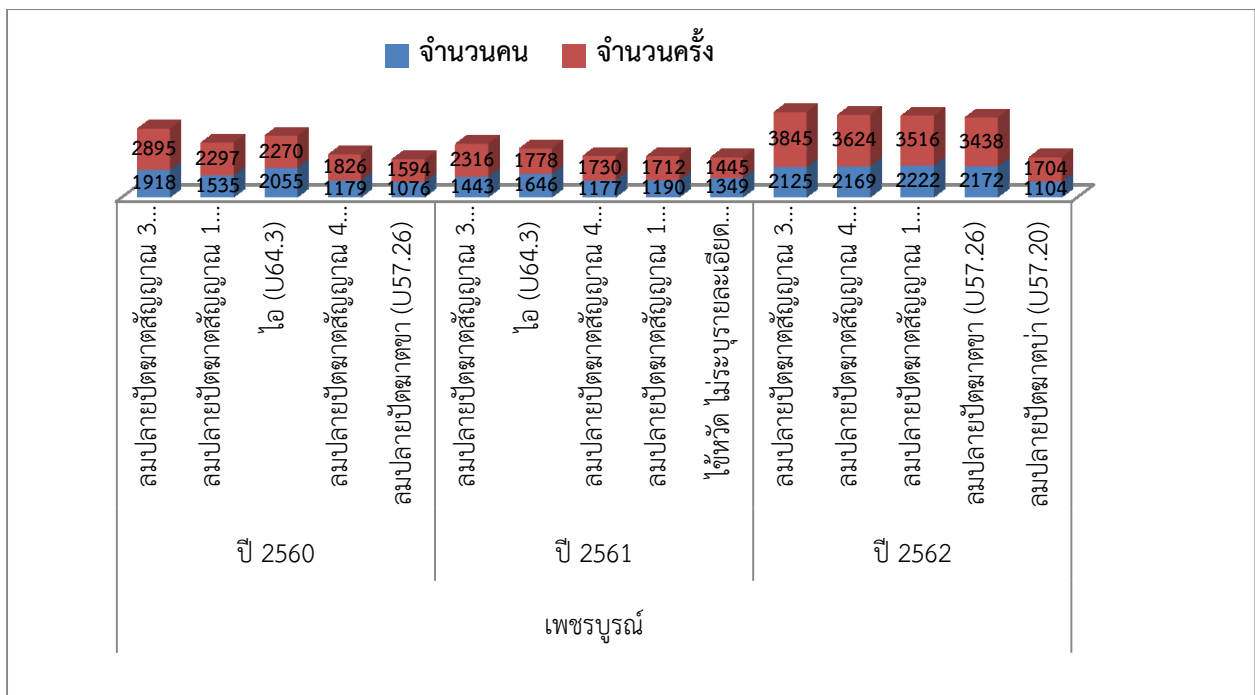

Figure 6 Ranking of diseases in Thai Traditional Medicine treatment of government health care facilities in Phetchabun Province

3. สถานการณ์การใช้ยาสมุนไพรของสถานบริการสาธารณสุขของรัฐในเขตสุขภาพที่ 2 ระหว่างปี 2560-2562 มีดังนี้

การใช้ยาสมุนไพร

ในปี 2560-2562 ทุกจังหวัดในเขตสุขภาพที่ 2 มีจำนวนครั้งในการใช้ยาสมุนไพรเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยส่วนใหญ่ผู้ใช้ยาสมุนไพรมักเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยจังหวัดอุดรดิตถ์ส่วนใหญ่มีการสั่งใช้ยาสมุนไพร ประกอบด้วย ยาน้ำแก้ไอมะขามป้อม ยาเม็ดประสะมะแว้ง ยาแคปซูลขมิ้นชัน จังหวัดตากส่วนใหญ่มีการสั่งใช้ยาสมุนไพร ประกอบด้วย ยาน้ำเชื่อมแก้ไอมะขามป้อม ยาน้ำแก้ไอผสมมะขามป้อม ยาแคปซูลขมิ้นชัน และยาแคปซูลฟ้าทะลายโจร จังหวัดสุโขทัยส่วนใหญ่มีการสั่งใช้ยาสมุนไพร ประกอบด้วย ยาเม็ดประสะมะแว้ง ยาแคปซูลขมิ้นชัน และยาแคปซูลฟ้าทะลายโจร นอกจากนี้จังหวัดพิษณุโลกส่วนใหญ่มีการสั่งใช้ยาสมุนไพร ประกอบด้วย ยาเม็ดอมมะแว้ง ยาแคปซูลขมิ้นชัน และยาแคปซูลฟ้าทะลายโจร จังหวัดเพชรบูรณ์ส่วนใหญ่มีการสั่งใช้ยาสมุนไพร ประกอบด้วย ยาเม็ดอมมะแว้ง ยาแก้ไอมะขามป้อมและยาแคปซูลฟ้าทะลายโจร รายละเอียดดังรูปที่ 7-12

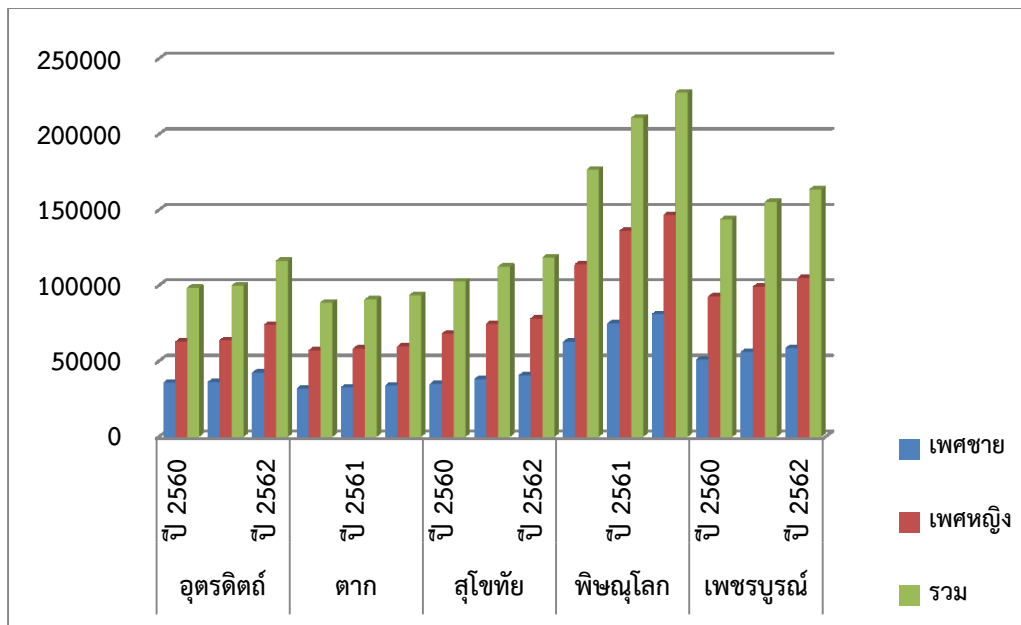

Figure 7 The use of herbal medicines at Public Health Facilities in the Regional Health, Year 2017-2019

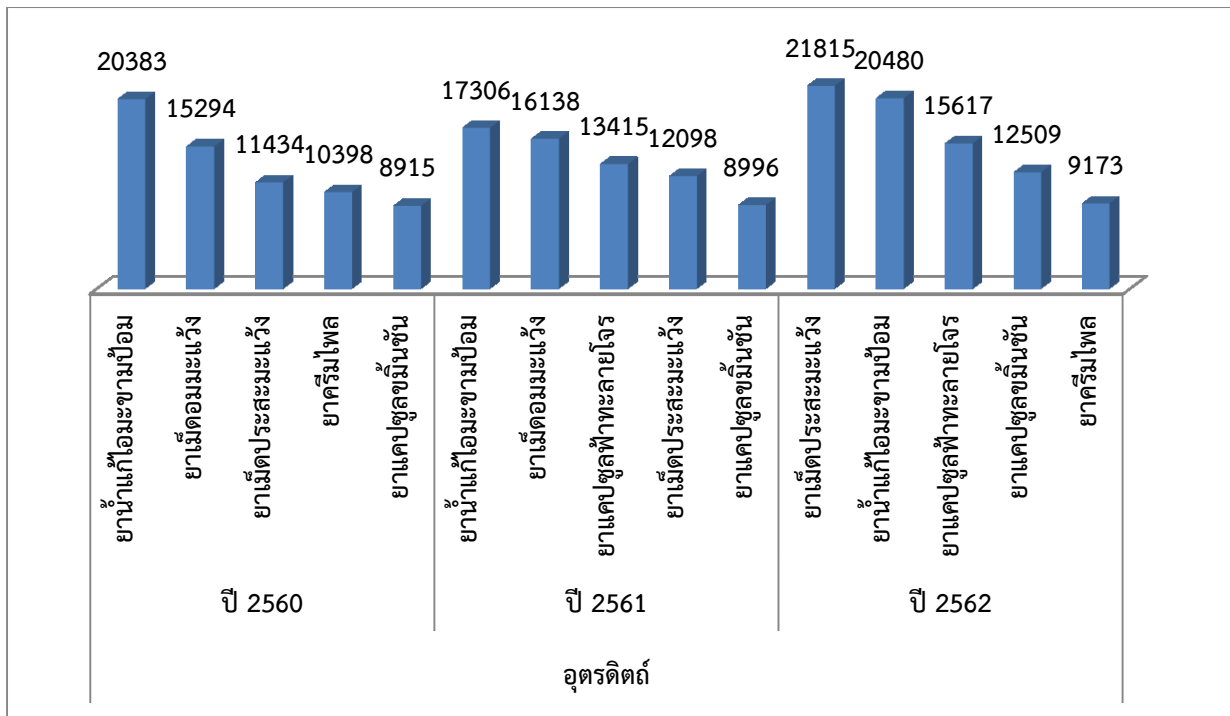

Figure 8 Number of times to use herbal medicines by government health care centers in Uttaradit Province

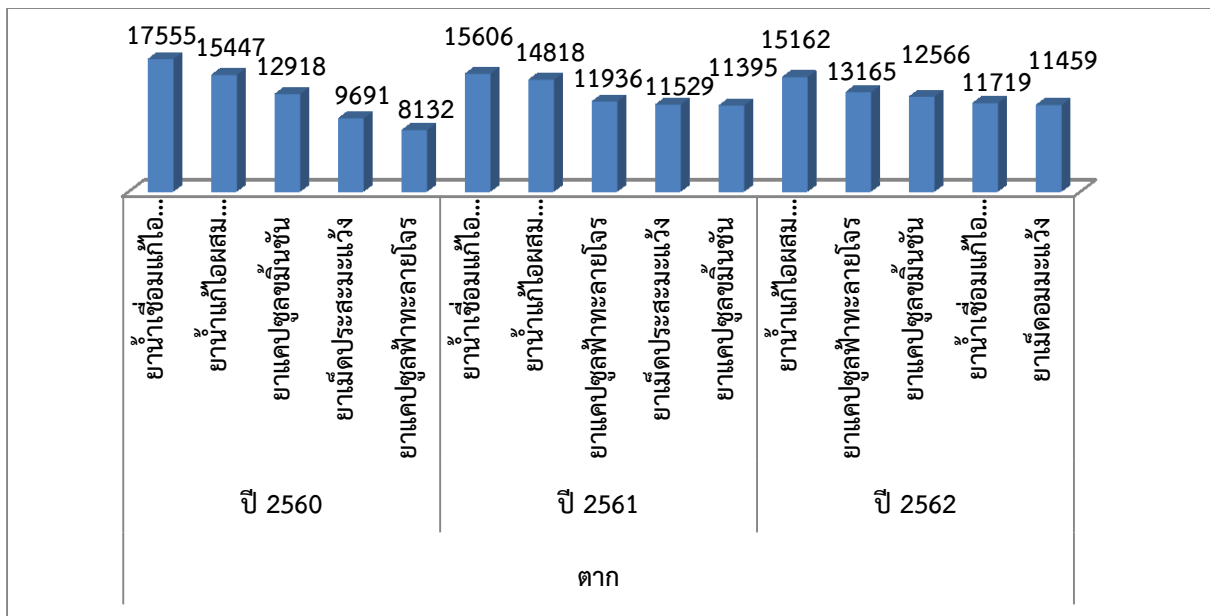

Figure 9 Number of times to use herbal medicines by government health care facilities in Tak Province

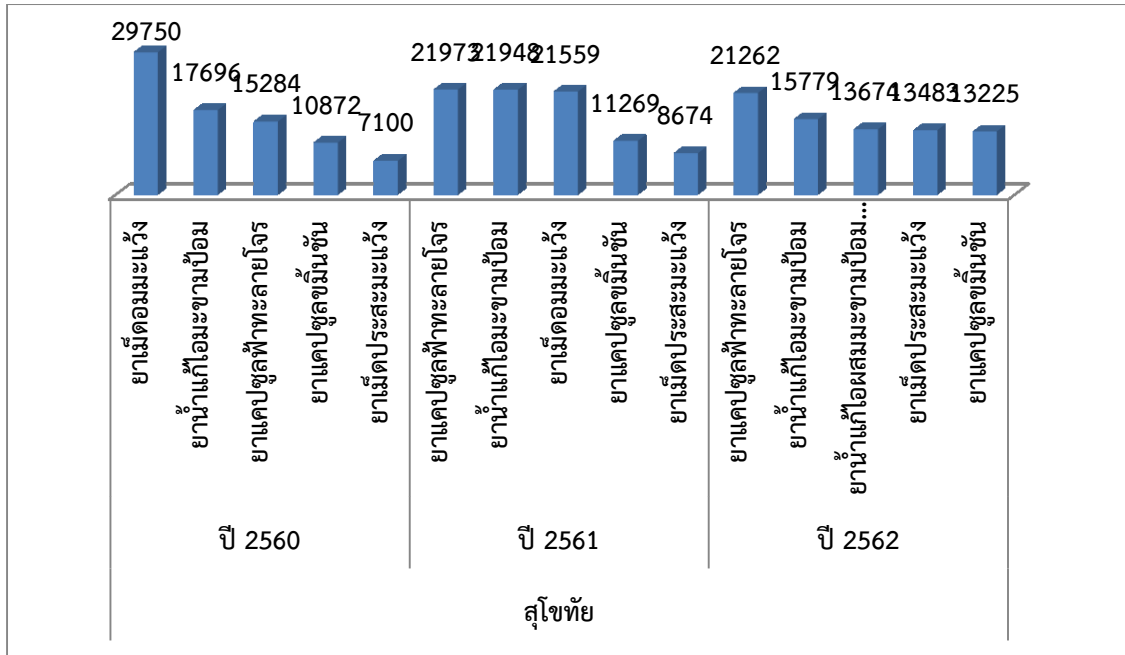

Figure 10 Number of times to use herbal medicines by government health care facilities in Sukhothai Province

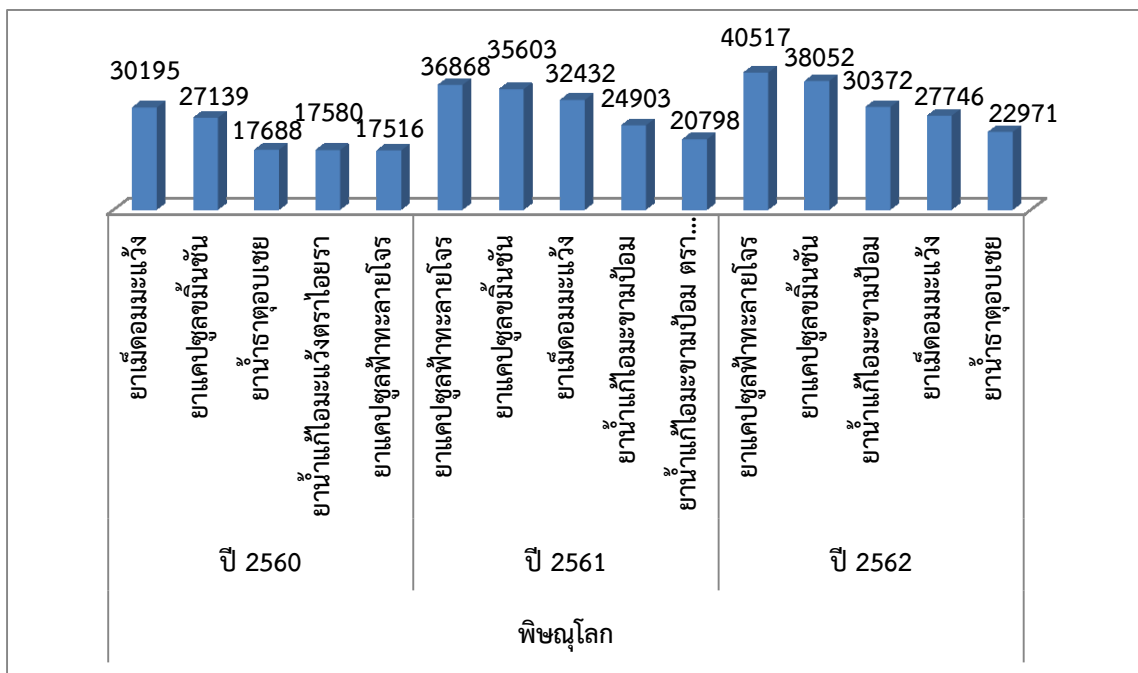

Figure 11 Number of times to use herbal medicines by government health care facilities in Phitsanulok Province

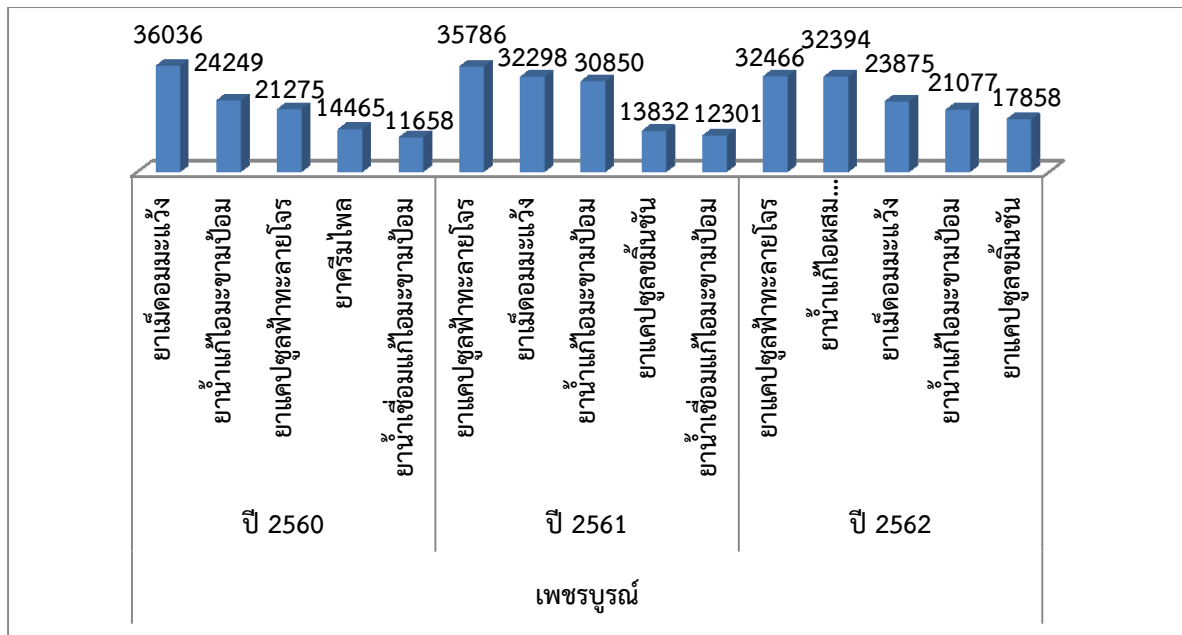

Figure 12 Number of times to use herbal medicines by government health care facilities in Phetchabun Province

การใช้ยาสมุนไพรตามบัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ.2561

เมื่อวิเคราะห์การใช้ยาสมุนไพรตามบัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ.2561 พบว่า ในปี 2560-2562 ทุกจังหวัดในเขตสุขภาพที่ 2 มีแนวโน้มการใช้ยาสมุนไพรตามบัญชียาหลักแห่งชาติเพิ่มขึ้นทุกปี คิดเป็นร้อยละ 49.33, 51.02 และ 58.92 ตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์ในรายจังหวัด พบว่า ทุกจังหวัดมีการใช้ยาสมุนไพรตามบัญชียาหลักแห่งชาติเพิ่มขึ้นทุกปีเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามมีจังหวัดตากเพียงจังหวัดเดียวที่มีร้อยละการใช้ยาสมุนไพรตามบัญชียาหลักแห่งชาติลดลงเพียงเล็กน้อยเมื่อเปรียบเทียบระหว่างปี 2561-2562 ซึ่งมีค่าเป็นร้อยละ 53.76, 52.97 ตามลำดับ รายละเอียดดังรูปที่ 13

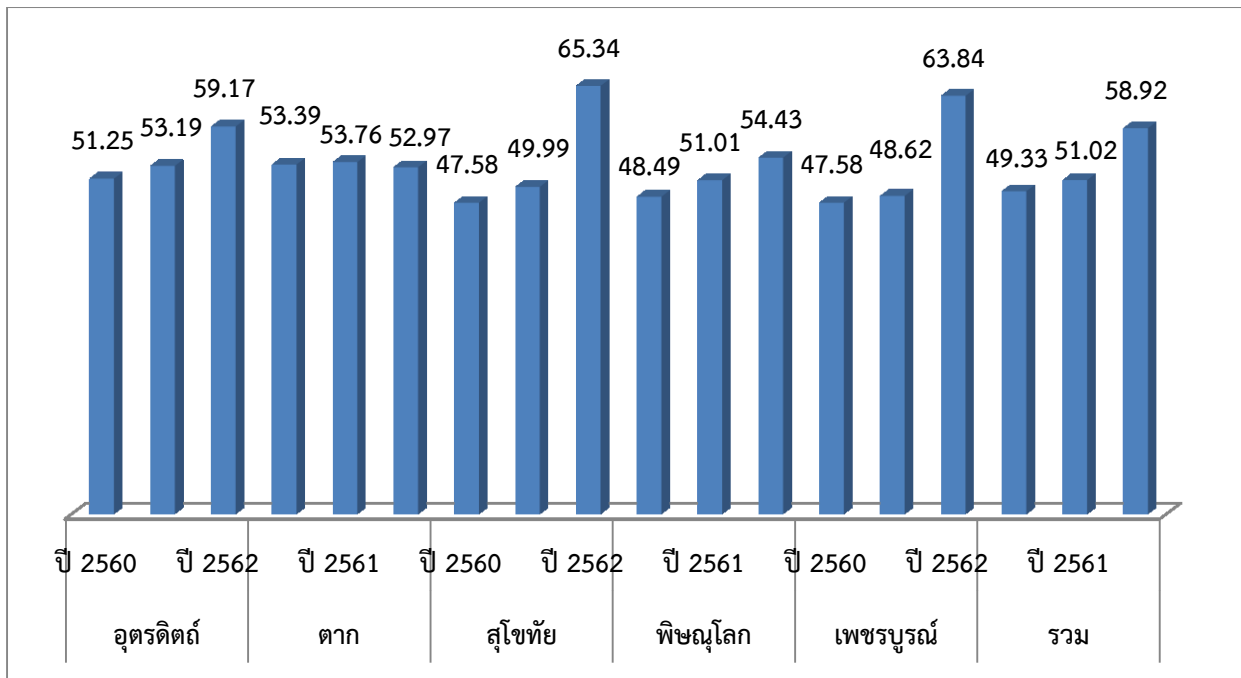

Figure 13 Percentage of herbal medicine use according to the National Drug List B.E. 2561

การอภิปรายผล

สถานบริการสาธารณสุขของรัฐมีการให้บริการแพทย์แผนไทยแบบองค์รวมในการป้องกันโรค การรักษาโรค การฟื้นฟูสภาพและการส่งเสริมสุขภาพ (Khunpitak *et.al.*, 2019) ประกอบด้วย การนวดไทย การอบสมุนไพร การประคบสมุนไพร การส่งเสริมสุขภาพ การดูแลหญิงหลังคลอด และการใช้ยาสมุนไพร ซึ่งการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยทั้งการนวดไทย การประคบสมุนไพร การอบสมุนไพร และการใช้ยาสมุนไพรเป็นเลือกในการรักษาผู้ป่วยที่มีอาการปวด (Chaihomros, 2021; Manoy *et. al.*, 2021) คลายกล้ามเนื้อ และช่วยให้เลือดไหลเวียนดีขึ้น (Nootim *et.al.*, 2019) รวมถึงลดผลข้างเคียงจากการใช้ยาแผนปัจจุบัน นอกจากนี้พบว่า การอบไอน้ำสมุนไพรใช้ยาสมุนไพรหลายชนิดที่มีน้ำมันหอมระเหยและสารสำคัญที่ช่วยบรรเทาอาการหวัดคัดจมูกได้ รวมถึงช่วยลดความดันโลหิตได้อีกด้วย (Srirattayawong *et. al.*, 2021) รวมถึงมีการนำยาสมุนไพรหลายตัวมาใช้ทดแทนยาแผนปัจจุบัน เพื่อเป็นทางเลือกในการรักษาหรือลดผลข้างเคียงจากการใช้ยาแผนปัจจุบันได้ เช่น การใช้ยาแก้ปวด การใช้ยารักษาโรคมะเร็ง รัฐบาลและกระทรวงสาธารณสุขจึงกำหนดนโยบายสนับสนุนการให้บริการการแพทย์แผนไทยและกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน รวมถึงการให้บริการแพทย์แผนไทยครอบคลุมทุกสิทธิการรักษาพยาบาล ส่งผลให้สถานบริการของรัฐทุกจังหวัดในเขตสุขภาพที่ 2 มีร้อยละการให้บริการแพทย์แผนไทยเพิ่มมากขึ้นและผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัดกระทรวงสาธารณสุขปี 2560-2561 ร้อยละ 18.5 และร้อยละ 19 ตามลำดับ โดยผู้ป่วยได้รับการวินิจฉัยโรค 5 อันดับแรก ประกอบด้วย ลมปลายปัสสาวะ สัญญาณ 1 หลัง ลมปลายปัสสาวะสัญญาณ 3 หลัง ลมปลายปัสสาวะสัญญาณ 4 หลัง ลมปลายปัสสาวะขา ลมจับโป่งแห้งเข้า ปวดกล้ามเนื้อ ปวดขา/ปวดเข่า/ปวดเท้า อาการไอ และท้องอืด ทำให้จังหวัดอุดรดิตถ์และเพชรบูรณ์มีร้อยละการให้บริการนวดไทยเพิ่มขึ้นทุกปีเป็นร้อยละ 18.01, 19.29, 24.12 และร้อยละ 38.43,

2.1 ควรค้นหาปัญหาเชิงลึกในการให้บริการการแพทย์แผนไทยและการใช้ยาสมุนไพรระดับเขต

2.2 ควรศึกษาปัจจัยและความต้องการของประชาชนในการเข้าถึงบริการการแพทย์แผนไทยในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จะช่วยตอบสนองความต้องการของประชาชนและการรักษามีประสิทธิภาพสูงสุด

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

ข้อมูลที่ได้นำไปใช้ในการวางแผนร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล เครือข่ายสาธารณสุข และชุมชน ในการให้ความรู้ประชาชนเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยและการใช้สมุนไพร รวมถึงทำงานร่วมกันหมอพื้นบ้านในชุมชน ช่วยให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับสมุนไพร กระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชนจากการใช้สมุนไพรและแปรรูปสมุนไพร รวมถึงเพิ่มการบริการการแพทย์แผนไทย และอนุรักษ์ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยอีกด้วย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่แพทย์แผนไทยและบุคลากรสาธารณสุขในสถานบริการของรัฐในเขตสุขภาพที่ 2 ที่ช่วยอนุเคราะห์ข้อมูลตลอดจนให้คำแนะนำทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

References

- Announcement of the National Drug System Board. (2022). Government gazette Volume 139, Special Chapter 41 D. 18 February 2022. (In Thai)
- Chaihomros N. (2021). The Comparative study of the effectiveness of the common Thai massage and the court-type Thai massage on pain at shoulder, neck and head, Nakhon Pathom Hospital. *Journal of Traditional Thai Medical Research*, 7(1), January-June. 67-83. (In Thai)
- Constitution of the Kingdom of Thailand. Section 55. Government gazette Volume 134, Chapter 40 A. 6 April 2017. 15. Retrieved from <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF> (In Thai)
- Drug Act, B.E. (1967). Herbal Medicine. Retrieved from https://www.pharmacycouncil.org/share/file/file_1489.3.พระราชบัญญัติยาพ.ศ.2510_แก้ไขเพิ่มเติม.pdf (In Thai)
- Harinawan P., Damnoensawat W., Srikajang P., Maneewong N. (2009). Usage of Herbal Alternatives to Modern Medicine in Lampang Hospital and Community Hospitals in Lampang Province. *Journal of Health Systems Research*, 3(3), Jul.-Sept., 412-418. (In Thai)

- Khun-Ngam P. (2017). The Study of Thai Massage Effects to Health-related Quality of Life of Working Age Group. (Master of Science in Department of Anti-aging and Regenerative Medicine, Dhurakij Pundit University. (In Thai)
- Khunpitak P. (2016). Model of Thai Traditional Medicine Service in the Tertiary Public Health System of Regional Hospitals and General Hospitals in the 12th Area Health Service. (Master of Science in Health System Management, Prince of Songkla University. (In Thai)
- Khunpitak, P., Thassri, J., & Nima, S. (2019). The Integration of Thai Traditional Medicine into the Health Service System at Tertiary Care Level in the 12th Area of Health Service. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*, 6(2), 42-52. (In Thai)
- Manoy P., Kumfu S., Srithawong A. (2021). The effect of rice grain and Thai herbal hot pack on pain and back extensibility in persons with low back pain. *Chiang Mai Medical Journal*, 60(1), 75-86. (In Thai)
- Meksawasdachai C. (2019). Evaluation of Policies Promoting the Use of Herbal Medicine in Hospitals in the Ministry of Public Health in Saraburi Province in 2017. *Journal of Thai Traditional and Alternative Medicine*, 17(3), 516-526. (In Thai)
- National Health Reform Commission. (2017). *Public Health Reform Plan*. Retrieved from <http://nscr.nesdb.go.th/wp-content/uploads/2018/10/07สาธารณสุข.pdf> (In Thai)
- National Economic and Social Development Board. (2017). *National Economic and Social Development Plan No.12* Retrieved from https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422 (In Thai)
- Nootim P., Sittikraipong K., Tungskruthai P. (2019). Efficacy of Herbal Stream Bath in Reducing Muscle Pain: a Randomized Controlled Trial. *Journal of Health Science*, 28(Supplement 2), S101-S112. (In Thai)
- Srirattayawong T., Weiangkham D., Petthai O., Somwan A. (2021). *Naresuan Phayao Journal*, 14(2), May-August, 51-61. (In Thai)
- Strategy and Planning Division Office of the Permanent Secretary, Ministry of Public Health. (2017). Ministry Strategy Public Health 2017-2021. Retrieved from http://www.elnurse.ssru.ac.th/kanit_ng/pluginfile.php/178/block_html/content/แผนสุขภาพ%2012.pdf (In Thai)

Strategy and Planning Division Office of the Permanent Secretary, Ministry of Public Health.

(2018). *The 20-year national strategic plan (Public Health)*. Retrieved from http://bps.moph.go.th/new_bps/sites/default/files/Ebook%20MOPH%2020%20yrs%20final_240161.pdf (In Thai)

The Protection and Promotion of Thai Traditional Medical Knowledge Act, B.E. (1999). Thai Traditional Medicine. Government gazette Volume 116 , Chapter 120 A. 29 November 1999. 49-69. Retrieved from <http://www.lbo.moph.go.th/rxthai/rxthai1/law/law01.pdf> (In Thai)

Vorapani, T., & Vorapani, P. (2013). The Study of Folk Medicine Healers Knowledge and Wisdom in Tak Province. *Rajabhat Chiangmai Mai Research Journal*, 19(1), 113-126. (In Thai)

World Health Organization. *World Traditional Medicine Strategy 2014-2023*. Page 1-78. (Online). Retrieved from https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/92455/9789241506090_eng.pdf?sequence=1 (In Thai)

แนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนในตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน

Guidelines of Community Charter Formation for Mutual Land Utilization in
Community Forest at Sermkhwa Sub-District, Sermngam District, Lampang Province

ณัฐพงษ์ คันธรส และ เกียรติสุดา โสตามรรค

Nattapong Kantaros and Keaitsuda Sodamark

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University

E-mail: Nattapong.lpru@gmail.com, pikfsct@gmail.com

(Received : July 3, 2021 Revised : February 25, 2022 Accepted : March 10, 2022)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ภูมิหลังการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง และศึกษาแนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนในตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปางสำหรับการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จำนวน 6 คน และการประชุมกลุ่ม จำนวน 36 คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบแยกแยะเนื้อหาสาระ การวิเคราะห์เนื้อหา และการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า ภูมิหลังการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนประกอบไปด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสิ่งแวดล้อมโดยได้ให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตลุ่มน้ำที่เป็นแหล่งต้นน้ำ 2) ด้านสังคมโดยการสร้างความร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมจัดการป่าไม้อันเป็นการทำงานเพื่อส่วนรวมทั้งในด้านพิธีกรรม ความเชื่อ การเป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ และ 3) ด้านเศรษฐกิจ โดยการเอื้ออำนวยให้เพื่อการบริโภคและอุปโภคในครัวเรือน นอกจากนี้แนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนสำหรับการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน ควรมีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาครัฐส่วนกลาง และหน่วยงานระดับท้องถิ่น แนวทางในการจัดการปัญหา กำหนดเป็นธรรมนูญของชุมชนในตำบลเสริมขวาควรมีการกำหนดเป็นรูปแบบของธรรมนูญ กติกา หรือข้อตกลงร่วมกันที่เกิดจากชุมชน ควรมีองค์ประกอบอย่างน้อย 6 หมวด ได้แก่ หมวดที่ 1 หมวดทั่วไป หมวดที่ 2 หมวดว่าด้วยเรื่องการป้องกันและการแก้ไข หมวดที่ 3 หมวดว่าด้วยโครงสร้างของคณะกรรมการป่าชุมชนกลาง หมวดที่ 4 หมวดว่าด้วยการดำเนินงาน หมวดที่ 5 หมวดว่าด้วยการลงโทษหรือการปรับ และหมวดที่ 6 หมวดว่าด้วยบทเฉพาะกาล

คำสำคัญ: การจัดสรรที่ดินทำกิน การใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อทำกิน ตำบลเสริมงาม จังหวัดลำปาง

Abstract

The purposes of research articles are for studying and analyzing background of land utilization in community forests at Sermkhwa Sub-district, Sermngam District, Lampang Province; and for studying guidelines to form community charter for mutual land utilization in community forests at Sermkhwa Sub-district, Sermngam District, Lampang Province. The study was qualitative research by using an in-depth interview with 6 informants and a focused group of 36 participants. The obtained data were analyzed with content classification, content analysis, and triangulation. The results of the study showed that the background of land utilization in the community forests included 3 aspects: 1) environment focusing on preservation and utilization of lands in watershed areas which were water sources; 2) society by forming cooperation to manage the forests as public work concerning rites, beliefs, and learning sources of nature; and 3) economy by facilitating for household consumption. Regarding the guidelines of community charter formation for mutual land utilization in community forests; the process should involve people, central governmental sectors, and local governmental sectors. Guidelines for problem management in order to form community charter of Sermkhwa Sub-district. The charter model, rules, or mutual agreement in community should be determined with at least 6 components: Chapter 1 general chapter, Chapter 2 prevention and problem-solving, Chapter 3 structure of central forest committee, Chapter 4 implementation, Chapter 5 punishment or fines, and Chapter 6 transitory provision.

Keywords: Allocation of arable land, Utilization of arable land, Sermngam District, Lampang Province

บทนำ

ที่ดิน (Land) ถือได้ว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าและความจำเป็นอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทรัพยากรที่ดินและที่ดินหมายรวมถึงพื้นที่บนผิวโลกที่ครอบคลุมทั้งชีวมณฑลที่อยู่เหนือหรือใต้พื้นผิว ซึ่งมนุษย์ได้ใช้ในการตั้งถิ่นฐานและใช้ประโยชน์ในกิจกรรมในทางการเกษตร และทางเศรษฐกิจ (FAO & UNEP, 1997) อีกทั้งการใช้ที่ดินมีลักษณะเฉพาะโดยการเตรียมกิจกรรมและปัจจัยการผลิตโดยประชาชนในการผลิตเปลี่ยนแปลงหรือบำรุงรักษาสิ่งปกคลุมที่ดินบางประเภท (Gregorio & Jansen, 1998) การใช้ที่ดินที่กำหนดด้วยวิธีนี้ทำให้เกิดการเชื่อมโยงโดยตรงระหว่างสิ่งปกคลุมดินและการกระทำของผู้คนในสภาพแวดล้อมของมนุษย์

การเข้าใช้ประโยชน์จากที่ดินที่เป็นเขตป่า หรือเขตป่าชุมชนจึงเป็นปัญหาระดับชาติ และเป็นปัญหาของประชาชนทั้งในพื้นที่ชนบท และคนจนในเขตเมือง เกิดปรากฏการณ์พراكสิติที่ดินจากชุมชนที่ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นอันเนื่องมาจากนโยบายการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนในแต่ละพื้นที่ ทั้งยังเกิดการแย่งชิงที่ดินในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งโดยนโยบายรัฐ การพัฒนาเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างผิดประเภท หรือการปล่อยให้เกิดการกระจุกตัวที่ดินและปล่อยทิ้งร้างโดยไม่ก่อให้เกิดการผลิตหรือเกิดการใช้ประโยชน์ ทำให้ประเทศไทยสูญเสียมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการใช้ที่ดินเป็นจำนวนมหาศาล ส่วนในพื้นที่เมืองและพื้นที่ชานเมือง ที่ดินซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นสมบัติของชาติที่ประชาชนทุกคนควรได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มีโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงทรัพยากรที่ดินโดยไม่มีความเหลื่อมล้ำ ทั้งนี้รัฐสมควรต้องบริหารจัดการให้การใช้ทรัพยากรที่ดินเป็นไปตามหลักการที่มีประสิทธิภาพให้เกิดดุลยภาพระหว่างผลประโยชน์ของส่วนรวมและผลประโยชน์ของชุมชน ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน การกำหนดสิทธิ หน้าที่ของชุมชน เพื่อร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการจัดการทรัพยากรที่ดินอย่างยั่งยืนและสร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการบำบัดฟื้นฟู การเฝ้าระวังและการป้องกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ประชาชนในพื้นที่ได้มีเอกสารสิทธิในที่ดินทำกินอย่างยั่งยืน

ปัญหาเรื่องการใช้ประโยชน์จากที่ดินจึงเป็นปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ซึ่งประชาชนในพื้นที่ชนบท สามารถรับรู้ได้จากเกิดปรากฏการณ์พراكสิติที่ดินจากชุมชน หรือปัญหาการบุกรุกที่ดินเขตป่า หรือเขตอุทยานแห่งชาติที่ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น อันเนื่องมาจากนโยบายการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนในแต่ละพื้นที่ ทั้งยังเกิดการแย่งชิงที่ดินในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งโดยนโยบายรัฐ การพัฒนาเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างผิดประเภท หรือการปล่อยให้เกิดการกระจุกตัวที่ดินและปล่อยทิ้งร้างโดยไม่ก่อให้เกิดการผลิตหรือเกิดการใช้ประโยชน์ ทำให้ประเทศไทยสูญเสียมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการใช้ที่ดินเป็นจำนวนมหาศาล ส่วนในพื้นที่เมืองและพื้นที่ชานเมืองที่ดินเป็นปัจจัยสำคัญอันดับต้น ๆ ในใช้ประโยชน์ในเชิงการเกษตร และในเชิงเศรษฐกิจโดยมีเกษตรกร

รายย่อย และแรงงานเป็นผู้ไร้ที่ดินทำกินจำนวนมากขึ้น และปัญหาที่เกิดขึ้นได้มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นเมื่อในเขตพื้นที่นั้นมีพื้นที่ซึ่งเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำที่จำเป็นต้องอนุรักษ์จึงเกิดปัญหาเรื่องการบุกรุกป่า และการใช้ที่ดินในเขตป่าไม้เพื่อการทำการเกษตร

อย่างไรก็ตามลักษณะพื้นที่ทั่วไปของชุมชนตำบลเสริมขวามีลักษณะพื้นที่ป่าจำนวนมากถึง 110,882 ไร่ รวมทั้งสิ้น 12 หมู่บ้านซึ่งการดูแลและการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากป่าชุมชนจึงเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญ โดยที่ส่วนใหญ่พื้นที่ปัญหาการบริหารจัดการที่ดินรัฐและหน่วยงานราชการเกี่ยวกับเรื่องการจัดการทรัพยากรที่ดิน นอกจากนี้บริเวณชุมชนตำบลเสริมขวาถูกกำหนดให้อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1A ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เป็นต้นน้ำลำธาร โดยคณะรัฐมนตรีมีมติกำหนดห้ามมิให้มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะพื้นที่ป่าไม้เป็นรูปแบบอื่นอย่างเด็ดขาดทุกกรณี ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำ ทั้งการกำหนดวิธีการ หรือแนวทางในการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ในขณะที่ในชุมชนตำบลเสริมขวายังคงมีพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นป่าชุมชน และสามารถเข้าใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนและการใช้ที่ดินจากป่าชุมชนในจำนวนพื้นที่ป่าชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนตำบลเสริมขวา ทำให้พื้นที่ป่าชุมชนกลายเป็นพื้นที่ที่พอจะสามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินได้ และชุมชนตำบลเสริมขวาสามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนร่วมกันอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มีโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงทรัพยากรที่ดินโดยไม่มี ความเหลื่อมล้ำ ทั้งนี้รัฐสมควรต้องบริหารจัดการให้การใช้ทรัพยากรที่ดินเป็นไปตามหลักการที่มีประสิทธิภาพให้เกิดดุลยภาพระหว่างผลประโยชน์ของส่วนรวมและผลประโยชน์ของชุมชน ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน การกำหนดสิทธิ หน้าที่ของชุมชน เพื่อร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการจัดการทรัพยากรที่ดินอย่างยั่งยืนและสร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการบำบัดฟื้นฟู การเฝ้าระวังและการป้องกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ประชาชนในพื้นที่ได้มีเอกสารสิทธิในที่ดินทำกินอย่างยั่งยืน

ดังนั้น การใช้ประโยชน์ร่วมกันจากป่าชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อจะสามารถใช้ที่ดินภายใต้ข้อกำหนดหรือข้อตกลง รวมทั้งการกำหนดวิธีการ หรือแนวทางในการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน การดูแลป่าชุมชนและการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากป่าชุมชน คณะผู้วิจัยได้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับถึงการจัดการป่าชุมชน และการใช้ที่ดินจากป่าชุมชนซึ่งในจำนวนพื้นที่ป่าชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ควรมีแนวทางในการจัดการและการจัดทำข้อตกลงร่วมกันของชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาป่าชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสามารถมีแนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนในตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปางเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ภูมิหลังการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนในตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง สำหรับการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาแนวทางในการจัดทำ ธรรมนูญชุมชนในเขตตำบลเสริมขวา เพื่อการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ วิจัย ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาจากเอกสาร

การศึกษาเอกสารโดยรวบรวมจากตำรา และเอกสารงานวิจัย บทความวิจัยและบทความวิชาการ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 และกำหนดกรอบคิดในการวิจัยครั้งนี้ ในการมุ่งอธิบายแนวทางในการจัดทำ ธรรมนูญชุมชนในเขตตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปางเพื่อการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่า ชุมชนตามที่กฎหมายกำหนด และการใช้ประโยชน์ร่วมกันในป่าชุมชน และประเด็นในการศึกษา เนื่องจาก การศึกษาครั้งนี้เป็นแนวทางในการจัดทำธรรมนูญชุมชนในเขตตำบลเสริมขวา เพื่อการใช้ประโยชน์จากที่ดินใน เขตป่าชุมชน เช่น บริบทหรือสภาพทั่วไปของชุมชน แนวทางในการจัดทำธรรมนูญชุมชนในเขตตำบลเสริมขวา เพื่อการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน การใช้ประโยชน์กับการบริหารจัดการป่าชุมชน การบริหาร จัดการการใช้ประโยชน์จากที่ดินป่าชุมชน ภาครัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐมีบทบาท ต่อการใช้ประโยชน์ บริหาร จัดการ

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยภาคสนาม

การดำเนินการวิจัยแนวทางในการจัดทำธรรมนูญชุมชนในเขตตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัด ลำปางเพื่อการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. กำหนดแหล่งข้อมูล พื้นที่ในการศึกษาและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ ประธาน ชุมชน คณะกรรมการชุมชน และประชาชนที่เป็นสมาชิกของชุมชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง จำนวน 12 หมู่บ้าน ๆ ละ 3 คนรวม ทั้งสิ้น 36 คน และเจ้าหน้าที่หน้าของรัฐ ประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่ในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลเสริมขวา ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสริมขวา และเจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้ในจังหวัดลำปาง จำนวน 6 คน รวม ทั้งสิ้น 42 คน โดยโดยการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง และผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกโดยการกำหนด คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลหลักตามเกณฑ์ (Criterion Sampling) โดยผู้วิจัยได้กำหนดให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ที่ศึกษา (Nimpanich, 2550)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง และแบบไม่มีโครงสร้าง โดยกำหนด ประเด็นคำถามโดยใช้คำถามปลายเปิดโดยกำหนดประเด็นคำถามจากการกำหนดวัตถุประสงค์และเพื่อหา คำตอบในเรื่องแนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนในตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปางเพื่อการใช้ ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน โดยการตรวจสอบความเที่ยงตรง ผู้วิจัยได้มีกำหนดให้มีการ ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ ด้านนิติศาสตร์ และด้านการวิจัย รวมทั้งสิ้น

3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของประเด็นคำถาม เนื้อหา ความเหมาะสมของประเด็นคำถาม ความเหมาะสมของภาษา หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์กับจุดประสงค์ (IOC: Index of Item Objective Congruence) โดยนำมาหาค่าความสอดคล้องจากแบบสัมภาษณ์ทั้งชุด โดยได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ซึ่งกำหนดเกณฑ์ในการยอมรับว่าว่าวัดได้ตรงจุดวัตถุประสงค์จากค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนในตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน ภายใต้ชุดโครงการวิจัยเรื่อง กลไกการบริหารจัดการพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ได้รับการรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์เลขที่ E 2563-088 เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2563 จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยเกี่ยวกับมนุษย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครลำปาง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบไปด้วย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) ในกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการประชุมกลุ่ม (Focusing Group) สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่เข้าร่วมการประชุมกลุ่ม ประกอบไปด้วยประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน และประชาชนที่เป็นสมาชิกของชุมชนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth Interview) การประชุมกลุ่ม และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (non-participated observational study) จะได้นำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการการวิเคราะห์แยกแยะเนื้อหาสาระ (content analysis) ซึ่งเป็นการสกัดนำแนวคิดที่เป็นความจริงออกมาจากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ และมีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ภูมิหลังการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนตำบลเสริมขวา สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

สภาพบริบททั่วไปของชุมชนตำบลเสริมขวา เป็นพื้นที่ที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เป็นป่าไม้ต้นน้ำ มีอากาศที่บริสุทธิ์ มีทิวทัศน์ที่ยังไม่ได้เปิดเผยหลายแห่งที่ถือเป็นจุดขายของตำบลเสริมขวาและประการสำคัญพื้นที่ในตำบลเสริมขวามีผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหารจากธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นเห็ดโคน เห็ดเผาะ และเห็ดอีกหลายชนิดที่ทำให้เศรษฐกิจของตำบลเสริมขวาดีขึ้น รวมไปถึงสัตว์ป่าอนุรักษ์ที่จัดว่าเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่พื้นที่ส่วนใหญ่ในเขตตำบลเสริมขวา ภูมิหลังที่ดินในเขตชุมชนตำบลเสริมขวามีลักษณะเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำที่ควรสงวนไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารโดยเฉพาะ เนื่องจากว่าอาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินได้ง่ายและรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1A ได้แก่ พื้นที่ต้นน้ำลำธารที่ยังมีสภาพป่าสมบูรณ์ ในปี พ.ศ. 2525 และในจำนวนนี้มีพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5 พื้นที่นี้โดยทั่วไปเป็นที่ราบหรือที่ลุ่มหรือเนินลาดเอียงเล็กน้อย และส่วนใหญ่ ป่าไม้ได้ถูกแผ้วถางเพื่อประโยชน์ด้านเกษตรกรรมจำนวนหนึ่ง ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพื้นที่ตำบลเสริมขวา จึงเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์อย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1

ที่เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1A ยังส่งผลให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ดังกล่าว นอกจากนี้ยังไม่สามารถใช้ประโยชน์ทั้งเพื่อการเกษตร และการเพาะปลูกได้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่ยังมีสภาพป่าสมบูรณ์ ประชาชนส่วนใหญ่ในเขตตำบลเสริมขวา จึงขาดพื้นที่สำหรับการใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1A ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร

ภูมิหลังการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนและการจัดการป่าชุมชนในตำบลเสริมขวา พบว่าเป็นป่าชุมชนเป็นแหล่งรวมทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า ในเขตตำบลเสริมขวา มีองค์การบริหารส่วนตำบลเสริมขวา ในฐานะองค์กรภาครัฐในท้องถิ่นมีบทบาทหน้าที่ในการดูแลในการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน ซึ่งต่อมาภายหลังได้มีการออกกฎหมายสำคัญได้แก่ พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 โดยมาตรา 24 กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการได้มา และการแต่งตั้งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่จัดตั้งป่าชุมชน ซึ่งเจ้าหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีบทบาทในการดูแลการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนในตำบลเสริมขวา

อย่างไรก็ตาม ป่าชุมชนในเขตตำบลเสริมขวา ประกอบไปด้วย 12 หมู่บ้านซึ่งสามารถเป็นพื้นที่ที่สามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินได้นั้น พบว่าการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนแต่ละหมู่บ้านมีลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่ตามภูมิหลังการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนในเขตตำบลเสริมขวาทั้ง 12 หมู่บ้าน มีการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าชุมชนในแต่ละชุมชนมีภูมิหลังการใช้ประโยชน์ที่มีความคล้ายคลึงกัน โดยได้แบ่งการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนออกตามลักษณะและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานป่าชุมชนของแต่ละหมู่บ้านตามความจำเป็นหรือลักษณะความต้องการของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเด็นดังนี้

1) ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าชุมชนในเขตตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง เป็นแหล่งต้นน้ำชั้น 1A และการเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารอันส่งผลต่อการประกอบอาชีพทางการเกษตร การอุปโภค และการบริโภคในครัวเรือน การเป็นแหล่งน้ำสำหรับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านไฟฟ้า รวมทั้งการอนุรักษ์และส่งเสริมการปลูกป่าไม้ ซึ่งประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำที่ควรสงวนไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารโดยเฉพาะเนื่องจากว่า อาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินได้ง่ายและรุนแรง โดย พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1A ได้แก่ พื้นที่ต้นน้ำลำธารที่ยังมีสภาพป่าสมบูรณ์ ใน ปี พ.ศ. 2525 ซึ่งในด้านสิ่งแวดล้อมในเขตตำบลเสริมขวา ได้ให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตลุ่มน้ำที่เป็นแหล่งต้นน้ำ

2) ประเด็นทางด้านสังคม หลายชุมชนได้รับผลประโยชน์จากป่าชุมชนทางด้านสังคมในรูปแบบต่าง ๆ กันไป ที่สำคัญที่สุดก็คือการสร้างความร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมจัดการป่าไม้อันเป็นการทำงานเพื่อส่วนรวม อันส่งผลต่อความรักสามัคคีที่สามารถส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกันในชุมชน ทั้งในด้านพิธีกรรม ความเชื่อ การเป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ

3) ประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ ชุมชนในตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ได้ใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนเพื่อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจอย่างยิ่ง ซึ่งชุมชนได้รับประโยชน์ในด้านนี้จากป่าชุมชนไม่ว่าจะเป็นการเก็บของป่า เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร หรือการทำเกษตร ทำให้ได้รับในรูปแบบจากการเก็บหาของป่าและสมุนไพรตามที่ถูกกฎหมายเอื้ออำนวยให้เพื่อการบริโภคและอุปโภคในครัวเรือน ไม่ว่าจะเป็นของป่าที่สามารถหาได้ในป่าชุมชน การจับสัตว์บกและสัตว์น้ำได้ นำพืชมาทำเป็นอาหารได้

นำพืชมาทำเป็นสมุนไพรได้ ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการลดค่าใช้จ่ายได้ในระดับหนึ่ง สำหรับป่าชุมชนที่อยู่ในที่ดินบางประเภทก็สามารถตัดฟันไม้ยืนต้นที่มีอยู่จำหน่ายอันเป็นการสร้างรายได้ให้เป็นอย่างดี รวมถึงการปลูกป่าเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกันของชุมชน การใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ของประชาชนในแต่ละหมู่บ้านทั้ง 12 หมู่บ้านมุ่งเน้นเป็นการใช้ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่นอาจเป็นเพราะประชาชนในเขตตำบลเสริมขวาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร และการใช้ประโยชน์จากป่าเพื่อการเกษตร หรือเพื่อการยังชีพ ไม่ว่าจะเป็นจับสัตว์บกและสัตว์น้ำได้ นำพืชมาทำเป็นอาหารได้ นำพืชมาทำเป็นสมุนไพร ซึ่งเพื่อการลดรายจ่ายในครัวเรือนอีกทางหนึ่งด้วย

นอกจากนี้ การบริหารจัดการและการดำเนินการในส่วนของภาครัฐ ร่วมกับภาคประชาชนนั้น พบว่าแนวทางในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐหรือหน่วยงานของรัฐในระดับท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนตำบลเสริมขวา กับประชาชนมีเป้าหมายในการจัดการป่าชุมชนร่วมกันซึ่งมีการเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและการดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการป่าชุมชนประจำหมู่บ้าน ซึ่งมีรูปแบบและแนวทางไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนอย่างคุ้มค่าและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด รวมทั้งมีการร่วมมือกันในการป้องกันรักษาป่าชุมชนในพื้นที่ มีการปลูกต้นไม้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องเพื่อรักษาสภาพนิเวศทางธรรมชาติเอาไว้ให้ได้มากที่สุด รวมทั้งการใช้ประโยชน์ในทางด้านเศรษฐกิจที่ประชาชนสามารถร่วมกันในการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าชุมชนร่วมกันในชุมชนหมู่บ้านได้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เป็นแหล่งอาหาร ใช้เป็นแหล่งสมุนไพร หรือยารักษาโรคพื้นบ้าน

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนในตำบลเสริมขวา อำเภอสว่างงาม จังหวัดลำปางสำหรับการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชนสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

การจัดการป่าชุมชนแต่เดิมนั้นเป็นลักษณะการจัดการในรูปแบบคณะกรรมการหมู่บ้าน และกฎเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในแต่ละหมู่บ้านจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามแต่ละหมู่บ้านได้กำหนด ต่อมาได้มีการจัดการป่าชุมชน ในตำบลเสริมขวา โดยตัวแทนจาก 12 หมู่บ้านในชุมชน ได้มีการบริหารจัดการโดยคณะกรรมการป่าชุมชนประจำหมู่บ้านโดยมีที่มาจากการเลือกตั้งและการประชาคมหมู่บ้าน โดยไม่ได้รับค่าตอบแทน และได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการป่าชุมชน กำหนดบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการป่าชุมชนประจำหมู่บ้านไว้อย่างชัดเจน และในขณะเดียวกันบางหมู่บ้านได้มีการจัดการป่าชุมชนประจำหมู่บ้าน แต่ไม่ได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่เอาไว้ชัดเจนเท่าใดนัก ทั้งนี้ในบางหมู่บ้านได้มีความแตกต่างในด้านจำนวนของคณะกรรมการป่าชุมชนประจำหมู่บ้าน ซึ่งแต่ละหมู่บ้านมีการบริหารจัดการโดยคณะกรรมการป่าชุมชน ที่มีจำนวนคณะกรรมการป่าชุมชนที่มีจำนวนแตกต่างกัน มีกฎระเบียบขึ้นมาใหม่ภายใต้ธรรมนูญชุมชน

การพัฒนาป่าชุมชนในเขตตำบลเสริมขวา เพื่อการใช้ประโยชน์จากที่ดินร่วมกันในเขตป่าชุมชนนั้นส่วนมากเห็นว่าจะต้องมีการทำงานเป็นทีม และการวางแผนที่ดี รวมทั้งมีการสนับสนุนการทำงานจากภาครัฐ และประชาชนมีหน้าที่ในการป้องกันรักษาป่าทั่วไปโดยการจัดทำแนวเขตที่ชัดเจนเพื่อป้องกันการบุกรุกและการให้ประชาชนที่มีที่อยู่อาศัยบริเวณข้างเคียงเป็นผู้ดูแลร่วม การฟื้นฟูป่าไม้โดยการจัดกิจกรรมปลูกป่าในวันสำคัญของ

ชุมชน โดยประชาชนในชุมชนหรือสมาชิกในชุมชนร่วมกันปลูกป่า การมีกฎระเบียบในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน เช่น การตัดไม้ควรได้รับอนุญาตจากผู้นำชุมชนก่อน โดยการกำหนดกฎระเบียบในการรักษาป่าชุมชนควรเป็นผู้นำในชุมชน และการขอความร่วมมือและการสนับสนุนหน่วยงานในการจัดการป่าชุมชนจากหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนอันได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลเสริมขวา และสนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่ายป่าชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน เป็นต้น

แนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนเป็นกระบวนการในการขับเคลื่อนหรือเป็นเครื่องมือให้เกิดการปฏิบัติร่วมกันในการจัดการทรัพยากรป่าหรือการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนร่วมกันของชุมชนในตำบลเสริมขวา ซึ่งกระบวนการตั้งแต่เริ่มจัดทำต้องเกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน ประชาชนมีความตื่นตัว ตื่นรู้ มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงพลังของตนเองในการเปลี่ยนแปลงชุมชนได้แนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนในชุมชนตำบลเสริมขวา เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน ควรมีการกำหนดเป็นรูปแบบของกติกาหรือข้อตกลงร่วมกันที่เกิดจากชุมชนเกิดจากคนตำบล เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน ทั้งนี้แนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนควรเป็นไปในทิศทางเดียวกันในการใช้ประโยชน์ร่วมกันในเขตตำบลเสริมขวา โดยสภาพดั้งเดิมก่อนมีกระบวนการที่นำไปสู่ธรรมนูญชุมชนนั้น พื้นที่แต่ละหมู่บ้านที่มีเขตพื้นที่ป่าชุมชนในบางหมู่บ้านจะมีกฎ ระเบียบ กติกาชุมชนในการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนที่แตกต่างกัน แต่ต่อภายหลังหลายหลังประชาชนในแต่ละหมู่บ้านได้ใช้กระบวนการผานชุมชนทั้ง 12 หมู่บ้านเข้าด้วยกัน จากการมีองค์การบริหารส่วนตำบลเสริมขวาเป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนและได้มีข้อเสนอให้ร่วมกันในการใช้กฎ ระเบียบ กติกาชุมชนมาจัดทำเป็นธรรมนูญชุมชนในด้านการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน จะทำให้เกิดแบบแผนเดียวกัน แนวทางในการจัดทำธรรมนูญชุมชนเพื่อเป็นแนวทางที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยหลังจากมีการนำเสนอกระบวนการในการจัดทำธรรมนูญชุมชนแล้ว กระบวนการดังกล่าวนำไปสู่แนวคิดการจัดทำข้อตกลงร่วมกันโดยกำหนดเป็นธรรมนูญชุมชนตำบลเสริมขวาในการจัดการที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกันในชุมชนตำบลเสริมขวา ประกอบไปด้วย 6 หมวดดังนี้

หมวดที่ 1 หมวดทั่วไป ซึ่งธรรมนูญชุมชนในการจัดการตนเองนั้นต้องประกอบไปด้วยเจตนารมณ์ของธรรมนูญชุมชน ปรัชญาของชุมชน เป้าหมายในการจัดทำธรรมนูญชุมชน บนพื้นฐานกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งกล่าวถึงหลักสำคัญในการกำหนดเป้าหมายของธรรมนูญชุมชน การพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกัน และการเป็นชุมชนที่มีเป้าหมายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน

หมวดที่ 2 หมวดว่าด้วยเรื่องการป้องกันและการแก้ไข ซึ่งในสถานการณ์ปัจจุบันปัญหาทางสังคมทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนต่างเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนและเกิดการใช้ทรัพยากรที่ดินที่ไม่ถูกต้อง อาจจะเป็นการอาศัยช่องว่างทางกฎหมาย การลักลอบหรือปัญหาทางข้อกฎหมายบางประการที่มีทำให้จำเป็นต้องมีข้อตกลงกัน ซึ่งเป็นการกำหนดในด้านการป้องกันและการแก้ไขเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการทำความเข้าใจเรื่องการจัดการป่าในระดับชุมชน ส่งหนังสือกฎ ระเบียบ และแนวปฏิบัติการรักษาป่าชุมชนให้กับหน่วยงานและหมู่บ้านข้างเคียงร่วมเดินรณรงค์สร้างความเข้าใจการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติระดับอำเภอ หรือพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562

หมวดที่ 3 หมวดว่าด้วยโครงสร้างของคณะกรรมการป่าชุมชนกลาง เนื่องด้วยตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง เป็นตำบลที่มีจำนวนป่าชุมชนอยู่มาก และอยู่ในเขตป่าชุมชนจำนวน 12 หมู่บ้าน สิ่งสำคัญประการหนึ่งในการมีธรรมนูญชุมชนซึ่งเป็น ระเบียบข้อบังคับ หรือกติกาชุมชนท้องถิ่นที่ใช้เป็นแกนกลางในการดำเนินกิจกรรมหรือดำเนินการเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน ดังนั้น หมวดนี้ซึ่งเป็นหมวดสำคัญว่าด้วยการสรรหาคณะกรรมการจากตัวแทนแต่ละหมู่บ้าน การกำหนดบทบาทหน้าที่ซึ่งเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง การกำหนดจำนวนของคณะกรรมการป่าชุมชนตำบลเสริมขวา ที่มา การสิ้นสุด เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินการและการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

หมวดที่ 4 หมวดว่าด้วยการดำเนินงาน ในการดำเนินงานหรือดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านสังคม หรือด้านเศรษฐกิจ รวมไปถึงลักษณะและรูปแบบการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนตำบลเสริมขวา ในหมวดนี้ควรมีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน เนื่องจากการใช้ที่ดินในเขตป่าชุมชนมีการกำหนดแบ่งเขตหรือ Zoning Forest Community ที่มีการใช้เฉพาะบางส่วนไม่ได้ให้ใช้ประโยชน์ทั้งหมด ฉะนั้นอาจมีการกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นขยายเขตพื้นที่ หรือการจำกัดเขตพื้นที่ต่าง ๆ ที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน

หมวดที่ 5 หมวดว่าด้วยการลงโทษหรือการปรับ หมวดนี้เป็นหมวดที่ให้ความสำคัญเรื่องกฎระเบียบและข้อตกลงร่วมกันของชุมชนตำบลเสริมขวา จากข้อมูลในการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์พบว่า ในแต่ละหมู่บ้านทั้งจำนวน 12 หมู่บ้าน พบว่ามีความแตกต่างกันในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งการมีการดำเนินการเกี่ยวกับผู้กระทำผิด หรือบุคคลที่กระทำผิดไม่ว่าจะเป็นบุคคลในชุมชนหรือบุคคลนอกชุมชน ซึ่งอาจถูกปรับเป็นเงินในแต่ละชุมชนที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นถ้าหากตำบลเสริมขวา มีธรรมนูญชุมชนว่าด้วยการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนแล้ว ย่อมเกิดประโยชน์ในการเป็นธรรมนูญชุมชนแกนกลางในการกำหนดว่าด้วยการลงโทษ หรือการปรับผู้ที่กระทำผิดในชุมชน

หมวดที่ 6 หมวดว่าด้วยบทเฉพาะกาล ในหมวดนี้เป็นหมวดสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งเมื่อในขณะที่มีการตกลงให้มีธรรมนูญชุมชนในการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนตำบลเสริมขวาแล้ว หมวดนี้ควรเป็นหมวดที่กำหนดว่าด้วยการแก้ไขข้อบังคับ หรือกฎ หรือธรรมนูญชุมชน การมีบทเฉพาะกาลเพื่อการแก้ไขจะเป็นประโยชน์เมื่อระยะเวลาผ่านไป บริบทในป่าชุมชนตำบลเสริมขวามีการเปลี่ยนแปลง และทุกฝ่ายเห็นควรมีการแก้ไข

การอภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยพบว่าภูมิหลังการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนในเขตตำบลเสริมขวาทั้ง 12 หมู่บ้าน พบว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าชุมชนในแต่ละชุมชนมีลักษณะการใช้ประโยชน์ที่มีความคล้ายคลึงกัน โดยได้แบ่งการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนออก ตามลักษณะและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานป่าชุมชนของแต่ละหมู่บ้านตามความจำเป็นหรือลักษณะความต้องการของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนแบ่งได้เป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าชุมชนในเขตตำบลเสริมขวาเป็นแหล่งต้นน้ำชั้น 1A และการเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารอันส่งผลต่อการประกอบอาชีพทางการเกษตร การอุปโภค และการบริโภค

ในครัวเรือน การเป็นแหล่งป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านไฟฟ้าที่คุกคามสุขภาพและทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน

2) ประเด็นทางด้านสังคมหลายชุมชนได้รับผลประโยชน์จากป่าชุมชนทางด้านสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ที่สำคัญที่สุดคือ การสร้างความร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมจัดการป่าไม้อันเป็นการทำงานเพื่อส่วนรวม อันส่งผลต่อความรักสามัคคีที่สามารถส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกันในชุมชน และ 3) ประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ ชุมชนในตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ได้ใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนเพื่อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจอย่างยิ่ง ซึ่งชุมชนได้รับประโยชน์ในด้านนี้จากป่าชุมชนไม่ว่าจะเป็นการเก็บของป่า เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร หรือการทำเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับ Sukwong (2000) ซึ่งกล่าวว่า กิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่การปลูก บำรุงป่าการป้องกันรักษาป่าและการใช้ประโยชน์จากป่า ซึ่งการใช้ประโยชน์จากป่า หมายถึงการพัฒนารูปแบบและเทคนิคการเก็บหาผลผลิตจากป่าอย่างยั่งยืนและ การแบ่งปันผลประโยชน์นั้นในป่าชุมชน รวมทั้งแนวคิดของ Praekthong (1997) รูปแบบของการจัดการป่าไม้นี้เอาความต้องการพึงพิงป่าของประชาชนมาเป็นวัตถุประสงค์ในการจัดการป่านั้น และให้ประชาชนผู้ได้รับประโยชน์จากป่าดังกล่าวเป็นผู้กำหนดแผนการและควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เพื่อผลประโยชน์ต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอตามความต้องการของชุมชน

การร่วมกันของภาคประชาชน ภาครัฐ และคณะกรรมการป่าชุมชนในการจัดโซนการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน (Zoning Community Forest) ในแต่ละชุมชนหรือหมู่บ้าน จากข้อมูลบริบทพื้นฐานพบว่าในเขตตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปางนั้นเป็นตำบลที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1A จำนวนมาก ฉะนั้นการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนจึงมีความสำคัญกับชุมชนเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากเป็นแหล่งทางด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นป่าไม้ และสามารถใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนได้ การกำหนดแนวทางพื้นที่ป่าชุมชนที่ชัดเจนที่เป็นการจัดโซนการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนนอกจากนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Praekthong (1997) เป็นแนวความคิดในการกระจายอำนาจในการดูแลรักษาป่าไม้ จากที่ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐให้เป็นการร่วมดูแลรักษาป่าโดยประชาชน จากที่ได้ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐให้เป็นการร่วมกันดูแลรักษาป่าไม้โดยประชาชน และงานวิจัยของ Sriyai (2014) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัด สุรินทร์ ได้แก่ การรณรงค์ให้เห็นคุณค่าของป่าชุมชนที่มีต่อชุมชน การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้รับทราบถึงกิจกรรมต่าง ๆ การสร้างจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่า ของทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน การตั้งหน่วยพิทักษ์ป่าชุมชน หน่วยงานภาครัฐมาให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน นอกจากนี้งานวิจัยของ Powintara (2015) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการจัดสรรที่ดินทำกินในที่ราชพัสดุจังหวัดสุราษฎร์ธานีอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า การคัดครองราษฎรเข้ารับสิทธิการใช้ประโยชน์จากที่ดินราชพัสดุนั้น ประชาชนไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร ทั้งในเรื่องข้อมูลที่จำเป็นและการให้บริการประชาชนด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสในการจัดสรรที่ดินทำกิน ซึ่งทำให้การจัดสรรที่ดินทำกินไร้ประสิทธิภาพเนื่องจากผู้ได้รับจัดสรรที่มีความเหมาะสมน้อยกว่าผู้ไม่ได้รับการจัดสรรเป็นจำนวนมาก

การจัดให้มีคณะกรรมการป่าชุมชน ในตำบลเสริมขวา ประกอบไปด้วยทั้งสิ้น 12 หมู่บ้าน ในแต่ละหมู่บ้านได้มีการบริหารจัดการโดยคณะกรรมการป่าชุมชนประจำหมู่บ้านโดยมีที่มาจากการเลือกตั้งและการประชาคมหมู่บ้าน ซึ่งไม่ได้รับค่าตอบแทนในรูปแบบของเงิน แต่อย่างไรก็ตามจากการสนทนากลุ่มพบว่า ในแต่ละหมู่บ้านมีความแตกต่างกันในลักษณะของการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการป่าชุมชน กล่าวคือ ในบางหมู่บ้านจะมีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการป่าชุมชนประจำหมู่บ้านไว้อย่างชัดเจน และในขณะเดียวกันบางหมู่บ้านได้มีคณะกรรมการป่าชุมชนประจำหมู่บ้าน แต่ไม่ได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่เอาไว้อย่างชัดเจนเท่าใดนัก ทั้งนี้ในบางหมู่บ้านได้มีความแตกต่างในด้านจำนวนของคณะกรรมการป่าชุมชนประจำหมู่บ้าน ซึ่งแต่ละหมู่บ้านมีการบริหารจัดการโดยคณะกรรมการป่าชุมชน ที่มีจำนวนคณะกรรมการป่าชุมชนที่มีจำนวนแตกต่างกัน มีกฎระเบียบ ข้อตกลงของป่าชุมชนในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันไปตามข้อตกลงที่ชุมชนมีขึ้น รวมไปถึงบทลงโทษเช่น การปรับ การลักลอบตัดไม้ รวมถึงการบุกรุกป่าหรือแผ้วถางเอาไว้ปลูกพืชมีความแตกต่างกันในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่ง Thakrairach (2018) ได้ทำวิจัยเรื่อง การจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 3 จังหวัดศรีสะเกษ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า บริบทการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 3 จังหวัดศรีสะเกษ หรือป่าชุมชนวัดพระบาทภูสิงห์ เป็นเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติฝั่งขวาห้วยศาลา อยู่ติดกับแนวชายแดนไทย-ประเทศกัมพูชา มีการค้นหากิจกรรมและแนวทางการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 3 โดยมีการมีส่วนร่วมของประชาชน การทำกิจกรรมรณรงค์ป้องกันการบุกรุกป่าชุมชน การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าชุมชน การสนับสนุนร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐ แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการป่าชุมชน

2. จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนในตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปางเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน ควรมีการกำหนดเป็นรูปแบบของกติกา หรือข้อตกลงร่วมกันที่เกิดจากชุมชนเกิดจากคนตำบล ควรมีองค์ประกอบอย่างน้อย 6 หมวด เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน พบว่า แนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนควรเป็นไปในทิศทางเดียวกันในการใช้ประโยชน์ร่วมกันในเขตตำบลเสริมขวา พบว่า ในแต่ละหมู่บ้านที่มีเขตพื้นที่ป่าชุมชนนั้นบางหมู่บ้านจะมีกฎระเบียบ กติกาชุมชนในการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนที่แตกต่างกัน นอกจากนี้หากนักกฎ ระเบียบ กติกาชุมชนมาจัดทำเป็นธรรมนูญชุมชนในด้านการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน จะทำให้เกิดแบบแผนเดียวกัน แนวทางในการจัดทำธรรมนูญชุมชน หลังจากมีการนำเสนอกระบวนการในการจัดทำธรรมนูญชุมชนแล้ว จึงควรประกอบไปด้วย 6 หมวด ได้แก่ หมวดที่ 1 หมวดทั่วไป, หมวดที่ 2 หมวดว่าด้วยเรื่องการป้องกันและการแก้ไข, หมวดที่ 3 หมวดว่าด้วยโครงสร้างของคณะกรรมการป่าชุมชนกลาง, หมวดที่ 4 หมวดว่าด้วยการดำเนินงาน, หมวดที่ 5 หมวดว่าด้วยการลงโทษหรือการปรับ, หมวดที่ 6 หมวดว่าด้วยบทเฉพาะกาล โดยที่ Community Organization Development Institute (2016) กล่าวถึง ธรรมนูญชุมชนในลักษณะกระบวนการในการการออกแบบร่วมกัน ยกร่าง และร่วมกำหนด โดยให้มีการกำหนดไม่ว่าจะเป็น ข้อมูลทั่วไป เนื้อหาของธรรมนูญซึ่งประกอบด้วย เรื่องสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงบทเฉพาะกาลที่ว่าด้วยเรื่อง บทลงโทษต่อสิ่งที่มากระทบต่อชุมชนด้วย แม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 แต่สภาพของการบังคับเพื่อปฏิบัติตามธรรมนูญชุมชนที่มีพื้นฐานมาจาก

การร่วมกันในการกำหนดธรรมนูญชุมชนยังคงมีอยู่ นอกจากนี้ Chanthathien (2011) กล่าวว่า ป่าชุมชนคือ พื้นที่ที่ชุมชนช่วยกันจัดการฟื้นฟูดูแลรักษา ทั้งจากปัญหาไฟป่าการบุกรุกแผ้วถางทำลายการป้องกันการหาของป่าจนเกินกำลังที่ป่าจะรับได้โดยมีลักษณะคล้ายกันคือชุมชนหรือหมู่บ้านที่ดูแลป่าชุมชนใดจะมีกฎระเบียบในการดูแลและใช้ประโยชน์ เป็นต้นว่าการร่วมกันทำแนวกันไฟการจัดเวรยามเดินลาดตระเวนกตีกาในการเก็บเห็ดเก็บหน่อ เป็นต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Maneein (2016) เรื่อง สิทธิชุมชนในการจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านโนนตูมถาวร อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ได้นำเสนอว่าการที่ทุกคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมหรือกำหนดระบบการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ เช่น ชุมชนได้ดูแลป่าได้ร่วมกันบริหารภายใต้กฎกติกาที่สอดคล้องกับฐานทรัพยากร ธรรมชาติของชุมชน จะทำให้ชุมชนนั้นประสบความสำเร็จในการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร ธรรมชาติ ทั้งนี้ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือรัฐต้องให้อำนาจและยอมรับการใช้สิทธิชุมชนนั้น และงานวิจัยของ Puthong (2018) ซึ่งศึกษาเรื่อง การจัดการป่าชุมชนเพื่อความยั่งยืน โดยการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมสาธารณะ และจารีตประเพณีท้องถิ่นในพื้นที่ภาคเหนือ พบว่า การนำกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ในปัจจุบันต่างสนับสนุนหลักการรวมศูนย์อำนาจในการ จัดการป่า ป่าชุมชนในแง่อำนาจรัฐมีปัญหาด้านกฎหมายทับซ้อนกับกฎกติกาของชุมชน การต่อรองในเรื่องสิทธิได้นำไปสู่ และการสร้างกลไกที่เกิดการตรวจสอบถ่วงดุลได้

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์สภาพภูมิหลังของการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนในเขตตำบลเสริมขวาเป็นใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าชุมชนในแต่ละชุมชนมีลักษณะการใช้ประโยชน์ที่มีความคล้ายคลึงกัน โดยได้แบ่งการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนออก ตามลักษณะและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานป่าชุมชนของแต่ละหมู่บ้าน แบ่งได้เป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม 2) ประเด็นทางด้านสังคมหลายชุมชนได้รับผลประโยชน์จากป่าชุมชน และ 3) ประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ อนึ่งข้อสรุปของแนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนในตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปางเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน ควรมีการกำหนดเป็นรูปแบบของกติกา หรือข้อตกลงร่วมกันที่เกิดจากชุมชนเกิดจากคนตำบลเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน และสิ่งที่เป็นแนวทางการที่ดีคือ การจัดทำธรรมนูญชุมชนควรเป็นไปในทิศทางเดียวกันในการใช้ประโยชน์ร่วมกันในเขตตำบลเสริมขวา และกำหนดให้มีกฎ ระเบียบ กติกาชุมชนในการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนที่แตกต่างกัน โดยนำกฎ ระเบียบ กติกาชุมชนมาจัดทำเป็นธรรมนูญชุมชนในด้านการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน จะทำให้เกิดแบบแผนเดียวกัน แนวทางในการจัดทำธรรมนูญชุมชน

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. หน่วยงานในระดับท้องถิ่น ควรมีการจัดทำธรรมนูญป่าชุมชน กลางเพื่อเป็นเกณฑ์กลางในการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างภาครัฐคือองค์การบริหารส่วนตำบลเสริมขวาและภาคประชาชนในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. หน่วยงานในระดับท้องถิ่นควรกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการป่าชุมชนนั้นยังไม่ชัดเจน หรือไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อง่ายต่อการบริหารจัดการร่วมกันของภาครัฐและภาคประชาชน

3. หน่วยงานของรัฐระดับท้องถิ่น และระดับจังหวัด ควรมีการจัดทำแนวเขตป่าชุมชนให้มีความชัดเจนและครอบคลุมพื้นที่ในการใช้ประโยชน์ เพื่อป้องกันพื้นที่ป่าไม่ให้เกิดการบุกรุกหรือแสวงหาผลประโยชน์

ข้อเสนอแนะในระดับชุมชน

1. ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความรู้สึกรัก และหวงแหนในทรัพยากรป่าชุมชน มีส่วนร่วม และร่วมมือในการปฏิบัติตามข้อตกลง หรือธรรมนูญชุมชนอย่างเคร่งครัด รวมทั้งสร้างผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็ง เป็นผู้นำและเป็นตัวอย่างที่ดีในการจัดการป่าชุมชน

2. การสร้างกลไกของพื้นที่ในการจัดการทรัพยากรป่าชุมชนในรูปแบบคณะกรรมการที่มีความชัดเจน มีวาระในการดำเนินงาน และขับเคลื่อนงานด้านการจัดการป่าชุมชนให้เกิดความยั่งยืน และการใช้ประโยชน์ร่วมกันในชุมชนของตนเอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาในแนวทางในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชนในพื้นที่ มีเป้าหมายในการจัดการป่าชุมชนร่วมกันซึ่งมีการเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและการดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการป่าชุมชนประจำหมู่บ้าน

2. ควรมีการศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนที่เหมาะสมแก่ประชาชนในพื้นที่ และการพัฒนาแหล่งทรัพยากรในป่าชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

3. ควรมีการศึกษาการยกระดับการเป็นชุมชนต้นแบบในการจัดการป่าชุมชน ความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนในการบริหารจัดการป่าชุมชนร่วมกันจนเกิดเป็นกติกาของหมู่บ้านซึ่งมีการยอมรับและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดจนหวังว่าจะได้พัฒนามาเป็นธรรมนูญชุมชนและสามารถเป็นพื้นที่ต้นแบบในการบริหารจัดการป่าชุมชนร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

การจัดทำธรรมนูญชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน ทำให้ทราบแนวทางในมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาครัฐส่วนกลาง และส่วนท้องถิ่น ในการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน ในตำบลที่ภูมิหลังการใช้ประโยชน์จากที่ดินที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1A การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรที่ดินร่วมกัน โดยกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน การส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าชุมชน การสนับสนุนร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐส่วนท้องถิ่น แนวทางที่เหมาะสมในการจัดใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน

กระบวนการของชุมชนตำบลเสริมขวาเพื่อให้ได้มาซึ่งธรรมนูญชุมชนตำบลเสริมขวาได้ใช้กระบวนการในการร่างจากหลายภาคส่วน กระบวนการเชิงพื้นที่ที่เป็นกระบวนการที่ประชาชนในตำบลเสริมขวามีความต้องการจัดการทรัพยากรที่ดินร่วมกัน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ร่วมพัฒนาแนวทางในการจัดทำธรรมนูญชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชนตำบลเสริมขวา ทั้งนี้ภายใต้กระบวนการที่มาจากหลายภาคส่วนที่มีทั้งในส่วนของภาครัฐ ภาคประชาชน และคณะกรรมการป่าชุมชนที่จัดตั้งขึ้น และคณะกรรมการหมู่บ้านทั้ง 12 หมู่บ้านในเขตตำบลเสริมขวา

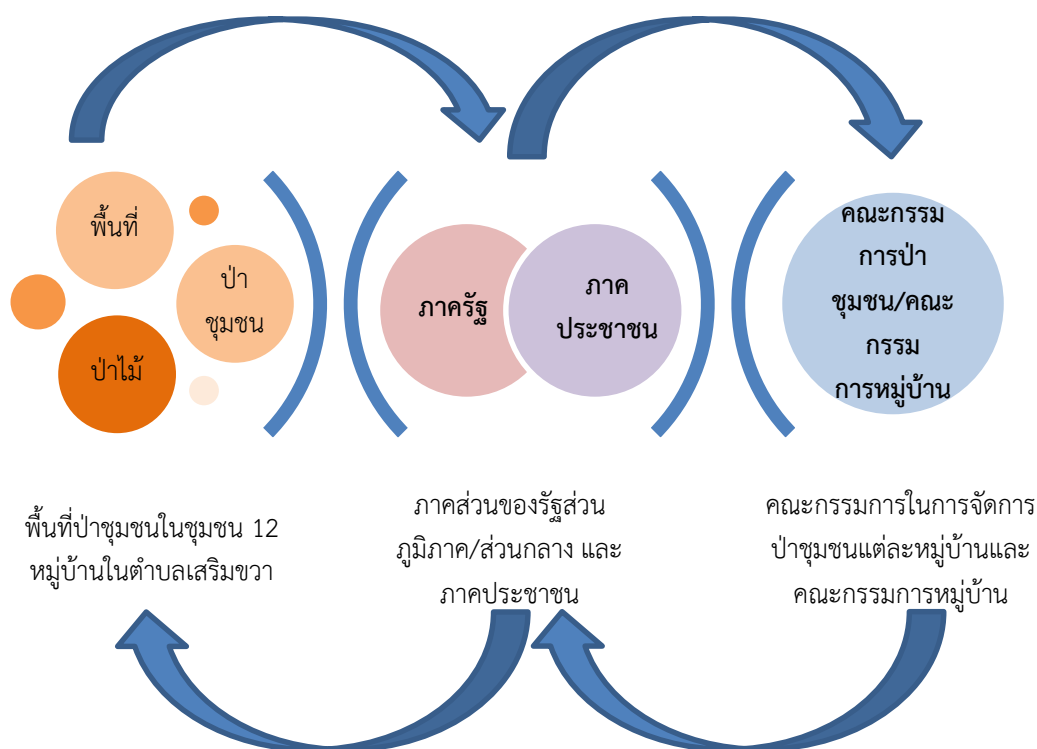

Figure 1 Model in the Process of Working Together to Develop a Community Constitution that is Both Accepted by all Sectors

รูปแบบ (Model) ในเชิงกระบวนการในการร่วมกันเพื่อพัฒนาธรรมนูญชุมชนที่เกิดทั้งผลการยอมรับจากทุกภาคส่วน และเกิดผลกับการใช้ที่ดินในเขตป่าชุมชนร่วมกันภายใต้ธรรมนูญชุมชนที่กำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์ในการใช้ที่ดินร่วมกัน อีกทั้งยังเกิดต่อชุมชน และท้องถิ่นในการกำหนดแนวทางในการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และภาครัฐ ในการจัดทำธรรมนูญชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน ที่ควรมีการกำหนดเป็นรูปแบบของกติกา หรือข้อตกลงร่วมกันที่เกิดจากชุมชนเกิดจากคนตำบลโดยสามารถนำไปเป็นต้นแบบหรือแบบอย่างให้กับชุมชนหรือท้องถิ่นอื่นที่มีบริบทและมีการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนของตนเองได้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ลำปาง ประจำปีงบประมาณ 2563

References

- Chanthathien, R. (2011). *Community forest Act*. Retrieved from
http://www.seub.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=3:rataya&catid=1:2009-10-07-09-26-02&Itemid=2 (In Thai)
- Community Organization Development Institute (Public Organizations). (2016). *The establishment of a district constitution for self-management*. Retrieved from
<https://web.codi.or.th/wp-content/uploads/2019/05/book-KNOW-180859.pdf> (In Thai)
- FAO and UNEP. (1997). *Negotiating a Sustainable Future for Land, Structural and Institutional Guidelines for Land Recourse Management in the 21st Century*: Rome.
- Gregorio A. and Jansen L. (1998). *Land Cover Classification System (LCCS): Classification Concepts and User Manual*. Food and Agriculture Organization of the United Nations: Rome.
- Maneein, P. (2016). *Community rights on community forest management: A case study of Baan Non Tum Thawon, Khun Han district, Sisaket province*. (Master of Law, Thammasat University). (In Thai)
- Nimpanich, J. (2007). *Qualitative research in political sciences and public administration*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Powintara, N. (2015). Solution in Developing the State-Owned Land Allocation Process Effectively and Sustainably in Surat Thani Province. *Academic Journal Thammasat University*, 34(1), 77-101. (In Thai)
- Praekthong, K. (1997). *Community forest in Thailand*. Bangkok: Department of Religious Affairs. (In Thai)
- Puthong, D. (2018). The Community Forest Management for Sustainability Using Process of Public Participation and Loyal Tradition in Northern Thailand Region. *Journal of Administrative and Management*, 6(2), 80 – 94. (In Thai)
- Sriyai, T. (2014). *People's Participation in Community Forest Management in Surin Province*. (Ph.D., Sripatum University) (In Thai)

- Sukwong, S. (2000). *Forest management for solving human and forest problems: situation, problem and future*. Bangkok: Social Research Institute Chulalongkorn University. (In Thai)
- Thakrairach, P. (2018). Management of Community Forest in the Area of Quality Class of Basin of a River of the Third Class in Sisaket Province By People's Participation. *Sisaket Rajabhat University Journal*, 12(3), 108-122. (In Thai)

การเมืองของกระบวนการกำหนดนโยบายน้ำของอินโดนีเซีย กรณีศึกษาบริเวณ Kuta และ Sanur ในจังหวัดบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย

The Politics of Water Policy Making Process in Indonesia:

Comparative Case Studies of Kuta and Sanur, Bali

ธนพร นิธิพิฤทธิ์

Tanaporn Nithiprit

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Faculty of Political Science, Chulalongkorn University

E-mail : lamborghini_mur4@hotmail.com

(Received : June 6, 2021 Revised : April 28, 2022 Accepted : April 29, 2022)

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้ศึกษาเกี่ยวกับความขัดแย้งด้านทรัพยากรน้ำที่เกิดขึ้นในพื้นที่บริเวณ Kuta และ Sanur ในจังหวัดบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งหลังจากที่ได้มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ส่วนท้องถิ่นนั้น รัฐบาลท้องถิ่นต้องพึ่งพาหรือหารายได้ด้วยตนเองมากขึ้น โดยการหารายได้ดังกล่าวอาจจะเป็นการคำนึงถึงผลประโยชน์ของฝ่ายรัฐบาลมากเกินไป จึงส่งผลกระทบต่อทั้งตัวชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สำหรับวัตถุประสงค์ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ข้อ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาวิวัฒนาการของการจัดสรรทรัพยากรน้ำในพื้นที่ท้องถิ่นของประเทศอินโดนีเซีย 2) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องในการจัดสรรทรัพยากรน้ำ 3) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบของกระบวนการของประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือที่ใช้แก่ในการจัดสรรทรัพยากรน้ำในพื้นที่ท้องถิ่นของประเทศอินโดนีเซีย งานวิจัยฉบับนี้มีสมมติฐานคือ การออกแบบเชิงสถาบัน (Institutional Design) ในการจัดการทรัพยากรน้ำ อันได้แก่ กระบวนการแสดงความคิดเห็นของชุมชน และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องที่สอดคล้องกับ Deliberative Democracy หรือการสร้างความสัมพันธ์ที่มีลักษณะที่เป็นแบบ Horizontal ซึ่งจะมีศักยภาพมากกว่าลักษณะที่เป็นแบบ Vertical มีแนวโน้มที่จะลดความขัดแย้งในการจัดสรรทรัพยากรน้ำในพื้นที่ได้

ผลการวิจัยพบว่าในบริบทของบริเวณ Kuta และ Sanur ในจังหวัดบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย ถึงแม้ว่าจะมีความไม่เสมอภาคในตอนเริ่มแรก แต่ผลประโยชน์ของชาวบ้านที่อยู่ในบริเวณที่ทรัพยากรน้ำขาดแคลนอย่างจริงจัง ก็ถูกเริ่มนำมาพิจารณาอย่างต่อเนื่องในเวทีการเจรจาทางออกร่วมกัน ดังนั้นจะตอบสมมติฐานได้ว่า องค์ประกอบที่นำไปสู่การจัดสรรทรัพยากรน้ำที่เท่าเทียมและทำให้ประชาชนในท้องถิ่นบริเวณ Kuta และ Sanur ในจังหวัดบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซียสามารถเข้าถึงน้ำได้อย่างเท่าเทียม ไม่เกิดสภาวะการขาดแคลนน้ำ จะประกอบไปด้วย ประการที่ 1 การที่รัฐบาลท้องถิ่นรับฟังความคิดเห็นของชุมชน ประการที่ 2 กระบวนการแก้ไขความขัดแย้งที่มีลักษณะเป็น Deliberative Democracy โดยประการที่ 1 และประการที่ 2

จะเห็นได้จากการจัดตั้งคณะกรรมการด้านการบริหารจัดการน้ำ หรือ Water Management Committees (WMCs) และประการที่ 3 ความร่วมมือของกลุ่มธุรกิจในการกำหนดนโยบายด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ ดังจะเห็นได้จากโมเดลความร่วมมือในการป้องกันน้ำใต้ดิน โดยเป็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น

คำสำคัญ: การจัดการทรัพยากรน้ำ ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

This research aimed to investigate the conflicts over water resources in the Kuta and Sanur area in Bali, Indonesia. After administrative decentralization, local governments are required to become more self-reliant and generate income by themselves. Such income may be overly concerned with the interests of the government, so it affects both the community and the stakeholders. The objectives of this thesis were divided into 3 items, namely: 1) To study the evolution of water resource allocation in local areas of Indonesia, 2) To analyze the influence of actors involved in the allocation of water resources, and 3) To analyze the model of the deliberative democracy process used to correct the allocation of water resources in local areas of Indonesia. This research is based on the hypothesis of institutional design in the management of water resources, including Community Opinion Process. Stakeholder groups, involved in a deliberative democracy or relationship building of a horizontal nature which was more potent than a vertical nature, were more likely to reduce conflicts in the allocation of water resources in the area.

The results indicated that in the context of the Kuta and Sanur area in Bali, Indonesia, despite the initial inequality, the interests of the villagers in areas where water resources were severely scarce were continually considered in the negotiating forum to find a solution together. Thus, the hypothesis that the elements leading to equitable allocation of water resources and enabling the local population of Kuta and Sanur in Bali, Indonesia to have equal access to water without water scarcity would include: The first feature was that the local government listens to the opinions of the community and the second feature was the process of resolving conflicts characterized by deliberative democracy. The first and the second features were evident from the establishment of Water Management Committees (WMCs). The third feature was the cooperation of the business group in formulating water resource management policies that can be seen from the cooperation model on groundwater protection, which was cooperation between regional and local authorities.

Keywords: Water resource management, Deliberative Democracy, Community participation

บทนำ

“น้ำ” เป็นทรัพยากรพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งการอุปโภค บริโภค การทำการเกษตรกรรม การอุตสาหกรรม การคมนาคม การผลิตพลังงาน การท่องเที่ยวและกีฬา รวมถึงมีความสำคัญในเชิงนิเวศวิทยาที่ช่วยรักษาความสมดุลของระบบนิเวศต่างๆ ด้วย แต่เนื่องจากในปัจจุบันนี้มีการเพิ่มขึ้นของประชากรและการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ความต้องการใช้น้ำทั้งทางตรงและทางอ้อมเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ป่าต้นน้ำถูกบุกรุกทำลายอย่างต่อเนื่อง เกิดปัญหาการชะล้างพังทลายของดินส่งผลให้ความสามารถในการกักเก็บน้ำหรือการชะลอน้ำตามธรรมชาติลดลง ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศนำไปสู่ปัญหาน้ำท่วม และปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนี้ยังมีการระบายน้ำเสียทั้งจากภาคการเกษตร อุตสาหกรรมและชุมชนลงสู่แหล่งน้ำ ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพน้ำเพิ่มขึ้นอีกด้วย เมื่อปริมาณน้ำสะอาดในโลกมีจำนวนที่ลดลงเนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น สภาพภูมิอากาศที่ไม่เอื้ออำนวย ประกอบกับการใช้ประโยชน์จากน้ำที่ผิดวิธีของภาคส่วนต่างๆ ดังนั้นการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่มีประสิทธิภาพจึงมีความจำเป็น

UNDP (2013) ได้ให้คำนิยามการบริหารจัดการน้ำ (Water Governance) ในสองมิติ: (1) เป็นการเห็นด้วยกับหลักการเสมอภาค และความมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการบริหารจัดการน้ำที่มุ่งเน้นการกักเก็บน้ำ ความจำเป็นของวิธีการจัดการน้ำแบบบูรณาการ และความจำเป็นในการใช้น้ำอย่างสมดุลระหว่างการใช้น้ำเป็นรายภาคส่วนและการใช้น้ำภายในระบบนิเวศวิทยาที่แตกต่างกัน และ (2) การสร้างความสมดุลของบทบาทของรัฐบาล ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในด้านกรรมสิทธิ์ การจัดการ และการส่งมอบทรัพยากรน้ำในทุกระดับ

ส่วนในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนานั้น การปฏิรูปการบริหารจัดการน้ำคือวิธีการในการใช้น้ำเพื่อเป้าหมายทางเศรษฐกิจ UNDP (2013) นอกจากนี้องค์การสหประชาชาติจึงได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาขึ้นใหม่โดยอาศัยกรอบความคิดที่มองการพัฒนาเป็นมิติ (Dimensions) ของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความเชื่อมโยงกัน เรียกว่า เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) ซึ่งมีหนึ่งเป้าหมายที่สำคัญในการสร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคน และมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน อีกทั้งการปฏิรูปการบริหารจัดการน้ำมักจะเป็นการทำให้เศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับน้ำเป็นระเบียบแบบแผนมากขึ้น นั่นคือ การใช้กฎเกณฑ์และการทำให้สถาบันที่บังคับใช้สอดคล้องกัน ซึ่งจะพิสูจน์ว่าเป็นการยากลำบากอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบทที่ห่างไกลที่ซึ่งครัวเรือนและเกษตรกรได้จัดหาทรัพยากรด้วยตนเองเป็นเวลานานมากมาแล้ว ในแผนการนี้ที่ซึ่งคนในชนบทได้รับน้ำของพวกเขาจากแหล่งน้ำท้องถิ่นและติดต่อกับหน่วยงานด้านน้ำในภาครัฐไม่ได้ การชี้แจงอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับสิทธิในน้ำ นโยบายและการบริหารจะไม่รองรับการใช้น้ำและการเข้าถึงน้ำของพวกเขา

สำหรับกรณีของประเทศอินโดนีเซียนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้แสดงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น รัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และประชาชน ในการจัดสรรน้ำมีความน่าสนใจในการศึกษา

วิเคราะห์ ประเทศอินโดนีเซียพยายามแก้ไขปัญหาการจัดสรรน้ำแบบบูรณาการภายหลังจากการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบประชาธิปไตยท่ามกลางปัญหาการใช้ทรัพยากรที่ไม่สมดุล มีการบุกรุกและมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่ป่าไม้หรือพื้นที่ทางการเกษตรให้กลายเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจและที่อยู่อาศัยโดยไม่คำนึงถึงสิทธิของผู้นในพื้นที่และผลกระทบต่อสังคมโดยรวม การปรับเปลี่ยนพื้นที่ดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อาทิ การบุกรุกพื้นที่ทางการเกษตรจึงทำให้ผลผลิตทางการเกษตรมีจำนวนน้อยลง คุณภาพน้ำที่ใช้ในการอุปโภคและบริโภคลดลง

ดังนั้นรัฐบาลอินโดนีเซียจึงได้นำกระบวนการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ (Integrated Water Resources Management (IWRM)) เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดย IWRM มันจะเป็นกระบวนการที่พยายามจะสนับสนุนให้รัฐบาลนำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในทุกๆกระบวนการของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งรัฐบาลเห็นว่าการที่สนับสนุนให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำนั้นจะยิ่งส่งเสริมให้การบริหารจัดการในทุกๆระดับชั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการภายใต้กระบวนการกระจายอำนาจของประเทศอินโดนีเซียก็ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ประชาชนในหลายพื้นที่ท้องถิ่นยังไม่สามารถเข้าถึงแหล่งน้ำได้ ดังจะเห็นได้จากข่าวของวันที่ 22 มีนาคม 2561 ที่ได้นำเสนอว่ามีหญิงชาวบ้านจากหมู่บ้านบนเกาะสุลาเวสีประเทศอินโดนีเซียต้องว่ายน้ำหลายกิโลเมตรรับจ้างหาน้ำดื่มกลับไปให้หมู่บ้านทุกวัน เพราะที่หมู่บ้านมีเพียงน้ำเพื่อการอุปโภคเท่านั้นแต่ไม่สะอาดพอที่จะบริโภคได้ นอกจากนี้อินโดนีเซียยังติด 1 ใน 10 ประเทศที่ประชากรยังไม่สามารถเข้าถึงแหล่งน้ำที่สะอาดได้

โดยปัญหาหลักๆสามารถอธิบายได้ว่า ถึงแม้ว่ารัฐบาลท้องถิ่นจะมีการจัดสรรน้ำโดยการใช้ท่อสูบน้ำให้กับทั้งภาคธุรกิจการท่องเที่ยวและภาคครัวเรือนอย่างเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตามภาคครัวเรือนกลับขาดแคลนน้ำเนื่องจากภาคธุรกิจการท่องเที่ยวได้มีการใช้ท่อสูบน้ำไฟฟ้า ซึ่งทำให้เป็นการแย่งน้ำจากภาคครัวเรือนไปเป็นจำนวน จนบางครั้งครัวเรือนได้มีการร้องเรียนว่า “บ้านแต่ละหลังในชุมชนมีน้ำใช้ถึงแค่ 10 โมงเท่านั้น” หรือ “บ้านแต่ละหลังมีน้ำใช้เป็นบางวันหรือเป็นครั้งคราวเท่านั้น” การขาดแคลนน้ำของภาคครัวเรือนมีปัญหาถึงขั้นที่ว่าในหน้าแล้งชาวบ้านไม่มีน้ำสะอาดใช้ในการอุปโภคบริโภค จนต้องไปซื้อน้ำจากบริเวณข้างเคียง (Fogarty, 2007)

ผู้วิจัยเลือกศึกษาการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่การท่องเที่ยวของบริเวณ Kuta และ Sanur ใน Bali ถึงแม้ว่าบาหลีสจะมีทรัพยากรน้ำที่เพียงพอต่อการนำไปใช้ แต่การบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการตลาดมากเกินไปอาจจะก่อให้เกิดการกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียม และความไม่พอใจระหว่างประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว ที่สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมทางการเมืองและเศรษฐกิจ โดยในกรณีของ Kuta และ Sanur ใน Bali ได้มีการปรับเปลี่ยนระบบชลประทานโดยหันมาใช้ระบบน้ำบาดาล เนื่องจากบริเวณ Kuta และ Sanur ใน Bali เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ ดังนั้นจึงมีนักลงทุนจากต่างชาติและในประเทศเข้ามาลงทุนเป็นจำนวนมาก โดยการสร้างโรงแรมหรือพื้นที่ท่องเที่ยวในบริเวณนี้จำเป็นที่จะต้องสูบน้ำจากน้ำบาดาลขึ้นมาใช้เป็นจำนวนมาก จึงทำให้บ้านเรือนและชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงเกิดปัญหาขาดแคลนน้ำ สืบเนื่องมาจากตัวโรงแรมและสถานที่ท่องเที่ยวได้แย่งทรัพยากรน้ำไปใช้หมดแล้ว ประกอบกับเมื่อมีการขาดแคลนทรัพยากรน้ำจึงทำให้ตัวแสดงอัน

ได้แก่ รัฐบาลท้องถิ่น และกลุ่ม NGOs ต้องเข้ามาร่วมกันหาทางออกเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วย จึงเป็นที่มาของผู้มีส่วนได้เสียในงานวิจัยชิ้นนี้ที่จะกล่าวถึงต่อไป อีกทั้งกรณีศึกษาที่ผู้วิจัยเลือกมา 2 บริเวณ อันได้แก่ Kuta และ Sanur เนื่องจากเป็นการยืนยันให้เห็นถึงกระบวนการจัดการความขัดแย้งและกระบวนการจัดสรรทรัพยากรน้ำในพื้นที่ที่คล้ายคลึงกัน

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการของการจัดสรรทรัพยากรน้ำในพื้นที่ท้องถิ่นของประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องในการจัดสรรทรัพยากรน้ำ
3. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบของกระบวนการของประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือที่ใช้แก้ไขการจัดสรรทรัพยากรน้ำในพื้นที่ท้องถิ่นของประเทศไทย

คำถามในการวิจัย

1. การจัดสรรทรัพยากรน้ำในพื้นที่ท้องถิ่นของประเทศไทยมีลักษณะเป็นอย่างไร?
2. บทบาทของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องในการจัดสรรทรัพยากรน้ำมีลักษณะเป็นอย่างไร?
3. รูปแบบของกระบวนการของประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือที่ใช้แก้ไขการจัดสรรทรัพยากรน้ำในพื้นที่ท้องถิ่นของประเทศไทยมีลักษณะเป็นอย่างไร?

สมมติฐานในการวิจัย

ผู้วิจัยมีสมมติฐานว่า แม้ว่าอินโดนีเซียมีการปฏิรูปการบริหารจากการรวมอำนาจมาเป็นการกระจายอำนาจ แต่ยังไม่มีการปฏิรูปกระบวนการจัดสรรทรัพยากรน้ำในระดับพื้นที่และยังขาดการกระตุ้นให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และขาดกระบวนการปรึกษาหารือที่สร้างพื้นที่การสื่อสารระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงทำให้เกิดปัญหาในการใช้ทรัพยากรน้ำในบริเวณท้องถิ่นของประเทศไทยอินโดนีเซีย ผลที่ตามมาคือความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลท้องถิ่น ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ดังนั้นการออกแบบเชิงสถาบัน (Institutional Design) ในการใช้ทรัพยากรน้ำ อาทิ มีกระบวนการแสดงความคิดเห็นของชุมชน และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องที่สอดคล้องกับประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ Deliberative Democracy หรือการสร้างความสัมพันธ์ที่มีลักษณะที่เป็นแบบแนวนอน Horizontal ซึ่งจะมีศักยภาพมากกว่าลักษณะที่เป็นแบบแนวตั้ง Vertical มีแนวโน้มที่จะลดความขัดแย้งในการจัดสรรทรัพยากรน้ำในพื้นที่

สำหรับองค์ประกอบที่นำไปสู่การจัดสรรทรัพยากรน้ำที่เท่าเทียมและทำให้ประชาชนในท้องถิ่นบริเวณ Kuta และ Sanur ในจังหวัดบาหลี ประเทศอินโดนีเซียสามารถเข้าถึงน้ำได้อย่างเท่าเทียม ไม่เกิดสภาวะการขาดแคลนน้ำจะประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) กรอบการวิเคราะห์ Institutional Analysis Development หรือ IAD อันได้แก่
 - ระดับที่ 1 กลไกระดับการกำหนดกรอบในการตั้งกติกา (Constitutional rules)
 - ระดับที่ 2 กลไกระดับการตั้งกติกา หรือกฎเกณฑ์ระดับกฎหมายและนโยบาย (Collective choice rules)

ระดับที่ 3 กลไกระดับปฏิบัติการ (Operational rules) หรือกลไกในระดับการจัดการกับ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมโดยตรง

โดยทั้ง 3 ระดับจะต้องมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกันในมุมมองของนโยบายด้านทรัพยากรน้ำจึงจะนำไปสู่การจัดสรรทรัพยากรน้ำที่เท่าเทียมและลดปัญหาการขาดแคลนน้ำได้ โดยการที่จะเกิดการจัดการสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมนั้น กลไกทั้ง 3 ระดับจะต้องมีความสอดคล้องกัน โดยที่กลไกในระดับที่ 1 จะเป็นตัวกำหนดกรอบกติกาในการตั้งกฎเกณฑ์หรือเป็นการกำหนดสิทธิในกรอบใหญ่ ขณะที่กลไกในระดับที่ 2 ก็จะเป็นการตั้งกฎ กติกา ในระดับที่เป็นนโยบายและกฎหมายต่างๆ ตามกรอบแนวทางของกลไกในระดับที่ 1 ในส่วนของกลไกในระดับที่ 3 หรือระดับปฏิบัติการ ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญที่สุดจะเป็นกติกา หรือเงื่อนไขที่เกิดขึ้นในการใช้และดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในระดับปฏิบัติจริงโดยตรงในพื้นที่

2) รัฐบาลท้องถิ่นที่เปิดรับฟังความคิดเห็นของชุมชนในยามที่ชุมชนขาดแคลนทรัพยากรน้ำจะนำไปสู่การจัดสรรทรัพยากรน้ำที่เท่าเทียมและลดปัญหาการขาดแคลนน้ำได้ ส่วนรัฐบาลท้องถิ่นที่ไม่รับฟังความคิดเห็นของชุมชนหรือไม่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเข้าถึงการจัดทำนโยบายในยามที่ชุมชนขาดแคลนทรัพยากรน้ำจะไม่สามารถนำไปสู่การจัดสรรทรัพยากรน้ำอย่างเท่าเทียมและไม่สามารถลดปัญหาการขาดแคลนน้ำได้ เนื่องจากไม่ได้นำความคิดเห็นของชุมชนเข้ามาช่วยในการจัดทำนโยบาย

3) กระบวนการแก้ไขความขัดแย้งที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ จะนำไปสู่การจัดสรรทรัพยากรน้ำที่เท่าเทียมและลดปัญหาการขาดแคลนน้ำได้ โดยกระบวนการแก้ไขความขัดแย้งดังกล่าวจะต้องผ่านกระบวนการสนทนา พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งประกอบไปด้วยประชาชนในท้องถิ่น รัฐบาลท้องถิ่น องค์กรที่ไม่ใช่องค์กรของภาครัฐ (NGOs) และกลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยว

4) หากพื้นที่ท้องถิ่นของประเทศอินโดนีเซียมีความร่วมมือของกลุ่มธุรกิจจะนำไปสู่การจัดสรรทรัพยากรน้ำที่เท่าเทียมและลดปัญหาการขาดแคลนน้ำได้ โดยความร่วมมือนั้นจะต้องมาจากการที่กลุ่มธุรกิจจะต้องแสดงความคิดเห็น และเข้าร่วมรับฟังปัญหาด้านการขาดแคลนน้ำ พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางแก้ไขที่จะช่วยลดปัญหาด้านการขาดแคลนน้ำของประชาชนในพื้นที่ท้องถิ่นด้วย

ประโยชน์ที่ได้รับ

- เพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้ในกระบวนการจัดสรรทรัพยากรน้ำในท้องถิ่นผ่านทฤษฎีของ Elinor Ostrom กล่าวคือกระบวนการในการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น นอกจากตัวแสดงที่เป็นชุมชนแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงตัวแสดงอื่นๆด้วย อาทิ รัฐบาลท้องถิ่น และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งตัวแสดงต่างๆจะต้องมีการแสดงความคิดเห็นที่สอดคล้องกับ deliberative democracy

- ลักษณะการจัดการและการกำกับดูแลทรัพยากรทางธรรมชาติควรจะมีลักษณะที่เป็นแนวทางการสั่งการจากล่างขึ้นบน (bottom-up approach) มากกว่าที่จะเป็นวิธีการสั่งการจากบนลงล่าง (Top-down approach)

การทบทวนวรรณกรรม

การออกแบบเชิงสถาบันของ Elinor Ostrom

แนวคิดเชิงสถาบัน (Institutional Analysis Development หรือ IAD) ของ Elinor Ostrom จะเป็นแนวคิดที่ช่วยในการวิเคราะห์ภาพรวมของปัญหาเนื่องจากแนวคิดดังกล่าวเน้นการวิเคราะห์ถึงสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้กลไกหรือกฎกติกาในระดับต่าง ๆ นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ได้หรือไม่อย่างไร

แนวคิด IAD สามารถเชื่อมโยงมุมมองหลายมิติ ซึ่งงานวิจัยนี้อาศัยการศึกษาปัญหาจาก 4 มิติ ได้แก่ มิติด้านชุมชน หมายถึงชุมชนท้องถิ่นสามารถจัดการปัญหาทรัพยากรร่วมในชุมชนได้ โดยชุมชนจะต้องมีการร่วมมือกันในการกำหนดกติกาและมีการกำกับติดตามให้มีการปฏิบัติตามกติกาดังกล่าว

มิติด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึงการจัดการทรัพยากรร่วมภายในชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดร่วมกัน มิติด้านกฎหมาย หมายถึงการกำหนดขอบเขตของกฎหมายให้ชัดเจนโดยระบุว่าใครมีสิทธิ์และใครไม่มีสิทธิ์ใช้ประโยชน์ โดยชุมชนนั้นๆจะต้องทำความเข้าใจร่วมกัน อีกทั้งยังต้องระบุขอบเขตของทรัพยากรร่วมที่ชุมชนได้รับอนุญาตให้จัดการด้วย

มิติด้านเศรษฐศาสตร์ หมายถึงการกำหนดการใช้ประโยชน์ให้สอดคล้องกับการบำรุงรักษา (Appropriation and Provision) กล่าวคือ ควรมีการกำหนดให้ผู้ใช้ประโยชน์มากจะต้องแบกรับต้นทุนในการบำรุงรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรร่วมมากตามสัดส่วน

ทั้งนี้กรอบการวิเคราะห์ IAD สามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับใหญ่ๆ คือ

ระดับที่ 1 กลไกระดับการกำหนดกรอบในการตั้งกติกา (Constitutional rules) เป็นกติกาที่เป็นกรอบใหญ่ของประเทศที่กำหนดว่าใครบ้างที่มีสิทธิ์เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกติกาที่กำกับทรัพยากรร่วม และกติกาที่ใช้ในการออกแบบและสร้างกติกากำกับทรัพยากรร่วมและทางเลือกอื่นๆ

ระดับที่ 2 กลไกระดับการตั้งกติกา หรือกฎเกณฑ์ระดับกฎหมายและนโยบาย (Collective choice rules) เป็นกติกาที่ใช้โดยผู้ใช้ทรัพยากร ผู้มีอำนาจภายนอก หรือเจ้าหน้าที่ในการออกนโยบายว่าทรัพยากรร่วมจะถูกบริหารจัดการอย่างไร กติการะดับนี้จะมีผลทางอ้อมต่อกติกาในระดับปฏิบัติการ (ระดับที่ 3)

ระดับที่ 3 กลไกระดับปฏิบัติการ (Operational rules) หรือกลไกในระดับการจัดการกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมโดยตรง เป็นกติกาที่ใช้ทรัพยากรจะต้องเผชิญทุกๆ วัน เป็นกติกาที่กำหนดว่า ผู้ใช้ทรัพยากรสามารถใช้เครื่องมืออะไรในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ใช้ประโยชน์ได้เมื่อใด ในปริมาณเท่าใด เป็นต้น

การที่จะเกิดการจัดการสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมนั้น กลไกทั้ง 3 ระดับจะต้องมีความสอดคล้องกัน โดยที่กลไกในระดับที่ 1 จะเป็นตัวกำหนดกรอบกติกาในการตั้งกฎเกณฑ์หรือเป็นการกำหนดสิทธิในกรอบใหญ่ ขณะที่กลไกในระดับที่ 2 ก็จะเป็นการตั้งกฎ กติกา ในระดับที่เป็นนโยบายและกฎหมายต่างๆ ตามกรอบแนวทางของกลไกในระดับที่ 1 ในส่วนของกลไกในระดับที่ 3 หรือระดับปฏิบัติการ ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญที่สุดจะเป็นกติกา หรือเงื่อนไขที่เกิดขึ้นในการใช้และดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในระดับปฏิบัติจริงโดยตรงในพื้นที่

อย่างไรก็ตามแนวคิด IAD ของ Ostrom ก็ยังไม่ได้ให้ความสำคัญต่อตัวละคร (Actors) ที่อยู่ภายนอกของชุมชน อาทิ รัฐบาลท้องถิ่น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องนั้นก็ถือว่ามีความสำคัญในการแก้ไขปัญหา

ความขัดแย้งเรื่องทรัพยากรร่วมด้วย ตัวละครเหล่านี้มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะและการเปลี่ยนแปลงเชิงสถาบันของการบริหารจัดการทรัพยากรร่วมต่างๆ อีกทั้งข้อสังเกตประการหนึ่งจากการศึกษางานวิชาการในประเทศไทยที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรร่วมนั้น เมื่อประเด็นมีความเกี่ยวข้องกับระดับชุมชน ชุมชนมักจะถูกกำหนดให้เป็นตัวละครหลักที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งเหมือนจะมีสมมติฐานไว้ตั้งแต่ต้นแล้วว่า หากให้ชุมชนจัดการทรัพยากรด้วยตนเองแล้วจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะพวกเขาได้ดำเนินการจัดการทรัพยากรนั้นๆ มาอย่างยาวนานแล้ว และเป็นวิถีชีวิตของพวกเขา

ลักษณะและความหมายของประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ

โดยทั่วไป เมื่อกล่าวถึงประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ นักทฤษฎี มักจะเริ่มต้นจากการ วิพากษ์และเทียบเคียงกับประชาธิปไตยแบบอื่น แม้กระทั่งในงานของนักคิดคนสำคัญของทฤษฎี ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารืออย่าง Jürgen Habermas (1994: 1-10; ขยายความโดย Eriksen and Weigard, 2004: 124-127) ก็ยังเทียบแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (Discourse theory) กับ แนวคิดเสรีนิยม (liberalism) และสาธารณรัฐนิยม (Republicanism) โดยเขาจัดวางให้เห็นว่า ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารืออยู่ระหว่างกลางของภาวะสุดโต่งของแนวคิดแบบเสรีนิยม ที่มอง ว่าการเมืองเป็นเพียงสื่อกลางในการผลักดันผลประโยชน์ของเอกชน และกำหนดสิทธิของ ประชาชนในเชิงปฏิเสธ (Negative right) กับแนวคิดสาธารณรัฐนิยมที่มองการเมืองในฐานะที่เป็น องค์รวมของสังคมและให้ความสำคัญกับมิติเชิงศีลธรรมของชุมชนทางการเมือง ซึ่งในทัศนะแบบ เสรีนิยม รัฐมีบทบาทในการควบคุมตามกฎหมายเกณฑ์ตามลำดับขั้นบังคับบัญชา และกระจายอำนาจ การควบคุมทางเศรษฐกิจให้กับตลาด แต่ทัศนะแบบสาธารณรัฐนิยม ให้ความสำคัญกับความเป็น ปึกแผ่น (Solidarity) ในสังคม และการกำหนดความดีงามร่วมกันในสังคมในฐานะแหล่งที่มาของ บุรณภาพในสังคม ทัศนะนี้จึงให้ความสำคัญอย่างมาก กับการสร้างเจตจำนงทางการเมือง มุ่งที่จะสร้างความเข้าใจร่วมกัน หรือบรรลุฉันทามติที่ได้มาจากการสื่อสาร (Communicatively achieved consensus) และทัศนะเช่นนี้จึงให้โอกาสพลเมืองในการปรึกษาหารืออย่างเต็มที่ ภายใต้มุมมอง ดังกล่าว ทัศนะแบบสาธารณรัฐนิยม จึงมีความใกล้เคียงกับความหมายของประชาธิปไตยที่แท้จริง (รวมถึงแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ-ผู้วิจัย) มากกว่า โดยเฉพาะการสร้างสถาบันซึ่ง พลเมืองที่เป็นอิสระสามารถเข้าร่วมเหตุผลสาธารณะได้

อย่างไรก็ดี Habermas วิเคราะห์ว่า แนวคิดสาธารณรัฐนิยม มีแนวโน้มที่จะให้ความหมาย ของการสื่อสารสาธารณะในแบบชุมชนนิยม (Communitarianism) ทำให้วาทกรรมทางการเมืองถูกบีบคั้นในเชิงศีลธรรม (Ethical constriction of political discourse) ซึ่งเขาเห็นว่าเป็นปัญหาเพราะ ประเด็นทางการเมืองไม่อาจถูกลดทอนเป็นเรื่องทางศีลธรรมได้เพียงอย่างเดียว ดังนั้นการตีความสาธารณรัฐนิยมในแบบชุมชนนิยม จึงเป็นอุดมคติเกินไป และภายใต้ข้อจำกัดในการตีความดังกล่าว การตีความจากทฤษฎีวาทกรรม (Discourse theory) หรือประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ จึงเป็นทางเลือกที่ทำให้หลุดพ้นจากแนวคิดในเชิงศีลธรรมในเรื่องความเป็นอิสระของพลเมือง และให้ความสำคัญกับรูปแบบในการสื่อสารที่หลากหลายในการสร้างเจตจำนงทางการเมืองที่มีเหตุผล

ในเมื่อความสำเร็จของการเมืองแบบปรึกษาหารือไม่ได้ขึ้นอยู่กับพลเมืองที่กระทำการ ร่วมกัน แต่อยู่ที่การทำให้กระบวนการและเงื่อนไขในการสื่อสารที่สอดคล้องกันกลายเป็นสถาบัน (มากกว่า) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การสร้างกระบวนการและเงื่อนไขเพื่อรับประกันสิทธิเสรีภาพ ของประชาชนในการปรึกษาหารืออย่างมีเหตุผลมีผลนั่นเอง จากแนวคิดเช่นนี้ ทำให้ Habermas ถูกตี ตราจากนักทฤษฎีในกลุ่ม Social Choice ว่าเป็นพวกนิยมกระบวนการ – proceduralism มากกว่า เนื้อหา (Van Mil, 2006: 16-17)

จากการทบทวนวรรณกรรมในข้างต้นสามารถเขียนเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังรูปที่ 1 ดังต่อไปนี้

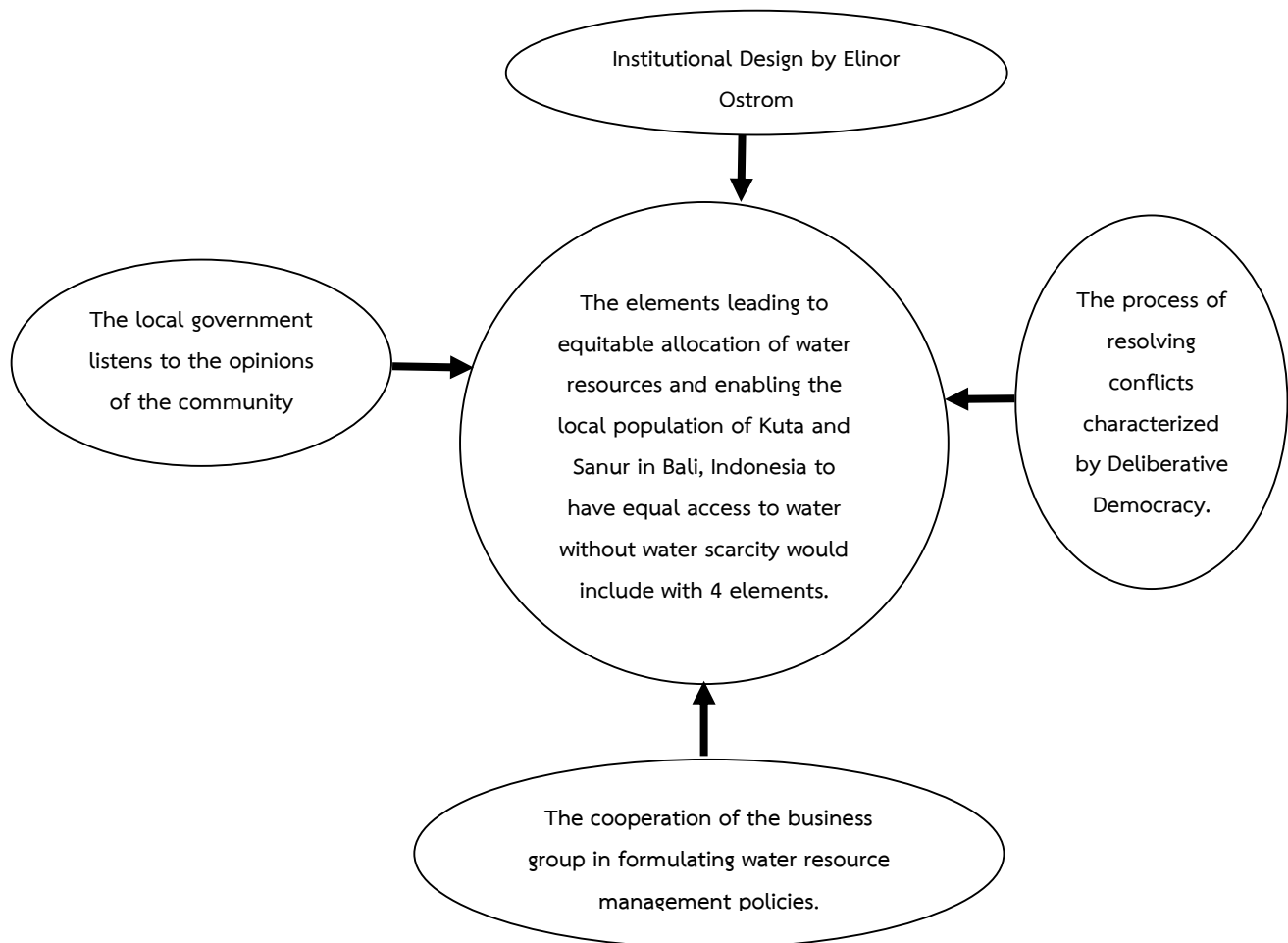

Figure 1 Conceptual Framework)

จากรูปที่ 1 จะเป็นกรอบแนวคิดในงานวิจัยโดยที่ องค์ประกอบที่นำไปสู่การจัดสรรทรัพยากรน้ำที่เท่าเทียมและทำให้ประชาชนในท้องถิ่นบริเวณ Kuta และ Sanur ในจังหวัดบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซียสามารถเข้าถึงน้ำได้อย่างเท่าเทียม ไม่เกิดสภาวะการขาดแคลนน้ำจะประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบดังนี้ 1) ลักษณะการออกแบบสถาบัน และกระบวนการในการจัดสรรทรัพยากรในชุมชน (Ostrom, 1990) โดยจะเป็นการนำแนวคิด IAD ของ Elinor Ostrom มาดูว่ากลไกในทั้ง 3 ระดับในการจัดสรรทรัพยากรน้ำในพื้นที่ท้องถิ่นของประเทศอินโดนีเซียมีความสอดคล้องกันหรือไม่ 2) กระบวนการจัดสรรทรัพยากรน้ำที่มีลักษณะเป็นการปรึกษาหารือ (Dryzek, 2003) โดยจะเป็นการวิเคราะห์ว่ากลไกทั้ง 3 ระดับจากข้อที่ 1) ผู้มีอำนาจได้มีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มต่างๆหรือไม่ 3) ความร่วมมือของกลุ่มธุรกิจในพื้นที่ เพื่อเป็นการศึกษาและวิเคราะห์ว่ากลุ่มธุรกิจในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรน้ำอย่างไรบ้าง และ 4) ระดับการเปิดรับฟังความคิดเห็นของชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ระเบียบวิธีวิจัย

สำหรับระเบียบวิธีวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการศึกษาและวิเคราะห์จากเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ของบาห์ลีตั้งแต่การเริ่มต้นกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังทำการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทั้ง 4 กลุ่มด้วย เพื่อถึงความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรน้ำในพื้นที่ท้องถิ่นของประเทศอินโดนีเซียและกระบวนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งดังกล่าว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทั้ง 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มหมู่บ้าน/ชุมชน จะเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณ Kuta และ Sanur โดยจะเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากภาคการท่องเที่ยว เนื่องจากภาคการท่องเที่ยว อาทิ โรงแรม สปา และร้านอาหาร ฯลฯ ได้เข้ามาแย่งชิงทรัพยากรน้ำกับประชาชนในบริเวณนี้ จึงส่งผลให้ประชาชนขาดแคลนน้ำในช่วงเวลาเร่งด่วน ดังนั้นกลุ่มหมู่บ้าน/ชุมชนจึงเป็นหนึ่งในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญของงานวิจัยชิ้นนี้

2. กลุ่ม NGOs เช่น กลุ่ม NGOs ที่ชื่อว่า WALHI (Wahana Lingkungan Hidup Indonesia หรือ Indonesian environmental non-governmental organization) ซึ่ง NGOs กลุ่มนี้จะทำหน้าที่คอยดูแลและรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะทรัพยากรน้ำของจังหวัดบาห์ลี เมื่อรับเรื่องร้องเรียนแล้ว NGOs กลุ่มนี้ก็จะทำหน้าที่คอยประสานงานกับรัฐบาลท้องถิ่น และช่วยจัดการกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรน้ำให้กับประชาชนชาวบาห์ลี ซึ่งรวมไปถึงประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณ Kuta และ Sanur ด้วย

3. กลุ่มรัฐบาลท้องถิ่นที่รับผิดชอบงานด้านทรัพยากรน้ำ เช่น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติของจังหวัดบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย โดยกลุ่มรัฐบาลท้องถิ่นก็จะทำหน้าที่คอยควบคุมดูแลประชาชนในพื้นที่และดูว่ามีบริเวณใดบ้างที่ขาดแคลนน้ำ และหาแนวทางช่วยเหลือทางด้านนโยบายแก่ประชาชนต่อไป

นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ออกใบประกาศการใช้ปั้มน้ำ (Certificate) ให้แก่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและโรงแรมด้วย เพื่อที่จะได้เป็นการควบคุมจำนวนปั้มน้ำในพื้นที่ท่องเที่ยวไม่ให้มากเกินไปจนไปกระทบกับการใช้ทรัพยากรน้ำของกลุ่มครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในบริเวณ Kuta และ Sanur

4. กลุ่มอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อันได้แก่ ร้านอาหาร , ธุรกิจโรงแรม , ร้านสปา โดยจะเป็นอุตสาหกรรมที่เข้าไปสร้างโรงแรม ร้านสปา ร้านอาหารในบริเวณ Kuta และ Sanur โดยอุตสาหกรรมดังกล่าวมักจะใช้ปั้มน้ำในการนำทรัพยากรน้ำมาใช้อุปโภค บริโภค โดยการติดตั้งปั้มน้ำดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียง เนื่องจากการใช้ปั้มน้ำจะเป็นการแย่งชิงทรัพยากรน้ำจำนวนมากจากประชาชนมาใช้ในภาคการท่องเที่ยว ดังนั้นประชาชนในบริเวณดังกล่าวจึงขาดแคลนน้ำในช่วงเวลาเร่งด่วน อันได้แก่ เวลาเช้านก่อนไปทำงาน และเวลาเย็นหลังเลิกงาน เพราะช่วงเวลาเหล่านั้นก็เป็นเวลาที่ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็ใช้น้ำเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกัน

สำหรับคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนี้จะมีสาระสำคัญเกี่ยวกับว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ นั้นมีการคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรน้ำที่อาจจะไปแย่งชิงการใช้ทรัพยากรดังกล่าวกับบริเวณชุมชนข้างเคียงเพียงใด และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในบริเวณ Kuta และ Sanur นั้นได้เคยมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาด้านน้ำระหว่างภาครัฐ ภาคชุมชน ภาคธุรกิจ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ หรือไม่ อย่างไร

2. กลุ่ม NGOs คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่ม NGOs นี้จะมีสาระสำคัญเกี่ยวกับว่ากลุ่ม NGOs ต่าง ๆ ได้มีการเรียกร้องหรือช่วยเหลือปัญหาด้านทรัพยากรน้ำที่เกิดขึ้นในบริเวณ Kuta และ Sanur เพียงใด และกลุ่ม NGOs ต่าง ๆ มีข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ดังกล่าวอย่างไรบ้าง

3. รัฐบาลท้องถิ่นที่รับผิดชอบงานด้านทรัพยากรน้ำ คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มรัฐบาลท้องถิ่นที่รับผิดชอบงานด้านทรัพยากรน้ำนี้จะมีสาระสำคัญเกี่ยวกับว่ารัฐบาลท้องถิ่นดังกล่าวได้คำนึงถึงปัญหาด้านการขาดแคลนทรัพยากรน้ำที่เกิดขึ้นในบริเวณ Kuta และ Sanur เพียงใด และมีแนวทางช่วยเหลือหรือนโยบายหรือแนวทางแก้ไขปัญหายังไรบ้าง อีกทั้งรัฐบาลท้องถิ่นมีการรับฟังความคิดเห็นจากภาคชุมชน ภาคธุรกิจ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ หรือไม่ ถ้ามี กระบวนการรับฟังความคิดเห็นมีลักษณะเป็นอย่างไร

4. หมู่บ้าน/ชุมชน คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มหมู่บ้าน/ชุมชนนี้จะมีสาระสำคัญเกี่ยวกับว่า หมู่บ้าน/ชุมชนในบริเวณ Kuta และ Sanur ได้ประสบกับปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรน้ำมาเป็นระยะเวลาเท่าไร และรัฐบาลท้องถิ่นได้ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลืออย่างไรบ้าง หมู่บ้าน/ชุมชนสามารถแสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่นโยบายหรือแนวทางแก้ไขปัญหาด้านการขาดแคลนทรัพยากรน้ำได้หรือไม่ อย่างไร

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยในครั้งนี้จะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ อันได้แก่

การสัมภาษณ์ (Interview) จะเป็นการสัมภาษณ์ตัวแสดงที่ได้จาก Snowball sampling โดยจะเป็นการสัมภาษณ์ว่ามีตัวแสดงใดบ้างที่มีบทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำบริเวณ Kuta และ Sanur และยังเป็นการสัมภาษณ์ถึงความขัดแย้งและกระบวนการในการจัดทำนโยบายในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำบริเวณดังกล่าว โดยดูว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีกระบวนการแก้ไขความขัดแย้ง

ที่มีลักษณะเป็น deliberative democracy หรือไม่ และภาครัฐได้รับฟังความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นหรือไม่ และกระบวนการในการรับฟังความคิดเห็นมีลักษณะเป็นอย่างไรบ้าง

นอกจากนี้ยังสัมภาษณ์ถึงกระบวนการในการจัดทำนโยบายในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำบริเวณดังกล่าว ในบริบทที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิด IAD ของ Elinor Ostrom ด้วย เพื่อดูว่าทั้ง 3 ระดับ อันได้แก่ ระดับที่ 1 กลไกระดับการกำหนดกรอบในการตั้งกติกา (Constitutional rules) ระดับที่ 2 กลไกระดับการตั้งกติกา หรือกฎเกณฑ์ระดับกฎหมายและนโยบาย (Collective choice rules) และระดับที่ 3 กลไกระดับปฏิบัติการ (Operational rules) หรือกลไกในระดับการจัดการกับ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมโดยตรง มีความสอดคล้องกันหรือไม่ หรือหากไม่มีความสอดคล้องจะมีแนวทางอย่างไรที่จะทำให้ทั้ง 3 ระดับดังกล่าวเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม และเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ งานวิจัยชุมชน งานวิจัยด้านทรัพยากรน้ำ นโยบายด้านน้ำ รวมไปถึงพระราชบัญญัติ กฎหมาย และระเบียบวาระการประชุมของกรม กระทรวง และองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่างๆนี้จะเป็นการทำให้เข้าใจพื้นฐานของปัญหา สาเหตุ องค์ประกอบของการตัดสินใจเชิงนโยบายในช่วงเวลาต่างๆในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำบริเวณบาทลามากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเลือกใช้วิธี Triangulation ด้วย เพื่อเป็นการนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และข้อมูลทางเอกสารมาเปรียบเทียบกันเพื่อดูความแตกต่าง เพื่อนำไปวิเคราะห์และอภิปรายต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งในพื้นที่บริเวณ Kuta และ Sanur ยืนยันว่ามีข้อกำหนดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการรักษาน้ำ (Water Conservation) เพียงเล็กน้อย รัฐบาลท้องถิ่นแสดงความไม่เต็มใจที่จะให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนในระดับการบริหารหรือระดับชุมชนที่มีขีดความสามารถต่ำ การขาดองค์ความรู้ และการขาดทรัพยากรและข้อมูลสำหรับกิจกรรมการวางแผนที่เชื่อถือได้ จากผลลัพธ์ดังกล่าวจึงเป็นผลให้มีการสร้างแผนงานการจัดสรรทรัพยากรน้ำจากหน่วยงานท้องถิ่นระดับสูงและส่งไปปฏิบัติการในระดับชุมชน สิ่งนี้จึงนำไปสู่ความไม่ตรงกันระหว่างโครงสร้างทางกายภาพของ WC ที่วางแผนไว้ ซึ่งดูเหมือนว่าจะต้องขึ้นอยู่กับระบบโควตาและความเป็นจริงของกลุ่มน้ำซึ่งจะนำไปสู่ความยากในกระบวนการต่อมา ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่วนภูมิภาคของรัฐจึงดำเนินการในลักษณะที่ลดกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนให้น้อยลง นี่คือนโยบายที่สมาชิกชุมชนและบุคลากรของรัฐบาลท้องถิ่นประสบปัญหาและเป็นเหตุผลสำคัญที่ว่าทำไมจึงไม่มีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของในกิจกรรมรักษาน้ำ (Water Conservation)

การขาดกระบวนการติดตามและประเมินผลที่ชัดเจนโดยเฉพาะที่มาจากชุมชนเป็นอุปสรรคสำคัญต่อกระบวนการจัดสรรน้ำ ผู้ให้ข้อมูลทั้งในพื้นที่บริเวณ Kuta และ Sanur ยังยืนยันว่าไม่มีระบบการติดตามและการประเมินผลที่เป็นทางการในช่วงเริ่มต้นของการริเริ่มการรักษาน้ำ (Water Conservation) อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม รัฐบาลท้องถิ่นมองว่าการติดตั้งระบบการติดตามและการประเมินผล จะมีความสำคัญสำหรับ

การจัดการโปรแกรมสำหรับการออกแบบโดยได้มีการสร้างทีมโดยผู้นำชุมชนต้นแบบคนหนึ่งนำไปสู่อีก 5 คน (ทีม 'หนึ่งต่อห้า') ซึ่งคาดหวังว่าแต่ละทีมจะรายงานความสำเร็จ ไปยังกลุ่มพัฒนาของตน ซึ่งประกอบด้วย 4-6 ทีมหรือทั้งหมด 20-30 ครีวเรือน แต่ละกลุ่มพัฒนาควรรวมรายงานที่เกี่ยวข้องและส่งไปยัง Water Management Committee (WMCs) หลังจากอนุมัติรายงานแล้ว WMCs จะส่งมอบให้กับประธานชุมชนที่เกี่ยวข้อง จากนั้นประธานชุมชนจะรวบรวมรายงานระดับผู้บริหาร (เช่น ตำบล) ที่ต่ำกว่า และส่งต่อไปยังสภาตำบลท้องถิ่น ขั้นตอนการรายงานจะยังคงดำเนินการต่อไปตามการจัดการองค์การอย่างเป็นทางการจนกว่าจะถึงภาคีรัฐบาลในระดับภูมิภาค

อย่างไรก็ตามกระบวนการจัดตั้ง WMCs นั้นไม่เหมือนกันทั่วทั้งภูมิภาค จึงเป็นผลให้ WMCs ไม่ได้ถูกจัดตั้งขึ้นในทุกพื้นที่ แม้ในพื้นที่ที่มีการจัดตั้งคณะกรรมการ บางกลุ่มก็อาจจะไม่มีความคิดเกี่ยวกับวิธีการรวบรวม การจัดการ และการรายงานข้อมูล การดำเนินการประชุมระดับคณะกรรมการเป็นระยะ หรือพบปะกับชุมชนทั่วไปที่ชัดเจนนัก ข้อมูลที่ถูกรวบรวมนั้นมีจำกัด และไม่มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลด้านการลงทุนของ WC อีกทั้งการขาดคู่มือการทำงานแบบมีส่วนร่วมที่ทำโดยระบบติดตามและประเมินผล และการมุ่งเน้นเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของ WMCs โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหน่วยงานของรัฐก็ยอมรับความล้มเหลวของระบบนี้

นอกจากนี้การขาดการมีส่วนร่วมยังมีกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมที่จำกัด ซึ่งคาดว่าจะพัฒนาและควบคุมผลลัพธ์ที่ได้จากความคิดริเริ่ม โดยองค์ประกอบของการเรียนรู้ทางสังคมจากกระบวนการดังกล่าวได้รวมถึงการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์ความรู้ในท้องถิ่นและองค์ความรู้ภายนอก การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การร่วมมือในกิจกรรม การจัดการที่ดิน การจัดสรรทรัพยากรน้ำ และการส่งเสริมความเป็นผู้นำภายในชุมชนท้องถิ่น

อีกทั้งผู้ให้สัมภาษณ์เกือบทุกคนกล่าวว่าปัญหาคือ การบังคับใช้กฎหมายที่อ่อนแอ การขาดการควบคุมกฎระเบียบของผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย กฎระเบียบใช้การไม่ได้ การตรวจสอบอ่อนแอ หรือ ไม่มีการบังคับใช้กฎหมาย การมีกรมที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานและดูแลผลประโยชน์ 11 แห่งหมายความว่างานประสานงานข้ามแผนกเป็นเรื่องที่ทำนาย นอกจากนี้แต่ละแผนกยังต้องการความเป็นเจ้าของของทุกโครงการและต่อต้านการแบ่งปันข้อมูลกับกรมอื่น ๆ โดยแผนกต่างๆจะมีแผนและกฎของตัวเอง พฤติกรรมการเป็นศูนย์กลางของแต่ละหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องมีความชัดเจนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการจัดการลุ่มน้ำ เมื่อกรมป่าไม้จัดตั้งกลุ่มจัดการลุ่มน้ำ (BPDAS— Balai Pengelolaan Daerah Aliran Sungai) กรมสิ่งแวดล้อมก็จัดเวทีให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับน้ำด้วย ในขณะเดียวกันกรมโยธาธิการได้จัดตั้งเวทีการจัดการลุ่มน้ำโดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม และพยายามรวบรวมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของรัฐบาลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน กลุ่มของกรมป่าไม้ไม่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินน้อยที่สุด แต่เป็นกลุ่มเดียวที่เชิญผู้มีส่วนได้เสียที่ไม่ใช่ภาครัฐเข้าร่วมได้

ในฐานะที่บริเวณ Kuta และ Sanur เป็นศูนย์กลางทางด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดบาห์ลี โดย Kuta และ Sanur มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและระดับประเทศของอินโดนีเซีย แต่ด้วยระบบการจัดสรรทรัพยากรน้ำในพื้นที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จึงทำให้เกิดความต้องการน้ำในระดับสูงมากเพื่อใช้ทางการเกษตร และการท่องเที่ยว และยังทำให้เกิดปัญหาด้านระบบนิเวศและการเมืองที่ไม่ยั่งยืน

ด้วย ต่อมาเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นได้ยอมรับว่าการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำจำเป็นต้องเปลี่ยนกระบวนการทัศนธรรมาภิบาลในการจัดการน้ำ และการจัดการปกครองแบบประสานความร่วมมือจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำของบริเวณ Kuta และ Sanur ในการออกแบบความคิดริเริ่มใหม่เหล่านี้ "กลุ่มเตรียมการประชุมขนาดเล็ก" ซึ่งรวมถึง "รัฐบาลท้องถิ่นและสมาชิกในชุมชน" และ "การทำเกษตร ผลประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม อุตสาหกรรม และสันติภาพ" ได้มีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษากับประชาชนเพื่อพัฒนากลยุทธ์ ส่วนหนึ่งของการศึกษาขั้นต้นที่ดำเนินการ คือ การพัฒนาความสามารถและการสร้างความไว้วางใจ ในฐานะแนวทางการลดปัญหาการจัดการทรัพยากรน้ำในบริเวณ Kuta และ Sanur การริเริ่มความร่วมมือที่พัฒนาขึ้นในบริเวณดังกล่าวเหมาะสมกับนิยามของคำว่าจัดการปกครองแบบประสานความร่วมมือ

การอภิปรายผล

มุมมองเชิงสถาบันต่อการเมืองในการจัดสรรทรัพยากรน้ำ IAD (Institutional Analysis Development) ของ Elinor Ostrom

กรอบ IAD ได้นำเสนอโครงสร้างในหลายๆระดับ โดยเชื่อมโยงการตัดสินใจของตัวแสดงในระดับการปฏิบัติการที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (NRM) เข้ากับทางเลือกโดยรวมและการตัดสินใจระดับรัฐธรรมนูญ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างกรอบ IAD ด้วยแนวคิดและทฤษฎีที่ประยุกต์มาจากองค์ความรู้เหล่านี้เพื่อให้เหมาะสมกับการวิเคราะห์นโยบายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติในระดับการปกครองและรัฐบาลหลายระดับ

หากพิจารณาถึงการจัดการน้ำของแต่ละหน่วยงานของภาครัฐในจังหวัดบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซียนั้นก็ยังมีกฎระเบียบและแผนปฏิบัติการที่เป็นของตนเอง โดยที่ไม่ได้สอดคล้องกับหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นสิ่งที่เรียกว่า Sector-centric ในขณะที่ Department of Forestry (กรมป่าไม้) ได้จัดตั้งกลุ่มการบริหารจัดการลุ่มน้ำ (BPDAS—Balai Pengelolaan Daerah Aliran Sungai) แต่ส่วน Department for the Environment (กรมสิ่งแวดล้อม) ได้จัดตั้งการประชุมแสดงความคิดเห็นสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านน้ำ ในขณะที่ Department of Public Works (กรมโยธาธิการ) ยังได้จัดตั้งการประชุมแสดงความคิดเห็นสำหรับการบริหารจัดการลุ่มน้ำ ซึ่งแต่ละหน่วยงานก็ได้มีการดำเนินงานที่เป็นของตนเอง ต่างคนต่างทำ โดยที่ไม่ได้คำนึงถึงความสอดคล้องอื่นๆเลย ด้วยสาเหตุนี้จึงทำให้หน่วยงานต่างๆและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไม่สามารถทำงานที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันได้ หรือไม่สามารถทราบได้ว่ากฎระเบียบใดที่สำคัญในขณะนั้นที่จะต้องปฏิบัติตาม ดังนั้นปัญหาต่างๆจึงยังดำรงอยู่

นอกจากนี้หากพิจารณาถึงสมาชิกในชุมชน โดยทุกคนจะให้ความสนใจในการสนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเท่ากัน อย่างไรก็ตามสมาชิกในชุมชนก็ไม่มีความสามารถที่เทียบเท่ากันในแง่ของการมีส่วนร่วมและมีอิทธิพลต่อสิ่งที่คณะกรรมการด้านการบริหารจัดการน้ำ หรือ Water Management

Committees (WMCs) ตัดสินใจ สำหรับสมาชิกชุมชน ผู้นำหมู่บ้านจะมีอำนาจมากที่สุด สมาชิกชุมชนทั่วไปอาจสนับสนุนกิจกรรมการสงวนและรักษาทรัพยากรน้ำ (Water Conservation (WC)) โดยหวังว่าจะได้รับการจัดสรรทรัพยากรน้ำในปริมาณที่เพียงพอ ในขณะที่เจ้าของธุรกิจการท่องเที่ยวอาจมีความสนใจในการขยายการถือครองที่ดินของตนเอง และพยายามที่จะใช้ทรัพยากรน้ำให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และยังคงมองถึงการลำดับความสำคัญของการแข่งขันในภาคแรงงานซึ่งเป็นการรักษาการดำเนินธุรกิจของตัวเองเมื่อเทียบกับการลงทุนแรงงานในกิจกรรม WC

ในการจัดทำกิจกรรมของ WC ในระดับชุมชน หน่วยงานท้องถิ่นของรัฐต้องมีส่วนร่วมร่วมกับสมาชิกในชุมชน โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มต้องเข้าร่วมการนำเสนอแผน WC กับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เรื่องนี้ได้สะท้อนถึงลักษณะเชิงพลวัตของพลังระดับชุมชนเช่นเดียวกับบรรทัดฐานทางสังคมและวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์ คือ ผู้ที่เป็นเจ้าของธุรกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่ก็จะมีอิทธิพลต่อกิจกรรม WC มากกว่าสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคม สมาชิกในชุมชนที่ทำการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความตระหนักเกี่ยวกับความเสื่อมโทรมของบริเวณอนุรักษ์น้ำและผลลัพธ์ที่เป็นไปได้ในกิจกรรมการฟื้นฟูภูมิทัศน์ที่เสื่อมโทรมของ WC นอกจากนี้สมาชิกในชุมชนยังได้เริ่มเห็นผลลัพธ์ด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวกของการจัดสรรทรัพยากรน้ำและภูมิทัศน์จากงานของ WC อีกด้วย จะเห็นได้ว่า กระบวนการสร้างกฎระเบียบในการจัดสรรน้ำในกรณีของ Kuta และ Sanur ยังมีอุปสรรคอยู่มากเพราะตัวแสดงที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญในมิติที่ต่างออกไปจนหากจุดร่วมกันยาก

การขาดการประเมินความต้องการและการไม่สามารถจัดลำดับความสำคัญของท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแผนได้ ย่อมสะท้อนถึงตัวเลือกและโอกาสต่าง ๆ ของสมาชิกในสังคม กิจกรรม WC อาจไม่มีความเร่งด่วนในระดับเดียวกับกิจกรรมของผู้ที่เป็นเจ้าของธุรกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่ เนื่องจากกิจกรรม WC เป็นกิจกรรมที่คอยช่วยเหลือสมาชิกในชุมชน แต่ไม่ได้เป็นการช่วยเหลือกลุ่มทุนขนาดใหญ่ แทนที่กิจกรรม WC จะเป็นกระบวนการแบบมีส่วนร่วมตามที่ออกแบบไว้ แต่กิจกรรมกลับถูกพัฒนามาจากตัวแสดงภายนอกชุมชนและกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ยังถูกกำหนดให้เป็นการทำตามแผนที่กำหนดไว้ล่วงหน้า หน่วยงานของรัฐอ้างว่าในความคิดริเริ่มของ WC ในปัจจุบัน ชุมชนจะมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม อย่างไรก็ตามแม้ว่ารัฐบาลท้องถิ่นได้ขอความยินยอมจากสมาชิกในชุมชน แต่สมาชิกในชุมชนกลับแสดงความไม่เห็นชอบเนื่องจากการไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมและแสดงให้เห็นถึงความเป็นเจ้าของ ดังนั้นประเด็นสำคัญคือแนวคิด (หรือการใช้ความคิด) ของการมีส่วนร่วม โดยรัฐบาลท้องถิ่นมองว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนก็เทียบเท่ากับความยินยอมไม่ใช่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมยังมีบทบาทและมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนบริเวณ Kuta และ Sanur กล่าวคือ การมีส่วนร่วมของผู้หญิงถูกมองว่าอยู่ในระดับต่ำ และมีส่วนร่วมของพวกเขาก็ถูกต่อต้านอย่างรุนแรงโดยผู้ชายโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ชายที่แต่งงานแล้วซึ่งปฏิเสธที่จะให้คู่สมรสเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะเหล่านี้ เหตุผลหลักที่สมาชิกกลุ่มผู้ชายให้ความสำคัญก็คือพวกเขามีความเชื่อที่ว่าผู้หญิงควรดูแลลูกน้อย ดูแลด้านปศุสัตว์ งานเกษตร และทำงานบ้าน

ดังนั้นจากการอภิปรายมาในข้างต้นจะสามารถตอบสมมติฐานในการวิจัยที่ว่า 1 ใน องค์ประกอบที่นำไปสู่การจัดสรรทรัพยากรน้ำที่เท่าเทียมและทำให้ประชาชนในท้องถิ่นบริเวณ Kuta และ Sanur ในจังหวัด

บาทลี ประเทศอินโดนีเซียสามารถเข้าถึงน้ำได้อย่างเท่าเทียม ไม่เกิดสภาวะการขาดแคลนน้ำ จะประกอบไปด้วยกลไก 3 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 กลไกระดับการกำหนดกรอบในการตั้งกติกา (Constitutional rules)

ระดับที่ 2 กลไกระดับการตั้งกติกา หรือกฎเกณฑ์ระดับกฎหมายและนโยบาย (Collective choice rules)

ระดับที่ 3 กลไกระดับปฏิบัติการ (Operational rules) หรือกลไกในระดับการจัดการกับ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมโดยตรง

โดยทั้ง 3 ระดับจะต้องมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกันในมุมมองของนโยบายด้านทรัพยากรน้ำจึงจะนำไปสู่การจัดสรรทรัพยากรน้ำที่เท่าเทียมและลดปัญหาการขาดแคลนน้ำได้ โดยการศึกษาที่จะเกิดการจัดการสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมนั้น กลไกทั้ง 3 ระดับจะต้องมีความสอดคล้องกัน โดยที่กลไกในระดับที่ 1 จะเป็นตัวกำหนดกรอบกติกาในการตั้งกฎเกณฑ์หรือเป็นการกำหนดสิทธิในกรอบใหญ่ ขณะที่กลไกในระดับที่ 2 ก็จะเป็นการตั้งกฎ กติกา ในระดับที่เป็นนโยบายและกฎหมายต่างๆ ตามกรอบแนวทางของกลไกในระดับที่ 1 ในส่วนของกลไกในระดับที่ 3 หรือระดับปฏิบัติการ ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญที่สุดจะเป็นกติกา หรือเงื่อนไขที่เกิดขึ้นในการใช้และดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในระดับปฏิบัติจริงโดยตรงในพื้นที่

การรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และกระบวนการแก้ไขความขัดแย้งที่มีลักษณะเป็น deliberative democracy

หากจะดูในกรณีของบริเวณ Kuta และ Sanur ในจังหวัดบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซียนั้น ความรับผิดชอบในการใช้น้ำสะอาดในบาห์ลิตกไปอยู่ที่กรมต่าง ๆ ของรัฐ 11 แห่ง โดยแต่ละแห่งมีตัวแทนระดับต่าง ๆ ในระบบของรัฐบาลอินโดนีเซียซึ่งประกอบด้วยระดับประเทศ ระดับจังหวัด และระดับเทศบาล อำเภอรระดับประเทศจะกำหนดกฎเกณฑ์ที่ควรปฏิบัติในระดับจังหวัดและให้ระดับเทศบาล อำเภอนำไปปฏิบัติ อย่างไรก็ตามตั้งแต่ปี 1999 อินโดนีเซียให้อิสระกับหน่วยงานต่าง ๆ ดังนั้นพวกเขาจึงมักสร้างกฎของตัวเองและปฏิเสธที่จะปฏิบัติตามกฎที่สร้างขึ้นในระบบบริหาร ผู้บริหารระดับสูง (Bupati) จึงอาจเพิกเฉยต่อรัฐบาลในเรื่องสำคัญ ๆ เช่น การประสานแนวทางการจัดการทรัพยากรและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้แนวทางเชิงระบบเพื่อการรักษาหรือด้านประชาธิปไตยและการปฏิบัติการ ซึ่งจะเห็นได้จาก Water Management Committee (WMCs) ที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเชื่อมโยงกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในวงกว้าง ในขณะเดียวกันก็อำนวยความสะดวกในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านโปรแกรมที่เรียกว่า Community Implementation program (CIP) ซึ่งมีสมาชิกอย่างน้อย 6 คนจากแต่ละชุมชนในบริเวณ Kuta และ Sanur โดย WMCs ต้องรวมคนที่มีความรู้และความสนใจในชุมชนเป็นจำนวนมาก และเปิดการประชุมรายเดือนต่อสาธารณะ CIP นั้นใกล้เคียงกับรูปแบบการจัดการปกครองแบบประสานความร่วมมือ กล่าวคือ CIP มีแนวโน้มที่จะเชื่อมโยงองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญและประสบการณ์สาธารณะโดยจัด "การให้คำปรึกษากับชุมชนทั่วบริเวณ Kuta และ Sanur" ในขณะเดียวกันก็จะคัดเลือกสมาชิกคณะกรรมการที่มี ทักษะ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ตลอดจนความสามารถในการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาทางแก้ไขสำหรับการจัดสรรทรัพยากรน้ำที่เท่าเทียม และเพิ่มคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ดังนั้น CIP จึงพยายามสร้างสมดุล

ระหว่างความรู้ทางเทคนิคกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำโครงการทางวิทยาศาสตร์ที่ได้รับการสนับสนุน

ในท้ายที่สุดกระบวนการคัดเลือกผู้เข้าร่วม CIP ก็มีผลในทางที่ดีที่ว่า “สมาชิกชุมชนจะต้องมีการปรับเปลี่ยนเป็นประจำเพื่อให้แน่ใจว่าได้มีการสะท้อนมุมมองที่หลากหลาย” ซึ่งก็แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในวงกว้างที่มีต่อปัญหาและความคิดริเริ่มในการทำงานร่วมกัน โดย WMCs ได้เห็นว่าผู้ที่มีมุมมองและมีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างมากมายมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ เมื่อได้มีส่วนร่วมในการเลือกด้วยตนเองอีกด้วย

หากกล่าวถึงในบริบทของบริเวณ Kuta และ Sanur ในจังหวัดบาหลิ ประเทศอินโดนีเซีย ถึงแม้ว่าจะมีความไม่เสมอภาคในตอนเริ่มแรก แต่ผลประโยชน์ของชาวบ้านที่อยู่ในบริเวณที่ทรัพยากรน้ำขาดแคลนอย่างจริงจัง ก็ถูกเริ่มนำมาพิจารณาอย่างต่อเนื่องในเวทีการเจรจาทางออกร่วมกัน นี่คือจุดเริ่มต้นของการเสริมสร้างอำนาจของแต่ละบุคคลและโดยรวม ตลอดจนกระบวนการที่ผู้เข้าร่วมมีความตระหนักและมั่นใจในตนเองมากขึ้นเกี่ยวกับปัญหาด้านทรัพยากรน้ำ รวมถึงความคิดเห็นที่ได้แสดงเกี่ยวกับปัญหาเหล่านี้มีการอธิบายมากขึ้นเรื่อย ๆ และในระหว่างการสัมภาษณ์ของผู้วิจัย สมาชิกในชุมชนมีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาความมั่นใจในตนเอง และการรู้ถึงคุณค่า (Values) ในตนเอง

จากการอภิปรายมาในข้างต้นจะสามารถตอบสมมติฐานในการวิจัยที่ว่า องค์ประกอบที่นำไปสู่การจัดสรรทรัพยากรน้ำที่เท่าเทียมและทำให้ประชาชนในท้องถิ่นบริเวณ Kuta และ Sanur ในจังหวัดบาหลิ ประเทศอินโดนีเซียสามารถเข้าถึงน้ำได้อย่างเท่าเทียม ไม่เกิดสภาวะการขาดแคลนน้ำ จะประกอบไปด้วย ประการที่ 1 การที่รัฐบาลท้องถิ่นรับฟังความคิดเห็นของชุมชน ประการที่ 2 กระบวนการแก้ไขความขัดแย้งที่มีลักษณะเป็น Deliberative democracy โดยประการที่ 1 และประการที่ 2 จะเห็นได้จากการจัดตั้งคณะกรรมการด้านการบริหารจัดการน้ำ หรือ Water Management Committees (WMCs) โดยคณะกรรมการดังกล่าวจะประกอบไปด้วยสภาตำบลท้องถิ่น หน่วยงานต่างๆ และยังจัดให้มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและนำเสนอข้อเสนอต่อชุมชนท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหการขาดแคลนทรัพยากรน้ำด้วย และประการที่ 3 ความร่วมมือของกลุ่มธุรกิจในการกำหนดนโยบายด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ ดังจะเห็นได้จากโมเดลความร่วมมือในการป้องกันน้ำใต้ดิน โดยเป็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานระดับภูมิภาค หน่วยงานท้องถิ่น ผู้จัดหาน้ำในพื้นที่ กรมวิชาการเกษตร เกษตรกรที่ได้รับผลกระทบ กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ และที่ปรึกษาด้านการป้องกันน้ำใต้ดิน เพื่อออกมาตรการในการคุ้มครองน้ำใต้ดินและอภิปรายหาสิ่งที่ประชาชนในพื้นที่ต้องดำเนินการ

องค์ประกอบทั้ง 3 ดังกล่าวจะต้องสอดคล้องและรัฐบาลจะต้องนำความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมพิจารณาในการกำหนดนโยบายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำด้วย ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่มีประสิทธิภาพต่อไป ดังนั้นจึงเป็นการยอมรับสมมติฐานในการวิจัย

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ในขณะที่ปัญหาการกำกับดูแลที่ไม่มีประสิทธิภาพถูกพูดถึงอย่างเปิดเผยโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกือบทุกคน แต่ส่วนใหญ่ก็มีข้อแก้ตัวสำหรับผู้อาวุโสหรือผู้ที่อยู่ในตำแหน่งทางสังคมชั้นสูง ในขณะที่เดียวกันก็มีการบ่นและมีการประท้วงเกิดขึ้นบ้าง เช่นเดียวกับสถานที่อื่น ๆ ในอินโดนีเซีย โดยแนวคิดเรื่องอำนาจและผู้มีอำนาจโดยการให้ความเคารพนับถือต่อผู้มีอำนาจหรือผู้มีสถานะทางสังคมที่สูงกว่าจะเป็นประเด็นสำคัญของวัฒนธรรมของอินโดนีเซีย

วัฒนธรรมของจังหวัดบาห์ลีเป็นวัฒนธรรมที่เน้นการเคารพและความสามัคคีซึ่งหมายความว่าพฤติกรรมของแต่ละคนจะถูกควบคุมเพื่อความสงบเรียบร้อย ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชนจะถูกควบคุมโดยการจำกัดเสรีภาพส่วนบุคคล ผู้มีอำนาจจะทำการตัดสินใจและไม่สามารถตั้งคำถามได้ (Wardana, 2018) ชาวบ้านยอมรับและคาดหวังว่าการควบคุมทางการเมืองและสังคมจะอยู่ในมือของรัฐบาล พวกเขาถูกสอนให้เชื่อฟังรัฐบาลกลางและมีความเชื่อที่ว่ารัฐบาลรู้ดีที่สุด วัฒนธรรมของการให้ความเคารพนับถือของผู้คนที่อยู่ในสังคมชั้นสูงนี้หมายความว่าชาวบาห์ลีไม่สามารถวิพากษ์วิจารณ์สิ่งต่าง ๆ และไม่สามารถประท้วงเรื่องการขาดแคลนทรัพยากรน้ำกับรัฐบาลได้ และอาจทำให้เปลี่ยนมาเป็นความขัดแย้งขึ้นมาแทน นอกจากนี้บาห์ลียังเป็นสังคมที่มีการแบ่งชนชั้นสูงมาก ต้นกำเนิดของครอบครัวที่กำหนดผ่านระบบแบ่งวรรณะแบบเดิมนั้นยังเป็นที่เคารพและมีอยู่จนถึงปัจจุบัน และลักษณะการปกครองแบบพ่อปกครองลูกของสังคมบาห์ลิก็กว้างให้ผู้หญิงอยู่ในสถานะที่ต่ำกว่าผู้ชาย ในขณะที่ผู้หญิงที่มีสถานะต่ำกว่ามีแนวโน้มมากที่สุดที่จะได้รับผลกระทบจากการขาดแคลนน้ำไม่ว่าจะเป็นการกิน การชะล้าง และเตรียมอาหารสำหรับครอบครัวของพวกเขา ผู้หญิงเหล่านั้นแทบจะไม่มีโอกาสที่จะแสดงความกังวลของพวกเขาได้เลยเพราะกลัวว่าจะทำให้เสียชื่อเสียงหรือเป็นการไม่แสดงความเคารพ ผู้คนในบาห์ลิมักหวาดกลัวที่จะประท้วงเนื่องจากในบางกรณีผู้ประท้วงจะถูกคุกคามแต่ถึงอย่างไรก็ตามในปัจจุบันรัฐบาลท้องถิ่น นักวิชาการ และกลุ่ม NGOs ต่างก็ได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว จึงทำให้เกิดการเกิดขึ้นของ WMCs และ CIP ซึ่งจะเป็นตัวช่วยให้ชุมชนทุกกลุ่มได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นด้านการจัดสรรทรัพยากรน้ำ ซึ่งนำไปสู่ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือต่อไป

ข้อเสนอแนะต่อทฤษฎีและองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรน้ำ

การค้นพบของงานวิจัยนี้ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกรอบเชิงสถาบันและกรอบ IAD ที่ชัดเจนซึ่งกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละส่วนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กรอบการทำงานที่จัดตั้งขึ้นอย่างดีย่อมสามารถทำให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรน้ำที่มีคุณภาพ กรอบที่ยืดหยุ่นจะช่วยให้แต่ละภาคส่วนมีโอกาสในการกำหนดรูปแบบและลักษณะการใช้และการจัดการทรัพยากรน้ำได้ดี สิ่งนี้จะช่วยให้ท้องถิ่นในแต่ละกลุ่มสามารถกำหนดกฎที่ตอบสนองและปรับให้เข้ากับสภาพท้องถิ่น ซึ่งมีส่วนทำให้ระบบ polycentric มีความยืดหยุ่นมากขึ้น

ลักษณะการจัดการและการกำกับดูแลทรัพยากรทางธรรมชาติควรมีลักษณะที่เป็นแนวทางการสั่งการจากล่างขึ้นบน (bottom-up approach) มากกว่าที่จะเป็นวิธีการสั่งการจากบนลงล่าง (Top-down

approach) ดังนั้นจึงเป็นเรื่องจำเป็นและเร่งด่วนสำหรับการกระจายอำนาจโดยรวมและมีประสิทธิภาพซึ่งจะช่วยให้การริเริ่มการจัดการทรัพยากรน้ำแบบมีส่วนร่วมมากขึ้นและเป็นตัวแทนของชุมชนระดับท้องถิ่นในการกำหนดนโยบายและการกำกับดูแลทรัพยากรธรรมชาติ นี่เป็นเพราะชุมชนระดับท้องถิ่นและสถาบันเป็นผู้ได้รับประโยชน์หลักจากการกระจายอำนาจ อย่างไรก็ตามรัฐบาลท้องถิ่นและหน่วยงานสาธารณะยังคงมีอำนาจในการบริหารจัดการบางประการอยู่ แต่อำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำโดยส่วนใหญ่นั้นจะต้องตกไปอยู่กับประชาชนท้องถิ่น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

นอกจากนี้ผลจากงานวิจัยยังได้ข้อเสนอแนะว่าความสัมพันธ์ในการแบ่งอำนาจ (Power-sharing relationship) จะต้องดำเนินการท่ามกลางบรรดาบุคลากรที่ขับเคลื่อนด้วยความสนใจในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลน้ำที่มีประสิทธิภาพ หากไม่มีการนำเสนออย่างเต็มรูปแบบและไม่มีการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการอภิปรายเชิงนโยบาย ความซับซ้อนและความไม่แน่นอนจะมีอิทธิพลต่อการจัดการทรัพยากรน้ำในอนาคตได้ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงระบุว่าควรให้ความสำคัญกับการหาวิธีที่ดีกว่าเพื่อการมีส่วนร่วมและมีส่วนเกี่ยวข้องของผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการน้ำ และการชี้แจงบทบาทของรัฐบาลระดับชาติและระดับท้องถิ่นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้ใช้และผลลัพธ์ที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

การออกแบบโครงสร้างเชิงสถาบันมีบทบาทหลายอย่างในแนวปฏิบัติด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ บทบาทหนึ่งคือกฎระเบียบที่ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบของการกระทำหรือการมีปฏิสัมพันธ์ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน กฎระเบียบดังกล่าวจะมีอิทธิพลต่อตัวเลือกด้านการจัดการ เช่น ผู้ให้บริการด้านน้ำสามารถจัดหาพื้นดินส่วนเกินสำหรับการจัดเก็บใต้ดินในโครงการที่จัดการร่วมกันหรือในแง่ที่ว่าผู้ให้บริการด้านน้ำจะสามารถเข้าถึงน้ำที่เก็บไว้ใต้ดินได้หรือไม่ โดยสถาบันจะแนะนำกิจกรรมและทางเลือกที่มีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้การออกแบบโครงสร้างเชิงสถาบัน ยังกำหนดสถานการณ์ในการตัดสินใจที่ผู้คนต้องเผชิญ ในขณะเดียวกันก็ต้องพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงด้านการกระทำหรือการมีปฏิสัมพันธ์ในแต่ละวันด้วย และอีกทั้งยังเป็นการจำกัดหรืออำนวยความสะดวกในสิ่งที่ผู้คนสามารถจะกระทำได้นำนามาใช้และปฏิบัติตามแนวทางการจัดการทรัพยากรน้ำใหม่ ๆ

วิธีการที่สถาบันจะจัดโครงสร้างและจำกัดการดำเนินการและกลยุทธ์ในการจัดการทรัพยากรน้ำได้อย่างมีศักยภาพนั้นถือเป็นโอกาสที่สำคัญในการรับรู้ถึงความก้าวหน้าต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอิทธิพลของสถาบัน การศึกษาด้านสถานการณ์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative studies of situations) ในเรื่องที่ว่า การเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมการจัดการทรัพยากรน้ำ (เช่น การจัดการร่วมกัน การนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ การถ่ายโอนน้ำ การจัดการลุ่มน้ำ ฯลฯ) ที่กำลังจะเกิดขึ้นหรือกำลังพยายามกันอย่างเต็มที่เพื่อให้ นักวิจัยมีโอกาสที่จะเข้าถึงในแง่ที่ว่า ทำไมและวิธีการออกแบบโครงสร้างเชิงสถาบันจึงมีผลต่อความสามารถของผู้คนในการปฏิรูปการจัดการให้ประสบความสำเร็จ การศึกษาแนวทางปฏิบัติในการจัดการน้ำร่วมกันได้มองข้ามประเด็นต่าง ๆ ของการปฏิรูปนโยบายน้ำของรัฐและภายในรัฐสำหรับการประเมินผลกระทบดังกล่าว

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

ท่ามกลางการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวในประเทศกำลังพัฒนา ก็ยังมีปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนซึ่งเป็นนโยบายด้านการท่องเที่ยวของภาครัฐ ได้แก่ การพัฒนาที่ขาดความสมดุลต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการของภาครัฐไม่สามารถรองรับการเจริญเติบโตด้านการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ระบบสาธารณูปโภคไม่เพียงพอต่อการเติบโตด้านการท่องเที่ยว ขาดการกำหนดและควบคุมมาตรฐานธุรกิจบริการ การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรมของสังคม สภาพความเป็นชุมชนเมืองเข้ามาแทนที่ชุมชนดั้งเดิม การโยกย้ายถิ่นที่อยู่ของชุมชนดั้งเดิมและมีนายทุนและนักท่องเที่ยวเข้ามาแทนที่ ค่าครองชีพสูงขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้คนท้องถิ่นใช้ชีวิตอยู่อย่างยากลำบากมากขึ้น และขาดการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมในท้องถิ่น ขาดการเชื่อมโยงระหว่างการท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้เกิดวิสาหกิจชุมชนอย่างเข้มแข็ง (DASTA, 2010) จากปัญหาที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวตามนโยบายของภาครัฐในระดับท้องถิ่นยังขาดประสิทธิภาพและไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งอาจเป็นผลมาจาก

- 1) การกำหนดนโยบายอาจไม่สอดคล้องกับสถานการณ์การท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น
- 2) ภาคส่วนในระดับท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวขาดการรับรู้และความเข้าใจ รวมถึงไม่ตระหนักถึงทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตามนโยบายของภาครัฐ
- 3) ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่นขาดศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวตามนโยบายที่กำหนด และ
- 4) ขาดความร่วมมือในการปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับกรณี Kuta และ Sanur ในจังหวัดบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย และอาจจะเกิดขึ้นกับประเทศกำลังพัฒนาหลายที่ นั่นก็คือการที่ท้องถิ่นขาดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ โดยภาคส่วนที่เกี่ยวข้องไม่ได้มีการบริหารจัดการหรือจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหาด้านการขาดแคลนทรัพยากรน้ำโดยเฉพาะ ที่สอดคล้องกับประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (Deliberative Democracy)

References

- Ardika, I., Wayan, I., Parimarta, G., & Agung, A., Wirawan, B. (2013). *Sejarah Bali: Dari Pra-Sejarah Hingga Modern*. Denpasar: Udayana University Press.
- Arnscheidt, J. (2009). *'Debating' Nature Conservation: Policy, Law and Practice in Indonesia*. Leiden: Leiden University Press.
- Baiocchi, G. (2003). Participation, Activism, and Politics: The Porto Alegre Experiment. In Fung, Archon and Wright, Erik Olin. ed. 2003. *Deepening Democracy*. pp. 47-70. London: Verso.
- Beetham, D. (2006). *Democracy, a Beginner's Guide*. Oxford: One world.
- Bevir, M. (2011). Governance as Theory, Practice, and Dilemma. In *The Sage Handbook of Governance*, ed. Mark Bevir, 1–16. Los Angeles: Sage.
- Blank, Y., & Rosen-Zvi, I., (2010). The Spatial Turn in Legal Theory. *HAGAR Studies in Culture, Polity and Identities*, 10(1), 37–60.
- Blaug, R., & Schwarzmantel, J. (1988). *Democracy: A Reader*. George Square, Edinburgh : Edinburgh University Press. pp. 6-8.
- Blomley, N. (1994). *Law, Space and the Geographies of Power*. New York: Guilford Press.
- Blomquist, W., & Schlager, E. (2005). Political Pitfalls of Integrated Watershed Management. In *Society & Natural Resources: An International Journal*, 18(2), 101-117.
- Bohman, J. (1996). Public Deliberation: Pluralism, Complexity and Democracy. Cambridge, MA: MIT Press. Cited in Owen, David S. 2001. "Review Essay Deliberative Democracy." *Philosophy & Social Criticism*, 27(5), 117-124.
- Bohman, J., & William, R. (1997). *Deliberative Democracy: Essays on Reason and Politics*. Cambridge, Massachusetts: the MIT Press.
- Bowman, M. (2002). *The Ramsar Convention on Wetlands: Has It Made a Difference?* Yearbook of International Co-operation on Environment and Development 2002/2003.
- Brown, R. (2005). Impediments to Integrated Urban Stormwater Management: The Need for Institutional Reform. In *Environmental Management*, 36(3), 455-468.
- Brown, R.R., Ashley, R., & Farrelly, M.A. (2011). Political and professional agency entrapment: an agenda for urban water research. In *Water Resources Management*, 25(15), 4037-4050.

- Castro, J.E., Kaika, M., & Swyngedouw, E. (2003). London: Structural Continuities and Institutional Change in Water Management. In *European Planning Studies*, 11(3), 283-298.
- Desa, P. (2007). *Profil Desa Pecatu, Kecamatan Kuta Selatan, Kabupaten Badung, Provinsi Bali, Tahun 2008*. Jakarta: Departemen Dalam Negeri, Dirjen Pemberdayaan Masyarakat dan Desa.
- Kumler, L. M., & Lemos, M.C. (2008). Managing waters of the Paraíba do Sul river basin, Brazil: a case study in institutional change and social learning. In *Ecology and Society*, 13(2), 22.
- Laurajane, S. (2006). *Uses of Heritage*. London: Routledge.
- Lees, S. H. (2001). Kicking Off the Kaiko: Instability, Opportunism, and Crisis in Ecological Anthropology. In *Ecology and the Sacred: Engaging the Anthropology of Roy A. Rappaport*, ed. E. Messer and M. Lambek, 49–63. Michigan: University of Michigan Press.
- Lefebvre, H. (1991). *Production of Space*. Oxford: Blackwell.
- Lemos, M. C., & Oliveira, J.L.F. (2004). Can Water Reform Survive Politics? Institutional Change and River Basin Management in Ceara', Northeast Brazil. In *World Development*, 32(12), 2121-2137.
- Lewis, J., & Belinda, L. (2009). *Bali's Silent Crisis: Desire, Tragedy, and Transition*. Lanham and Plymouth: Lexington Books.
- Liefcrinck, F.A. (1969). *Rice Cultivation in Northern Bali*. In *Bali: Further Studies in Life, Thought, and Ritual*, 3–4. The Hague: W. Van Hoeve.

การศึกษาชนิดและสถานภาพการคุกคามต่อไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนน

พื้นที่เขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

Study of species and threat status of street trees in an urban
landscape in Nakhon Si Thammarat Province

สุรศักดิ์ ชูทอง, จำเลียง เหตุทอง, วัฒนา ณ นคร และ พรรณพกา สีนอำพร

Surasak Choothong, Jamluang Hatthong, Wattana Na Nakon

and Punpaka Sinumporn

คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีวิชัย

Faculty of Agriculture, Rajamanga University of Srivijaya

Email: Surasak_aud@outlook.co.th, Jamluang.h@rmutsv.ac.th,

Wattana.n@rmutsv.ac.th and punpaka.s@rmutsv.ac.th

(Received : January 5, 2021 Revised : October 17, 2021 Accepted : November 16, 2021)

บทคัดย่อ

การศึกษาชนิด และสถานภาพการคุกคามของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนน ในพื้นที่เขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัย พบว่า ชนิดไม้ต้น ในเขตเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช มีทั้งหมด 29 ชนิด จำนวน 692 ต้น คือ อโศกอินเดีย (*Polylthia longifolia*), ตะแบก (*Lagerstroemia floribunda*), พญาสัตบรรณ (*Alstonia scholaris*) และอื่น ๆ โดยมีจำนวนเท่ากับ 306, 93, 56 ต้น และ อื่น ๆ ตามลำดับ และเขตเทศบาลเมืองทุ่งสง มีทั้งหมด 31 ชนิด จำนวน 533 ต้น คือ ลีลาวดี (*Plumeria sp.*), เสลา (*Lagerstroemia loudoni*), ราชพฤกษ์ (*Cassia fistula*) และอื่น ๆ โดยมีจำนวนเท่ากับ 236, 67, 35 ต้น และอื่น ๆ ตามลำดับ สถานภาพการคุกคาม ส่วนใหญ่ไม้ต้นในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช มีการคุกคามระดับปานกลาง 17 ชนิด มีเพียง 12 ชนิด ที่มีการคุกคามต่ำหรือน้อย และในเขตเทศบาลเมืองทุ่งสง ส่วนใหญ่ไม้ต้นมีการคุกคามระดับปานกลาง 19 ชนิด มีเพียง 12 ชนิด ที่มีการคุกคามต่ำหรือน้อย การประเมินสถานภาพการคุกคามของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนน ในเขตเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช มีสาเหตุมาจาก ต้นไม้ทรงพุ่มหนักเกินไป ขาดการตัดแต่งกิ่ง, ความเสียหายที่เกิดจากการตัดแต่งของเจ้าหน้าที่ และการซึมซาบของน้ำและช่องว่างอากาศเท่ากับ 4.17, 3.33 และ 3.20 ตามลำดับ ส่วนในเขตเทศบาลเมืองทุ่งสงเช่นเดียวกัน มีการประเมินสถานภาพการคุกคามมีสาเหตุมาจาก ต้นไม้ทรงพุ่มหนักเกินไป ขาดการตัดแต่งกิ่ง, ความเสียหายที่เกิดจากการตัดแต่งของเจ้าหน้าที่และการซึมซาบของน้ำและช่องว่างอากาศเท่ากับ 3.89 และ 3.37 และ 3.13 ตามลำดับ

คำสำคัญ: ไม้ต้นประดับถนน ภูมิทัศน์ถนน นครศรีธรรมราช

Abstract

A study of the species on street trees and threat status of street trees in an urban landscape in Nakhon Si Thammarat Province. The result showed that there were 29 species of 692 trees in Nakhon Si Thammarat Municipality, including *Polyalthia longifolia* (The Mast Tree), *Lagerstroemia floribunda* (Bungor), *Alstonia scholaris* (White Cheesewood) and etc. were 306, 93, 56 and etc., respectively. There were 31 species of 533 trees in Thung Song Municipality, including *Plumeria* spp. (Frangipani), *Lagerstroemia loudonii* (Thai bungor), *Cassia fistulas* (Golden Shower) and etc. were 236, 67, 35 and etc., respectively. Threatened status of street trees in the road landscape in Nakhon Si Thammarat Municipality was considered, there were 17 species of trees with the moderate level of threats, and only 12 species of trees had low level of threat. There were 19 species of trees had moderate level of threats and 12 species of trees had low level of threat in Thung Song Municipality. The types of threatened trees in Nakhon Si Thammarat Municipality were estimated. There were three causes from the lack of trimming which resulted in too heavy bushes, damages resulted from trimming by unskilled staff and problem in absorption of water and air were 4.17, 3.33 and 3.20, respectively. Moreover, the types of threats to the in trees in Thung Song Municipality were also estimated. There were three causes from the lack of trimming which resulted in too heavy bushes, damages resulted from trimming by unskilled staff and problem in absorption of water and air were 3.89, 3.37 and 3.13, respectively.

Keywords: Street trees, Road landscape, Nakhon Si Thammarat

บทนำ

ป่าไม้และไม้ต้นในเขตเมือง สามารถจำกัดความคำว่า ไม้ต้น ได้ว่า พืชที่มีเนื้อแข็งหรือเนื้ออ่อน ซึ่งจะมีลำต้นเดี่ยว โดยมีการเจริญเติบโตในแนวตรงสูงจากพื้นดิน และจะแตกกิ่งก้านสาขา (Hattong, 2004) ซึ่งไม้ต้นมีขนาดใหญ่ โบราณและเก่าแก่ ที่เป็นมรดกทางธรรมชาติ ที่ปรากฏในตามทีโล่ง ที่ว่าง แนวถนน สถานศึกษา ศาสนสถาน และสวนสาธารณะ รวมทั้งพื้นที่พื้นที่สีเขียวของเมืองตามแนวคลองต่าง ๆ นอกจากให้ประโยชน์ในด้านความสวยงามและประโยชน์ใช้สอยแล้ว ยังสามารถให้ประโยชน์ในการดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ฝุ่นควัน มลพิษทางอากาศ ลดการชะล้างพังทลายของดิน (Bunsopit et. al., 2004 p. 40) เพิ่มออกซิเจนในอากาศ เกิดอากาศบริสุทธิ์ ทำให้สุขภาพและจิตใจของคนในเขตเมืองดีขึ้น (Nanta, 2020) มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและระบบนิเวศ ส่งเสริมการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและช่วยสร้างกลมกลืนให้กับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นสถานที่ในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวและนันทนาการ (Rojrudakorn, 2012, Marselle et. al., 2020)

ปัจจุบันพื้นที่เมืองได้มีการสร้างอาคารบ้านเรือนและสิ่งก่อสร้างมากขึ้น จนทำให้เมืองขาดพื้นที่ไม้ต้น อันเป็นองค์ประกอบสำคัญตามธรรมชาติ ตลอดจนการขยายตัวของระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ เช่น ไฟฟ้า ประปา ผิวน้ำจราจร ของถนนในเขตเมือง และความไม่ปลอดภัยในการขับขี่รถยนต์พาหนะ ส่งผลชีวิตและทรัพย์สินของผู้ใช้รถใช้ถนน จากอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในบริเวณที่ปรากฏไม้ต้นขนาดใหญ่ รวมทั้งความต้องการใช้ประโยชน์จากเนื้อไม้ ทำให้ต้นไม้เหล่านี้ได้ถูกตัดโค่นและเสียหาย ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ของเมืองเป็นอุปสรรค บางครั้งการสูญเสียต้นไม้ขนาดใหญ่อาจจะเกิดจากภัยธรรมชาติ พายุ หรือฝนที่ตกหนัก ทำให้เกิดการหักโค่น รูปทรงต้นไม้เสียหาย ซึ่งส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของไม้ต้น ซึ่งหากเราดูแลต้นไม้เหล่านี้ให้ดี ปฏิบัติการดูแลรักษาพืชพรรณตามหลักวิชาการ ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเมืองก็สามารถบอกเล่าเรื่องราวผ่านไม้ต้น และปัจจุบันจังหวัดนครศรีธรรมราช กำลังเตรียมพร้อมในเรื่องภูมิทัศน์พื้นที่สีเขียว ต้นไม้และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาเยือนและท่องเที่ยวในจังหวัด เกิดความประทับใจบรรยากาศของเมืองเก่าแก่ มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย และการจัดการสภาพแวดล้อมที่ดี หากไม่มีการสำรวจชนิดพรรณ จำนวนและความหลากหลายของไม้ต้นในเขตเมือง รวมถึงความอยู่รอดของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนนตามหลักวิชาการ อาจจะส่งผลกระทบในระยะยาว และไม่อาจฟื้นฟูสภาพแวดล้อมของเมืองได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานทดลองของ Arayanimitskul (2015, p. 26) ได้ทำการศึกษาไม้ยืนต้นริมถนนริมคลองในเขตกรุงเทพมหานครในสมัย ร. 5 กล่าวไว้ว่าในอดีตมีการปลูกต้นไม้ริมถนน ริมคลองในเขตกรุงเทพมหานคร แต่ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเมือง ทำให้เมืองมีการพัฒนาไปมากขึ้น ซึ่งในอดีตมีการปลูกต้นไม้ยืนต้นหลากหลายชนิด เช่น ราชพฤกษ์ ประดู่ กระดังงา เป็นต้น ซึ่งต้นไม้เหล่านี้มีความสำคัญในการบังแดดเป็นร่มเงาและเป็นการประดับตกแต่งให้ร่มรื่นสวยงาม สร้างสิ่งแวดล้อมธรรมชาติในเมือง ซึ่งต้นไม้เหล่านี้ควรที่จะมีการอนุรักษ์เนื่องจากมีอายุมากกว่าร้อยปี เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์เมืองและควรมีแผนในการจัดการการดูแลรักษาสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็น การตัดแต่งรูปทรง การตกแต่งกิ่ง แผล และการอุดโพรงของลำต้น การค้ำยัน การกำจัดโรคและแมลง เป็นต้น

ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงชนิดพรรณท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการปลูกประดับถนน และจัดตกแต่งภูมิทัศน์ถนนเพื่อสร้างเอกลักษณ์ของเมือง ให้เป็นตัวอย่างในการจัดการอนุรักษ์ไม้ต้นอยู่ควบคู่กับการพัฒนาเมืองต่อไปในอนาคต โดยจะทำการสำรวจ ชนิดพรรณ การเจริญเติบโต (Growth) ขนาดความสูง (Height) รัศมีทรงพุ่ม (Radius) เส้นผ่านศูนย์กลางลำต้น (DBH) และประเมินสถานภาพการคุกคามของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนน พื้นที่เขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ เขตเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช และเขตเทศบาลเมืองทุ่งสง

ระเบียบวิธีวิจัย

1. การดำเนินการวิจัย

1.1 สำรวจชนิดพรรณของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนนพื้นที่เขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เก็บสำรวจชนิดพรรณ การเจริญเติบโต ขนาดความสูง รัศมีทรงพุ่ม และเส้นผ่านศูนย์กลางลำต้นของไม้ต้น ที่ปรากฏอยู่ในงานภูมิทัศน์ถนนตรงบนเกาะกลาง และริมถนนทั้ง 2 ข้างทาง ในเขตเมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช ได้แก่ ในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช และเขตเทศบาลเมืองทุ่งสง

1.2 การประเมินสถานภาพการคุกคามโดยอ้างอิงวิธีการของ Matheny & Clark (1994) นำมาดัดแปลงเป็นของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนนพื้นที่เขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.2.1 นำตัวชี้วัดในเรื่องการคุกคามของไม้ต้นทุกตัว ทำการประเมินในลักษณะการให้ค่าคะแนน (rate score หรือ R) ออกเป็น 5 ระดับ จาก 1 เป็นระดับต่ำหรือการคุกคามมาก ถึง 5 มีระดับสูงหรือการคุกคามน้อย ซึ่งมีการจำแนกชั้นดังนี้

$$\text{การจำแนกชั้น} = \frac{\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนช่วงชั้น}}$$

โดยการศึกษาครั้งนี้กำหนดค่าการคุกคามของไม้ต้น สูงสุดเท่ากับ 5 และต่ำสุดเท่ากับ 1 และจำนวนชั้นที่แบ่งเท่ากับ 3 คือ การคุกคามสูง การคุกคามปานกลาง การคุกคามต่ำหรือน้อย เมื่อแทนค่าคะแนนจะได้ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{ระยะของช่วงชั้น} &= \frac{5 - 1}{3} \\ &= 1.3\end{aligned}$$

ดังนั้น ระดับการคุกคาม ที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการเปรียบเทียบกำหนดได้ ดังนี้

$$\begin{aligned}3.7 - 5.0 &= \text{การคุกคามสูง} \\ 2.4 - 3.6 &= \text{การคุกคามปานกลาง} \\ 1.0 - 2.3 &= \text{การคุกคามต่ำหรือน้อย}\end{aligned}$$

1.2.2 กำหนดตัวชี้วัดในการประเมินการคุกคามของไม้ต้น ที่ปรากฏอยู่ในงานภูมิทัศน์ถนนตรงบนเกาะกลาง และริมถนนทั้ง 2 ข้างทาง ดังนี้ 1. ความเสียหายที่เกิดจากการตัดแต่งต้นไม้ของเจ้าหน้าที่ 2. ต้นไม้ทรงพุ่มหนักเกินไป ขาดการตัดแต่งกิ่ง 3. การรุกรานของพืชอิงอาศัยหรือกาฝาก พืชเถาเลื้อย 4. ต้นไม้ที่เสียหายมีบาดแผลจากการถูกไฟทำลาย 5. การลักลอบตัดต้นไม้เพื่อใช้ร้านค้าหรือองค์กรธุรกิจต่าง ๆ 6. ความเสียหายการหักโค่นล้มของไม้ยืนต้นจากภัยธรรมชาติ เช่น ฝนตกหนัก ลมพายุ และอื่น ๆ 7. การยืนต้นตายของต้นไม้จากความแห้งแล้งขาดน้ำ และฝนทิ้งช่วง 8. การติดตั้งหลอดโคมไฟบนต้นไม้สายไฟในช่วงเทศกาลสำคัญต่าง ๆ 9. ต้นไม้ใหญ่ที่หักล้มตายไม่สามารถฟื้นคืนได้จากอุบัติเหตุทางถนน 10. โคนต้นไม้ถูกปล่อยทิ้งไว้ปกคลุมด้วยวัชพืช กองขยะ และเศษวัสดุเหลือทิ้ง 11. การขุดท่อบางระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการทำลายสภาพภูมิทัศน์ดั้งเดิม 12. การติดตั้งร้านค้าขายของชั่วคราวหรือถาวร 13. การเข้าใช้ประโยชน์โดยการเก็บผลผลิตแบบรานกิ่ง 14. พื้นผิวทางเดินเท้าและขอบฟุตบาททรุดตัวลงเนื่องจากขาดการดูแลรักษา 15. ความเสียหายจากการติดตั้งป้ายจราจร ป้ายโฆษณา และป้ายประชาสัมพันธ์ 16. ความเสียหายหรือคุกคามจากผู้กีดขวางการเลี้ยงสัตว์ วัว ควาย และสัตว์อื่น 17. ทางเดินเท้าฟุตบาทถูกรุกกล้าด้วยแผงลอยและร้านค้า

ผลการวิจัย

1. สำรวจชนิดพรรณของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนนพื้นที่เขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการศึกษาพบว่า ชนิดพรรณของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนนพื้นที่เขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ พื้นที่ในเขตเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช พบว่า มีทั้งหมด 29 ชนิด จำนวน 692 ต้น ซึ่งพบมากที่สุดคือ อโศกอินเดีย (*Polylthia longifolia*), ตะแบก (*Lagerstroemia floribunda*), พญาสัตบรรณ (*Alstonia scholaris*), ราชพฤกษ์ (*Cassia fistula*), อินทนิล (*Lagerstroemia speciosa*), กระถินเทพา (*Acacia mangium*), มะฮอกกานี (*Swietenia macrophylla*), หางนกยูง (*Caesalpinia pulcherrima*), สนทะเล (*Casuarina equisetifolia*) และหูกะจิง (*Terminalia ivorensis*) มีจำนวน 306, 93, 56, 43, 26, 24, 20, 19, 13 และ 12 ต้น ตามลำดับ (ตารางที่ 1) และในเขตเทศบาลเมืองทุ่งสง พบว่า มีทั้งหมด 31 ชนิด จำนวน 533 ต้น ซึ่งพบมากที่สุดคือ สีสาวดี (*Plumeria sp.*), เสลา (*Lagerstroemia loudonii*), ราชพฤกษ์ (*Cassia fistula*) 35 ต้น 4.อินทนิล (*Lagerstroemia speciosa*), อโศกอินเดีย (*Polyalthia longifolia*), ข่อย (*Streblus asper*), จามจุรี (*Samanea saman*), หางนกยูง (*Caesalpinia pulcherrima*), มะม่วง (*Mangifera indica*) และหูกวาง (*Terminalia catappa*) มีจำนวน 236, 67, 35, 30, 29, 28, 20, 18, 9 และ 9 ต้น ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 ชนิดพรรณของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนน ในเขตเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช

ลำดับ	ชื่อต้นไม้	จำนวน (ต้น)	เส้นผ่านศูนย์กลาง ลำต้นเฉลี่ย (DBH) (เมตรต่อต้น)	ความสูงเฉลี่ย (เมตรต่อต้น)	รัศมีเฉลี่ย (เมตรต่อต้น)
1	อโศกอินเดีย (<i>Polyalthia longifolia</i>)	306	11.67	5.14	1.34
2	ตะแบก (<i>Lagerstroemia floribunda</i>)	93	16.27	5.80	2.52
3	พญาสัตบรรณ (<i>Alstonia scholaris</i>)	56	36.42	4.90	2.86
4	ราชพฤกษ์ (<i>Cassia fistula</i>)	43	25.55	5.50	3.37
5	อินทนิล (<i>Lagerstroemia speciosa</i>)	26	23.81	3.33	3.27
6	กระถินเทพา (<i>Acacia mangium</i>)	24	6.98	3.35	2.16
7	มะฮอกกานี (<i>Swietenia macrophylla</i>)	20	25.02	5.52	3.9
8	หางนกยูง (<i>Caesalpinia pulcherrima</i>)	19	16.38	5.42	3.00
9	สนทะเล (<i>Casuarina equisetifolia</i>)	13	13.03	4.63	1.00
10	หูกกระจัง (<i>Terminalia ivorensis</i>)	12	11.66	4.50	2.68

จากตารางบ่งบอกตัวอย่างชนิดพรรณของไม้ต้นที่ปลูกในงานภูมิทัศน์ถนนในเขตเทศบาลนคร จังหวัด นครศรีธรรมราช ที่มีการสำรวจพบมากที่สุดจำนวน 10 ชนิด ซึ่งมีจำนวนและชนิดของพืชที่สำรวจที่แตกต่าง กัน ค่าเฉลี่ยเส้นผ่านศูนย์กลางลำต้น ค่าเฉลี่ยความสูงต้น และค่าเฉลี่ยรัศมีของที่แตกต่างกันตามแต่ละชนิดพืช

ตารางที่ 2 ชนิดพรรณของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนน ในเขตเทศบาลเมืองทุ่งสง

ลำดับ	ชื่อต้นไม้	จำนวน (ต้น)	เส้นผ่านศูนย์กลางลำ ต้นเฉลี่ย (DBH) (เมตรต่อต้น)	ความสูงเฉลี่ย (เมตรต่อต้น)	รัศมีเฉลี่ย (เมตรต่อ ต้น)
1	ลีลาวดี (<i>Plumeria sp.</i>)	236	16.62	2.92	1.81
2	เสลา (<i>Lagerstroemia loudonii</i>)	67	14.64	3.00	2.17
3	ราชพฤกษ์ (<i>Cassia fistula</i>)	35	19.37	3.38	3.40
4	อินทนิล (<i>Lagerstroemia speciosa</i>)	30	25.79	6.33	3.73
5	อโศกอินเดีย (<i>Polyalthia longifolia</i>)	29	20.65	3.07	2.47
6	ข่อย (<i>Streblus asper</i>)	28	16.55	2.10	1.91
7	จามจุรี (<i>Samanea saman</i>)	20	85.75	5.25	4.93
8	หางนกยูง (<i>Caesalpinia pulcherrima</i>)	18	41.10	2.14	3.02
9	มะม่วง (<i>Mangifera indica</i>)	9	25.80	3.25	2.94
10	หูกวาง (<i>Terminalia catappa</i>)	9	88.45	7.16	5.38

จากตารางบ่งบอกตัวอย่างชนิดพรรณของไม้ต้นที่ปลูกในงานภูมิทัศน์ถนนในเขตเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีการสำรวจพบมากที่สุดจำนวน 10 ชนิด ซึ่งมีจำนวนและชนิดของพืชที่สำรวจที่

แตกต่างกัน โดยมี ค่าเฉลี่ยเส้นผ่านศูนย์กลางลำต้น ค่าเฉลี่ยความสูงต้น และค่าเฉลี่ยรัศมีของที่แตกต่างกันตามแต่ละชนิดพืช

2. สถานภาพการคุกคามของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนนพื้นที่เขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.1 นำตัวชี้วัดในเรื่องการคุกคามของไม้ต้นทุกตัว ทำการประเมินกำหนดค่าการคุกคามของไม้ต้น

ผลการศึกษาพบว่า สถานภาพการคุกคามของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนนพื้นที่เขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2 พื้นที่ พบว่า ในพื้นที่ในเขตเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่ไม้ต้นมีสถานภาพการคุกคามระดับปานกลาง 17 ชนิด ซึ่งมีระดับการคุกคามตั้งแต่ 2.4 ถึง 3.6 ได้แก่ มะหวด (*Lepisanthes rubiginosa*), หูกวาง (*Terminalia catappa*), ยางนา (*Dipterocarpus alatus*), เหลืองปรีดียาธร (*Tabebuia aurea*), มะขาม (*Tamarindus indica*), ราชพฤกษ์ (*Cassia fistula*), กระถินเทพา (*Acacia mangium*), มะเดื่อชุมพร (*Ficus racemosa*), หูกระจง (*Terminalia ivorensis*), สนทะเล (*Casuarina equisetifolia*), กระท่อน (*Sandoricum koetjape*), โพธิ์ (*Ficus religiosa*), พญาสัตบรรณ (*Alstonia scholaris*), มะไฟ (*Baccaurea ramiflora*), ไทร (*Ficus benjamina*), เทียม (*Azadirachta excelsa*), และ มะม่วง (*Mangifera indica*) โดยมีการคุกคามเท่ากับ 3.13, 3.08, 3.06, 3.00, 2.92, 2.87, 2.87, 2.75, 2.74, 2.69, 2.66, 2.59, 2.54, 2.51, 2.46, 2.43 และ 2.40 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีระดับสถานภาพการคุกคามต่ำหรือน้อย ซึ่งมีระดับการคุกคามตั้งแต่ 1.0 ถึง 2.3 มีจำนวน 12 ชนิด ได้แก่ จามจุรี (*Samanea saman*), ตะเคียนทอง (*Hopea odorata*), อินทนิล (*Lagerstroemia speciosa*), สาละลังกา (*Couroupita guianensis*), ขี้เหล็กบ้าน (*Senna siamea*), ตะแบก (*Lagerstroemia floribunda*), หางนกยูง (*Caesalpinia pulcherrima*), สัก (*Tectona grandis*), พะยอม (*Horea roxburghii*), มะฮอกกานี (*Swietenia macrophylla*), หูเรียน (*Durio zibethinus*), และอโศกอินเดีย (*Polyalthia longifolia*) โดยมีการคุกคามเท่ากับ 2.38, 2.34, 2.26, 2.26, 2.16, 2.08, 2.07, 2.02, 1.97, 1.75, 1.87 และ 1.72 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) ส่วนในเขตเทศบาลเมืองทุ่งสง พบว่า ส่วนใหญ่ไม้ต้นมีสถานภาพการคุกคามระดับปานกลาง 19 ชนิด ซึ่งมีระดับการคุกคามตั้งแต่ 2.4 ถึง 3.6 ได้แก่ หูกระจง (*Terminalia ivorensis*), หูกวาง (*Terminalia catappa*), จามจุรี (*Samanea saman*), ชมพู (*Eugenia javanica*), ประดู่ (*Pterocarpus macrocarpus*), เงาะ (*Nephelium lappaceum*), ราชพฤกษ์ (*Cassia fistula*), เนียง (*Archidendron pauciflorum*), ยางนา (*Dipterocarpus alatus*), มะขาม (*Tamarindus indica*), มะยม (*Phyllanthus acidus*), ขนุน (*Artocarpus heterophyllus*), ยอ (*Morinda citrifolia*), พญาสัตบรรณ (*Alstonia scholaris*), โพธิ์ (*Ficus religiosa*), หางนกยูง (*Caesalpinia pulcherrima*), ไทร (*Ficus benjamina*), อินทนิล *Lagerstroemia speciosa*), และมะม่วง (*Mangifera indica*) โดยมีการคุกคามเท่ากับ 3.16, 3.05, 3.00, 2.99, 2.98, 2.97, 2.87, 2.87, 2.87, 2.80, 2.73, 2.69, 2.67, 2.54, 2.51, 2.49, 2.48, 2.43 และ 2.40 ตามลำดับ (ตารางที่ 4) มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีระดับสถานภาพการคุกคามต่ำหรือน้อย ซึ่งมีระดับการคุกคามตั้งแต่ 1.0 ถึง 2.3 จำนวน 12 ชนิด ได้แก่ สัก (*Tectona grandis*), พะยูง (*Dalbergia cochinchinensis*), อโศกอินเดีย (*Polyalthia longifolia*), ตะแบก (*Lagerstroemia floribunda*), เสลา (*Lagerstroemia loudonii*), สนแพง (*Thuja orientalis*), จิก (*Barringtonia fusiformis*),

สนมั่งกร (*Juniperus chinensis*), ช่อย (*Streblus asper*), ทองอุไร (*Tecoma stans*), มะฮอกกานี (*Swietenia macrophylla*), และลีลาวดี (*Plumeria* sp.) โดยมีการคุกคามเท่ากับ 2.31, 2.15, 2.10, 2.02, 1.95, 1.95, 1.93, 1.92, 1.82, 1.80, 1.75 และ 1.72 ตามลำดับ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 3 สถานภาพการคุกคามของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนนพื้นที่เขตเทศบาลนคร จังหวัดนครศรีธรรมราช

ลำดับ	ชื่อต้นไม้	ค่าการคุกคาม ระดับปานกลาง (2.4-3.6)	ลำดับ	ชื่อต้นไม้	ค่าการคุกคามระดับ ต่ำ (1.0-2.3)
1	มะหาด (<i>Lepisanthes rubiginosa</i>)	3.13	1	จามจุรี (<i>Samanea saman</i>)	2.38
2	หูกวาง (<i>Terminalia catappa</i>)	3.08	2	ตะเคียนทอง (<i>Hopea odorata</i>)	2.34
3	ยางนา (<i>Dipterocarpus alatus</i>)	3.06	3	อินทนิล (<i>Lagerstroemia speciosa</i>)	2.26
4	เหลืองปรีดียาธร (<i>Tabebuia aurea</i>)	3.00	4	สาละลังกา (<i>Couroupita guianensis</i>)	2.26
5	มะขาม (<i>Tamarindus indica</i>)	2.92	5	ขี้เหล็กบ้าน (<i>Senna siamea</i>)	2.16
6	ราชพฤกษ์ (<i>Cassia fistula</i>)	2.87	6	ตะแบก (<i>Lagerstroemia floribunda</i>)	2.08
7	กระถินเทพา (<i>Acacia mangium</i>)	2.87	7	หางนกยูง (<i>Caesalpinia pulcherrima</i>)	2.07
8	มะเดื่อชุมพร (<i>Ficus racemosa</i>)	2.75	8	สัก (<i>Tectona grandis</i>)	2.02
9	หูกกระจัง (<i>Terminalia ivorensis</i>)	2.74	9	พะยอม (<i>Horea roxburghii</i>)	1.97
10	สนทะเล (<i>Casuarina equisetifolia</i>)	2.69	10	มะฮอกกานี (<i>Swietenia macrophylla</i>)	1.75
11	กระท้อน (<i>Sandoricum koetjape</i>)	2.66	11	ทุเรียน (<i>Durio zibethinus</i>)	1.87
12	โพธิ์ (<i>Ficus religiosa</i>)	2.59	12	อโศกอินเดีย (<i>Polyalthia longifolia</i>)	1.72
13	พญาสัตบรรณ (<i>Alstonia scholaris</i>)	2.54			
14	มะไฟ (<i>Baccaurea ramiflora</i>)	2.51			
15	ไทร (<i>Ficus benamina</i>)	2.46			
16	เทียม (<i>Azardirachta excelsa</i>)	2.43			
17	มะม่วง (<i>Mangifera indica</i>)	2.40			

ตารางที่ 4 สถานภาพการคุกคามของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนนพื้นที่เขตเทศบาลเมืองทุ่งสง

ลำดับ	ชื่อต้นไม้	ค่าการคุกคาม ระดับปานกลาง (2.4-3.6)	ลำดับ	ชื่อต้นไม้	ค่าการคุกคามระดับ ต่ำ (1.0-2.3)
1	หูกะจิง (<i>Terminalia ivorensis</i>)	3.16	1	สัก (<i>Tectona grandis</i>)	2.31
2	หูกวาง (<i>Terminalia catappa</i>)	3.05	2	พะยุง (<i>Dalbergia cochinchinensis</i>)	2.15
3	จามจุรี (<i>Samanea saman</i>)	3.00	3	อโศกอินเดีย (<i>Polyalthia longifolia</i>)	2.10
4	ชมพู่ (<i>Eugenia javanica</i>)	2.99	4	ตะแบก (<i>Lagerstroemia floribunda</i>)	2.02
5	ประดู่ (<i>Pterocarpus macrocarpus</i>)	2.98	5	เสลา (<i>Lagerstroemia loudonii</i>)	1.95
6	เงาะ (<i>Nephelium lappaceum</i>)	2.97	6	สนฉาง (<i>Thuja orientalis</i>)	1.95
7	ราชพฤกษ์ (<i>Cassia fistula</i>)	2.87	7	จิก (<i>Barringtonia fusiformis</i>)	1.93
8	เนียง (<i>Archidendron pauciflorum</i>)	2.87	8	สนมังกร (<i>Juniperus chinensis</i>)	1.92
9	ยางนา (<i>Dipterocarpus alatus</i>)	2.87	9	ข่อย (<i>Streblus asper</i>)	1.82
10	มะขาม (<i>Tamarindus indica</i>)	2.80	10	ทองอุไร (<i>Tecoma stans</i>)	1.80
11	มะยม (<i>Phyllanthus acidus</i>)	2.73	11	มะฮอกกานี (<i>Swietenia macrophylla</i>)	1.75
12	ขนุน (<i>Artocarpus heterophyllus</i>)	2.69	12	ลีลาวดี (<i>Plumeria sp.</i>)	1.72
13	ยอ (<i>Morinda citrifolia</i>)	2.67			
14	พญาสัตบรรณ (<i>Alstonia scholaris</i>)	2.54			
15	โพธิ์ (<i>Ficus religiosa</i>)	2.51			
16	หางนกยูง (<i>Caesalpinia pulcherrima</i>)	2.49			
17	ไทร (<i>Ficus benjamina</i>)	2.48			
18	อินทนิล (<i>Lagerstroemia speciosa</i>)	2.43			
19	มะม่วง (<i>Mangifera indica</i>)	2.40			

2.2 การประเมินสถานภาพการคุกคามของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนนพื้นที่เขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการศึกษาพบว่า การประเมินสถานภาพการคุกคามของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนนพื้นที่เขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าในพื้นที่ในเขตเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช พบสาเหตุการคุกคามมาจาก ต้นไม้ทรงพุ่มหนักเกินไป ขาดการตัดแต่งกิ่ง, ความเสียหายที่เกิดจากการตัดแต่งของเจ้าหน้าที่, การซึมซาบของน้ำและช่องว่างอากาศ, การอัดแน่นตัวของดิน, การติดตั้งร้านค้าขายของชั่วคราวหรือถาวร การติดตั้งหลอด โคมไฟ สายไฟ บนต้นไม้ สายไฟทำลายการเจริญเติบโตของต้นไม้ มีค่าเท่ากับ 4.17, 3.33, 3.20, 3.13 และ 3.13 ตามลำดับ (ตารางที่ 5) และในเขตเทศบาลเมืองทุ่งสง พบสาเหตุการคุกคามมาจาก ต้นไม้ทรงพุ่มหนักเกินไป ขาดการตัดแต่งกิ่ง, ความเสียหายที่เกิดจากการตัดแต่งของเจ้าหน้าที่, การซึมซาบของน้ำและ

ช่องว่างอากาศ, การอัดแน่นตัวของดิน, พื้นผิวปกคลุมโคนต้นไม้ มีค่าเท่ากับ 3.89, 3.37, 3.13, 3.13 และ 3.12 ตามลำดับ (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 5 การประเมินสาเหตุการคุกคามของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนนพื้นที่เขตเทศบาลนคร จังหวัดนครศรีธรรมราช

สาเหตุการคุกคามของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์	ค่าการคุกคามของไม้ต้น (1.0-5.0)
	เขตเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช
1. ต้นไม้ทรงพุ่มหนักเกินไป ขาดการตัดแต่งกิ่ง	4.17
2. ความเสียหายที่เกิดจากการตัดแต่งของเจ้าหน้าที่	3.33
3. การซึมซาบของน้ำและช่องว่างอากาศ	3.20
4. การอัดแน่นตัวของดิน	3.13
5. การติดตั้งร้านค้าขายของชั่วคราวหรือถาวร การติดตั้งหลอด โคมไฟ สายไฟ บนต้นไม้ สายไฟทำลายการเจริญเติบโตของต้นไม้	3.13

ตารางที่ 6 การประเมินสาเหตุการคุกคามของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนนพื้นที่เขตเทศบาลเมืองทุ่งสง

สาเหตุการคุกคามของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์	ค่าการคุกคามของไม้ต้น (1.0-5.0)
	เขตเทศบาลเมืองทุ่งสง
1. ต้นไม้ทรงพุ่มหนักเกินไป ขาดการตัดแต่งกิ่ง	3.89
2. ความเสียหายที่เกิดจากการตัดแต่งของเจ้าหน้าที่	3.37
3. การซึมซาบของน้ำและช่องว่างอากาศ	3.13
4. การอัดแน่นตัวของดิน	3.13
5. พื้นผิวปกคลุมโคนต้นไม้	3.12

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาชนิดพรรณและสถานภาพการคุกคามของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนนพื้นที่เขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีประเด็นที่สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

ในพื้นที่เขตเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช พบชนิดพรรณไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนน ทั้งหมด 29 ชนิด จำนวน 692 ต้น และในเขตเทศบาลเมืองทุ่งสง พบชนิดพรรณไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนน ทั้งหมด 31 ชนิด จำนวน 533 ต้น ซึ่งไม้ต้นเหล่านี้ในงานภูมิทัศน์ถนนเป็นไม้พื้นถิ่น ได้แก่ ตะแบก เสลา อินทนิล ช่อย และราชพฤกษ์ มีจำนวนไม่เกิน 30 เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนต้นไม้ทั้งหมดที่ได้จากการสำรวจพบ ซึ่งการศึกษานี้สอดคล้องกับผล Nagendra, H. & Gopal, D. (2010) ที่พบว่า มีการเจริญเติบโตของพื้นที่สาธารณะและเมืองทางตอนใต้ของอินเดียอย่างรวดเร็วจึงมีผลทำให้ต้นไม้ประดับตามถนนลดลง ซึ่งการศึกษานี้ได้ทำการศึกษาด้านไม้ประดับตามถนนมีจำนวน 35 ชนิด 16 สกุล ที่มีลักษณะโดดเด่น 4 ชนิด คือ *Albizia saman*, *Peltophorum pterocarpum*, *Spathodea, campanulata* ซึ่ง *Albizia saman* ที่มีความโดดเด่น พบว่ามีจำนวนไม่เกิน 10 เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนต้นไม้ทั้งหมดที่ได้จากการสำรวจพบและพบว่าต้นไม้ที่อยู่ริมถนนถูกโค่นทำลาย เนื่องจากมีการขยายถนน โดยจะมีการโค่นต้นไม้ใหญ่ออกและเหลือต้นไม้พุ่มเล็กไว้ ส่งผลให้ความสามารถในการดูดซับมลพิษในชั้นบรรยากาศต่ำ เกิดผลกระทบจากเกาะความร้อนในเมือง รักษาเสถียรภาพของดิน ป้องกันการไหลบ่าของน้ำบาดาล และกักเก็บคาร์บอนซึ่งมีผลเสียต่อสุขภาพสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศของเมือง และจากการศึกษาทำให้เห็นถึงความจำเป็นในการปกป้องต้นไม้ริมถนนขนาดใหญ่บนถนน และการศึกษาของ Choothong et. al., (2016) ทำการศึกษาประโยชน์จากความหลากหลายและสิ่งแวดล้อมของถนนต้นไม้ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ประเทศไทย ได้ทำการสำรวจต้นไม้จำนวน 83 ชนิด (Species) จากจำนวนทั้งหมด 31 สกุล 5 อันดับแรกของต้นไม้ที่พบคือ ราชพฤกษ์ (*Cassia fistula*), กระจับปี่ (*Acacia mangium*), ชีเหล็ก (*Senna siamea*), มะขาม (*Tamarindus indica*), ตะแบกนา (*Lagerstroemia floribunda*) ซึ่งต้นไม้ริมถนนสร้างความหลากหลายให้แก่ถนนเมืองต่าง ๆ และสามารถช่วยฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมและเป็นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Na Nakorn (2016) ได้ทำการศึกษาในเรื่องความหลากหลายความชุกชุมของต้นไม้ในโรงเรียนประถมและมัธยม ในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 242 ชนิด 45 สกุล ซึ่งจากการศึกษาความหลากหลายของต้นไม้ที่มีประโยชน์ในการช่วยให้สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมีความร่มรื่น สร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ การศึกษาเรียนรู้คุณค่าของไม้ต้นขนาดใหญ่ที่เป็นมรดกทางธรรมชาติ และการศึกษาของ Soonsawad (2014) ที่ทำการศึกษาการวิเคราะห์บริการระบบนิเวศโดยพื้นที่สีเขียวในกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย ซึ่งทำให้เกิดศักยภาพในการแก้ไขปัญหาเมืองและสิ่งแวดล้อม โดยการประเมินขนาดของบริการระบบนิเวศของต้นไม้ริมถนนสาธารณะและตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลไอโซโทปที่เสถียรของใบต้นไม้กับคุณภาพสิ่งแวดล้อมของถนนในกรุงเทพฯ ผลการทดลองสามารถระบุปัญหาการจัดการต้นไม้และชนิดของต้นไม้ที่มีศักยภาพสูงในการลดปัญหาสิ่งแวดล้อมผ่านการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบนิเวศ นอกจากนี้การศึกษาของ

Streetheran et, al. (2011) ได้ทำการศึกษาต้นไม้ในเมืองกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซียจำนวน 35 ชนิด 16 สกุล พบว่า 68.6% ของสายพันธุ์เป็นสายพันธุ์พื้นเมืองและ 31.4% เป็นสายพันธุ์ที่แปลกใหม่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแนวโน้มของการปลูกต้นไม้พื้นเมืองมากขึ้นในการปลูกข้างถนน ซึ่งความหลากหลายเหล่านี้สามารถรักษาเสถียรภาพของจำนวนต้นไม้ริมถนนได้และมีการถูกคุกคามในระดับปานกลางของต้นไม้ริมถนนมากกว่า 95.5% จึงจำเป็นต้องมีการแก้ไข บำรุงรักษาและตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ ในส่วนของการศึกษาประเมินสาเหตุของการคุกคามไม้ต้นในพื้นที่เขตเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งการประเมินการถูกคุกคามของไม้ต้นเกิดจากสาเหตุหลายประการดังที่ได้อธิบายไปแล้วในระเบียบวิธีวิจัยและผลการวิจัย ซึ่งในการสำรวจได้พบสาเหตุหลัก ๆ คือ ต้นไม้ทรงพุ่มหนักเกินไป ขาดการตัดแต่งกิ่งซึ่งมีความสอดคล้องเช่นเดียวกับการศึกษาของ Bunkham (2000) ซึ่งสาเหตุของการถูกคุกคามของไม้ต้นมาจากขาดการตัดแต่งกิ่ง และการรุกรานของพืชอิงอาศัยหรือกาฝาก พืชเถาเลื้อย นอกจากนี้ยังมีการศึกษาของ Arayanimitskul (2015) ศึกษาถึงการออกแบบการปลูกต้นไม้ในสภาพที่อนาคตต้องการเนื่องจากต้นไม้เป็นองค์ประกอบถนนที่เจริญเติบโตเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อม จึงต้องกำหนดระยะห่างของการปลูก วางแผนในการตัดแต่ง เพื่อให้ได้บรรยากาศและประโยชน์ใช้สอยตามต้องการ รวมทั้งการป้องกันต้นไม้โดยการล้อมโคนต้น เช่นเดียวกับการศึกษาของ Sangthong (2006) ที่เสนอแนะให้มีการพัฒนาภูมิทัศน์ริมถนนและทางเท้า โดยการวางแผนเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของถนน เพิ่มพื้นที่สีเขียว การรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งในการศึกษารุ่นนี้ได้มีการเสนอแผนการอนุรักษ์ และขอเสนอแนะการดูแลรักษาไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนนพื้นที่เขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการสร้างความเข้าใจ และจัดอบรมให้กับเจ้าหน้าที่ ที่ดูแลงานสวนและไม้ต้นในงานสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับเมือง ให้เข้าใจถึงการตัดแต่งไม้ต้นที่ถูกวิธีตามหลักวิชาการภูมิทัศน์ถนน และให้ผู้เชี่ยวชาญ สถาบันการศึกษา ที่มีความรู้ความชำนาญ ในงานด้านรุกรานไม้ต้นขนาดใหญ่ ทำการสำรวจ ประเมินความเสี่ยง ตรวจสอบสถานภาพ และการคุกคามของไม้ต้น ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้อยู่อาศัยในเขตเมือง สนับสนุนงบประมาณในการตัดแต่งไม้ต้นที่มีทรงพุ่มหนักเกินไปให้สวยงามอย่างถูกวิธี อีกทั้งยังสามารถประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ มีการปลูกไม้ต้นเพิ่มเติมในวันสำคัญ โดยพิจารณาเลือก ชนิดของพืชพื้นถิ่น เพื่อส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพของไม้ต้น ในงานภูมิทัศน์ถนน โดยทางเทศบาลเป็นฝ่ายสนับสนุนกล้าไม้ ขึ้นทะเบียนชนิดไม้ต้นที่มีคุณค่าทางด้านการอนุรักษ์ รวมทั้งรณรงค์ไม่ให้ทิ้งขยะ และเศษวัสดุที่โคนไม้ต้นและจัดตั้งเครือข่ายจิตอาสา นักเรียน นักศึกษา ในเขตพื้นที่ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมปลูกไม้ต้น สร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ การศึกษาเรียนรู้คุณค่าของไม้ต้นขนาดใหญ่ที่เป็นมรดกทางธรรมชาติ ที่ปรากฏในเขตเมือง นครศรีธรรมราช เพื่อให้เกิดความรักและหวงแหนทรัพยากร นอกจากนี้ยังเสนอให้มีการรื้อถอน วัสดุโครงสร้างที่ขัดขวางการเจริญเติบโตของระบบราก พื้นผิว ดินปลูก ปูรงดินให้มีการซึมซับน้ำ และเปิดร่องระบายอากาศ ให้อุณหภูมิเย็น เติมวัสดุปลูก บริเวณโคนต้น และรื้อถอนป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ กำจัดโรค และแมลง กิ่งผุ ที่เป็นภัยคุกคามแก่ต้นไม้ไม่ให้เร็วที่สุด เพื่อสุขภาพที่ดีของไม้ต้น ทำให้ช่วยลดโลกร้อน บรรยากาศร่มรื่น เกิดร่มเงา ทำให้พื้นที่เขตเมืองน่าอยู่ยิ่งขึ้น

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาชนิดพรรณ สถานภาพการคุกคามของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนน ในพื้นที่เขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ ในพื้นที่เขตเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช และเขตเทศบาลเมืองทุ่งสง ผลการวิจัยพบว่าชนิดพรรณไม้ต้นมีความหลากหลายในทั้งสองพื้นที่ และเมื่อประเมินสถานภาพการคุกคามของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนนของสองพื้นที่นี้ สามารถบอกได้ว่าส่วนใหญ่ไม้ต้นถูกคุกคามในระดับปานกลางและต่ำหรือน้อย นอกจากนี้การประเมินสถานภาพการคุกคามของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนนมีสาเหตุหลัก ๆ มาจากต้นไม้ทรงพุ่มหนักเกินไป ขาดการตัดแต่งกิ่ง, ความเสียหายที่เกิดจากการตัดแต่งของเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีความสำคัญ, การซึมซาบของน้ำและช่องว่างอากาศ, การอัดแน่นตัวของดิน, การติดตั้งร้านค้าขายของชั่วคราวหรือถาวร การติดตั้งหลอด โคมไฟ สายไฟ บนต้นไม้ สายไฟทำลายการเจริญเติบโตของต้นไม้ และพื้นผิวปกคลุม โคนต้นไม้ นอกจากนี้ยังควรให้มีแผนการอนุรักษ์ และการดูแลรักษาไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนน เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนนที่ควรจะต้องบำรุงรักษา อนุรักษ์ไม้ต้นต่อไปในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

การศึกษานี้ศึกษาชนิดพรรณ สถานภาพการคุกคามของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนน ในพื้นที่เขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ ในพื้นที่เขตเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช และเขตเทศบาลเมืองทุ่งสง ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษานี้และสถานภาพการคุกคามไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนน เป็นงานใหม่ที่ไม่เคยปรากฏจากงานศึกษาภูมิทัศน์เมือง จะเกิดประโยชน์กับกลุ่มคนที่อาศัยในเขตเทศบาลและประชาชนภายนอก ที่ล้วนมีส่วนช่วยในการพัฒนางานภูมิทัศน์และพื้นที่สีเขียว ส่งเสริมการท่องเที่ยว องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้ฐานความรู้เป็นเครื่องมือ ในการวางแผนบริหารจัดการ ซึ่งไม้ต้นเป็นมรดกทางธรรมชาติ ที่คงอยู่กับเมืองมานาน การเข้าใจจุดเด่น และอัตลักษณ์ของเมืองจากต้นไม้ ทำให้นักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาเยือนนครศรีธรรมราช ได้รู้จักชนิดพรรณไม้มากยิ่งขึ้น สามารถพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวและโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติ และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเมือง การที่ท้องถิ่น ทราบถึง สถานภาพการคุกคามของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนน จากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง ทั้งส่วนที่ต้นไม้มีทรงพุ่มหนักเกินไป ขาดการตัดแต่งกิ่ง และความเสียหายที่เกิดจากการตัดแต่งของเจ้าหน้าที่ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเตรียมพร้อมรับมือ กับความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับต้นไม้ และส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับต้นไม้ การป้องกันภัย แก่เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้คนที่อาศัยในเมือง

กิตติกรรมประกาศหรือคำขอบคุณ

บทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาชนิดพรรณและสถานภาพการคุกคามของไม้ต้นในงานภูมิทัศน์ถนนพื้นที่เขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “โครงสร้างทางนิเวศวิทยาและความอยู่รอดของไม้ยืนต้นประดับถนน ในเขตชุมชนเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ” ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ประจำปีงบประมาณ 2561 ผู้วิจัยขอขอบคุณแหล่งทุนไว้ ณ โอกาสนี้

References

- Aryanimitsakul, C. (2015). The Study of Trees along Streets and Canals in Rattanakosin Area during the Reign of King Rama V. *Landscape Architecture Journal*. Department of Landscape Architecture, Faculty of Architecture, Chulalongkorn University, 64, 19-32. (In Thai)
- Bunkham, D. (2000). *Big trees in construction and urban development: Bangkok* Chulalongkorn University Printing House. (In Thai)
- Bunsopit, P., Preechapunya, P., & Jucharoen, C. (2004). *Ethnoecology, about Multilayer cropping system Ban Kiriwong, Lansaka District, Nakhon Si Thammarat*. Reserch report. Forest Research and Development Center. Faculty of Agroforestry, Kasetsart University and Natural Resources Conservation, Royal Forest Department, 1-112. (In Thai)
- Choothong, S., Qin, H., & Soonsawad, N. (2016). Diversity, Prevalence and Environmental Benefits of Street Tree in Nakhon Si Thammarat, Thailand. *Journal of Agricultural Technology*, 12(3), 395-507. (In Thai)
- Hattong, J. (2004). *Survey and Landscape Potential Assessment of Trees in Rajamangala Institute of Technology, Nakorn Si Thammarat Campus, Thung Song, Nakorn Si Thammarat*. (Master's Thesis, Kasetsert University). (In Thai)
- Marselle, M.-R., Bowler, D.-E., Watzema, J., Eichenberg, D., Kirsten, T. & Bonn, A. (2020). Urban street tree biodiversity and antidepressant prescriptions. *Scientific reports*, 10, 22445.
- Matheny, N.P., & J.R. Clark. (1994). A Photographic Guide to the Evaluation of Hazard Trees in Urban Areas (2nd ed.). *International Society of Arboriculture*, Champaign, IL. 85 p.
- Nagendra, H. & Gopal, D. (2010). Street trees in Bangalore: Density, diversity, composition and distribution. *Urban Forestry & Urban Greening*, 9(2), 129-137.

- Nanta, P. (2020). Guidelines for Increasing Green Space and Assessing the Potential of Green Space in Vadhana District, Bangkok. *Sarasatr academic journal*, 4, 908-920. (In Thai)
- Na Nakorn, W. (2016). *Width and abundance of trees in primary and secondary schools at thung song sub district*. Nakorn Si Thummarat, Rajamangala University of Technology Srivijaya. (In Thai)
- Rojrudakorn, P. (2012). Streetscape & urbanization in Bangkok. *Executive Journal*, 32(3), 145-151. (In Thai)
- Sangthong, D. (2006). *The Development guidelines for Streetscape of Srinakarin Road*. (Master's Thesis, Chulalongkorn University). (In Thai)
- Soonsawad, N. (2014). *An Assessment of Ecosystem Services Provided by Public Street Trees in Bangkok, Thailand*. (Doctoral's thesis, University of California Riverside). (In Thai)
- Streethern M., Adnan M. & Azuar, A.K.-K. (2011). Street tree inventory and tree risk assessment of selected major road in Kuala Lumpur, Malaysia. *Arboriculture and Urban Foetry*, 37(5), 226-235.

การพัฒนาองค์ความรู้ด้านบัญชีเพื่อวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์ชุมชน

Knowledge Management in Accounting for Cost and Return Analysis of Community Products

กิริณา ยี่สุนแซม

Kirana Yeesoonsam

ภาควิชาการบัญชีและการเงิน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Department of Finance and Accountancy, Faculty of Management Science,
Chiang Mai Rajabhat University
E-mail : kirana.ye@g.cmru.ac.th

(Received : July 12, 2021 Revised : April 28, 2022 Accepted : April 29, 2022)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออบรมพัฒนาองค์ความรู้ด้านบัญชีและการวิเคราะห์ต้นทุนที่แท้จริงเพื่อกำหนดราคาขายและผลตอบแทนที่เหมาะสมสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านกองแหะ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า จากการอบรมให้ความรู้ด้านบัญชีให้แก่สมาชิกกลุ่ม เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านบัญชี เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดทำบัญชี ซึ่งองค์ความรู้ด้านบัญชีประกอบด้วย การบันทึกการรับ-จ่าย การบันทึกต้นทุนผลิตภัณฑ์ การกำหนดราคาขายที่เหมาะสม และการสรุปงบการเงิน เพื่อแสดงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของกลุ่มในแต่ละงวด โดยได้มีการประเมินผลความรู้ความเข้าใจด้านบัญชีก่อนและหลังการอบรมโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งผู้เข้าอบรมมีค่าคะแนนความรู้ความเข้าใจทางด้านบัญชีหลังการอบรมเพิ่มสูงขึ้น เท่ากับ 17.43 นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์ต้นทุนที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์ชุมชนแต่ละประเภท พบว่า กลุ่มได้มีการกำหนดราคาขายโดยใช้วิธีการกะประมาณ ซึ่งมีบางกลุ่มผลิตภัณฑ์กำหนดราคาขายไว้ต่ำกว่าราคาขายที่เหมาะสม หลังจากการวิเคราะห์ต้นทุนที่แท้จริง ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ชนิดเหลว ประกอบด้วย แชมพู ครีมนวดผม ครีมหาบหน้า และกลุ่มผลิตภัณฑ์แยมผลไม้ ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มที่ 1 ผลิตภัณฑ์ของเหลว ซึ่งเดิมทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้กำหนดราคาขายปลีก 69 บาทต่อหน่วย และราคาขายส่ง 50-60 บาท ต่อหน่วย แต่ราคาขายที่เหมาะสม เท่ากับ 72 บาทต่อหน่วย เป็นต้น ดังนั้น ทางกลุ่มจึงควรดำเนินการปรับปรุงวิธีการกำหนดราคาขายให้เหมาะสม เพื่อให้เกิดผลกำไรที่แท้จริง และใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนชนิดใหม่ในอนาคต อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อฝึกการบันทึกบัญชีให้กับผู้ทำบัญชีกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และผู้วิจัยได้มีการตรวจประเมินพัฒนาการของความ

ถูกต้องในการจัดทำบัญชีในแต่ละเดือน เป็นเวลา 3 เดือน เพื่อประเมินระดับค่าคะแนนพัฒนาการของความถูกต้องครบถ้วนในการจัดทำบัญชี พบว่า ผู้ทำบัญชีกลุ่มสามารถบันทึกบัญชีและจัดทำงบการเงินได้อย่างถูกต้อง โดยมีระดับคะแนนเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 35 เป็นร้อยละ 65 และร้อยละ 90

คำสำคัญ: บัญชีวิสาหกิจชุมชน บัญชีต้นทุน การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน

Abstract

This study aims to develop the knowledge of accounting and analyze the cost and benefit of the products from Ban Kong Ha community in Pong Yaeng Sub-district, Mae Rim District, Chiang Mai Province. As this is a Participatory Action Research, a training of accounting knowledge including the basic accounting information was provided to a number of the community's members, which the knowledge of accounting consists of recording of receipts and payments, product cost recording, show performance of financial statements and financial position of the group in each period. The training was intended to encourage the members to become aware of the importance of accounting. The participants were evaluated their knowledge and comprehension in accounting by using questionnaires before and after the training. The result after the training showed that, the participants had a higher than of 17.43 of the knowledge and comprehension in accounting. in addition, analyzed the cost and benefit of the community's products, it showed that the original selling prices in some products were lower than the appropriate selling prices, such as liquid products including shampoo, conditioner, shower cream, and fruit jam products, for example, group 1 liquid products Originally, the community enterprise group had set a retail price of 69 baht per unit and a wholesale price of 50-60 baht per unit, but the appropriate selling price was 72 baht per unit, etc. Therefore, in order to achieve the actual profit, the process of setting the products' selling prices is recommended to adjust and use it as a guideline for cost-benefit analysis new community products in the future. However, accounting training sessions were organized to train the accountants from the community enterprise for the accounting record, and there were three validation checks for assessing the accuracy level each month and completeness of the actual training. The results showed that the accountants were able to record the accounts and prepare the financial statements accurately. The score levels increased, from 35 percent to 65 percent and 90 percent.

Keywords: Community business accounting, Cost accounting, Cost and return analysis

บทนำ

การประกอบธุรกิจในยุคแห่งการแข่งขัน ไม่ว่าจะจัดทำขึ้นในรูปแบบของบุคคลธรรมดา หรือการจัดทำธุรกิจในรูปของนิติบุคคล ได้แก่ บริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัด สหกรณ์ สมาคม หรือ วิสาหกิจชุมชน ก็ล้วนแล้วแต่มีความจำเป็นต้องจัดทำบัญชี เพื่อสรุปผลการดำเนินงานออกมาในรูปแบบของงบการเงิน ได้แก่ งบกำไรขาดทุน งบแสดงฐานะการเงิน เพื่อให้เป็นไปตามประกาศของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าและกรมสรรพากร ดังนั้น การจัดทำบัญชี ช่วยให้กิจการทราบถึงผลกำไรขาดทุน ซึ่งถือเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ ถือเป็นการประเมินสภาพคล่องทางการเงินตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน การจัดทำบัญชีจะช่วยให้เราทราบต้นทุนที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์ และค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งช่วยให้เราสามารถวางแผนในเรื่องของกำไรและควบคุมการใช้จ่ายของธุรกิจให้เหมาะสม โดยลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง และใช้ทรัพยากรที่กิจการมีอยู่อย่างคุ้มค่า เพื่อลดต้นทุนของผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งจากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพการณ์ชุมชนบ้านกองแหะ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีผลิตภัณฑ์ชุมชนหลายประเภท แบ่งเป็น 8 กลุ่มผลิตภัณฑ์ ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผลิตภัณฑ์ชนิดเหลว ได้แก่ ครีมอาบน้ำ แชมพู และครีมนวดผม กลุ่มที่ 2 ผลิตภัณฑ์สบู่อ่อนสมุนไพร กลุ่มที่ 3 ผลิตภัณฑ์แยมผลไม้ กลุ่มที่ 4 ผลิตภัณฑ์น้ำพริก/แจ่วบอง กลุ่มที่ 5 ผลิตภัณฑ์ผลไม้อบแห้ง กลุ่มที่ 6 ผลิตภัณฑ์ซิงอบแห้ง กลุ่มที่ 7 ผลิตภัณฑ์กาแฟ และกลุ่มที่ 8 ผลิตภัณฑ์ชา ซึ่งการแบ่งกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ จำแนกตามต้นทุนของผลิตภัณฑ์ แต่วิสาหกิจชุมชนกำหนดราคาขายของผลิตภัณฑ์ชุมชนแต่ละชนิด โดยใช้การกะประมาณ โดยไม่มีการคิดคำนวณต้นทุนที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด จึงส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนไม่ทราบถึงผลกำไร หรือผลการดำเนินงานที่แท้จริง ประกอบกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่เคยจัดทำบัญชีเพื่อสรุปผลการดำเนินงานที่แท้จริงในแต่ละเดือน จึงส่งผลให้ขาดการวางแผนงานที่ดี และขาดสภาพคล่องทางการเงิน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพัฒนาองค์ความรู้ด้านบัญชีให้แก่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยเริ่มจากการจัดอบรมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการจัดทำบัญชี หลักเกณฑ์ในการจัดทำบัญชี บันทึกการรับ-จ่าย และการจัดทำงบการเงิน รวมถึงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อประโยชน์ในการคำนวณต้นทุนที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด การกำหนดราคาขายที่เหมาะสม การสรุปผลการดำเนินงานในรูปแบบของงบการเงิน เพื่อให้ทราบถึงสถานะการเงิน ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นการสร้างรากฐานที่มั่นคงให้แก่วิสาหกิจชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่ออบรมพัฒนาองค์ความรู้ด้านบัญชีและการวิเคราะห์ต้นทุนที่แท้จริง เพื่อกำหนดราคาขายและผลตอบแทนที่เหมาะสมสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านกองแหะ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

การทบทวนวรรณกรรม

ระบบบัญชีหรือกระบวนการบัญชี

ระบบการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลและเอกสารต่างๆ ที่ใช้ในการบันทึกบัญชี รายงานทางการเงินบัญชี รวมถึงตลอดถึงนโยบาย วิธีการปฏิบัติงานและเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ เพื่อสามารถเสนอข้อมูลที่จำเป็นแก่ฝ่ายจัดการ

ไว้ใช้ในการตัดสินใจ และเสนอข้อมูลแก่บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง Boonmeesuwana (2004); Suwannard (2011) ซึ่งสรุปกระบวนการทางการบัญชี ได้ดังนี้ 1) การวิเคราะห์รายการค้า 2) การบันทึกรายการลงในสมุดบัญชีขั้นต้น 3) การผ่านรายการจากสมุดบัญชีขั้นต้นไปสมุดบัญชีขั้นปลาย หรือบัญชีแยกประเภท 4) การปรับปรุงบัญชีในวันสิ้นงวด 5) การจัดทำงบการเงิน และ 6) การปิดบัญชี Hiranrasamee and all (2016); Chai-amonphisal and Jairak (2014); Keith (2012); Sakhakorn and Srijunpech (2009)

การบัญชีต้นทุน

เป็นการบัญชีที่เกี่ยวกับการสะสมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจของฝ่ายบริหาร ทั้งเพื่อการวางแผน ควบคุม และการตัดสินใจในเรื่องอื่น ๆ โดยการสะสมข้อมูลทางด้านต้นทุนที่เป็นข้อมูลที่เกิดขึ้นแล้วในอดีต เพื่อคำนวณหาต้นทุนของผลิตภัณฑ์ รวมทั้งใช้ประมาณมูลค่าของสินค้าคงเหลือของกิจการ Euachiraphongphan (2008); Hwangthichob (2018)

ต้นทุนและการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน

ต้นทุน หมายถึง มูลค่าของทรัพยากรที่สูญเสียไปเพื่อให้ได้สินค้าหรือบริการ โดยมูลค่านั้นจะต้องสามารถวัดได้เป็นหน่วยเงินตรา ซึ่งเป็นลักษณะของการลดลงในสินทรัพย์หรือเพิ่มขึ้นของหนี้สิน ต้นทุนที่เกิดขึ้นอาจจะให้ประโยชน์ในปัจจุบันหรืออนาคตก็ได้ Euachiraphongphan (2008) การจำแนกประเภทต้นทุนตามส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ 1) วัตถุดิบ (Materials) 2) ค่าแรงงาน (Labor) และ 3) ค่าใช้จ่ายการผลิต (Manufacturing Overhead) Euachiraphongphan (2008)

จุดคุ้มทุน (Break – even – Point Analysis) หมายถึง จุด ณ ระดับการดำเนินงานของธุรกิจที่ปริมาณสินค้าหรือบริการของธุรกิจ มีผลทำให้ธุรกิจมีรายได้เท่ากับค่าใช้จ่ายรวมทั้งสิ้นของสินค้าและบริการนั้น คือ ไม่มีกำไรหรือขาดทุน Weeraphan (2020); Thai Winner (2021)

การวิเคราะห์จุดคุ้มทุนเป็นเทคนิคในการวางแผนกำไรระยะสั้นของผู้บริหาร โดยเทคนิคนี้จะอาศัยหลักเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนและรายได้ เช่น จะมีการพิจารณาว่ากิจการควรจะผลิตและขายสินค้าในปริมาณเท่าไร จึงจะได้กำไรตามที่ต้องการ หรือควรจะขายให้มียอดขายปริมาณเท่าไร จึงจะคุ้มกับค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น Kamjai (2013)

การวิเคราะห์ผลตอบแทนหรือผลกำไร

เป็นเทคนิคในการวางแผนหากำไรของกิจการ จะมีการกำหนดกำไรที่ต้องการเอาไว้ล่วงหน้า จากนั้นจะมาคำนวณหายอดขายที่จะทำให้กิจการสามารถทำกำไรได้ตามเป้าหมายที่ได้กำหนด ตัวอย่างเช่น คิตราคาขายสินค้า โดยจากราคาต้นทุนที่แท้จริง Kamjai (2013) ซึ่งจากการศึกษาวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์ต้นทุนและระบบบัญชีต้นทุนผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มจักสานหวาย บ้านวัดนาคน ตำบลปากกราน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า กลุ่มวิเคราะห์ต้นทุนผลิตภัณฑ์ต่อหน่วยจะใช้วิธีกะประมาณ ไม่มีการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน กำหนดราคาขายโดยการกะประมาณ จึงไม่ทราบถึงผลกำไรที่แท้จริง และเมื่อมีการหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์ต้นทุนมาใช้ในการคำนวณต้นทุนที่แท้จริง พบว่า ฝาชีขนาดใหญ่ มีต้นทุนต่อหน่วยอันละ 540 บาท ราคาขาย อันละ 810 บาท จะมีกำไรอันละ 270 บาท คิดเป็น 50% ฝาชีขนาดเล็ก มีต้นทุนต่อหน่วยอันละ 290 บาท ราคาขาย อันละ 435 บาท จะมีกำไรอันละ 145 บาท คิดเป็น

50% ตะกร้าถือนขนาดกลาง มีต้นทุนต่อหน่วยอันละ 360 บาท ราคาขาย อันละ 540 บาท จะมีกำไรอันละ 180 บาท คิดเป็น 50% กระเป๋าถือน มีต้นทุนต่อหน่วยอันละ 350 บาท ราคาขาย อันละ 5250 บาท จะมีกำไรอันละ 175 บาท คิดเป็น 50% กล่องใส่กระดาษทิชชู มีต้นทุนต่อหน่วยอันละ 150 บาท ราคาขาย อันละ 225 บาท จะมีกำไรอันละ 75 บาท คิดเป็น 50% ซึ่งส่งผลให้กลุ่มจักสานรหวาน บ้านวัดนาค สามารถกำหนดราคาขายได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น Hwangthichob (2018)

การกำหนดราคาขาย เพื่อกระตุ้นให้ลูกค้าอยากซื้อสินค้า โดยมีกำหนดเป็นสิ่งที่ทำให้ธุรกิจดำเนินต่อไปได้ ดังนั้น การกำหนดราคาขายสไตล์ชุมชน อย่างง่าย ประกอบด้วย การตั้งราคาสินค้าจากต้นทุน หรือ การตั้งราคาสินค้าจากราคาตลาด ซึ่งชุมชนสามารถกำหนดขาย โดยใช้เทคนิคการตั้งราคาให้ดึงดูดใจลูกค้า ดังนี้ 1) การตั้งราคาที่ย่อยต่อการคำนวณ 2) การตั้งราคาลงท้ายด้วยเลขเก้า 3) การตั้งราคาแบบรวมเป็นชุด 4) การตั้งราคาแบบให้ส่วนลด และ 5) การตั้งราคาให้ลูกค้ารู้สึกถึงความคุ้มค่า เป็นต้น Government Savings Bank (2022); Technology Promotion Association (2009)

กรอบแนวคิดงานวิจัย

ทางผู้วิจัยเริ่มจากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพการณ์ชุมชน เพื่อให้ทราบถึงปัญหา พร้อมกับการระดมความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วมเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ประเด็นปัญหา และความต้องการของชุมชนในการแก้ปัญหา เพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ซึ่งปัญหาที่สำคัญพบว่า ชุมชนขาดการจัดทำบัญชีที่เป็นระบบ ไม่สามารถคิดคำนวณต้นทุนที่แท้จริง เพื่อใช้ประกอบในการกำหนดราคาขายที่เหมาะสมได้ ดังนั้น จึงไม่สามารถสรุปผลการดำเนินงานและสถานะทางการเงินได้อย่างชัดเจน และเมื่อคนในชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา จึงมีความต้องการเรียนรู้วิธีการจัดทำบัญชี ระบบบัญชี และการคิดวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ถูกต้อง

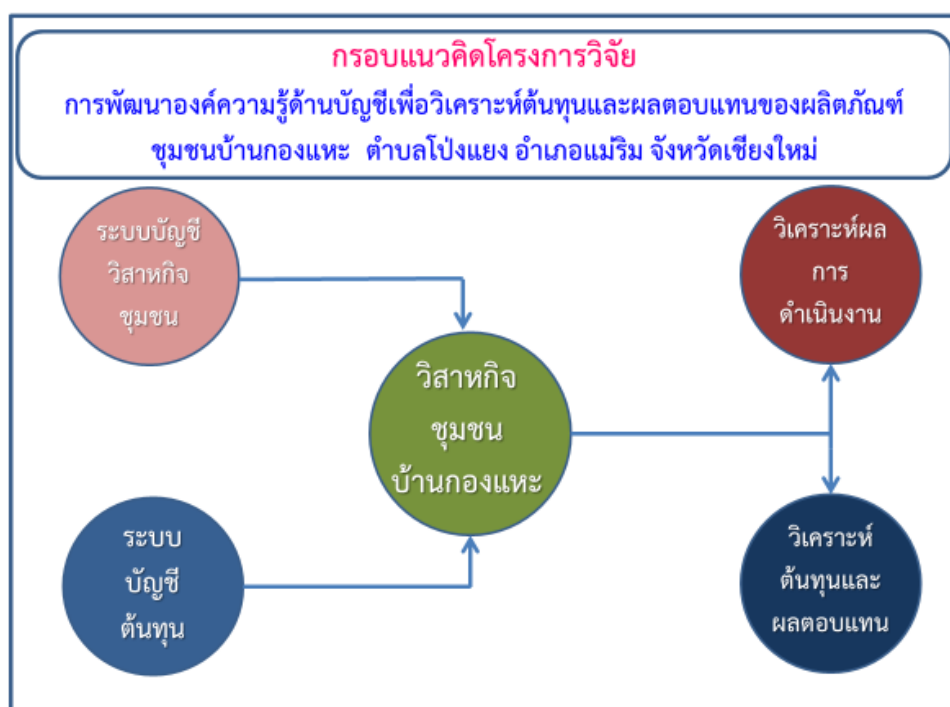

Figure 1 Conceptual Framework

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านกองแหะ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1) การสังเกตการณ์ (Observation) การสังเกตการณ์ใช้เป็นเครื่องมือในการสังเกตการณ์ในพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพการณ์ของกลุ่ม เพื่อประเมินศักยภาพการจัดทำบัญชีแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม Valaisathien (1999) จากผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านกองแหะ และผู้ร่วมดำเนินงานวิจัย จำนวน 40 คน เกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดทำบัญชีและการบริหารการเงินของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หลังจากนั้นจึงร่วมกันออกแบบสมุดบัญชีที่เหมาะสมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และฝึกอบรมให้ความรู้ การจัดทำบัญชีของกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกกลุ่มตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการจัดทำบัญชี เพื่อให้สมาชิกเกิดความเข้าใจในระบบบัญชี แล้วจึงดำเนินการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและฝึกปฏิบัติจริง ทั้งการจัดทำบัญชีระดับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วยระบบบัญชีและระบบบัญชีต้นทุน

2) การอภิปรายกลุ่ม (Group discussion) การอภิปรายกลุ่มนี้เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์สภาพการณ์ของกลุ่ม เพื่อประเมินศักยภาพการจัดทำบัญชีแบบมีส่วนร่วมจากการแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านกองแหะ และผู้วิจัย เพื่อสรุปประเด็นปัญหาในแต่ละด้าน สภาพความพร้อมของชุมชน และความต้องการในการแก้ไขปัญหาของชุมชน

3) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus group) การสนทนากลุ่มย่อย ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการจัดเวทีกลุ่มเพื่อระดมความคิดจากกลุ่มย่อย โดยเน้นประธานและสมาชิกผู้มีหน้าที่ในการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อสรุปปัญหาและความต้องการในการแก้ปัญหาหลัก ด้านการจัดทำบัญชีและการเงินของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยการวิเคราะห์สภาพการณ์ชุมชนและวิสาหกิจชุมชนในภาพของการวิเคราะห์สวท ประกอบด้วย จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค Suksriwong (2016) ของชุมชน วิสาหกิจชุมชน รวมถึงผลิตภัณฑ์ชุมชนแต่ละประเภท

4) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept interview) การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อระดมความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วม ระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลและผู้ร่วมดำเนินการวิจัย โดยเน้นที่ประธานและสมาชิกหลักของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่มีข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการทำงานของวิสาหกิจชุมชน และสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นปัญหา ชีตความสามารถ ศักยภาพ เป้าหมายหลัก เป้าหมายรอง และความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

5) การถามด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) การถามด้วยแบบสอบถามก่อนและหลังการเข้ารับการอบรมให้ความรู้ด้านการบัญชีให้แก่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยผู้วิจัยได้กำหนดแบบฟอร์มในการประเมินผล จำนวน 10 ประเด็น ดังนี้ 1) ทราบถึงหมายความของการบัญชีและการบัญชีต้นทุน 2) ทราบถึง

ขั้นตอนของการจัดทำบัญชี 3) ทราบถึงประโยชน์ของการบัญชี 4) ทราบถึงประโยชน์ของงบการเงิน 5) ทราบถึงวิธีการคำนวณต้นทุน ราคาขาย และกำไรหรือขาดทุน 6) ตระหนักถึงความจำเป็นของการการจัดทำบัญชีและบัญชีต้นทุน 7) สามารถจำแนกรายการค้าแต่ละประเภทได้ 8) สามารถจำแนกประเภทรายรับรายจ่ายได้ 9) สามารถอ่านงบการเงินเบื้องต้นได้ 10) สามารถนำข้อมูลทางการบัญชีไปวางแผนงานในอนาคตได้

6) การอบรมให้ความรู้ โดยการฝึกอบรมให้ความรู้ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญ ประโยชน์ และวิธีการจัดทำบัญชี รวมถึงหลักเกณฑ์ในการคิดคำนวณหรือวิเคราะห์ต้นทุนผลิตภัณฑ์ที่แท้จริง และหลักเกณฑ์ในการกำหนดราคาขายที่เหมาะสม เพื่อให้สมาชิกเกิดความเข้าใจในระบบบัญชีกลุ่มที่ได้ร่วมกันออกแบบ และอธิบายแบบฟอร์มบัญชีแต่ละประเภท เพื่อหาข้อสรุปร่วมกันร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลและผู้ร่วมดำเนินการวิจัย ก่อนเริ่มปฏิบัติจริง

7) การอบรมเชิงปฏิบัติการและการทดลองฝึกปฏิบัติจริง ทั้งการจัดทำบัญชีระดับกลุ่ม โดยผู้ทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านกองแหะ

8) การทดสอบผลการปฏิบัติจริง จากการอบรมเชิงปฏิบัติการและทดลองปฏิบัติจริง และประเมินผลการใช้ระบบบัญชีการเงินของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยตรวจสอบความถูกต้องของการจัดทำบัญชี การวิเคราะห์รายการรับ-จ่าย การบันทึกรายการ การคำนวณต้นทุน การกำหนดราคาขาย และจัดทำงบการเงิน ซึ่งมีผู้วิจัยได้กำหนดแบบฟอร์มในการตรวจประเมินความถูกต้องของการจัดทำบัญชีและงบการเงิน ดังนี้ จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน (ประกอบด้วย ความถูกต้องของการบันทึกการรับ 2 คะแนน ความถูกต้องของการบันทึกการจ่าย 2 คะแนน ความถูกต้องของการวิเคราะห์ต้นทุน 2 คะแนน ความถูกต้องของการกำหนดผลตอบแทน 2 คะแนน และความถูกต้องของการจัดการงบการเงิน 2 คะแนน) โดยทำการประเมินทุกเดือน เป็นเวลา 3 เดือน เพื่อสรุปพัฒนาการในประสิทธิภาพของการจัดทำบัญชีกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

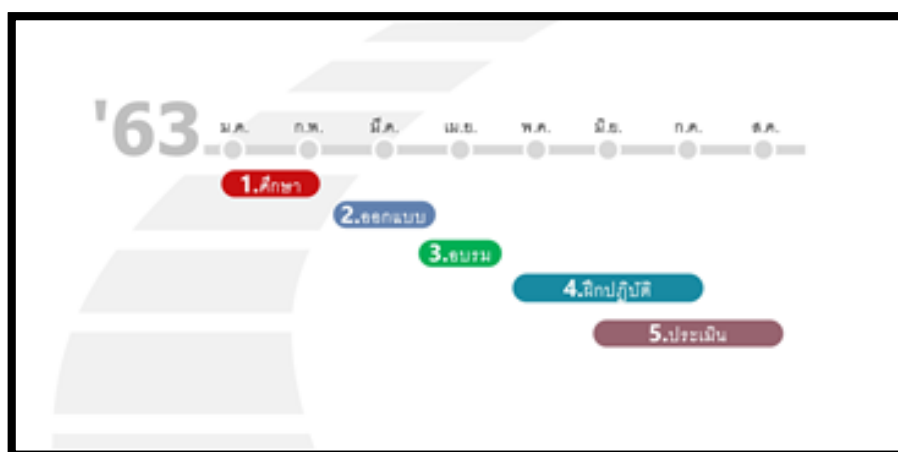

Figure 2 Research Process

จากภาพที่ 2 แสดงขั้นตอนของงานวิจัย โดยการเริ่มศึกษาและวิเคราะห์สภาพการณ์ของกลุ่ม จากการศึกษาความต้องการ ประเมินศักยภาพผู้ทำบัญชีกลุ่ม แบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับสมาชิกกลุ่ม รวมถึง

การอบรมให้ความรู้ด้านบัญชี และการฝึกปฏิบัติจริงสำหรับผู้ทำบัญชีกลุ่ม และการประเมินผล ซึ่งมีขั้นตอนของงานวิจัย จำนวน 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์สภาพการณ์ของกลุ่ม เพื่อศึกษาปัญหาประเมินศักยภาพของผู้ทำบัญชีกลุ่ม และศึกษาการความต้องการความต้องการด้านบัญชีแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับสมาชิกกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบระบบบัญชีที่เหมาะสมกับกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 3 การอบรมครั้งที่ 1 เป็นการอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกกลุ่ม จำนวน 40 คน เกี่ยวกับระบบบัญชี ได้แก่ ความหมายของการบัญชี ประโยชน์และความสำคัญ การรับรู้รายการรายได้และรายจ่าย ขั้นตอนและวิธีการจัดทำบัญชี การจัดทำงบการเงิน เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดทำบัญชี

ขั้นตอนที่ 4 การอบรมครั้งที่ 2 เป็นการฝึกปฏิบัติจริงสำหรับผู้ทำบัญชี

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลการอบรมให้ความรู้ด้านบัญชี และอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยการฝึกปฏิบัติจริงสำหรับผู้ทำบัญชีกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจึงใช้วิธีการผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การจัดหมวดหมู่ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ความเชื่อมโยง การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของความถูกต้องในการบันทึกบัญชี สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์ทาง ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ของข้อมูล โดยใช้มาตรฐานส่วนประมาณค่า Rating Scale

ผลการวิจัย

จากการดำเนินการพัฒนาองค์ความรู้ด้านบัญชีเพื่อวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านกองแหะ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ โดยการอบรมให้ความรู้ด้านบัญชี และการวิเคราะห์ต้นทุนที่แท้จริง เพื่อนำมาประกอบการกำหนดราคาขายที่เหมาะสม เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถประเมินผลตอบแทนและผลการดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง ซึ่งผลการศึกษาสรุปได้ 2 ส่วน ดังนี้

1) ผลการศึกษาจากการอบรมพัฒนาองค์ความรู้ด้านบัญชีสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านกองแหะ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

จากการวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและสมาชิกกลุ่ม จึงได้กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาด้านการบัญชีร่วมกัน โดยเริ่มจากผู้วิจัยดำเนินการออกแบบระบบบัญชี และบัญชีต้นทุนที่เหมาะสม ซึ่งประกอบด้วย สมุดบัญชีรับ-จ่าย แบบฟอร์มการคำนวณและงบการเงิน เพื่อใช้ในประเมินผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของกลุ่ม และดำเนินการจัดอบรมพัฒนาองค์ความรู้ด้านบัญชีแก่สมาชิกกลุ่ม จำนวน 40 คน เกี่ยวกับระบบบัญชี ได้แก่ ความหมายของการบัญชี ประโยชน์และความสำคัญ การวิเคราะห์รายการค้า การรับรู้รายการรายได้และรายจ่าย การบันทึกบัญชี การวิเคราะห์ต้นทุนและการกำหนดราคาขายที่เหมาะสม รวมถึงการจัดทำงบการเงินเพื่อประเมินผลการดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการ และให้กลุ่มทดลองฝึกปฏิบัติจริงในการจัดทำบัญชี และการสรุปงบการเงินของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ตัวอย่างการบันทึกสมุดบัญชีรับจ่าย														
สมุดบัญชีกลุ่ม..... ประจำเดือน มกราคม 2563														
วันที่	รายการ	รับเงิน	จ่ายเงิน	คงเหลือ	บัญชีรับ			บัญชีจ่าย						
					ขาย...	ขาย...	ขาย...	ต้นทุน	ค่าแรงงาน	ค่าวัสดุ	ค่าเช่า	ค่าขนส่ง	ค่าอื่น ๆ	ค่าอื่น ๆ
1-ม.ค.-63	ยอดยกมา			5,000.00										
1-ม.ค.-63	ซื้อเมล็ดพันธุ์พืช		90.00	4,910.00				90.00						
2-ม.ค.-63	จ่ายค่าแรงงาน - นาย ก. (1 วัน @ 200 บาท)		200.00	4,710.00					200.00					
3-ม.ค.-63	ขายผัก พืชผลทางการเกษตร	630.00		5,340.00	630.00									
3-ม.ค.-63	ขายผัก พืชผลทางการเกษตร	100.00		5,440.00	100.00									
4-ม.ค.-63	ซื้ออุปกรณ์เพาะปลูก		50.00	5,390.00									50.00	
5-ม.ค.-63	จ่ายค่าน้ำประปา และค่าไฟฟ้า		300.00	5,090.00						300.00				
6-ม.ค.-63	ขายผัก พืชผลทางการเกษตร	200.00		5,290.00	200.00									

Figure 3 Accounting form for the sufficiency economy group

การประเมินผลการอบรมให้ความรู้เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านบัญชีแก่ประชากร

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบการประเมินความรู้ก่อนและหลังการอบรม

การทดสอบ	N	μ	σ
ก่อนการอบรมให้ความรู้	40	26.70	1.742
หลังการอบรมให้ความรู้	40	44.13	1.064

จากตาราง 1 สรุปได้ว่า ผลการทดสอบก่อนและหลังการอบรมการอบรมให้ความรู้ให้แก่สมาชิกกลุ่มจำนวน 40 คน ค่าการประเมินความรู้หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม ซึ่งการประเมินความรู้ก่อนการอบรม เท่ากับ 26.70 และการประเมินความรู้หลังการอบรม เท่ากับ 44.13 ผู้เข้าอบรมมีความรู้ด้านบัญชีและการเงินเพิ่มสูงขึ้น เท่ากับ 17.43

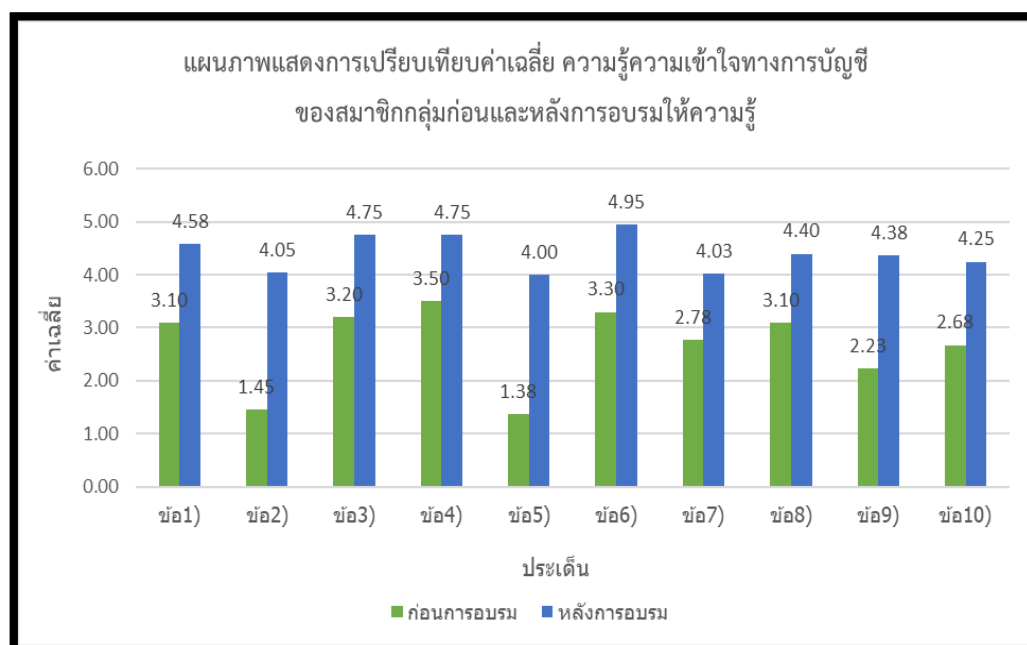

Figure 4 Compare of the average (μ) of the level of accounting knowledge and understanding of group members before and after the training.

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นในทุกประเด็นหลังจากได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านบัญชีวิชาชีพชุมชนและระบบบัญชีต้นทุน ซึ่งประกอบด้วย ประโยชน์และความสำคัญของการจัดทำบัญชี ขั้นตอนของการจัดทำบัญชี การจำแนกประเภทรายการรับ-จ่าย และการสรุปงบการเงิน

การประเมินผลการอบรมเชิงปฏิบัติการโดยการทดลองฝึกปฏิบัติจริง

หลังจากการทดลองฝึกปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลทางการเงินบัญชี เอกสารหลักฐานทางการเงินต่าง ๆ การบันทึกบัญชี และการสรุปงบการเงินของกลุ่มเป็นระยะเวลา 3 เดือน ให้แก่ผู้ทำบัญชีกลุ่ม ทางผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบเพื่อประเมินความถูกต้องของการบันทึกบัญชีและการจัดทำงบการเงิน เดือนละ 1 ครั้ง เพื่อประเมินผลการจัดทำบัญชีของกลุ่มว่ามีพัฒนาการเพิ่มขึ้นในระดับใด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความสามารถในการจัดทำบัญชีกลุ่มวิชาชีพชุมชนบ้านกองแหะ

ความถูกต้องของการจัดทำบัญชีกลุ่ม	ผลการประเมิน ครั้งที่ 1	ผลการประเมิน ครั้งที่ 2	ผลการประเมิน ครั้งที่ 3
ความถูกต้องของการบันทึกรายรับ (2 คะแนน)	1	1.5	2
ความถูกต้องของการบันทึกรายจ่าย (2 คะแนน)	1	1.5	2
ความถูกต้องของการวิเคราะห์ต้นทุน (2 คะแนน)	0	1	1.5
ความเหมาะสมของการกำหนดผลตอบแทน/ราคาขาย (2 คะแนน)	1	1.5	2
ความถูกต้องของการจัดทำงบการเงิน (2 คะแนน)	0	1	1.5
คะแนนรวม (เต็ม 10 คะแนน : ร้อยละ)	3 (ร้อยละ 30)	6.5 (ร้อยละ 65)	9 (ร้อยละ 90)

จากตารางที่ 2 จากการประเมินผลการเรียนรู้และการฝึกปฏิบัติจริงของผู้ทำบัญชีกลุ่มฯ โดยการตรวจสอบความถูกต้องของการบันทึกบัญชีและงบการเงิน ได้ดังนี้ การประเมินครั้งที่ 1 ความถูกต้องของการบันทึกบัญชีกลุ่ม อัตราร้อยละ 30 การประเมินครั้งที่ 2 ความถูกต้องของการบันทึกบัญชีกลุ่ม อัตราร้อยละ 65 และการประเมินครั้งที่ 3 ความถูกต้องของการบันทึกบัญชีกลุ่ม อัตราร้อยละ 90 หากทางกลุ่มฯ มีการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องก็จะเกิดความชำนาญในการจัดทำบัญชี วิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน รวมถึงการสรุปงบการเงิน ส่งผลให้ผลการดำเนินงานมีความถูกต้อง เชื่อถือได้ และ ก็จะสามารถนำข้อมูลบัญชีไปใช้ในการวิเคราะห์ ควบคุม และกำหนดนโยบายต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

2) การประเมินผลจากการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนผลิตภัณฑ์ชุมชน

จากการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด (โดยคำนวณจากวัตถุดิบ ค่าแรงงานและค่าใช้จ่ายในการผลิต) และการกำหนดราคาขาย ซึ่งทางกลุ่มฯ มีผลิตภัณฑ์หลายชนิด แบ่งเป็น 8 กลุ่มผลิตภัณฑ์ ดังนี้ กลุ่มที่ 1) ผลิตภัณฑ์ชนิดเหลว ได้แก่ ครีมอาบน้ำ แชมพู และครีมนวดผม กลุ่มที่ 2) ผลิตภัณฑ์สบู่อ่อนสมุนไพร กลุ่มที่ 3) ผลิตภัณฑ์แยม

ผลไม้ กลุ่มที่ 4) ผลิตภัณฑ์น้ำพริก/แจ่วบอง กลุ่มที่ 5) ผลิตภัณฑ์ผลไม้อบแห้ง กลุ่มที่ 6) ผลิตภัณฑ์ซิงอบแห้ง กลุ่มที่ 7) ผลิตภัณฑ์กาแฟ และกลุ่มที่ 8) ผลิตภัณฑ์ชา ซึ่งการแบ่งกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จำแนกตามต้นทุนของผลิตภัณฑ์จากการวิเคราะห์ต้นทุน และการกำหนดราคาขายที่เหมาะสม (กรณีกำหนดกำไรตามเป้าหมาย เท่ากับอัตราร้อยละ 20) พบว่า ต้นทุนของผลิตภัณฑ์ กลุ่มที่ 2, 4, 5, 6, 7 และ 8 ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้กำหนดราคาขายอย่างเหมาะสมแล้ว ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มที่ 4 ผลิตภัณฑ์น้ำพริก/แจ่วบอง ซึ่งเดิมทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้กำหนดราคาขายปลีก 35 บาทต่อหน่วย และราคาขายส่ง 28 บาทต่อหน่วย ซึ่งสัมพันธ์และเพียงพอกับราคาขายที่เหมาะสมขั้นต่ำจากการกำหนดกำไรตามเป้าหมายในอัตราร้อยละ 20 เท่ากับ 25.20 บาทต่อหน่วย เป็นต้น

สำหรับผลิตภัณฑ์กลุ่มที่ 1) ผลิตภัณฑ์ของเหลว ได้แก่ ครีมอาบน้ำ แชมพู ครีมนวดผม และผลิตภัณฑ์กลุ่มที่ 3) ผลิตภัณฑ์แปรรูปผลไม้ ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กำหนดราคายังไม่เหมาะสม เนื่องจากราคาขายเดิมที่กำหนดไว้ต่ำกว่า ราคาขายที่เหมาะสมจากการคำนวณภายในสมมติฐานที่กำหนดกำไรตามเป้าหมายเท่ากับ ร้อยละ 20 ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มที่ 1 ผลิตภัณฑ์ของเหลว ซึ่งเดิมทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้กำหนดราคาขายปลีก 69 บาทต่อหน่วย และราคาขายส่ง 50-60 บาท ต่อหน่วย แต่ราคาขายที่เหมาะสม เท่ากับ 72 บาทต่อหน่วย เป็นต้น ดังนั้น ทางกลุ่มจึงควรวิเคราะห์ปรับราคาขายให้เหมาะสม และสำหรับผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ นอกเหนือจากนี้ ควรมีการวิเคราะห์ต้นทุนผลิตภัณฑ์ทุกรายการให้ถูกต้อง เพื่อกำหนดราคาขายที่เหมาะสมต่อไป

แบบฟอร์มการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์			
ผลิตภัณฑ์ "ตัวอย่าง 1"			
ต้นทุนผลิตภัณฑ์ (ต่อหน่วย)			(บาท)
วัตถุดิบ			15.00
	ราคาขายไม่เหมาะสม		
ค่าแรงงานทางตรง			10.00
ค่าใช้จ่ายในการผลิต	เบ็ดเตล็ด		10.00
	บรรจุภัณฑ์		22.00
	สต็อกเกอร์		5.00
รวมราคาต้นทุนผลิตภัณฑ์ (ต่อหน่วย)			62.00
ราคาขายปลีก (ต่อหน่วย)			69.00
ราคาขายส่ง (ต่อหน่วย)			60.00
ราคาขายที่เหมาะสม			74.40
(สมมติชุมชนคาดหวังกำไรร้อยละ 20 ของราคาทุน)			

แบบฟอร์มการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์			
ผลิตภัณฑ์ "ตัวอย่าง 2"			
ต้นทุนผลิตภัณฑ์ (ต่อหน่วย)			(บาท)
วัตถุดิบ			20.00
	ราคาขายเหมาะสม		
ค่าแรงงานทางตรง			18.00
ค่าใช้จ่ายในการผลิต	เบ็ดเตล็ด		10.00
	บรรจุภัณฑ์		25.00
	สต็อกเกอร์		5.00
รวมราคาต้นทุนผลิตภัณฑ์ (ต่อหน่วย)			78.00
ราคาขายปลีก (ต่อหน่วย)			100.00
ราคาขายส่ง (ต่อหน่วย)			95.00
ราคาขายที่เหมาะสม			93.60
(สมมติชุมชนคาดหวังกำไรร้อยละ 20 ของราคาทุน)			

Figure 5 Example of calculating cost and selling price

การอภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนได้แก่ 1) การอภิปรายผลการวิจัยในส่วนของการพัฒนาองค์ความรู้ด้านบัญชีจากระบบบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านกองแหะ และ 2) การอภิปรายผลจากการวิเคราะห์ต้นทุนที่และผลตอบแทนที่เหมาะสม

1) การอภิปรายผลการวิจัยในส่วนของการพัฒนาองค์ความรู้ด้านบัญชีสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านกองแหะ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า จากการดำเนินการพัฒนาองค์ความรู้ด้านบัญชี โดยการจัดอบรมให้ความรู้แก่ชุมชน โดยได้มีการประเมินผลก่อนและหลังการอบรมเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านบัญชี โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งจากการประเมินความรู้หลังการฝึกอบรม “สูงกว่าก่อนการอบรมให้ความรู้” จาก 26.70 เป็น 44.13 เพิ่มขึ้น 17.43 และการอบรมเชิงปฏิบัติการ รวมทั้งการฝึกปฏิบัติจริงสำหรับผู้ทำบัญชีกลุ่ม โดยได้มีการตรวจสอบผลการบันทึกบัญชีและการจัดทำงบการเงิน เพื่อประเมินความถูกต้องครบถ้วน ซึ่งจากการประเมินผล จำนวน 3 ครั้ง ผู้ทำบัญชีกลุ่มสามารถบันทึกบัญชีและจัดทำงบการเงินได้อย่างถูกต้อง โดยมีคะแนนเพิ่มสูงจากร้อยละ 30 เป็นร้อยละ 65 และร้อยละ 90 ตามลำดับ นอกจากนี้ เมื่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านกองแหะ สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับในการจัดทำบัญชีไปใช้ในการประกอบการตัดสินใจลงทุนในด้านต่าง ๆ เช่น การซื้อสินทรัพย์ เครื่องจักร อุปกรณ์ โดยพิจารณาจากผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงินของกลุ่มที่ได้จัดทำขึ้นในแต่ละเดือนมาประกอบการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น หากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้มีการจัดทำบัญชีตามหลักเกณฑ์ที่ถูกต้องอย่างต่อเนื่อง กลุ่มก็จะสามารถวางแผนอนาคตได้อย่างเหมาะสม ด้วยความมั่นคงอย่างยั่งยืนต่อไป เช่นเดียวกับการนำระบบบัญชีมาใช้ในการบริหารการเงินกลุ่มธุรกิจช่างชุมชนบางบัว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ซึ่งจากการศึกษาโดยจินดา จอกแก้ว Jokkaew (2013) สรุปได้ว่า ช่างชุมชนบางบัวมีความรู้ด้านรับเหมาก่อสร้างเป็นผู้ก่อสร้างโครงการบ้านมั่นคง ไม่เป็นระบบ ไม่มีหลักเกณฑ์ในการจดบันทึกข้อมูลทางการเงินบัญชี ผู้วิจัยจึงศึกษาพัฒนาความรู้โดยการพัฒนาการบริหารการเงินและพัฒนาระบบจัดการความรู้ระบบบัญชีให้กลุ่มธุรกิจชุมชนบางบัวด้วยวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารการเงินและจัดระบบบัญชีให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มธุรกิจชุมชนบางบัวให้มีความแข็งแกร่งต่อไป และสอดคล้องกับการศึกษาของพุทธมน สุวรรณอาสน์ Suwana-ard (2011) เรื่องการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการเงินการบัญชีโดยการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มพัฒนาสตรีบ้านต้นไฉ้ (คำขาว) ตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กลุ่มพัฒนาสตรีบ้านต้นไฉ้มีกระบวนการจัดการองค์ความรู้ด้านบัญชี สามารถจัดหมวดหมู่ลำดับความสำคัญของรายรับรายจ่าย ตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องของความพอประมาณ และความมีเหตุผล ซึ่งสามารถลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลงได้ส่งผลทำให้มีแนวทางเพิ่มเงินออมได้

2) การอภิปรายผลจากการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านกองแหะ

ในการศึกษาพบว่า จากการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด และการกำหนดราคาขาย ซึ่งทางกลุ่มมีผลิตภัณฑ์หลายชนิด แบ่งเป็น 8 กลุ่มผลิตภัณฑ์ ซึ่งจากการดำเนินการวิเคราะห์ต้นทุนที่แท้จริงพบว่า มีบางกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ยังกำหนดราคาขายเดิมด้วยวิธีการกะประมาณ ไม่สัมพันธ์กับต้นทุนและราคาขายที่เหมาะสม เนื่องจากราคาขายเดิมที่กำหนดไว้ “ต่ำกว่า” ราคาขายที่เหมาะสมจากการคำนวณภายในสมมติฐานที่กำไรเท่ากับ ร้อยละ 20 ดังนั้น ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จึงควรปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์ในการกำหนดราคาขายใหม่ เพื่อให้ได้รับผลตอบแทนหรือกำไรที่แท้จริง พร้อมทั้งสามารถใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ต้นทุนที่แท้จริง และกำหนดราคาขายสำหรับผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ๆ ของวิสาหกิจชุมชนในอนาคต เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ เพ็ญญา หวังที่ซอบ Hwangthichob (2018) เรื่อง การวิเคราะห์ต้นทุนและระบบบัญชีต้นทุนผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มจักสานหวาย บ้านวัดนาคน ตำบลปากกราน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปได้ว่า กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์จักสานหวาย ใช้ระบบมือในการทำบัญชี การวิเคราะห์ต้นทุนผลิตภัณฑ์ต่อหน่วยจะใช้วิธีกะประมาณ ไม่มีการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน กำหนดราคาขายโดยการกะประมาณ เมื่อมีการวิเคราะห์ต้นทุนอย่างเหมาะสม ก็จะทำให้กลุ่มฯ สามารถกำหนดราคาขายได้อย่างเหมาะสม ตามเป้าหมายกำไรที่ต้องการ

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านกองแหะ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ จะสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการดำเนินงานวิจัยนี้ ไปพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพการบริหารเงินให้มีประสิทธิภาพในด้านการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์และการบันทึกบัญชี เพื่อแสดงถึงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของกลุ่มได้อย่างถูกต้องและชัดเจนมากขึ้น โดยจะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาลักษณะสภาพคล่องทางการเงิน ซึ่งเป็นรากฐานในการเสริมสร้างอิสรภาพทางการเงินของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

ชุมชนได้เรียนรู้วิธีการจัดทำบัญชี การคำนวณต้นทุนที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดได้อย่างถูกต้อง และสามารถกำหนดราคาขายได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางใช้ในการกำหนดราคาขายของผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ในอนาคต พร้อมทั้ง อาจนำองค์ความรู้ด้านบัญชี และการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนที่ได้รับไปเผยแพร่เป็นแนวทางสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนของวิสาหกิจชุมชนอื่น เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนในรูปแบบของการดำเนินงาน สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประจำปีงบประมาณ 2563

References

- Boonmeesuwan, C. (2004). *Accounting System*. Huachiew Chalermprakiet University, Bangkok. (In Thai)
- Chai-amonphaisal, K., Jairak, S. (2014). *Principles of Accounting and Taxation*. Chiangmai: Chiangmai Rajabhat University. (In Thai)
- Euachiraphongphan, S. (2008). *Cost Accounting*. (3rded.). Bangkok: McGruue-Hill International Enterprise LLC. (In Thai)
- Government Savings Bank. (2022). *Setting the Selling Price*. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=oqCE8ln0sUw&feature=youtu.be> (In Thai)
- Hiranrasamee, T and all. (2016). *Financial Accounting*. Bangkok. Wittayapat. (In Thai)
- Hwangthichob, P. (2018). Cost Analysis and Cost Accounting System for Community Products: Case Study: Ban Wat Nak Rattan Basket Group, Pak Kran Sub-district, Phra Nakhon Si Ayutthaya District Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. *Journal of Management Science Review*, 20(1), 74-81. (In Thai)
- Jokkaew, J. (2013). Cognitive management of accounting and financial management for Bangbua building contractor business unit, *Bang Khen, Bangkok Area Based Development Research Journal*, 8(1), 22-41. (In Thai)
- Kamjai, K. (2013). *Management Accounting*. Chiangmai: Chiangmai Rajabhat University. (In Thai)
- Keith King. (2012). *Accounting VCE Unit 3&4.5th*. ed. Australia: On-demand.
- Sakhakorn J., Srijunpech, S. (2009). *Basic Accounting*. Bangkok. TPN Pres. (In Thai)
- Suksriwong, S. (2016). *SWOT Analysis*. Retrieved from http://www.mis.ms.su.ac.th/MISMS01/PDF01/1646_20190523_p_130.pdf (In Thai)
- Suwana-ard, P. (2011). The Development of accounting system under sufficiency economy of community enterprise. *Area Based Lampang Rajabhat University Journal*, 8(1), 84-96. (In Thai)
- Technology Promotion Association (Thailand-Japan). (2009). *Principles of Setting Selling Prices*. Retrieved from

https://www.tpa.or.th/writer/read_this_book_topic.php?pageid=20&bookID=1173&read=true&count=true (In Thai)

Thai Winner. (2021). *Break-Even Point*. Retrieved from <https://thaiwinner.com/break-even-point/> (In Thai)

Valaisathien, P. (1999) *Theories and Principles of Community Development*. Thammasat University, Bangkok. (In Thai)

Weeraphan, W. (2020). *Break-Even Analysis*. Retrieved from <http://www.wrp-factoryconsultant.com/4-articles/2-thang-wiswkrmm/2-3-cud-khum-thun-break-even-point> (In Thai)

พฤติกรรมสุขภาพและการจัดการพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ ขราบาลวุฒิวิทยาลัย ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

Health Behaviors and Health Behaviors Management of Aging at
Cheongdoi Sub-district, Doi Saket District, Chiang Mai Province

เพ็ชรี ระบุวิเชตร

Phetcharee Rupavijetra

ภาควิชาอาชีวศึกษาและการส่งเสริมสุขภาพ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Department of Vocational Education and Wellness Promotion, the Faculty of Education,

Chiang Mai University

สายฝน แสนใจพรหม

Saiphon Sanjaiprom

ภาควิชาเทคนิคการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Department of Technical Education

Faculty of Education Chiangmai Rajabhat University

สมปอง รักษาธรรม

Sompong Raksatham

สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Political Science, the Faculty of Humanity, Nakorn Si Thammarat Rajaphat University

E-mail: Phetcharee@rocketmail.com, koonfon3@gmail.com and Peepoo2004@yahoo.com

(Received : July 3, 2021 Revised : April 28, 2022 Accepted : April 29, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมสุขภาพและการจัดการพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ ที่เรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุขราบาลวุฒิวิทยาลัย ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่เรียนโรงเรียนผู้สูงอายุขราบาลวุฒิวิทยาลัย เป็นเวลาอย่างน้อย 2 ปีขึ้นไป ตั้งแต่ปี 2560-2563 รวมจำนวน 152 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่าและแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมสุขภาพ 6 ด้านมีการปฏิบัติโดยรวมในระดับมาก (4.01) ด้านโภชนาการ กิจกรรมทางกาย ความรับผิดชอบต่อสุขภาพตนเอง และการจัดการความเครียด มีการปฏิบัติระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.21 ส่วน การพัฒนาจิตวิญญาณ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีการปฏิบัติระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.36 สำหรับการ

จัดการพฤติกรรมสุขภาพพบว่าอยู่ระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ย 4.36 ส่วนแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ต้องมีการทำงานแบบร่วมมือกันทุกฝ่ายอย่างจริงจัง ระดับนโยบายต้องมีนโยบายชัดเจนในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ระดับปฏิบัติการควรเน้นการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้มาสังกัดชมรม/โรงเรียนผู้สูงอายุหรือเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ให้คำแนะนำ ส่วนระดับปัจเจกผู้สูงอายุต้องให้ความร่วมมือในการส่งเสริมและจัดการพฤติกรรมสุขภาพของตนเองให้ดีที่สุดตามศักยภาพ

คำสำคัญ: พฤติกรรมสุขภาพ การจัดการพฤติกรรมสุขภาพ ผู้สูงอายุ

Abstract

The objective of this research were to study health behaviors and health behaviors management of aging at Cheongdoi Sub-district, Doi Saket District, Chiang Mai Province and guidelines for health behaviors management of aging. Samples were 152 ages who were studying at Charabanwuthiwitthayalai Aging School for at least 2 years from 2017 to 2020. Data were collected by questionnaire and interview form and analyzed by percentage, mean, standard deviation, and content analysis. Research findings found that the level of 6 health behaviors were at high level with a mean of 4.01, classified into nutrition, physical body exercise, self-health responsibility and stress management. While mind, spiritual, and personal relationships showed the highest level with a mean at 4.21 and 4.36, respectively. Health behavior management was found to be able to be implemented appropriately due to the knowledge gained from school.

Keywords: Health behaviors, Health behaviors management, Aging

บทนำ

สถานการณ์สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยเริ่มต้นตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2543 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน นับได้ว่าเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Completed Aged Society) เมื่อมีสัดส่วน ผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ในปี พ.ศ. 2563 ทั้งนี้ประเทศไทยจะก้าวสู่การเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super Aged Society) ในปี พ.ศ. 2578 ซึ่งประชากรที่สูงอายุจะมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมด (Office of the Secretariat of the House of Representatives, 2015)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมักประสบปัญหาเป็นโรคเรื้อรัง เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรค ข้อเข่าเสื่อม โรคระบบกล้ามเนื้อ โรคสมองเสื่อม โรคหัวใจ โรคเกาต์ โรคมะเร็ง รวมถึงโรคที่เกิดจากภาวะแทรกซ้อนของโรคเรื้อรัง เช่น ต้อกระจก ขาดตามปลายมือปลายเท้า นอกจากนี้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ลดลง โดดเดี่ยวโดดเหิน ซึมเศร้าและมีปัญหาสุขภาพจิต และผู้สูงอายุยากจน เจ็บป่วย ถูกทอดทิ้ง และถูก ยักยอกเงินเลี้ยงชีพ Nawsuwan, K. and Suwanraj, S.(2019) ทั้งนี้ปัญหาสุขภาพวัยผู้สูงอายุมักเกิดจากปัญหาพฤติกรรมสุขภาพที่เคยทำจนกลายเป็นนิสัยติดตัวมาตั้งแต่อยู่ในช่วงวัยกลางคน เนื่องจากช่วงวัยกลางคนหรือวัยที่กำลังทำงานนั้นมักจะคิดแต่เรื่องการสร้างฐานะหาเงินให้ได้มากๆ จนละเลยที่จะดูแลตัวเองหรือไม่ได้คิดถึงเรื่องสุขภาพร่างกายที่ถูกใช้งานอย่างหนักเกินพอดีจนทำให้เกิดการสะสมหรือก่อตัวของโรคเรื้อรังต่างๆ (Department of Older Persons, 2020)

จากการศึกษาดัชนีชี้วัดคุณภาพการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุตามเกณฑ์ขององค์การอนามัยโลก พบว่าสุขภาพเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสุขภาพ (Health behavior) ที่สำคัญมากต่อการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ ไม่เจ็บไข้ได้ป่วยง่าย หรือเป็นโรคต่าง ๆ หรือมีสภาพจิตใจที่อ่อนแอ ไม่สามารถทนทานต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ดี การที่บุคคลจะมีสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิตใจดีได้นั้นจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสุขภาพของตนเองทั้งสิ้น พฤติกรรมสุขภาพนับเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องทำความเข้าใจ ปรับทัศนคติ และกระทำให้ถูกต้องตามหลักการของศาสตร์ด้านสุขภาพ โดยเฉพาะบุคคลที่เป็นวัยผู้สูงอายุที่สภาพของร่างกายย่อมมีการเสื่อมถอยไปตามธรรมชาติ ทำให้ผู้สูงอายุแต่ละคนยังต้องมีการดูแลตนเองให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ถือเป็นความรับผิดชอบของตนเอง พฤติกรรมสุขภาพหลัก ๆ จะครอบคลุมในเรื่องการรับประทานอาหาร ด้วยการบริโภคที่ถูกต้องตามหลักการโภชนาการ การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายของแต่ละคน การพักผ่อนหย่อนใจ รวมถึงการกำจัดความเครียดที่เกิดขึ้นในจิตใจ พฤติกรรมสุขภาพประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 6 ประการ คือ 1. ความรับผิดชอบต่อสุขภาพของตนเอง 2. กิจกรรมทางกาย 3. โภชนาการ 4. สัมพันธภาพระหว่างบุคคล 5. การพัฒนาทางจิตวิญญาณ และ 6. การจัดการความเครียด ซึ่งหากบุคคลเรามีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ดี จนเป็นแบบแผนของการดำรงชีวิต จะทำให้บุคคลนั้น ๆ มีสุขภาพที่ดีตลอดทั้งชีวิต การมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดี นับเป็นความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลสมาชิกในครอบครัวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องช่วยการส่งเสริม โดยเฉพาะสูงอายุ รวมทั้งต้องสร้างความตระหนักให้ นำความรู้ไปปรับใช้จริงอย่างจริงจังด้วย (Pender, NJ. 1996)

ในพื้นที่ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ถือได้ว่ามีผู้สูงอายุจำนวนมาก ทางเทศบาลตำบลเชิงดอยจึงได้มีการจัดตั้งผู้สูงอายุชมรมบวรวิทย์วิทยาลัยขึ้นเพื่อจัดกิจกรรมในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ.2560 เป็นต้นมา จากการร่วมดำเนินการจัดกิจกรรมให้แก่ผู้สูงอายุที่ผ่านมา ยังไม่มีการศึกษาพฤติกรรมสุขภาพและการจัดการพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นข้อมูลในการออกแบบกิจกรรม คณะวิจัยในฐานะเป็นวิทยากรที่ร่วมดำเนินการจัดการอบรมแก่ผู้สูงอายุ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมสุขภาพและการจัดการพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่มาเรียนในโรงเรียนแห่งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพหรือแก้ปัญหาด้านพฤติกรรมสุขภาพให้ผู้สูงอายุอย่างเหมาะสมตลอดจนมีการส่งเสริมสุขภาพอย่างเป็นระบบและถูกต้องต่อไป

คำถามการวิจัย

พฤติกรรมสุขภาพและการจัดการพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่เรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุชมรมบวรวิทย์วิทยาลัย ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีลักษณะอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรมสุขภาพและการจัดการพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่เรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุชมรมบวรวิทย์วิทยาลัย ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

1.ขอบเขตของการวิจัย

1.1.ขอบเขตด้านพื้นที่เป้าหมาย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้คัดเลือกพื้นที่เป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนผู้สูงอายุชมรมบวรวิทย์วิทยาลัย ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

1.2 ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่เรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุ โรงเรียนชมรมบวรวิทย์วิทยาลัย ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2563 จำนวน 246 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุที่เรียนโรงเรียนชมรมบวรวิทย์วิทยาลัย จำนวน 152 คน ทำการคัดเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติคือ เป็นผู้ที่มาเรียนเป็นเวลาอย่างน้อย 2 ปีขึ้นไป คือระหว่างปี พ.ศ. 2560 - 2563

1.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเนื้อหาเรื่องพฤติกรรมสุขภาพและการจัดการพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ 6 ด้าน คือ 1. ความรับผิดชอบต่อสุขภาพของตนเอง 2. กิจกรรมทางกาย 3. โภชนาการ 4. สัมพันธภาพระหว่างบุคคล 5. การพัฒนาทางจิตวิญญาณ และ 6. การจัดการความเครียด

2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย มีดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือจำนวน 2 ชุด คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพ โดยมีวิธีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพดังนี้

1) แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพดังนี้

1.1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ เรื่องการจัดการพฤติกรรมสุขภาพตนเอง และเรื่องแนวทางการจัดการพฤติกรรมสุขภาพ เพื่อกำหนดกรอบในการสร้างแบบสอบถามสำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 6 ด้านที่พัฒนาและประยุกต์ตามแนวคิดของเพนเดอร์ (Pender, 1996) คือ ด้านโภชนาการ (การรับประทานอาหาร) ด้านกิจกรรมทางกาย/การออกกำลังกาย ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพ ด้านการพัฒนาจิตวิญญาณ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านการจัดการความเครียด

1.2) ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสม และมาปรับปรุงตามคำแนะนำระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด

1.3) ทำการทดลองเครื่องมือกับกลุ่มทดลองเครื่องมือ ตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8961

2) แบบสัมภาษณ์

2.1) กำหนดข้อคำถามการสัมภาษณ์ตาม รายละเอียดของพฤติกรรมสุขภาพจำนวน 6 ด้านตามแนวคิดของเพนเดอร์ (Pender, 1996) เป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

2.2) ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของประเด็นการสัมภาษณ์

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1) ผู้วิจัยได้ติดต่อผู้สูงอายุที่โรงเรียนชรบาลวุฒิวิทยาลัย เทศบาลตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อแสดงเจตจำนงและขออนุญาตเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม โดยมีการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างไม่สอบถามชื่อนามสกุลและเรื่องที่ละเอียดอ่อนเกินไป และให้กลุ่มตัวอย่างมีความยินดีให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุจำนวน 10 คน เพศชายจำนวน 5 คน และเพศหญิงจำนวน 5 คน ที่ทำแบบสอบถามเสร็จแล้วและมีความยินดีให้เวลาเพื่อการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมข้อมูลในส่วนของการจัดการพฤติกรรมสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ

4) เมื่อผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลครบตามแผนดำเนินการแล้ว ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล โดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ส่วนตอนที่ 2 เป็นคำถามปลายปิดที่เก็บข้อมูลในเรื่องระดับการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพที่ใช้มาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท (Likert Scale) คือ ระดับการปฏิบัติ มากที่สุด (5 คะแนน) มาก (4 คะแนน) ปานกลาง (3 คะแนน) น้อย (2 คะแนน) และน้อยที่สุด (1 คะแนน) นำมาหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ตามแนวคิดของ เบสท์ (Best, 1977: 14 อ้างใน Tungsurat, P. and Ponghirun, W. (2013) ดังนี้ คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมาก คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อย คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุพบว่า เป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.95 เพศชายร้อยละ 46.05 มีช่วงอายุระหว่าง 66-70 ปี ร้อยละ 52.63 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 82.24 มีโรคประจำตัวร้อยละ 98.68 โรคความดันโลหิตสูงร้อยละ 52.63 จำนวนสมาชิกในครอบครัว 3 คนร้อยละ 39.48 ไม่ได้ทำงานแล้วร้อยละ 52.63 การประเมินสุขภาพตนเองอยู่ในระดับดีร้อยละ 78.95 การประเมินการจัดการพฤติกรรมสุขภาพตนเองอยู่ในระดับดี ร้อยละ 49.34 มีการปรุงอาหารรับประทานเองที่บ้านระดับมาก ร้อยละ 52.63

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ

พฤติกรรมสุขภาพ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
ด้านโภชนาการ	4.06	0.92	มาก
ด้านกิจกรรมทางกายหรือออกกำลังกาย	3.90	0.87	มาก
ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพ	3.79	1.09	มาก
ด้านการพัฒนาจิตวิญญาณ	4.21	0.79	มากที่สุด
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.36	0.70	มากที่สุด
ด้านการจัดการความเครียด	3.73	1.05	มาก
โดยรวม	4.01	0.15	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า พฤติกรรมสุขภาพในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.01, S.D.=0.15) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาจิตวิญญาณ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน คือ ด้านโภชนาการ ($\bar{X}$ =4.06, S.D.=0.92) ด้านกิจกรรมทางกาย/ออกกำลังกาย ($\bar{X}$ =3.90, S.D.=0.87) ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพ ($\bar{X}$ =3.79, S.D.=1.09) ด้านการจัดการความเครียด ($\bar{X}$ =3.73, S.D.=1.05)

ตอนที่ 2 การศึกษาการจัดการพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ จำนวน 10 เป็นเพศชาย 5 คน เพศหญิง 5 คน นำเสนอข้อมูลเป็นรายด้าน ดังนี้

1. **ด้านโภชนาการ** พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะปรุงอาหารรับประทานเองที่บ้าน ทั้งที่เป็นการปรุงอาหารเองและสมาชิกในบ้านปรุงอาหาร โดยรับประทานปลา น้ำจืด ไข่ไก่ ผักพื้นบ้าน

2. **ด้านกิจกรรมทางกาย/ออกกำลังกาย** พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกคนทราบว่ากิจกรรมทางกายและการออกกำลังกายนั้นสำคัญกับชีวิตของผู้สูงอายุมาก ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างทุกคนจะเดิน จะทำงานบ้าน เช็ด ถู ปิด กวาดลานบ้าน ขยับร่างกายทุกวัน ไม่นั่ง ไม่นอนกลางวัน ตื่นนอนตอนเช้า กลุ่มตัวอย่างจะออกกำลังกายหรือบริหารร่างกายตามที่ได้เรียนมาจากวิทยากรที่มาสอนที่โรงเรียนผู้สูงอายุ แก้วแชน บิดตัว สะบัดมือ การศึกษาพบว่า ด้านกิจกรรมทางกายของกลุ่มตัวอย่าง เป็นกิจกรรมทางกายในชีวิตประจำวันมากกว่าการออกกำลังกายเป็นเรื่องเป็นราวแบบหลักการทางพลศึกษา

3. **ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพ** พบว่า กลุ่มตัวอย่างจะไปพบแพทย์ตามนัดทุกคน เวลาป่วย เป็นไข้ เป็นหวัด ปวดหัว ปวดเข่า หลัง มือ จะรับประทานยาสามัญประจำบ้านที่มีอยู่หรือรับประทานพื้นผักพื้นบ้านที่รักษาและแก้โรคได้ กลุ่มตัวอย่างจะมียาสามัญประจำบ้าน/ประจำตัวเสมอ ส่วนการนอนหลับกลางคืนด้วยเป็นผู้สูงอายุ ส่วนการนอนหลับเวลากลางคืนก็นอนประมาณ 3-4 ทุ่ม ตื่นนอนเวลาประมาณตี 4 ระยะเวลาการนอนคืนหนึ่ง ๆ ไม่ถึง 6-8 ชั่วโมง ประมาณ 5 ชั่วโมงก็มักตื่นนอนแล้ว เรื่องน้ำหนักตัว กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุได้พยายามรักษาน้ำหนักตัวไม่ให้อ้วน ซึ่งทุกเดือนหรือสามเดือนที่แพทย์นัดไปพบเพื่อรักษาโรคประจำตัว ไขมันในเส้นเลือดสูง ความดันโลหิตสูง กลุ่มตัวอย่างจะต้องชั่งน้ำหนักทุกครั้ง

4. **ด้านการพัฒนาจิตวิญญาณ** พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุประเมินตนเองว่ามีความสงบสุขระดับมาก มีการยอมรับสภาพตนเอง เก็บระงับความเครียด ความโกรธ ความไม่พอใจได้ดี ไม่เศร้า วิตกกังวล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะร่วมกิจกรรมกับชุมชนกับเทศบาล

5. **ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล** พบว่า กลุ่มตัวอย่างจะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับลูก หลาน ครอบครัว ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว มีความเข้าอกเข้าใจกันดี ไม่เรียกร้องอะไร ลูกหลานทำงาน อาศัยอยู่ด้วยกันก็พึ่งพากัน ผู้สูงอายุที่ลูกหลานไปทำงานไกล ก็มีการโทรศัพท์หาทุกวันหยุดก็มาบ้าน เช่น วันสงกรานต์ ส่วนเพื่อนบ้าน คนในชุมชนก็รู้จักคุ้นเคยกัน เป็นคนในพื้นที่รู้จักกัน เข้าใจกัน กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจะมีการไปมาหาสู่เพื่อนบ้านญาติพี่น้องในหมู่บ้านเสมอ เดินไปหา หรือปั่นจักรยาน

ไปหา หรือพบปะพูดคุยกันที่วัด ตลาด งานของชุมชนเสมอ กลุ่มตัวอย่างทุกคนร่วมกิจกรรมในชุมชนแทบทุกครั้ง คิดว่าจะไปตลอดในขณะที่ยังมีแรงกาย หรือสภาพที่แข็งแรงนี้

6. ด้านการจัดการความเครียด พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุประเมินตนเองว่ามีระดับความเครียดวิตกกังวลระดับปานกลาง ถึงน้อย ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างจะสวดมนต์ไหว้พระ ไปวัดทำบุญ ฟังพระสวดเทศนาเป็นประจำที่โรงเรียนผู้สูงอายุจัดและทุกวันพระ พอรู้สึกเหงา เครียดจะออกไปพักหายคนในตลาด การไปหาญาติพี่น้อง ก็ทำให้ไม่มีความเครียดหรือมีก็ลดลง เพราะได้บอกกับลูก หลาน เพื่อน ญาติ ๆ ก็ปลอบใจกัน หรือมีความเพลิดเพลินกับการพูดคุย เล่าเรื่องต่าง ๆ ให้กันและกันฟัง ทุกวันนี้ไม่วิตกกังวลกับอนาคต พยายามดำรงชีวิตวันนี้ให้ดีที่สุด ทำตามพระเทศนาธรรมและวิทยากรแนะนำ

การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้
การอภิปรายผลการศึกษาครั้งนี้แยกเป็นประเด็นย่อย ๆ ได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาที่พบว่า พฤติกรรมสุขภาพความเครียดมีผลการปฏิบัติน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก ผู้สูงอายุของโรงเรียนชรบาลมาจากชุมชนชนบทที่อยู่ไม่ห่างไกลจากเมือง ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้รับเงินบำนาญเนื่องจากอาชีพดั้งเดิมเป็นเกษตรกร และวุฒิการศึกษาสูงสุด คือ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทำให้มีผู้สูงอายุบางส่วนที่ยังคงมีภาวะความเครียดเกี่ยวกับความคิดว่าถูกลูกหลานทอดทิ้ง ไม่เข้าใจ พฤติกรรมความคิดของผู้สูงอายุ เครียดจากเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจ ขาดความรู้ในการจัดการความเครียด ทั้งนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sararuk, M. Nganchamung, T. and Krasuaythong, N.(2020) ที่ได้ทำการศึกษาภาวะสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ ตำบลคำขวาง อำเภอรินคำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า พฤติกรรมสุขภาพด้านการจัดการความเครียด อยู่ในระดับปานกลางเนื่องจาก ผู้สูงอายุอยู่ในชุมชนที่มีลูกหลานออกไปทำงานนอกบ้าน บางครั้งไปทำงานต่างจังหวัดไกล ๆ ไม่ได้กลับบ้าน อาจทำให้ผู้สูงอายุขาดผู้ดูแลรวมถึงการคิดถึงลูกหลาน จึงส่งผลให้เกิดความเครียดได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Raket, J. Saradee, M. Cheychom, J. and Satae, S. (2019) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ ตำบลแปะระ อำเภอน้ำพอง จังหวัดสกล พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา และประกอบอาชีพหลักส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวน พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดการความเครียด เช่นเดียวกับ Munlue, K. Kanchanasit, W. and Suthiphan, N. (2019) พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองโพรง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พฤติกรรมสุขภาพด้านการจัดการความเครียด อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 21.57, S.D. = 2.18) เนื่องจากเกิดความเครียดเพราะคิดถึงลูกหลานที่ไปทำงานต่างจังหวัด

2. จากผลการศึกษาที่พบว่า การจัดการพฤติกรรมสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างได้รับความรู้มาจากการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุชรบาลวุฒิวิทยาลัย ทั้งนี้ถือว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งของโรงเรียนเพื่อให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ อำเภอดอยสะเก็ดได้มีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางกายและจิต

(Chiang Mai News, 2020) ผู้สูงอายุที่ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แต่จากการได้มาเรียนที่โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นประจำสม่ำเสมอ ซึ่งที่โรงเรียนได้มีการดำเนินการจัดกิจกรรมให้ความรู้จากวิทยากรที่มาจากหลากหลายหน่วยงานและมีความเชี่ยวชาญและชำนาญในเรื่องการดูแลสุขภาพทั้งทางกายและจิตใจ สังคม จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ มีข้อมูลข่าวสารด้านการดูแลสุขภาพที่ดี จึงมีความตระหนักและประพฤติปฏิบัติเรื่องพฤติกรรมที่ดีในการรักษาสุขภาพของตนเอง ดังนั้น การเปิดโรงเรียนผู้สูงอายุหรือทำกิจกรรมที่ให้ผู้สูงอายุได้มาร่วมกันและเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบจะช่วยสนับสนุนอย่างมากในการทำให้ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีได้ สอดคล้องกับการวิจัยของ Tungsurat, P. and Ponghirun, W. (2013) ที่ศึกษาพฤติกรรมดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการที่พบว่า กระบวนการให้ความรู้เรื่องเกี่ยวกับสุขภาพมีผลทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพทั้งด้านความรู้ ทักษะและการปฏิบัติก่อให้เกิดสุขภาพที่ดี เป็นประโยชน์ต่อบุคคล สังคม ชุมชน ทั้งนี้ให้ประชาชนได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ สร้างความตระหนักถึงความจำเป็นในการดูแลสุขภาพ จากการได้รับความรู้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังได้รับการพัฒนาทางด้านจิตใจด้วยเนื่องจากโรงเรียนผู้สูงอายุขุราบาลุฒิวิทยาลัยตั้งอยู่ในพื้นที่ของวัดพระธาตุดอยสะเก็ด จึงได้เข้าร่วมสนทนาธรรม ไหว้พระ ฟังเทศน์ โดยสอดคล้องกับ Rupavijetra, P. and Rupavijetra, P. (2018) ที่ศึกษากลยุทธ์การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาภาวะพลัดพรกในผู้สูงอายุ โดยศึกษาสภาพและความต้องการของผู้สูงอายุที่เป็นผู้เรียนของโรงเรียนผู้สูงอายุขุราบาลุฒิวิทยาลัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่มาเรียนที่โรงเรียนด้วยแรงจูงใจของตนเองที่ต้องการฟังธรรมะจากพระสงฆ์เป็นประจำ โดยมีความพึงพอใจในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดให้คือฟังพระสงฆ์เทศนาธรรมะ ร้อยละ 89.00 เมื่อรับฟังธรรมะทำให้กลุ่มตัวอย่างมีสภาพจิตใจที่สงบรวมทั้งจากกิจกรรมการมาเรียนที่โรงเรียนที่จัดให้มีวิทยากรบรรยายให้เพิ่มเติมเรื่องการเสริมสร้างสุขภาพจิตสำหรับผู้สูงอายุครอบครัวประกอบด้านสุขภาพตามหลักของกรมอนามัยทุกปี จากผลการศึกษายังมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Yun Ho Roh (2013) ที่พบว่า การสร้างเครือข่ายทางสังคมมีส่วนเกี่ยวข้องในการสนับสนุนพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยเช่นกัน

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมสุขภาพ 6 ด้านมีการปฏิบัติโดยรวมในระดับมาก ด้านโภชนาการ กิจกรรมทางกาย ความรับผิดชอบต่อสุขภาพตนเอง และการจัดการความเครียด มีการปฏิบัติระดับมาก ส่วนการพัฒนาจิตวิญญาณ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีการปฏิบัติระดับมากที่สุด สำหรับการจัดการพฤติกรรมสุขภาพพบว่าอยู่ระดับดีมาก ส่วนแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ต้องมีการทำงานแบบร่วมมือกันทุกฝ่ายอย่างจริงจัง ระดับนโยบายต้องมีนโยบายชัดเจนในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ระดับปฏิบัติการควรเน้นการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้มาสังกัดชมรม/โรงเรียนผู้สูงอายุหรือเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ให้คำแนะนำ ส่วนระดับปัจเจกผู้สูงอายุต้องให้ความร่วมมือในการส่งเสริมและจัดการพฤติกรรมสุขภาพของตนเองให้ดีที่สุดตามศักยภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผู้ดำเนินงานและวิทยากรของโรงเรียนผู้สูงอายุและบุคลากรของเทศบาลควรนำผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุนี้นำไปใช้เพื่อปรับปรุงหลักสูตร และกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทและ ความต้องการของผู้สูงอายุ และประชาชนในเขตอำเภอดอยสะเก็ดต่อไป

1.2 หน่วยงานด้านการแพทย์ พยาบาล สาธารณสุขในระดับตำบล จังหวัด ควรนำผลการศึกษานี้ไป ประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการทำงาน หรือพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านสุขภาพต่อไป

1.3 ชมรมผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุ สถาบันการศึกษาที่มีบุคลากรทำงานควรนำผลการศึกษาไป ประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพของแต่ละกลุ่มเพื่อให้พฤติกรรมสุขภาพของคนทุกวัย ทุกอาชีพ เพื่อเป็นการเตรียมการสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาความต้องการในการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนให้ครอบคลุมทุกช่วง วัย และมีการเปรียบเทียบพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนทุกช่วงวัย

2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบ วิธีการในการจัดทำสื่อเอกสารความรู้ด้านสุขภาพที่ดี ด้วยภาษาที่อ่าน เข้าใจได้ง่าย มีรูปภาพสื่อให้เห็นชัดเจน เพื่อประชาสัมพันธ์และรณรงค์การดูแลสุขภาพของประชาชน

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

การวิจัยนี้ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการจัดการพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่เป็นนักเรียนใน โรงเรียนผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดยเทศบาลตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งการมาเรียนทำ ให้ผู้สูงอายุที่ถึงแม้ว่าส่วนใหญ่จะสำเร็จการศึกษาสูงสุดเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หากได้รับความรู้ ประสบการณ์ ทักษะการดูแลสุขภาพทางกาย จิตใจและสังคมที่โรงเรียนได้จัดให้อย่างสม่ำเสมอสามารถส่งผล ต่อพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุได้ดีมากขึ้นโดยถึงแม้ว่าจะเป็นการแก้ไขปัญหที่ปลายเหตุก็ตาม

References

- Charoensuk, D. (2015). Contemporary Aging and Community Health Promotion. *Journal of The Police Nurse*, 7(2), 280-295. (In Thai)
- Chiang Mai News. (2020). *The famous school of Choeng Doi Subdistrict Municipality, Chiang Mai*. Retrieved from <https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/1517400/> (In Thai)
- Department of Older Persons. (2020). *Health problems of the Thai elderly*. Retrieved from <https://www.dop.go.th/th/know/15/926> (In Thai)
- Munluen, K., Kanchanasit, W. & Suthiphan, N. (2019). The Elderly Health Behavior In Bannongprong District Health Promotion Hospital, Amphoe Mueang, Burirum Province. *In the report of The 6th National Conference Nakhonratchasima College of the Year 2019 “Aged Society: Opportunities and Challenges of Higher Education”* (pp.889-897). 30 March, 2019. Nakhonratchasima: Nakhonratchasima College. (In Thai)
- Nakasane, S. (2018). Self – Healthcare Behavior of the elderly in Bangkok. *Rajabhat Rambhai Bari Research Journal*. 12 (1), 39-48. (In Thai)
- Nawsuwan, K. & Suwanraj, S.(2019). Current Problems and Care Needs of Older Adults Living in Local Administrative Organization Responsibility Area in the Lower Southern of Thailand. *Boromarajonani College of Nursing, Uttaradit Journal*, 11(2), 118-132. (In Thai)
- Office of the Secretariat of the House of Representatives. (2015). *Reform agenda 30 : System reform to support aging society*. Bangkok: Secretariat of the House of Representatives. (In Thai)
- Pender, N.J. (1996). *Health Promotion in Nursing Practice*. (3rd ed.). New York: Appleton & Lange.
- Pho Pruksanan, N. (2013). *Research Methodology*. (8th ed.). Bangkok: Active Print. (In Thai)
- Roket, J. Saradee, M. Cheycom, J. & Satae, S. (2019). Health behaviors among the elderly Pae-Ra subdistrict, Tha Phae district, Satun province. *In the report of The 10th Hatyai National and International Conference* (pp. 1652-1663). 12 July, 2019. Hatyai: Hatyai University. (In Thai)

- Rupavijetra, P. & Rupavijetra, P. (2018). Strategic of Education Management for the Elderly Towards Developing Active Ageing. *CMU Journal of Education*, 2(3), 17-30. (In Thai)
- Sararuk, M. Nganchamung, T. & Krasuaythong, N.(2020). Health Status and Health Behaviors among Elderly in Kham Kwang Sub-district, Warin Chamrap District, Ubon Ratchathani Province. *Srinagarind Med.* 35(3), 304-310. (In Thai)
- Tungsurat, P. & Ponghirun, W. (2013). Healthcare Behavior of the elderly in the municipality, Bang Mueang Subdistrict, Mueang District, Samut Prakan Province. *Journal of disseminate academic knowledge and research*, 20(1), 66-67. (In Thai)
- Yun Ho Roh. (2013). Relationship between Social Support, Psychosocial Factors, and Health Behaviors in the Elderly. *Health Policy and Management*, 23(2), 162-175. <http://dx.doi.org/10.4332/KJHPA.2013.23.2.162>

การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ชุมชนป่าต๋มดอน อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

The Development of Primary School Students' Communicative English Skills
through Community-based Learning Media, Pa Tum Don, Prao, Chiang Mai

สุชานาฏ สิตานุรักษ์

Suchanart Sitanurak

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Chiang Mai Rajabhat University

E-mail : suchanart_sit@cmru.ac.th

(Received : February 12, 2022 Revised : April 29, 2022 Accepted : April 30, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ‘ชุมชนของเรา’ เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนระดับประถมศึกษา ชุมชนป่าต๋มดอน อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” ศึกษาคุณภาพสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” และผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ชุมชนป่าต๋มดอน ตลอดจนความพึงพอใจต่อสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านป่าต๋ม อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 40 คน คณะครูโรงเรียนบ้านป่าต๋ม จำนวน 9 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ ด้านการจัดทำสื่อ ด้านการวัดผล และด้านกิจกรรมนันทนาการ จำนวน 5 คน เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบทดสอบความรู้ (ก่อนเรียน – หลังเรียน) แบบประเมินคุณภาพชุดสื่อการเรียนรู้ และแบบประเมินผลความพึงพอใจ ต่อชุดสื่อการเรียนรู้ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ด้วยค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าการแจกแจงแบบที (T- test) ค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระ (df) คำนัยสำคัญทางสถิติ และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย พบว่า 1) การพัฒนาชุดสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของเยาวชนชุมชนป่าต๋มดอน ตำบลป่าต๋ม อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ การจัดทำ (ร่าง) ชุดสื่อการเรียนรู้ การหาประสิทธิภาพของชุดสื่อการเรียนรู้ การหาประสิทธิภาพแบบรายบุคคล 2) คุณภาพสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” มีคุณภาพโดยรวมในระดับดี ($\bar{X} = 4.37$) 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนด้วยสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ความพึงพอใจต่อชุดสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$)

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สื่อการเรียนรู้ชุมชนของเรา

Abstract

The main purpose of this research, titled “The Development of Primary School Students’ Communicative English Skills through Community-based Learning Media”, was to improve the communicative English Skills of students in Grade 4-6, Pa Tum Primary School, Prao, Chiangmai. The core objectives of the study were: 1) to create and develop community-based learning media in Pa Tum Don community 2) to study the quality of the learning media developed for this purpose 3) to improve the English achievement of the students in the community, and finally 4) to determine the level of satisfaction towards such community-based learning media. The research was conducted using a purposive sampling method consisting of 40 students in Pa Tum Primary School, and also involved 9 teachers and 5 experts, who specialized in English teaching and evaluation as well as in creating respective learning activities and media. In the process, pre- and post-test assessments, media evaluation forms and satisfaction questionnaires were used to collect data, which were subsequently analyzed for standard deviation, T-test, degree of freedom, statistical values, and content analysis.

The results highlighted that 1) The development of such community-based learning media should include 3 steps, namely: the creation of the community-based learning media, the assessment of the efficiency of the media and lastly, the evaluation of individual performances. 2) The quality of the community-based learning media appeared to be satisfactory ($\bar{X}$ = 4.37) and useful for its purposes. 3) The English achievement of the students had improved after using the media (level .05). and 4) The level of satisfaction towards the learning media was high ($\bar{X}$ = 4.37).

Keywords: Development of communicative english skills, Community-based learning media

บทนำ

ปัจจุบันการเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ถือเป็นภาษาที่สองที่สำคัญของคนไทยรองจากภาษาไทยที่เราใช้ในชีวิตประจำวัน และเป็นภาษาสากลที่คนส่วนใหญ่ในโลกใช้กัน ดังนั้น แม้ในชุมชนเล็ก ๆ ก็จำเป็นต้องเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ตลอดจนการเผยแพร่องค์ความรู้ของชุมชนสู่สาธารณะชน

ชุมชนป่าต๋มเป็นชุมชนเล็ก ๆ ที่มีอัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ในเขตตำบลป่าต๋ม อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งก่อตั้งมานานกว่า 700 ปี โดยหมู่บ้านแรกในตำบล คือ หมู่บ้านทุ่งกู่ทุ่งห้า ป่าต๋ม และต้นรุง ซึ่งที่มาของชื่อตำบลป่าต๋ม มาจากการที่พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลป่าต๋มเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วย *ต้นต๋ม* ซึ่งเป็นพืชยืนต้นไม้เนื้ออ่อน เนื้อไม้สีเหลืองทอง ลำต้นมีเกล็ด ส่วนใบจะคล้ายกับใบยอ แต่มีขนาดใหญ่กว่า โดยส่วนโคนใบจะมีกลีบหุ้มและมีดอกเป็นปุยคล้ายดอกเงาะ (Patum Sub-District municipality, 2019, p.1)

ชุมชนป่าต๋มดอน เป็นหมู่บ้านหนึ่งในจำนวน 12 หมู่บ้านของตำบลป่าต๋ม ก่อตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ.2390 ราษฎรในชุมชนป่าต๋มดอนส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อสายไทยใหญ่ที่อพยพมาจากเมืองหางหรือเมืองต่วน ที่มีพรมแดนติดกับประเทศพม่า (Ban Patumdon, 2018, p.4) ปัจจุบันราษฎรในชุมชนป่าต๋มดอนยังคงรักษาไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมแบบไทยใหญ่ ด้วยการสืบทอดผ่านวิถีชีวิตและผาสุกวัฒนธรรมไทใหญ่กับวัฒนธรรมไทยวน (คนเมือง) ได้อย่างลงตัว ดังจะเห็นได้จากงานประเพณีและกิจกรรมของชุมชนที่มีวัดป่าต๋มดอนเป็นศูนย์กลางชุมชน ประกอบกับการดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาในมิติเชิงพื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่ คือ ป่าต๋มดอนโมเดล เพื่อให้เป็นต้นแบบชุมชนพัฒนาอย่างยั่งยืนบนฐานองค์ความรู้ของชุมชน ด้วยทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนการสนับสนุนจากสถานศึกษา และหน่วยงานต่างๆ ภายในชุมชน เป็นปัจจัยเกื้อหนุนในการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนป่าต๋มดอน อันจะนำไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการดำเนินการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของเยาวชนชุมชนป่าต๋มดอน ด้วยสื่อการเรียนรู้ ‘ชุมชนของเรา’” ทั้งนี้ เพราะชุมชนป่าต๋มดอนเป็นชุมชนที่มีศักยภาพกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ด้วยมีองค์ความรู้ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนที่หาได้ยากยิ่งในจังหวัดเชียงใหม่ อาทิ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะพระพุทธรูปดอกไม้อาหารเฉพาะถิ่นที่เป็นการบูรณาการทางชาติพันธุ์ (ไทยใหญ่ – ไทยวน) ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีที่แสดงถึงการอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจและสมานฉันท์บนความแตกต่างทางชาติพันธุ์ จึงทำให้ชุมชนป่าต๋มดอนเป็นชุมชนแห่งความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ซึ่งผู้วิจัยเห็นควรจะต้องมีการนำเสนอเรื่องราวของชุมชนผ่านการบอกเล่าของคนในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชน ซึ่งเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าให้กับองค์ความรู้ของชุมชน จากการศึกษาและสำรวจความต้องการของชุมชนพบว่าชุมชนยังขาดผู้ให้ข้อมูลชุมชนทั้งผู้ให้ข้อมูลเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เลือกนักเรียนโรงเรียนบ้านป่าต๋ม ซึ่งเป็นเยาวชนในชุมชน และเป็นเจ้าขององค์ความรู้ในชุมชนเป็นผู้สื่อสารเรื่องราวของชุมชนสู่สาธารณะชน ผ่านนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่มาเยี่ยมเยือนชุมชนป่าต๋มดอน ด้วยการบอกเล่าเรื่องราวให้สาธารณะชนได้รับรู้ถึงความเป็นชุมชนป่าต๋มดอนบนฐานของอัตลักษณ์ชุมชนด้วยภาษาสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษาที่สองที่มีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งในการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา”
2. เพื่อศึกษาคุณภาพสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา”
3. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของเยาวชนชุมชนป่าต๋มตอน
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา”

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา”

1.1 การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้

1.3 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและบริบทชุมชนบ้านป่าต๋มตอน ตำบลป่าต๋ม อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและบริบทชุมชนบ้านป่าต๋มตอน เป็นการศึกษาความเป็นมา และอัตลักษณ์ของชุมชน ตลอดจนของดีในชุมชน อาทิ อาหาร การแต่งกาย กลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ด้วยวิธีการสังเกต การสนทนากับปราชญ์ชุมชน การสำรวจของดีในชุมชน และการสัมภาษณ์เชิงลึก

1.4 จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ดังข้อที่ 1.1 – 1.3 ทำให้ได้แนวทางในการจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของเยาวชนชุมชนป่าต๋มตอน ตำบลป่าต๋ม อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1.4.1 การจัดทำ (ร่าง) สื่อการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งได้จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและบริบททั่วไปของชุมชนป่าต๋มตอน ตำบลป่าต๋ม อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ จึงได้มาซึ่ง (ร่าง) สื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” คือ

1) คู่มือพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ประกอบด้วย 6 บทเรียน ดังนี้

ก. บทที่ 1 Hello!

ข. บทที่ 2 What do you do?

ค. บทที่ 3 At the temple

ง. บทที่ 4 Who are you?

จ. บทที่ 5 Food in the village

ฉ. บทที่ 6 Traveling in the village

2) คลิปเสียง การออกเสียงโดยเจ้าของภาษา เพื่อให้สามารถออกเสียงได้อย่างถูกต้องตามสำเนียงของเจ้าของภาษา

1.4.2 การหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้ทำการหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” ด้วยการหาค่าความสอดคล้องและความเที่ยงตรงของแบบทดสอบความรู้ (ก่อนเรียนและหลังเรียน) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า มีความสอดคล้องและเที่ยงตรง โดยมีค่า IOC เท่ากับ 0.95 แสดงให้เห็นว่า สื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” มีประสิทธิภาพ เหมาะสมสำหรับการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของเยาวชนชุมชนป่าต๋มดอน อำเภอฟัว จังหวัดเชียงใหม่

1.4.3 การหาประสิทธิภาพแบบรายบุคคล

ผู้วิจัยได้ทำการหาประสิทธิภาพแบบรายบุคคล ด้วยการทดลองใช้สำหรับผู้เรียนกลุ่มเล็ก ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง พบว่า คะแนนก่อนเรียนด้วยสื่อการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.10 คะแนน อยู่ในระดับพอใช้ และคะแนนหลังเรียนด้วยสื่อการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.60 คะแนน อยู่ในระดับดีมากโดยมีผลต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดสื่อการเรียนรู้เท่ากับ 7.50 คะแนน แสดงให้เห็นว่า สื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเยาวชนชุมชนป่าต๋มดอนได้

โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนรู้ และประสิทธิภาพแบบรายบุคคล คือ แบบทดสอบความรู้ โดยกำหนดเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ซึ่งผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องและความเที่ยงตรงของแบบทดสอบความรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ให้คะแนน +1 แน่ใจว่าแบบทดสอบนั้นมีความสอดคล้องและเที่ยงตรง

ให้คะแนน 0 ไม่แน่ใจว่าแบบทดสอบนั้นมีความสอดคล้องและเที่ยงตรง

ให้คะแนน -1 แน่ใจว่าแบบทดสอบนั้นไม่มีความสอดคล้องและเที่ยงตรง

ซึ่งมีเกณฑ์การตัดสินค่า IOC หากมีค่า 0.50 ขึ้นไป แสดงว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามจุดประสงค์หรือเนื้อหา แสดงได้ว่าคำถามข้อนั้นใช้ได้ มีความสอดคล้องและเที่ยงตรง

1.5 นำแบบทดสอบความรู้ที่ได้จากการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

1.6 นำแบบทดสอบที่ได้จากการแก้ไขปรับปรุงไปทดลอง (try out) เพื่อหาประสิทธิภาพแบบรายบุคคล ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง

1.7 นำผลที่ได้จากการทดสอบไปปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปใช้ทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเยาวชนชุมชนป่าต๋มดอน ซึ่งเป็นนักเรียนบ้านป่าต๋ม จำนวน 40 คน

1.8 นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้ไปพัฒนาสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” (ฉบับร่าง) ก่อนนำไปทดลองใช้จริงในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเยาวชนชุมชนป่าต๋มดอน ณ โรงเรียนบ้านป่าต๋ม ตำบลป่าต๋ม อำเภอฟัว จังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้สื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา”

เป็นการทดลองใช้สื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” เพื่อพัฒนาทักษะเยาวชนชนบทชุมชนป่าต๋มดอน โดยมีประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนบ้านป่าต๋ม ซึ่งเป็นโรงเรียนในชุมชนป่าต๋มดอน ตำบลป่าต๋ม อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านป่าต๋ม อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 40 คน ด้วยการเลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินคุณภาพ เพื่อหาคุณภาพ ชุดสื่อการเรียนการสอน “ชุมชนของเรา” โดยกำหนดเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบปลายเปิด (Opened form) และแบบทดสอบความรู้ (ก่อนเรียน – หลังเรียน) ซึ่งกำหนดเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ซึ่งมีการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

2.1 สื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” ประกอบด้วย คู่มือพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วย 6 บท และคลิปเสียงเพื่อให้ออกเสียงได้อย่างถูกต้องตามสำเนียงเจ้าของภาษา

2.2 ผู้วิจัยนำชุดสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” ไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนบ้านป่าต๋ม ตำบลป่าต๋ม อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 40 คน

2.3 ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre – test) โดยใช้แบบทดสอบที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น จำนวน 20 ข้อ โดยใช้เวลาในการดำเนินการ 30 นาที

2.4 ทำการทดลองสอนด้วยชุดสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” ซึ่งมีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายตามแนวคิด Active learning โดยมีวิทยากรและครูให้คำแนะนำแก่ผู้เรียน เมื่อผู้เรียนประสบปัญหาในการเรียนรู้

2.5 หลังจากผู้เรียนได้ทำกิจกรรมเสร็จสิ้นตามคู่มือพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร จำนวน 6 บท แล้ว ผู้เรียนจะทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post – test)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา”

ในขั้นตอนนี้ จะเป็นการประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ตลอดจนความพึงพอใจต่อสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แบบประเมินคุณภาพ เพื่อหาคุณภาพสื่อการเรียนการสอน “ชุมชนของเรา” โดยกำหนดเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบปลายเปิด (Opened form)

2. แบบทดสอบความรู้ (ก่อนเรียน – หลังเรียน) ซึ่งกำหนดเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (check list) เพื่อหาผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาภาษาอังกฤษเยาวชนชนบทชุมชนป่าต๋มดอน ด้วยสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” โดยกำหนดเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

3. แบบประเมินผลความพึงพอใจต่อสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” โดยกำหนดเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบปลายเปิด (Opened form)

โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะครูโรงเรียนบ้านป่าตุ่ม จำนวน 9 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านป่าตุ่ม อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 40 คน เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

3.1 ผู้วิจัยนำสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” ให้ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นคณาจารย์ผู้สอนภาษาอังกฤษ จำนวน 9 คน เป็นผู้ประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ โดยมีแบบประเมินคุณภาพ เป็นเครื่องมือในการหาคุณภาพชุดสื่อการเรียนการสอน “ชุมชนของเรา”

3.2 ผู้วิจัยประเมินผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเยาวชนป่าตุ่มดอน ด้วยแบบทดสอบความรู้ (ก่อนเรียน – หลังเรียน)

3.3 ผู้วิจัยประเมินผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเยาวชนป่าตุ่มดอน ในรูปแบบของกิจกรรม จำนวน 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมการแข่งขันร้องเพลง และกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ จำนวน 3 คน

3.4 การศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียน (นักเรียนโรงเรียนบ้านป่าตุ่ม) ต่อสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” ด้วยแบบประเมินผลความพึงพอใจ

3.5 นำข้อมูลที่ได้จาก ข้อ 3.1 – 3.4 มาวิเคราะห์ทางสถิติ อาทิ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าการแจกแจงแบบที (T- test) ค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระ (df) คำนัยสำคัญทางสถิติ และวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา”

ในขั้นตอนนี้ เป็นการนำผลการศึกษาจากขั้นตอนที่ 2 และ 3 มาปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” เพื่อให้มีความสมบูรณ์ และสามารถใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเยาวชนชุมชนป่าตุ่มดอน อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเยาวชนชุมชนป่าต๋มดอน อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” ศึกษาคุณภาพ ชุดสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” ศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของเยาวชนชุมชนป่าต๋มดอน และความพึงพอใจต่อสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” ซึ่งการพัฒนาค้างนี้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานการจัดการเรียนรู้แบบผู้เรียนได้ลงมือกระทำ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เน้นการมีส่วนร่วมอย่างสำคัญจากผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในทุกขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างโอกาสให้ผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเยาวชนชุมชนป่าต๋มดอน โดยทุกฝ่ายได้มาร่วมเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเยาวชนชุมชนป่าต๋มดอน ตำบลป่าต๋ม อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” ในการวิจัยนี้เริ่มต้นด้วยการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และบริบทชุมชนป่าต๋มดอน ตำบลป่าต๋ม อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัย และเอกสารเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ทำให้ได้แนวทางในการจัดทำสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การจัดทำ (ร่าง) สื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” โดยมีองค์ประกอบดังนี้

ก. คู่มือพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ประกอบด้วย 6 บทเรียน ดังนี้

บทที่ 1 Hello!

บทที่ 2 What do you do?

บทที่ 3 At the temple

บทที่ 4 Who are you?

บทที่ 5 Food in the village

บทที่ 6 Traveling in the village

ข. แบบทดสอบเพื่อวัดผลการเรียนรู้ : ก่อนเรียนและหลังเรียน

1.2 ผลการหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” ด้วยการหาค่าความสอดคล้องและความเที่ยงตรงของแบบทดสอบความรู้ (ก่อนเรียนและหลังเรียน) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า มีความสอดคล้องและเที่ยงตรง โดยมีค่า IOC เท่ากับ 0.95 แสดงให้เห็นว่า สื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” มีประสิทธิภาพ เหมาะสำหรับการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของเยาวชนชุมชนป่าต๋มดอน อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

1.3 ผลการหาประสิทธิภาพแบบรายบุคคล ด้วยการทดลองใช้สำหรับผู้เรียนกลุ่มเล็ก เพื่อพัฒนาปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” พบว่า คะแนนก่อนเรียนด้วยสื่อการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ

11.10 คะแนน อยู่ในระดับพอใช้ และคะแนนหลังเรียนด้วยสื่อการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.60 คะแนน แสดงให้เห็นว่า สื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” มีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของเยาวชน ชุมชนป่าต๋มดอนได้

2. คุณภาพสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” ด้วยการประเมินผลคุณภาพ โดยคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่และคณะครูโรงเรียนบ้านป่าต๋ม ตำบลป่าต๋ม อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 9 คน พบว่า สื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” มีคุณภาพโดยรวมในระดับดี มีค่าเฉลี่ยที่ 4.37

3. ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของเยาวชนชุมชนป่าต๋มดอน ด้วยการทดสอบความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” พบว่า คะแนนการทดสอบก่อนการเรียน ด้วยสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” อยู่ในระดับปรับปรุง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.64 คะแนน และคะแนนการทดสอบหลังได้รับการสอนด้วยสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” อยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.10 คะแนน แสดงว่า สื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” ทำให้นักเรียนโรงเรียนบ้านป่าต๋มมีพัฒนาการด้านทักษะภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน ด้วยสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา”

คะแนนทดสอบ	N	Mean	S.D.	T	Df	Sig
ก่อนเรียน	40	5.63	7.68	30.04	39	0.00***
หลังเรียน	40	19.10	2.55			

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า คะแนนวิชาภาษาอังกฤษก่อนเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.63 ส่วนหลังการเรียนด้วยสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 19.10 เมื่อนำคะแนนมาเปรียบเทียบ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ด้วยสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

นอกจากการทดสอบความรู้ของนักเรียนด้วยแบบทดสอบความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” แล้ว ผู้วิจัยยังได้ทดสอบความรู้ของนักเรียนด้วยกิจกรรม ซึ่งจะเป็นการวัดผลสัมฤทธิ์เชิงปฏิบัติ คือ กิจกรรมการประกวดร้องเพลงภาษาอังกฤษ (English Singing Contest) และกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติด้วยภาษาอังกฤษ (Role play) โดยมีกติกาการแข่งขัน ดังนี้

1. บทเพลงที่ใช้ในการแข่งขันมาจากสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” : คู่มือพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร จำนวน 6 กลุ่ม โดยเลือกมาร้องเพลงกลุ่มละ 1 เพลง

2. การแสดงบทบาทสมมติจากสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” : คู่มือพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร จำนวน 6 กลุ่ม โดยเลือกมาแสดงกลุ่มละ 1 บท

จากผลการแข่งขันใน 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมการประกวดร้องเพลงภาษาอังกฤษ (English singing contest) และกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติด้วยภาษาอังกฤษ (Role play) แสดงให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเยาวชนชุมชนป่าต๋มดอน ด้วยการลงมือปฏิบัติได้เป็นอย่างดี เนื่องจากนักเรียน มีความมั่นใจในภาษาอังกฤษของตนเอง ด้วยมีการฝึกฝน จึงทำให้นักเรียนโรงเรียนบ้านป่าต๋มมีความกล้าแสดงออก และเมื่อวิเคราะห์การทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนบ้านป่าต๋ม ทั้งการวัดผลด้วยแบบทดสอบ (ก่อนเรียน – หลังเรียน) และการลงมือปฏิบัติ พบว่า นักเรียนบ้านป่าต๋ม มีพัฒนาการด้านทักษะภาษาอังกฤษที่เพิ่มมากขึ้น แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” ว่า สื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” ทำให้เยาวชนชุมชนป่าต๋มดอนมีการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” พบว่า นักเรียนโรงเรียนบ้านป่าต๋ม มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$)

การอภิปรายผล

ผลของการวิจัย การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเยาวชนชุมชนป่าต๋มดอน อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

1. จากการดำเนินการศึกษาเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” ด้วยการศึกษาสำรวจและศึกษาศักยภาพชุมชนป่าต๋มดอน พบว่า ชุมชนป่าต๋มดอน มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ของชุมชน ด้วยมีอัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ สืบสาน และสืบทอดผ่านการดำเนินชีวิตประจำวันในลักษณะของการผสมผสานวัฒนธรรมได้อย่างลงตัว สอดคล้องกับประเภทของแหล่งท่องเที่ยวตามที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกำหนด (ออนไลน์) ที่ว่า แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural attraction) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้สั่งสม และถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมา แต่ชุมชนป่าต๋มดอนยังขาดซึ่งนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่มีความเหมาะสมในการนำเสนอเรื่องราวของชุมชนผ่านการบอกเล่าของคนในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการสร้างคุณค่าและมูลค่าให้กับองค์ความรู้ของชุมชน ด้วยการบอกเล่าเรื่องราวด้วยภาษาสากล เพื่อให้สาธารณะชนได้รับรู้ถึงอัตลักษณ์ชุมชนป่าต๋มดอน ทั้งนี้ เพราะภาษาอังกฤษ เป็นภาษาที่สองรองจากภาษาแม่ โดยเป็นภาษาที่มีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งในสื่อสาร เพื่อการเรียนรู้เรื่องราวของชุมชนป่าต๋มดอน อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบกับการศึกษาการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ จึงนำไปสู่การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” เพื่อพัฒนาการสื่อสารด้านทักษะภาษาอังกฤษของเยาวชนชุมชนป่าต๋มดอน ตำบลป่าต๋ม อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Ministry of education, 2008, p.6-7) ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะสำคัญ ด้านความสามารถในการสื่อสาร การใช้ภาษาเพื่อถ่ายทอดความคิด ความรู้ และทักษะของตนเอง เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การเรียนรู้ระหว่างกัน โดยมีสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ (Office of the basic education commission, 2008, p.2-3) คือ สาระที่ 1 ภาษา

เพื่อการสื่อสาร และสาระที่ 4 ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชน และโลก ดังนั้น ชุดสื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เป็นตัวกลางที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด ช่วยลดระยะเวลาการเรียนรู้ ทำให้ผู้สอนมีเวลาดูแลผู้เรียนได้มากขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Nakprom & Panyeeampachsang (2017) วิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ สำหรับกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ พบว่า ชุดการเรียนรู้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการเรียนรู้ ด้วยกลุ่มตัวอย่างมีทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น หลังจากทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ และสอดคล้องกับ Ministry of Education (2008, p.2-7) ที่ว่า สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะและกระบวนการ ตลอดจนคุณลักษณะตามมาตรฐาน การเรียนรู้ของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การใช้เนื้อหาท้องถิ่นในการเรียนรู้ภาษาจะทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมที่ตนเองมีความรู้เข้าใจกับเนื้อหาของชุดสื่อการเรียนรู้ และสามารถนิภาพ ตามคำศัพท์นั้น ๆ ได้ เพราะเป็นสิ่งที่ผู้เรียนคุ้นเคย จึงทำให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจได้ง่ายขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Nakkaew (2014) วิจัยเรื่อง การใช้เนื้อหาท้องถิ่น ในการเรียนรู้ภาษาแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูด การอ่านภาษาอังกฤษ และความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของนักเรียน ระดับก้าวหน้า พบว่า ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาท้องถิ่นของนักเรียนหลังการเรียนรู้ด้วยวิธีการใช้เนื้อหาท้องถิ่น ในการเรียนรู้ภาษาแบบร่วมมือเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการเรียนรู้ เนื่องจากการที่ผู้เรียนได้เรียนเนื้อหาในสิ่งที่สนใจและเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว จะเป็นการผ่อนคลายความวิตกกังวลในขณะที่ต้องเรียนรู้ภาษาอังกฤษไปด้วย และก่อให้เกิดเจตคติที่ดีในการเรียน เมื่อผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้และทำความเข้าใจบทอ่านได้ จะเป็นการเพิ่มแรงจูงใจทำให้สามารถศึกษาเนื้อหาและเชื่อมโยงความรู้และทำความเข้าใจบทอ่านได้ จะเป็นการเพิ่มแรงจูงใจ ทำให้สามารถศึกษาเนื้อหาเพิ่มเติมความรู้ท้องถิ่นของตนได้มากยิ่งขึ้น

2. การประเมินคุณภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญ 9 คน พบว่า สื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” มีคุณภาพโดยรวมในระดับดี มีค่าเฉลี่ยที่ 4.37 โดยมีการออกแบบรูปแบบที่สวยงามและดึงดูดความสนใจ ภาพประกอบสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง และทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น มีเนื้อหาเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และสามารถเสริมสร้างทักษะภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียน รวมถึงสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษได้ แสดงให้เห็นว่า สื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” เป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเยาวชนชุมชนป่าต๋มดอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Malithong (2000, p.89) ที่ว่า สื่อการสอนเป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการทำให้การสอนของผู้สอนส่งไปถึงผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ผู้สอนได้กำหนด และ Promwong (2015, p.23) ที่กล่าวถึงความสำคัญของสื่อการเรียนการสอนว่า ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้ คณะจารย์โรงเรียนบ้านป่าต๋ม ตำบลป่าต๋ม อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวถึงการประยุกต์สื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” กับการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านป่าต๋มดอนว่า สามารถนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษให้มีความน่าสนใจ และมีกิจกรรมการเรียนที่หลากหลายมากขึ้น อีกทั้งสื่อการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือในการจัดการเกี่ยวกับการสอน ทำให้สามารถจัดรูปแบบการเรียนการ

สอนได้หลากหลายรูปแบบ อาทิ การสอนเป็นกลุ่ม การสอนเป็นรายบุคคล เป็นต้น นอกจากนี้ คณะจารย์โรงเรียนบ้านป่าต๋ม ยังกล่าวว่า สามารถนำสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” ไปใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Nuansuwan (2020) ที่กล่าวถึงความสำคัญของสื่อการเรียนการสอนว่า ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตามความสามารถของผู้เรียน และสื่อการเรียนการสอนเป็นเครื่องช่วยเพิ่มคุณภาพทางการศึกษา ด้วยการปรับปรุงการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน

3. การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเยาวชนชุมชนป่าต๋มดอน ด้วยสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนก่อนการเรียนด้วยสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” อยู่ในระดับปรับปรุง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.64 คะแนน และจากการทดสอบหลังได้รับการสอนด้วยสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.10 คะแนน อยู่ในระดับดีมาก แสดงให้เห็นว่า สื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อเรื่องในแต่ละบทได้ดี ส่งผลให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังการเรียนด้วยชุดสื่อการเรียนรู้ โดยสะท้อนออกมาในผลของการทดสอบความรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Juntarux (2017, p.52 – 53) ที่กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า เป็นการตรวจสอบความรู้และความสามารถของผู้เรียน ซึ่งนอกจากการทดสอบด้วยแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนแล้ว ผู้วิจัยยังได้ทำการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ด้วยการปฏิบัติในกิจกรรมการแข่งขันประกวดร้องเพลงภาษาอังกฤษ (English singing contest) และกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติด้วยภาษาอังกฤษ (Role play) ดังจะเห็นได้จากผลการทดสอบเชิงปฏิบัติ พบว่า ผู้เรียนกล้าแสดงออกด้วยความเชื่อมั่นในภาษาอังกฤษของตนเอง ทั้งนี้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า เยาวชนชุมชนป่าต๋มดอน มีพัฒนาการด้านทักษะภาษาอังกฤษที่สูงขึ้น เนื่องมาจากประสิทธิภาพของสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” สอดคล้องกับการศึกษาของ Intakaew (2014, p.76) เรื่องการใช้เกมการแข่งขันระหว่างกลุ่มเพื่อส่งเสริมความรู้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ และทักษะสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ว่า กิจกรรมเกมการแข่งขันระหว่างกลุ่มส่งเสริมให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้สมาชิกในทีมช่วยเหลือ เพื่อร่วมกันอธิบายแสดงความคิดเห็น แก้ปัญหา รวมถึงการตัดสินใจ ให้เพื่อนร่วมทีมได้เข้าใจในเนื้อหาโครงสร้างไวยากรณ์ที่กำลังเรียน มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน มีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น และการศึกษาของ Chaiwong (2010, p.76) เรื่อง การใช้การสอนแบบชักชวนร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติเพื่อเพิ่มพูนการฟัง และพูดภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารและลดความวิตกกังวลของนักเรียนในชมรมมัคคุเทศก์น้อย ที่ว่า กิจกรรมบทบาทสมมติทำให้สามารถพูดภาษาอังกฤษได้อย่างเป็นธรรมชาติมากขึ้น ภาษาที่พูดมีความถูกต้อง และนักเรียนสามารถสื่อสารได้อย่างคล่องแคล่ว ซึ่งกิจกรรมบทบาทสมมติ เป็นเทคนิคการเรียนที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการฟัง และพูดของนักเรียนได้เป็นอย่างดี และสอดคล้องกับการศึกษาของ Patarapong-olan (2017) เรื่อง การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน โดยใช้ชุดฝึกพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์สาธารณะของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 พบว่า ทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2560 ด้วยชุดฝึกพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงได้ผลสัมฤทธิ์ในระดับที่น่าพอใจ นักศึกษามีทักษะการพูดออกเสียงดีขึ้น ทั้งนี้ การอ่านเป็นทักษะที่จะสัมฤทธิ์ได้จะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เฉก

เช่นเดียวกันการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของเยาวชนชนุมชนป่าต๋มตอน ตำบลป่าต๋ม อำเภอฟัว จังหวัด เชียงใหม่ ที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

4. การศึกษาความพึงพอใจต่อชุดสื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$) สอดคล้องกับแนวคิดของ Wattanarangsri (2013, p.44) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นการแสดงความรู้สึกให้เห็นว่ารู้สึกอย่างไรกับกิจกรรมนั้น ๆ เช่น ชอบ ไม่ชอบ โดยพิจารณา จากพฤติกรรมของผู้ถูกวัดความพึงพอใจ และระดับความพึงพอใจ จะเป็นสิ่งที่บ่งบอกว่า การจัดกิจกรรมนั้น ๆ ประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด นอกจากค่าระดับความพึงพอใจดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรม ของนักเรียนในการใช้ชุดสื่อการเรียนรู้ที่แสดงให้เห็นถึงความสนุกสนานกับการเรียนรู้ดังกล่าว เช่น สมาชิก ในกลุ่ม จะช่วยกันหากมีสมาชิกคนใด ออกเสียงไม่ได้ และช่วยกันสะกดคำเพื่อเขียนกำกับศัพท์ที่อ่านไม่ได้ โดยเขียนเป็นคำที่ตนเองอ่านได้ เช่น วิลเลต (Village) ชูกาเคน (Sugarcane) เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับกระ บวนการเรียนรู้เชิงรุก ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เน้นการมีส่วนร่วม ตลอดจนการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง กัน ดังแนวคิด Active Learning ตามที่ Prompasit (2016, p.7) ให้ความหมายว่า เป็นกระบวนการจัดการ เรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนการสอน เน้นการลงมือปฏิบัติจริง และการ สนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Plailek (2020) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการ เรียนการสอนตามแนวคิด Active Learning เพื่อเสริมสร้างทักษะและกระบวนการและจิตคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถม พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด Active learning เพื่อเสริมสร้าง ทักษะและกระบวนการและจิตคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา มีประสิทธิภาพด้วยมีพัฒนาการ สูงขึ้น เนื่องมาจากนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง มีแรงจูงใจในการเรียน เกิดความสนุกสนาน ทำทาย ความสามารถ รวมทั้งความต้องการเอาชนะเพื่อน ๆ จึงทำให้เกิดการฝึกฝนหรือทำซ้ำจนเกิดเป็นความชำนาญ จนเป็นทักษะ และการศึกษาของ Jumchom et al. (2016) เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ทักษะการคิดของนักศึกษา (Thinking skill) รหัสวิชา 11 – 024 – 112 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 ด้วย การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active learning) พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอน ด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active learning) พบว่า อยู่ในระดับมาก เนื่องจากการจัดการเรียนการสอน แบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active learning) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีกิจกรรมหลากหลาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ได้แสดงออก เกิดความสนุกในการเรียน และมีความมั่นใจในการนำเสนอผลงาน ซึ่งมีความน่าสนใจมากกว่าการสอนแบบบรรยายเพียงอย่างเดียว

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการจัดทำชุดสื่อการเรียนรู้ในเรื่องอื่น ๆ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ในชุมชน เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาของชุมชน โดยเยาวชนในชุมชน
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเยาวชนป้าต๋มดอน ในแต่ละทักษะ เช่น การพูด ฟัง อ่าน และเขียน โดยจัดทำชุดสื่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะด้านนั้น ๆ โดยเฉพาะ
3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชุดสื่อการเรียนรู้สำหรับแต่ละช่วงชั้นเรียนให้เหมาะสม และสอดคล้องกับระดับชั้น

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

รูปแบบสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในยุค Covid 19 สื่อการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” (Community-based learning media) เป็นสื่อการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของเยาวชนชุมชนป้าต๋มดอน มีเนื้อหาอ้างอิงจากปราชญ์ชุมชน บริบทของพื้นที่ ประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และองค์ความรู้ในชุมชน สื่อการเรียนรู้นี้เป็นหนังสือคู่มือการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ ประกอบด้วยเนื้อหา 6 บท ได้แก่ การทักทาย อาชีพ วัด กลุ่มชาติพันธุ์ อาหาร และการท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งเป็นผลมาจากการประชุมระดมความคิด (Focus group) ระหว่างสถาบันการศึกษา ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้วยการนำเสนอในรูปแบบของบทเพลง และวีดิทัศน์ บทสนทนาโดยเจ้าของภาษา พร้อมนำเสนอด้วยเทคโนโลยีคิวอาร์โค้ด (QR Code) ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขได้ตลอดเวลา

References

- Ban Patumdon. (2018). *Ban Patumdon Community Plan*. n.p. (In Thai)
- Chaiwong, S. (2010). *Use of Suggestopedia and Role Play Activity to Enhance English Listening and Speaking for Communication and to Decrease Anxiety of Students in Young Tourist Guides Club*. (Master degree, Chiang Mai University). (In Thai)
- Intakaew, S. (2014). *Using Team Game Tournament To Promote English Grammatical Knowledge, English Speaking Ability And Social Skills Among Mathayom Suksa 1 Students*. (Master degree, Chiang Mai Rajabhat University). (In Thai)
- Jumchom, D., Bowchamchoy, K., & Kanthong, S. (2016). The Enhancement of Learning Achievement of Students on Thinking Skills of Thinking Skills Module (11-024-112) Employing the Active Learning Method, 1st Semester of Academic Year 2015. *Princess of Narathiwat University Journal of Humanities and Social Sciences*, 3(2), 47-57. (In Thai)
- Juntarux, S. (2017). *The Development of Electronic Book (E-book) on Health Promotion, Physical Fitness and Disease prevention for Grade 5 Students*. (Bachelor's degree, Dhonburi Rajabhat University). (In Thai)
- Malithong, K. (2000). *Educational technology and innovation*. Bangkok: Arun Printing. (In Thai)
- Ministry of Education. (2008). *Basic Education Core Curriculum 2008*. Bangkok: Agricultural Cooperative Association of Thailand Printing. (In Thai)
- Nakkaew, A. (2014). *A Study of Relationship Between Educational Administration by Brahmavihara Dhamma and Satisfaction of Municipal Teachers in Angthong Province*. (Master degree, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University). (In Thai)
- Nakprom, N. et al. (2017). *The Development of Learning Packages for Improving English Reading Skill Regarding the Activity of Moderate Class, More Knowledge*. Phetchabun Rajabhat University. (In Thai)
- Nuansuwan, C. (2020). *The importance of media in the teaching and learning process*. Retrieved from <http://kb.mcu.ac.th> (In Thai)
- Office of the Basic Education Commission. (2008). *Foreign language learning subject group according to the core curriculum of basic education*. Bangkok: Agricultural Cooperative Association of Thailand Printing. (In Thai)

- Patarapong-olan, J. (2017). *Improving English Speaking Skills in Daily Life by using a set of practice sets to develop English-speaking skills through public publications of 1st year vocational certificate students*. (Attawit Commercial Technology College). (In Thai)
- Patum Sub-District municipality. (2019). *Local development Plan (2018 – 2022)*. (E-Book). Retrieved from www.patun.go.th (In Thai)
- Plailek, W. (2020). *The Development of Instructional Model Based on Active Learning to Enhance Process Skills and Mathematical Mind for Primary Students*. (Ph.D., Silpakorn University). (In Thai)
- Prompasit, P. (2016). *Active Learning (AL) for at KPRU manual*. (E-Book). Retrieved from www.huso.kpru.ac.th (In Thai)
- Promwong, C. (2015). *Teaching media system*. Bangkok: Chulalongkorn University Printery. (In Thai)
- Wattananangri, S. (2013). *Instruction of supplementary text book for development learning achievement and analytical thinking ability of mathayomsuksa III students*. (Bachelor's degree, Rambhai Barni Rajabhat University). (In Thai)

Reviewers

Professor Dr. Andreas Zins	Modul University, Vienna, Austria	Asst. Prof. Dr. Boonrod Chotivachira	Chiang Mai University
Asst. Prof. Dr. Wantanee SantiKul	Hong Kong Polytechnic University	Asst. Prof. Dr. Soonthompoj Damrongpanich	Chiang Mai University
Prof. Dr. Kittichai Wattananikorn	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Somkiat Inthasing	Chiang Mai University
Prof. Dr. Aree Wiboonpong	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Kanitthep Pituphumnak	Chiang Mai University
Prof. Dr. Saisamorn Lamyong	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Nannaphat Saenghong	Chiang Mai University
Prof. Amnuay Khanunthai	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Than Thongong	Chiang Mai University
Assoc. Prof. Dr. Aworn Opaspatanakit	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Supat Chupradit	Chiang Mai University
Assoc. Prof. Dr. Wiboon Rattanapanon	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Uraiwan Hanwong	Chiang Mai University
Assoc. Prof. Dr. Sompong Wittayasakphan	Chiang Mai University	Assoc. Prof. Dr. Niwut Wangchai	Maejo University
Assoc. Prof. Dr. Thanet Sriwichailamphun	Chiang Mai University	Assoc. Prof. Chakrabhop Wongkrang	Maejo University
Assoc. Prof. Dr. Somsak Phuwichadawat	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Phahon Sakkatat	Maejo University
Assoc. Prof. Dr. Tawatchai Ratchalet	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Nikran Homduang	Maejo University
Assoc. Prof. Dr. Patcharin Raweyan	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Nuenghathai Chaiporn	Maejo University
Assoc. Prof. Teeraphat Wannarumon	Chiang Mai University	Assoc. Prof. Dr. Montree Yamkasikorn	Burapha University
Assoc. Prof. Dr. Rawee Longkanee	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Chantana Kochaprasert	Burapha University
Assoc. Prof. Dr. Yuwadee Peerapornpisan	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Kanokporn Ratanasutirakul	Maharakham University
Assoc. Prof. Dr. Pisit Singjai	Chiang Mai University	Assoc. Prof. Dr. Yothin Sawangdee	Mahidol University
Assoc. Prof. Dr. Patchara Tantiprapha	Chiang Mai University	Assoc. Prof. Dr. Kian Wantaneetrakul	Mahamakut Wittayalai University Lanna Campus
Assoc. Prof. Dr. Ekarat Boonchiang	Chiang Mai University	Assoc. Prof. Dr. Kosum Saijai	Suan Dusit Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Prut Boonsritan	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Atchariya Suriyawong	Chulalongkorn University
Assoc. Prof. Dr. Nisit Pantamit	Chiang Mai University	Assoc. Prof. Dr. Suchart Saengthong	Nakhon Sawan Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Karun Panyo	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Bulrat Sitthiphong	Sirimangkhalanusorn School
Assoc. Prof. Petai Pongpiechan	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Busaba Sittikarn	Mae Fah Luang University
Assoc. Prof. Thanakorn Changnoi	Chiang Mai University	Assoc. Prof. Anek Chitkasorn	Payap University
Assoc. Prof. Pairat Trakarnsirinon	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Kiattisak Ponsongkram	Payap University
Assoc. Prof. Siripong Ladawan Na Ayutthaya	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Khettai Langkaphin	Payap University
Assoc. Prof. Orachon Maneesang	Chiang Mai University	Assoc. Prof. Dr. Kosol Meekhun	Office of the National Research Council of Thailand
Assoc. Prof. Somchai Prichasilpakul	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Wanna Silpa-archa	Sukhothai Thammathirat Open University
Assoc. Prof. Suwanna Laohavisut	Chiang Mai University	Asst. Prof. Pongjira Cherdchoo	Sukhothai Thammathirat Open University
Assoc. Prof. Uthen Panyo	Chiang Mai University	Asst. Prof. Lt. Dr. Kertsiri Charoenwisarn	Prince of Songkla University, Hat Yai
Asst. Prof. Dr. Chitchon Phalarak	Chiang Mai University		
Asst. Prof. Dr. Nongluck Kiengnam	Chiang Mai University		
Asst. Prof. Dr. Preecha Jengcharoen	Chiang Mai University		
Asst. Prof. Dr. Wasan Jomphakdee	Chiang Mai University		
Asst. Prof. Dr. Watcharapong Thatchayapong	Chiang Mai University		
Asst. Prof. Dr. Adisak Teeranupattana	Chiang Mai University		
Asst. Prof. Dr. Decha Tapanya	Chiang Mai University		
Asst. Prof. Dr. Angkana Inta	Chiang Mai University		
Asst. Prof. Dr. Kanokporn Saenphet	Chiang Mai University		
Asst. Prof. Dr. Wirot Inthanon	Chiang Mai University		
Asst. Prof. Dr. Pailin Phucheenaphan	Chiang Mai University		

Asst. Prof. Dr. Niwet Aroonberkfa	Prince of Songkla University	Asst. Prof. Dr. Prayoon Imivat	Chiang Rai Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Pailoon Srichaisawat	Srinakharinwirot University	Asst. Prof. Ongart Inthanives	Chiang Rai Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Pongkaew Udom Samut Hiran	Srinakharinwirot University	Asst. Prof. Dr. Supathanit Termsanguanwong	National Advisory Network Association
Asst. Prof. Dr. Danulda Chamchuri	Srinakharinwirot University	Prof. Emeritus Dr. Manat Suwan	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Weera Pansuea	Srinakharinwirot University	Assoc. Prof. Dr. Wanwadee Malampong	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Suwimon Hengwattana	Srinakharinwirot University	Assoc. Prof. Dr. Ketmanee Makmee	Chiang Mai Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Sarun Nakhab	Kasetsart University	Assoc. Prof. Dr. Somket Uthayotha	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Chalathip Samahito	Kasetsart University		
Assoc. Prof. Dr. Thanomwan Prasert Charoensuk	Khon Kaen University	Assoc. Prof. Dr. Waripin Mongkolsamai	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Kittisak Ariyakrua	Bangkok University of Technology	Assoc. Prof. Dr. Sanya Sasong	Chiang Mai Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Rotjana Chuensirikulchai	Rajamangala University of Technology Lanna	Assoc. Prof. Dr. Weerasak Chompukham	Chiang Mai Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Trakulpan Patcharametha	Rajamangala University of Technology Lanna	Assoc. Prof. Dr. Samart Chaitia	Chiang Mai Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Pornhathai Tanchitanon	Rajamangala University of Technology Lanna	Assoc. Prof. Sanit Satyophas	Chiang Mai Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Phichapop Phanphae	Rajamangala University of Technology Lanna	Assoc. Prof. History PhunePhasuk	Chiang Mai Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Sudarat Sittisombat	Nation University		
Asst. Prof. Dr. Anukul Manothon	University of Phayao	Assoc. Prof. Lt. Sakon Kaewsiri	Chiang Mai Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Panuwat Phakdiwong	Naresuan University		
Asst. Prof. Dr. Sukanya Chamchoi	Naresuan University	Assoc. Prof. Yupin Intaya	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Atchara Sriphan	Naresuan University		
Asst. Prof. Dr. Yodphon Thepsittha	Naresuan University	Assoc. Prof. Pilai Lertpongpirun	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Wanlaphat Suksawat	Naresuan University		
Asst. Prof. Dr. Thaweesak Sawangmek	Naresuan University	Asst. Prof. Dr. Puangpayom Chitthong	Chiang Mai Rajabhat University
Assoc. Prof. Direk Kuansamak	Chiang Rai Rajabhat University	Asst. Prof. Dr. Kamalanut Phonwan	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Sorachai Mongthaisong	Chiang Rai Rajabhat University	Asst. Prof. Dr. Pathamarat Naknitthanon	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Ranida Pingmuang	Chiang Rai Rajabhat University	Asst. Prof. Dr. Nakarin Pribwai	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Phithak Leksa	Chiang Rai Rajabhat University	Asst. Prof. Dr. Suparerk Tara Phithakwong	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Suchart Leetrakul	Chiang Rai Rajabhat University	Asst. Prof. Dr. Sittichai Saian	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Weenarat Sawangkit	Chiang Rai Rajabhat University	Asst. Prof. Dr. Suthinan Chuenchuen	Chiang Mai Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Pitchinee Chomphamkham	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Samnuo Muencham	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Kamolthip Khamjai	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Chakpruon Wichaakarawit	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Acting Capt. Dr. Kajorn Trisophanakorn	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Saifon Saenjaiprom	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Manop Choom-Um	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Att Achariyamontri	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Panatanon Thienpraphakul	Lampang Rajabhat University
Asst. Prof. Nattapong Kantaros	Lampang Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Piyaporn Tanneekul	Nakhon Pathom Rajabhat University
Assoc. Prof. Udomsak Saributr	King Mongkut's Institute of Technology Army Officer Ladkrabang
Asst. Prof. Dr. Juthasinee Thanyapraneetakul	Thammasat University
Assoc. Prof. Dr. Suchitra Rodsombun	Pensioner
Assoc. Prof. Dr. Jaturong Hemra	National Sports University Lampang Campus
Asst. Prof. Dr. Pattana Bunyaprapha	Nation University
Asst. Prof. Dr. Gayoon Wongkom	Suan Dusit University

Rajabhat Chiang Mai Research Journal

is a Journal to support academic work for society

Aim and scope (Aim and Scope) to publish articles that are beneficial to society or locality in Social Sciences & Humanities, with 5 sub-subject. 1) General Social Sciences 2) Development 3) Education 4) Political Science and International Relations 5) General Business, Management and Accounting, which can be shown that it is able to solve problems or improve society, community and locality. Moreover, it clearly brings benefits, or changing in awareness and perception of problems and solutions of community and locality, with research elements that indicate the spatial change condition of community and society. It is the participatory research and accepted by society. It is the research that uses knowledge or proficiency, which transforming in the better way, or it can be anticipated. Evaluate changing results and propose guidelines for social development, community and local to be sustainable.

Journal format

1. Issued 3 editions per year:
 - 1stedition January – April,
 - 2ndedition May - August
 - 3rdedition September – December
2. Published articles must be considered by 2 experts per subject. Whereas, the experts do not know the names of the authors, and the authors do not know the names of the experts (Double-blind Peer Review)
3. Chiang Mai Rajabhat Research Journal has created 2 forms:
 - Publication format (Print) published the first issue year 2000 to 2019 ISSN 1513-8410 (Print)
 - Electronic format (Online) published since 2018 (Year 19, 1st Issue), ISSN 2651-2068 (Online)

Journal template / research articles

The editorial team has established regulations of manuscript submission for the authors to use as the guidelines of submitting manuscripts for publication. "Chiang Mai Rajabhat Research Journal". The editors can review the manuscript before publication for the quality of the journal, and can be used as references. By the way, Chiang Mai Rajabhat Research Journal is the support academic work for society by setting aim and scope. To publish articles that are beneficial to society or localities in Social Sciences & Humanities with three sub-branches. There are 1) Arts and Humanities 2) Business, Management and Accounting and 3) Social Sciences, which can be shown that it is able to solve problems or improve society, community and locality. Moreover, it clearly brings benefits, or changing in awareness and perception of problems and solutions of community.

Preparation for the original article, the details are as follows

Print pattern

1. Font: use Th Sarabun PSK front

Thai article title use bold font, font size 20pt left-aligned

English article title use regular font, font size 20 pt left-aligned

Author name (both Thai and English) use bold font, font size 18 pt right-aligned

Author agency (both Thai and English) use regular font, font size 16pt right-aligned

Email and telephone number, use regular font, font size 16 pt right-aligned

The main topics use bold font, font size 18 pt

Context body use regular font, font size 16 pt

2. Page setup: top and left, size 1 inch, bottom and right 1 inch

3. The length of context body: No more than 15 pages including picture tables and references.

4. English usage patterns in Thai texts

- Scientific name, the first letter use capital letter, and use italics such as *Uglena acus*
- Proper name must begin with capital letters of every word such as Berdmann, Lemmermann
- English, both inside and outside the parentheses, use common letters such as Random complete block design
- Abbreviations use all capital letters and should have the full word on the first use such as (Random complete block design: RCBD)

Content Sorting

1. **Title:** Use both Thai and English.
2. **Name of researcher:** Specify the surname of the main researcher and co-researchers by specifying the place of work or affiliated agencies, email and telephone number both Thai and English.
3. **Abstract:** (Thai first and then English, in the case of an English article, there must be an abstract in Thai). It is a summary of the main point, type of research, research objective, research methodology. Summarize the research results in a concise, clear and a new knowledge including things that will effect society and local community. Identify important statistics. Use concise language in complete sentences and prose, not divided into sections. The abstract in both Thai and English should not exceed 1 page of A4 size paper, and specify the keywords (Keywords) at the end of the abstract in each language
4. **Introduction:** Write the background and importance of the problem. Theoretical concepts used, objectives and advantages.
5. **Methodology:** Describe the instruments and equipment used in the experiment, and describe the experimental study methods. Population and sample, research method, research instruments, data collection and data analysis.
6. **Results:** Writing a study proposal should be concise and show research results clearly.
7. **Discussion:** Writing discussions of study results is to clarify the research results whether it corrects according to the objectives, research hypothesis. It is consistent or inconsistent with previous research of others, how and for what reason. Compare or interpret to emphasize the importance of the research and summarize as easy as possible.
8. **Conclusion and suggestions:** Write a summary of the main points of the research whether it corrects to the objective or not, by focusing on the problems or argument in the main points including useful suggestions.
9. **New knowledge and the effects on society and communities:** Write a summary of the new knowledge that happened, and the effects on the society, local and communities.
10. **Acknowledgement:** May or may not be there. It was an expressing gratitude to those who contributed to the research, but not the participants in the research.

- 11. References:** There should be at least 10 items. There should be international references and should be as current as possible by providing references in English all types of references list. In the case of Thai references Include Thai references at the end of the line, for the editors to review translation accuracy into English.

Reference writing example /References in content

American Psychological Association (APA) 6th edition writing format, by inserting a references to the content. Specify the surname of author, year of publication, and reference page number.

The case the author is Thai such as Paisan Worakham (2561, p.12) type as Worakham (2018, p.12).

The case the author is foreigner such as Barrows, H.S. & Tamblyn, R.M. (1980) type as Barrows & Tamblyn (1980).

The case any author such as Elmastas, M., Isildak, O., Turkecul, I., & Temur, N. (2007). type as Elmastas et al. (2007)

Format for writing bibliography / reference lists

1. Writing the references, sort all references that use for referencing in the first alphabetical order of the reference list by dictionary order.
2. There is a writing style, American Psychological Association (APA) 6th edition. Provide references in English for all types of references list. To prepare to enter Asean Citation Index (ACI). Thai references list must be translated into English and the suffix parenthesis (In Thai) (In the case of Thai references include the Thai reference at the end of the line, for the editors to review translation accuracy into English.

Details of writing a bibliography / references

1. Journal (References journal that up-to-date/most current)

(General Format)

Surname, /the first letters of the name. /(Year of publication). /Title of article, /Title of journal/Year of journal (issue), Page Number Starting - Page number ending.

The case the author is Thai author

Author. (Year). Title of article. *Title of Journal*, Volume(Issue), Page numbers. (In Thai)

Wattanaungarun, W., Sa-ingthong, K., & Chaiwoot, A. (2019). Study for Uniqueness in Tourism Base on Sustainable Tourism Management, Mae Rim District Chiang Mai Province. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal*, 20(2), 53-68. (In Thai)

The case the author is foreigner

Elmastas, M., Isildak, O., Turkekul, I., & Temur, N. (2007). Determination of antioxidant activity and antioxidant compounds in wild edible mushroom. *Food Composition and analysis*, 20(1), 337-345.

2. Book

Surname. (Year of publication). Title of book. (Edition). Place: Publisher

The case the author is Thai

Author. (Year). *Translated Title*. Place: Publisher. (In Thai)

Rangkhakunnuwat, P. (2013). *Time Series Analysis for Economics and Business*. (4thed.). Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. (In Thai)

The case the author is foreigner

Courtney, T. K. (1965). *Physical Fitness and Dynamic Health*. New York: McGraw-Hill Inc.

3. Thesis (If the that subject has an article in journal use references from the journal)

Surname. (Year of publication). Title of dissertation / Independent research. (Degree, University).

The case the author is Thai

Author. (Year). *Translated Title of dissertation*. (Doctoral dissertation or Master's thesis, University). (In Thai)

Sunretphol, N. (2004). *A Development of Educational Indicators for Lifelong Learning*. (Ph.D., Srinakharinwirot University). (In Thai)

The case the author is foreigner

Magyar, C. E. (2014). *The discourse of tourism and national heritage: A contrastive study from a cultural perspective*. (Doctoral's thesis, University of Madrid).

4. Electronic media (Refer to only up-to-date information/ Up-to-date such as

Population statistic etc.)

Surname. (Year of publication). Title. Retrieved from the title of website

The case the author is Thai

Author. (Year). *Translated Title*. Retrieved from URL (In Thai)

National Statistical Office. (2019). Survey of Working Situation of Population 2019. Retrieved from <http://www.nso.go.th/sites/2014> (In Thai)

The case the author is foreigner

Rankin, E. (2013). Residential school survivor says he was starved CBC NEWS. Retrieved from <https://www.cbc.ca/news/canada/british-columbia/b-c-residential-school-survivor-says-he-was-starved-1.1317712>

Original submission

Submit the original printed according to the journal format specification <https://www.tci-thaijo.org/index.php/cmruresearch/index>

Original article assessment

Manuscripts must be reviewed by the experts (Peer Review) from outside the university in that field of study, 2 experts per subject. Whereas the experts do not know the names of the authors and the authors do not know the names of the experts (Double-blind Peer Review) The research and development institute will recruit the experts to receive an assessment if there is a correction. The Research and Development Institute will return the assessment reading results to the authors to add, edit or print the manuscript as the case may be.

Note

1. The article which was published in “Chiang Mai Rajabhat Research Journal” It is owned by Chiang Mai Rajabhat Research Journal
2. Article that appeared in the journal is the responsibility of the author. This does not include errors cause by printing techniques.
3. In case of the articles submitted by outside people. There will be a cost to perform the assessment and scrutinize articles amount 104 USD or 3,500 THB according to the announcement of the Research and Development Institute Fund of Chiang Mai Rajabhat University. In terms of fee for publishing articles in Chiang Mai Rajabhat Research Journal, by transferring money to the account name Chiang Mai Rajabhat University (Research and Development Institute Fund) Bangkok Bank, Chiang Mai Rajabhat University branch, account number 510-7-08700-8.

Account Name : Chiang Mai Rajabhat University (Research and Development Institute Fund)
 Account No. : 510-7-08700-8
 Bank : Bangkok Bank
 Branch : Chiang Mai Rajabhat University branch
 Address : Institute of Research and Development, Chiang Mai Rajabhat University, Mae Rim Center 180 Moo 7, Chotana Road (Chiang Mai-Fang), Khi Lek Subdistrict, Mae Rim District, Chiang Mai Province 50180
 SWIFT CODE : BKKBTHBK

Please send proof of money transfer to the system.

Publication Ethics in the Rajabhat Chiang Mai Research Journal

Chiang Mai Rajabhat Research Journal is a journal to support the academic work for society or localities in Social Science & Humanities with three sub-branches 1) Arts and Humanities 2) Business, Management and Accounting and 3) Social Sciences in order to provide a journal. publication correctly. Therefore, established guidelines and publication ethics, publish articles for the operation of the journal are as follows:

Roles of the author of the article

1. The journal requests the author of the article to certify the submitted academic article, that was a new one by the author of the article. Did not copy other people's academic article. No copyright or intellectual property infringement, and has never been published anywhere before. If any of the above actions are detected, it is the responsibility of the author of the article for copyright infringement.
2. The submitted articles must not be in the process of submitting to other journals for considering of publication. If the above actions are detected, the editorial team may cancel the article
3. The journal requests you to write the correct research articles. Based on the format of the journal set out in the author's instructions.
4. The journal requests the author of the article to cite both the text and the end of the article when refer to the work of others. If copyright infringement is detected, it is the sole responsibility of the author of the article.
5. The author of the article whose name appears in the article. Everyone must be a real participant of doing research that subject.
6. If there are research funding sources, specify the source of funds as well.

7. If there is any conflict of interest. The journal requests the author of the article to describe the conflict of Interest as well.
8. Articles that related to human or animal research. Should be considered by the Ethics Committee (if any). The proof of certification must be attached with the article, which sent to the editor. If there is a complaint about an ethical infringement, and the editors had considered, that there is a real infringement. The author of the article must cancel the article.
9. The articles are published in "Chiang Mai Rajabhat Research Journal" is owned proprietary right of Chiang Mai Rajabhat University.

Role of the editorial team

1. Journal consultants are responsible for the considering policy recommendations in operation for the Chiang Mai Rajabhat Research Journal.
2. Journal editor is the center and the main editor for considering and reviewing articles. Consider consistency of the article content with the aims and scopes of the journal. Including review and assessment quality of the articles before publication.
3. A journal editor is a group of people who act as a working group of editors. Responsible for considering and reviewing articles. Consider the consistency of the article content with the aims and scopes of the journal. Including review and assessment quality of the articles quality before publication.
4. Editorial's responsibilities to the authors of the articles and assessors
 - 4.1 Do not disclose the information of the authors of the article and reviewers to anyone else.
 - 4.2 Review and reject the publication of articles previously published elsewhere.
 - 4.3 Required using the principles of considering articles based on academic reasons, and there must not be bias to the authors of the articles and the articles that considered in any case.
 - 4.4 There must not have interests with the authors or reviewers. Either for business advantages, or for their own academic articles or other advantages.
 - 4.5 Check plagiarism of other people's academic work in the article. If plagiarism is detected, the article review process must be stopped, and contact the author of the article for clarification. To accept or reject the publication of the article.
 - 4.6 Check the journal article assessment process as a secret. It is fair and without bias.

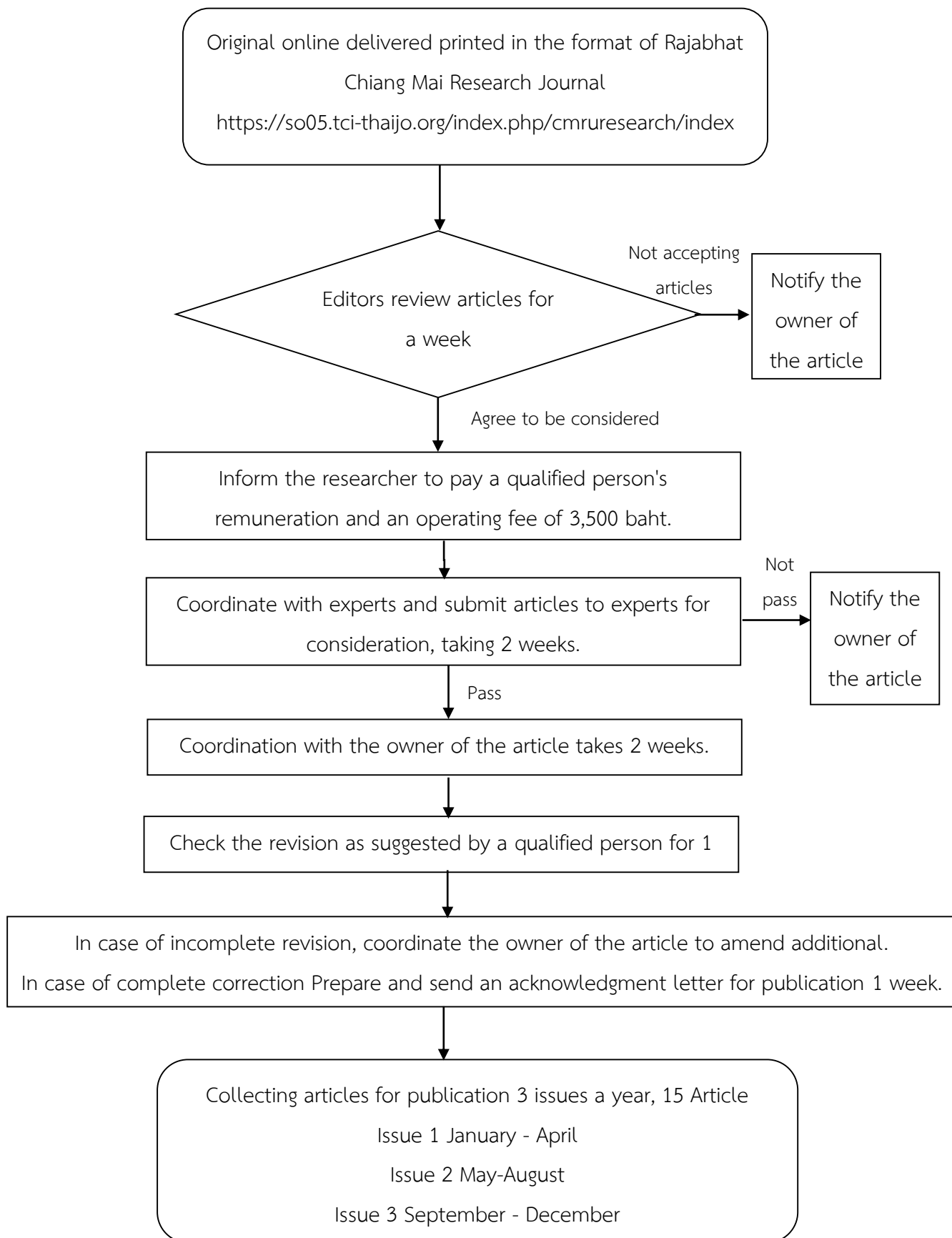
- 4.7 Published articles that passed the assessment process from the article reviewers only.
- 4.8 The article contents and evaluation results of the article reviewers must not be modified or changed.
- 4.9 The processes and procedures of the journal must be strictly followed.

Roles of the reviewers

1. The article reviewers must not have interests with the author of the article.
2. The article reviewers must maintain confidentiality, and do not disclosed the information of the article to unrelated persons during the assessment of the article
3. Must not seek the advantages from the articles they had reviewed.
4. They must realize that they are an expert, knowledgeable and understanding of the content of the article being evaluated.
5. If an article is found to be similar or duplicate, article copying other work. The reviewers must immediately notify the editor of the journal with clear evidence.

The article reviewers must maintain an evaluation period. According to the assessment time frame set by the journal.

Process for submitting articles for publication in Rajabhat Chiang Mai Research Journal

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

เป็นวารสารเพื่อรองรับงานวิจัยวิชาการเพื่อสังคม

โดยมีเป้าหมายและขอบเขต (Aim and Scope) ที่รับตีพิมพ์บทความที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือท้องถิ่น ทางด้าน Social Sciences & Humanities โดยมีสาขาย่อย 5 สาขา ได้แก่ 1) General Social Sciences 2) Development 3) Education 4) Political Science and International Relations 5) General Business, Management and Accounting ที่สามารถแสดงได้เป็นที่ประจักษ์ว่าสามารถใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคม ชุมชนและท้องถิ่น และก่อให้เกิดประโยชน์อย่างชัดเจน หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงในความตระหนักและการรับรู้ในปัญหาและแนวทางแก้ไขของชุมชน และท้องถิ่น โดยมีองค์ประกอบทางด้านการวิจัยที่บ่งชี้สภาพการเปลี่ยนแปลงในเชิงพื้นที่ ชุมชนและสังคม เป็นงานวิจัยที่มีส่วนร่วมและได้รับการยอมรับของสังคม และงานวิจัยที่ใช้องค์ความรู้หรือความเชี่ยวชาญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น หรือสามารถคาดการณ์ประเมินผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลง และเสนอแนวทางการพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่นให้ยั่งยืน

รูปแบบของวารสาร

1. กำหนดออก ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม

2. บทความที่ตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ บทความละ 2 ท่านต่อเรื่อง โดยผู้ทรงคุณวุฒิไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์และผู้นิพนธ์ไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Double-blind Peer Review)

3. วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้จัดทำ 2 รูปแบบ ได้แก่

- รูปแบบตีพิมพ์ (Print) เริ่มตีพิมพ์ฉบับแรก ปี พ.ศ.2543 ถึงปี พ.ศ.2562 ISSN 1513-8410 (Print)
- รูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Online) เริ่มเผยแพร่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 (ปีที่ 19 ฉบับที่ 1) ISSN 2651-2068 (Online)

รูปแบบการเขียนบทความ/บทความวิจัย

กองบรรณาธิการได้กำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับไว้ให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับสำหรับการตีพิมพ์ลง “วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่” และกองบรรณาธิการสามารถตรวจสอบต้นฉบับก่อนการตีพิมพ์ เพื่อให้วารสารมีคุณภาพสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้ โดยวารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ จะเป็นวารสารเพื่อรองรับงานวิจัยวิชาการเพื่อสังคม โดยการกำหนดเป้าหมายและขอบเขต (Aims & Scope) ที่จะตีพิมพ์บทความที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือท้องถิ่น ทางด้าน Social Sciences & Humanities โดยมีสาขาย่อย 3 สาขา ได้แก่ 1) Arts and Humanities 2) Business, Management and Accounting และ 3) Social Sciences ที่สามารถแสดงได้เป็นที่ประจักษ์ว่าสามารถใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคมและก่อให้เกิดประโยชน์อย่างชัดเจน หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงในความตระหนักและการรับรู้ในปัญหาและแนวทางแก้ไขของชุมชน

การเตรียมต้นฉบับบทความ มีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบการพิมพ์

1. ตัวอักษร : ใช้ตัวอักษร Th Sarabun PSK

ชื่อบทความภาษาไทยใช้อักษรตัวหนา ขนาด 20 pt ชิดซ้าย

ชื่อบทความภาษาอังกฤษอักษรธรรมดาขนาด ขนาด 20 pt ชิดซ้าย

ชื่อผู้เขียน (ทั้งไทยและอังกฤษ) ใช้อักษรตัวหนา ขนาด 18 pt ชิดขวา

หน่วยงานผู้เขียน (ทั้งไทยและอังกฤษ) ใช้อักษรธรรมดา ขนาด 16 pt ชิดขวา

E-Mail และเบอร์โทร ใช้อักษรธรรมดา ขนาด 16 pt ชิดขวา

หัวข้อหลักใช้อักษรตัวหนา ขนาด 18 pt

เนื้อเรื่องใช้อักษรตัวปกติ ขนาด 16 pt

2. การตั้งค่าหน้ากระดาษ : บนและซ้าย ขนาด 1 นิ้ว ล่างและขวา ขนาด 1 นิ้ว

3. ความยาวของเนื้อหา : ไม่เกิน 15 หน้า รวมตารางรูปภาพ และเอกสารอ้างอิง

4. รูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษในเนื้อเรื่องภาษาไทย :

- ชื่อวิทยาศาสตร์ คำขึ้นต้นให้ใช้อักษรตัวใหญ่ และใช้ตัวอักษรเอียง เช่น *Uglana acus*
- ชื่อเฉพาะให้ขึ้นต้นด้วยตัวใหญ่ทุกคำ เช่น Berdmann, Lemmermann
- ภาษาอังกฤษทั้งในและนอกวงเล็บให้ใช้ตัวเล็ก เช่น Random complete block design
- ตัวย่อให้ใช้อักษรตัวใหญ่ทั้งหมด และควรมีคำเต็มบอกไว้ในการใช้ครั้งแรก เช่น (Random complete block design: RCBD)

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. ชื่อเรื่อง (Title) : ใช้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2. ชื่อผู้วิจัย : ระบุนามสกุล ของผู้วิจัยหลักและผู้ร่วมวิจัย โดยระบุสถานที่ทำงานหรือหน่วยงานที่สังกัดและอีเมล ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และเบอร์โทรศัพท์

3. บทคัดย่อ (Abstract) : (ภาษาไทยก่อนและตามด้วยภาษาอังกฤษ, กรณีเป็นบทความภาษาอังกฤษต้องมีบทคัดย่อภาษาไทย) เป็นการสรุปสาระสำคัญ ประเภทวิจัย วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัยที่กระชับและชัดเจน และองค์ความรู้ใหม่ที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น ระบุนามสกุลที่สำคัญ ใช้ภาษารัดกุมเป็นประโยคสมบูรณ์และเป็นร้อยแก้ว ไม่แบ่งเป็นข้อๆ โดยบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษไม่ควรเกิน 1 หน้ากระดาษขนาด A4 และให้ระบุนามสำคัญ (Keywords) ไว้ท้ายบทคัดย่อในแต่ละภาษา

4. บทนำ (Introduction) : ให้เขียนอธิบายความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ วัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่ได้รับ

5. ระเบียบวิธีวิจัย (Methodology) : อธิบายถึงเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทดลองและอธิบายวิธีการศึกษาทดลอง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีดำเนินการวิจัย เครื่องมือวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

6. ผลการวิจัย (Results) : การเขียนเสนอผลการศึกษาค้นคว้าและแสดงการวิจัยถึงผลที่ชัดเจน หากมีตาราง กราฟ หรือรูปภาพให้มีเนื้อหาหรือวิธีการอธิบายประกอบ

7. การอภิปรายผล (Discussions) : การเขียนอภิปรายผลการศึกษา เป็นการชี้แจงผลการวิจัยว่าตรงตามวัตถุประสงค์ สมมติฐานของการวิจัย สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของผู้อื่นที่มีอยู่ก่อนหรือไม่ อย่างไร ด้วยเหตุผลใด เปรียบเทียบหรือตีความเพื่อเน้นความสำคัญของงานและสรุปให้เข้าใจง่ายที่สุด

8. บทสรุปและข้อเสนอแนะ (Conclusion and Suggestions) : ให้เขียนสรุปสาระสำคัญของผลงานวิจัยว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยเน้นถึงปัญหาหรือข้อโต้แย้งในสาระสำคัญ ตลอดจนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์

9. องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น (New knowledge and the effects on society local and communities) : ให้เขียนสรุปองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นและผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

10. กิตติกรรมประกาศหรือคำขอบคุณ (Acknowledgement) : อาจจะมีหรือไม่ก็ได้ โดยเป็นการแสดงความขอบคุณผู้ช่วยเหลือในงานวิจัยแต่ไม่ได้เป็นผู้ร่วมในงานวิจัย

11. เอกสารอ้างอิง ควรมีไม่ต่ำกว่า 10 รายการ ควรมีการอ้างอิงในระดับนานาชาติ และควรเป็นปัจจุบันให้มากที่สุด โดยให้จัดทำเอกสารอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษทุกประเภทของรายการอ้างอิง

11.1 กรณีมีการอ้างอิงภาษาไทย ให้แปลเป็นภาษาอังกฤษ และวงเล็บต่อท้าย (In Thai)

11.2 กรณีมีการอ้างอิงภาษาไทย ให้ใส่การอ้างอิงภาษาไทยต่อท้ายบรรทัดมาด้วย เพื่อให้กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้องในการแปลเป็นอังกฤษ

ตัวอย่างการเขียนอ้างอิง

การอ้างอิงในเนื้อหา

รูปแบบการเขียนแบบ American Psychological Association (APA) 6th edition โดยการอ้างอิงแบบแทรกปนไปกับเนื้อหา ให้ระบุนามสกุลผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าของเอกสารอ้างอิง เช่น

กรณีผู้แต่งเป็นคนไทย เช่น ไพศาล วรคำ (2561, น.12) พิมพ์เป็น Worakham (2018, p.12)

กรณีผู้แต่งเป็นชาวต่างชาติ เช่น Barrows, H.S. & Tamblyn, R.M. (1980)

พิมพ์เป็น Barrows & Tamblyn (1980)

กรณีผู้แต่งหลายคน เช่น Elmastas, M., Isildak, O., Turkecul, I., & Temur, N. (2007).

พิมพ์เป็น Elmastas et al. (2007)

รูปแบบการเขียนรายการอ้างอิงในบรรณานุกรม/เอกสารอ้างอิง

1. การเขียนเอกสารอ้างอิงให้เรียงเอกสารที่ใช้อ้างอิงทั้งหมดตามลำดับอักษรตัวแรกของรายการที่อ้างอิง โดยเรียงลำดับแบบพจนานุกรม
2. มีรูปแบบการเขียนแบบ American Psychological Association (APA) 6th edition ให้จัดทำเอกสารอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษทุกประเภทของรายการอ้างอิง เพื่อเตรียมเข้าสู่ Asean Citation Index (ACI) รายการอ้างอิงที่เป็นภาษาไทยต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษและวงเล็บต่อท้าย (In Thai) (กรณีมีการอ้างอิงภาษาไทย ให้ใส่การอ้างอิงภาษาไทยต่อท้ายบรรทัดมาด้วย เพื่อให้กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้องในการแปลเป็นอังกฤษ)

รายละเอียดการเขียนบรรณานุกรม/เอกสารอ้างอิง

1. วารสาร (อ้างอิงวารสารที่มีความทันสมัย/เป้นปัจจุบันมากที่สุด)

รูปแบบการเขียน (General Format)

สกุล,/ตัวอักษรตัวแรกของชื่อต้น./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร,/ปีที่ของวารสาร (ฉบับที่), เลขหน้า
เริ่มต้น-เลขหน้าสิ้นสุด.

กรณีผู้แต่งเป็นคนไทย

Author. (Year). Title of article. *Title of Journal*, Volume(Issue), Page numbers. (In Thai)

Wattanaungarun, W., Sa-ingthong, K., & Chaiwoot, A. (2019). Study for Uniqueness in

Tourism Base on Sustainable Tourism Management, Mae Rim District Chiang Mai

Province. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal*, 20(2), 53-68. (In Thai)

กรณีผู้แต่งเป็นชาวต่างชาติ

Elmastas, M., Isildak, O., Turkecul, I., & Temur, N. (2007). Determination of antioxidant activity and antioxidant compounds in wild edible mushroom. *Food Composition and analysis*, 20(1), 337-345.

2. หนังสือ

ชื่อ สกุล. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

กรณีผู้แต่งเป็นคนไทย

Author. (Year). *Translated Title*. Place: Publisher. (In Thai)

Rangkhakunnuwat, P. (2013). *Time Series Analysis for Economics and Business*. (4thed.).

Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. (In Thai)

กรณีผู้แต่งเป็นชาวต่างชาติ

Courtney, T. K. (1965). *Physical Fitness and Dynamic Health*. New York: McGraw-Hill Inc.

3. วิทยานิพนธ์ (หากเรื่องนั้นมีบทความในวารสารให้ใช้อ้างอิงจากวารสาร)

ชื่อ สกุล. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์ / การค้นคว้าแบบอิสระ. (ระดับ, สถาบันการศึกษา). (In Thai)

กรณีผู้แต่งเป็นคนไทย

Author. (Year). *Translated Title of dissertation*. (Doctoral dissertation or Master's thesis, University). (In Thai)

Sunretphol, N. (2004). *A Development of Educational Indicators for Lifelong Learning*.

(Ph.D., Srinakharinwirot University). (In Thai)

กรณีผู้แต่งเป็นชาวต่างชาติ

Magyar, C. E. (2014). *The discourse of tourism and national heritage: A contrastive study from a cultural perspective*. (Doctorial's thesis, University of Madrid).

4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (อ้างอิงเฉพาะข้อมูลที่ทันสมัย/เป็นปัจจุบัน เช่น สถิติจำนวนประชากร เป็นต้น)

ชื่อ สกุล. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. สืบค้นจาก ชื่อ website (In Thai)

กรณีผู้แต่งเป็นคนไทย

Author. (Year). *Translated Title*. Retrieved from URL (In Thai)

National Statistical Office. (2019). Survey of Working Situation of Population 2019. Retrieved from <http://www.nso.go.th/sites/2014> (In Thai)

กรณีผู้แต่งเป็นชาวต่างชาติ

Rankin, E. (2013). Residential school survivor says he was starved CBC NEWS. Retrieved from <https://www.cbc.ca/news/canada/british-columbia/b-c-residential-school-survivor-says-he-was-starved-1.1317712>

การส่งต้นฉบับ

จัดส่งต้นฉบับที่พิมพ์ตามข้อกำหนดของรูปแบบวารสาร

ที่เว็บไซต์ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/cmruresearch/index>

การประเมินบทความต้นฉบับ

ต้นฉบับจะต้องผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) จากภายนอกมหาวิทยาลัยในสาขาวิชานั้นๆ จำนวน 2 ท่านต่อเรื่อง โดยผู้ทรงคุณวุฒิไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์และผู้นิพนธ์ไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Double-blind peer review) สถาบันวิจัยและพัฒนาจะเป็นผู้สรรหา เพื่อรับการประเมิน กรณีมีการแก้ไขสถาบันวิจัยและพัฒนาจะส่งผลการอ่านประเมินคืนผู้เขียนให้เพิ่มเติม แก้ไข หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

หมายเหตุ

1. บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ใน “วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่” ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
2. เนื้อหาบทความที่ปรากฏในวารสารเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ไม่รวมความผิดพลาดอันเกิดจากเทคนิคการพิมพ์
3. ในกรณีเป็นบทความที่ส่งมาจากบุคคลภายนอก จะมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการประเมินและกลั่นกรองบทความ จำนวน 3,500 บาท ตามประกาศกองทุนสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เรื่อง ค่าธรรมเนียมในการขอรับการตีพิมพ์บทความในวารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยโอนเงินมายังบัญชีชื่อ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (กองทุนสถาบันวิจัยและพัฒนา) ธนาคารกรุงเทพ สาขา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ บัญชีเลขที่ 510-7-08700-8 พร้อมทั้งส่งหลักฐานการโอนเงินมาในระบบ

จริยธรรมในการตีพิมพ์บทความในวารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ (Publication Ethics in the Rajabhat Chiang Mai Research Journal)

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ เป็นวารสารเพื่อรองรับงานวิชาการเพื่อสังคมหรือท้องถิ่น ทางด้าน Social Sciences & Humanities โดยมีสาขาย่อย 3 สาขา ได้แก่ 1) Arts and Humanities 2) Business, Management and Accounting และ 3) Social Sciences เพื่อให้การเผยแพร่วารสารเป็นไปอย่างถูกต้อง จึงได้กำหนดแนวปฏิบัติและจริยธรรมการตีพิมพ์เผยแพร่บทความสำหรับการดำเนินงานของวารสาร ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของผู้เขียนบทความ

1. วารสารขอให้ผู้เขียนบทความรับรองว่าผลงานที่ส่งมานั้นเป็นผลงานใหม่ของผู้เขียนบทความ ไม่คัดลอกผลงานวิชาการของผู้อื่น ไม่มีการละเมิดลิขสิทธิ์หรือทรัพย์สินทางปัญญา และไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน หากตรวจพบว่าการกระทำข้างต้นให้ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความในการละเมิดลิขสิทธิ์
2. บทความที่ส่งมานั้นต้องไม่อยู่ในระหว่างการส่งไปวารสารอื่นเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ หากตรวจพบว่าการกระทำข้างต้นกองบรรณาธิการขอยกเลิกบทความดังกล่าว
3. วารสารขอให้เขียนบทความวิจัยให้ถูกต้อง โดยยึดตามรูปแบบของวารสารที่กำหนดไว้ในคำแนะนำผู้เขียน
4. วารสารขอให้ผู้เขียนบทความมีการอ้างอิงทั้งส่วนเนื้อหาและรายการอ้างอิงท้ายบทความเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมาอ้างอิง หากตรวจพบว่าการละเมิดลิขสิทธิ์ให้ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความแต่เพียงผู้เดียวในการละเมิดลิขสิทธิ์
5. ผู้เขียนบทความที่มีชื่อปรากฏในบทความทุกคนต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการทำวิจัยเรื่องนั้นจริง
6. หากมีแหล่งทุนสนับสนุนงานวิจัยให้ระบุแหล่งทุนด้วย
7. หากมีผลประโยชน์ทับซ้อนใดๆ วารสารขอให้ผู้เขียนบทความระบุรายละเอียดผลประโยชน์ทับซ้อนดังกล่าวด้วย
8. บทความที่เกี่ยวกับการวิจัยในมนุษย์หรือในสัตว์ทดลอง ควรผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย (ถ้ามี) โดยให้แนบหลักฐานการรับรองมาพร้อมบทความที่ส่งให้กับกองบรรณาธิการ หากมีการร้องเรียนเกี่ยวกับการละเมิดทางจริยธรรมการวิจัยและกองบรรณาธิการได้พิจารณาแล้วเห็นว่าการละเมิดจริง ผู้นิพนธ์บทความจะต้องถอนบทความ
9. บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ใน “วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่” ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

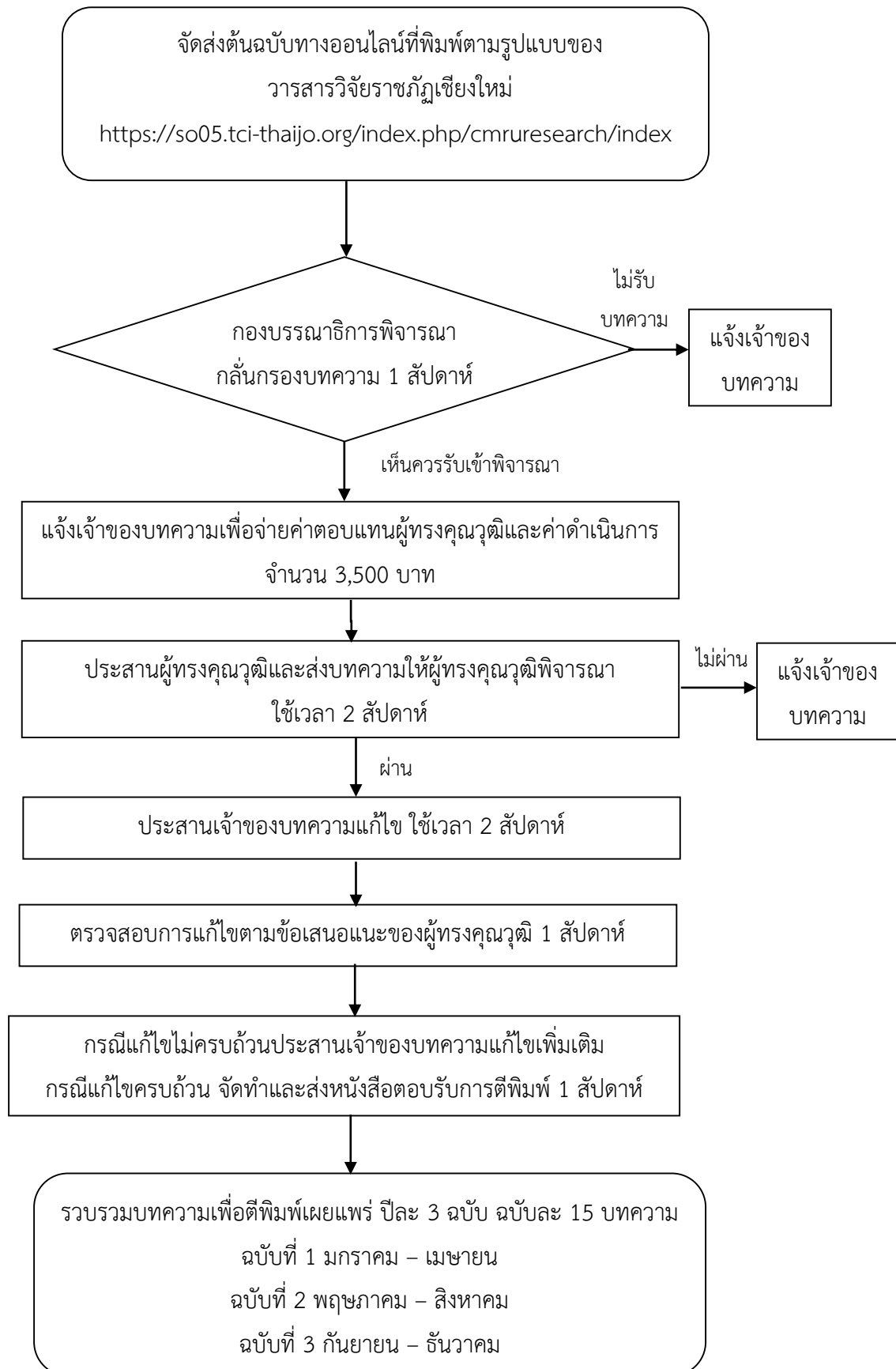
บทบาทหน้าที่ของทีมบรรณาธิการ

1. ที่ปรึกษาวารสารมีหน้าที่พิจารณาให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการดำเนินงานด้านวารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่
2. บรรณาธิการวารสารมีหน้าที่เป็นแกนหลักเป็นหัวหน้าทีมกองบรรณาธิการในการพิจารณาและตรวจสอบบทความ พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
3. กองบรรณาธิการวารสารเป็นกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นคณะทำงานของบรรณาธิการมีหน้าที่ในการพิจารณาและตรวจสอบบทความ พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
4. หน้าที่ของทีมนิตยบรรณาธิการต่อผู้เขียนบทความและผู้ประเมินบทความ
 - 4.1 ไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียนบทความและผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น
 - 4.2 ตรวจสอบและปฏิเสธการตีพิมพ์บทความที่เคยเผยแพร่ที่อื่นมาแล้ว
 - 4.3 ต้องใช้หลักการพิจารณาบทความโดยอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้เขียนบทความและบทความที่พิจารณาไม่ว่าด้วยกรณีใด
 - 4.4 ต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนบทความหรือผู้ประเมินบทความ ไม่ว่าจะเพื่อประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเองหรือผลประโยชน์อื่นๆ
 - 4.5 ตรวจสอบการคัดลอกผลงานทางวิชาการของผู้อื่นในบทความ หากพบการคัดลอกผลงานดังกล่าวจะต้องหยุดกระบวนการประเมินบทความ และติดต่อผู้เขียนบทความเพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการตอบรับหรือปฏิเสธการตีพิมพ์บทความ
 - 4.6 ตรวจสอบขั้นตอนการประเมินบทความของวารสารให้เป็นความลับ มีความเป็นธรรม ปราศจากอคติ
 - 4.7 ตีพิมพ์เผยแพร่บทความที่ผ่านกระบวนการประเมินจากผู้ประเมินบทความแล้วเท่านั้น
 - 4.8 ต้องไม่แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาบทความและผลประเมินของผู้ประเมินบทความ
 - 4.9 ต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความ
2. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในระหว่างกระบวนการประเมินบทความ
3. ต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน
4. ต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง
5. หากพบว่าบทความมีความเหมือนหรือซ้ำซ้อนเป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ผู้ประเมินต้องแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน
6. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารกำหนด

ขั้นตอนการส่งบทความเพื่อขอรับการตีพิมพ์ในวารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

CMRU

Rajabhat Chiang Mai Research Journal

Institute of Research and Development
Chiang Mai Rajabhat University, Mae Rim Center
180 Moo 7, Chotana Road (Chiang Mai – Fang),
Khi Lek Subdistrict, Mae Rim District,
Chiang Mai Province 50180
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/cmruresearch>

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ศูนย์แม่ริม
180 หมู่ 7 ถนนโชตนา (เชียงใหม่-ฝาง)
ตำบลป่าเหล็ก, อำเภอแม่ริม, จังหวัดเชียงใหม่, 50180
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/cmruresearch>